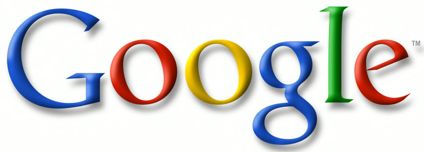
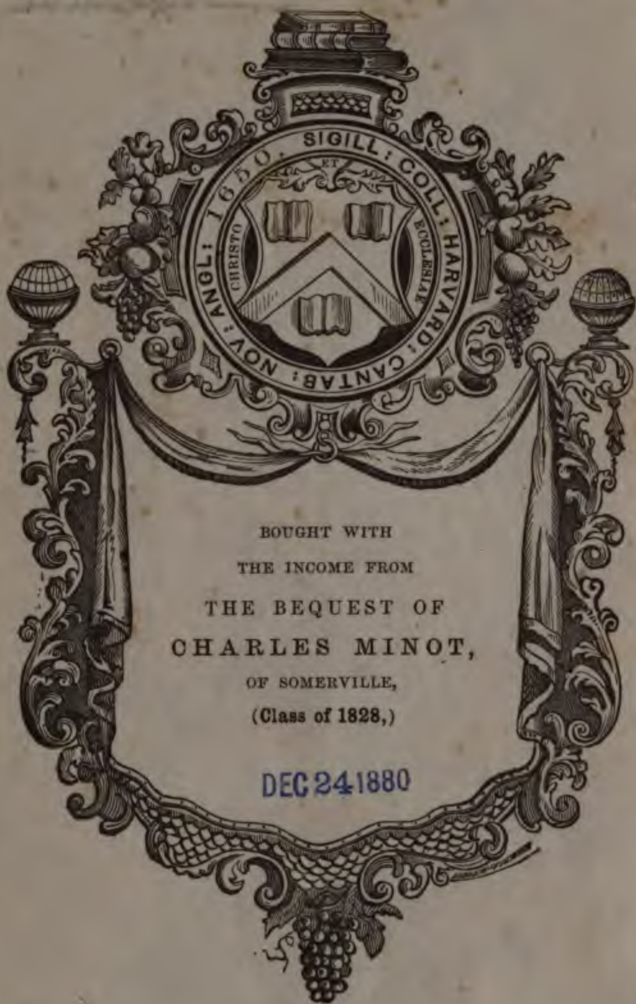
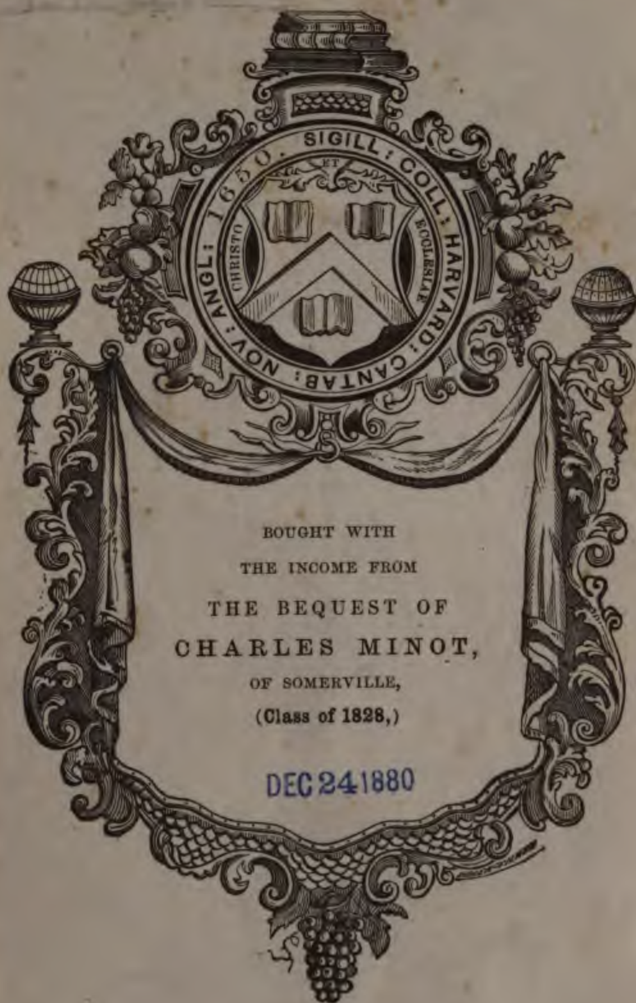



SIGILL: COLL: HARVARD: CANTAB: NOV: ANGL: 1650.
CHRISTO ET ECCLESIAE


SIGILL: COLL: HARVARD: CANTAB: NOV: ANGL: 1650.
CHRISTO ET ECCLESIAE

Njal Thorgeirsson.

NJÁLA

Á KOSTNAÐ HINS KONUNGLEGA NORRÆNA

FORNFRÆÐAFJELAGS.

KAUPMANNAHÖFN.

HJÁ THIELE.

1875.

1. Mörðr hjet maðr, er kallaðr var gígja. hann var sonr sighvats hins rauða. hann bjó á velli á rangárvöllum. hann var ríkr höfðingi ok málafylgjumaðr mikill ok svá mikill lögmaðr, at engir þóttu lögligir dómar dæmðir, nema hann væri við. hann átti dóttur eina, er unnr hjet. hón var væn kona ok kurteis ok vel at sjer; ok þótti sá beztr kostr á rangárvöllum.

Nú víkr sögunni vestr til breiðafjarðardala. maðr er nemndr höskuldr. hann var dalakollsson. móðir hans hjet þórgerðr ok var dóttir þórsteins hins rauða, óláfs-sonar hins hvíta, ingjalds-sonar, helgasonar. móðir ingjalds var þóra, dóttir sigurðar orms í auga, ragnars-sonar loðbrókar. uðr hin djúpúðga var móðir þórsteins rauðs, dóttir ketils flatnefs, bjarnar-sonar bunu, gríms-sonar hersis ór sogni. höskuldr bjó á höskuldsstöðum í laxárdal. hrútr hjet bróðir hans. hann bjó á hrútsstöðum. hann var sammæðr við höskuld. faðir hans var herjólfr. hrútr var vænn maðr, mikill ok sterkr, vígr vel ok hógværr í skapi, manna vitrastr, hagráðr við vini sína, enn tillagagóðr hinna stærri mála.

Þat var einu hverju sinni, at höskuldr hafði vinaboð, ok þar var hrútr bróðir hans ok sat hit næsta hánum. höskuldr átti sjer dóttur, er hallgerðr hjet. hón ljek sjer á gólfi við aðrar meyjar. hón var fríð sýnum ok mikil vexti ok hárit svá fagrt sem silki ok svá mikit, at þat tók ofan á belti. höskuldr kallar á hana ‘far þú hingat til ‘mín’ sagði hann. hón gekk þegar til hans. hann tók undir hökuna ok kyssti hana. síðan gekk hón í braut. þá ræddi höskuldr til hrúts ‘hversu ‘lítz þjer á mey þessa? þykki þjer eigi fögr vera?’ hrútr þagði við. höskuldr talaði til annat sinn. hrútr svaraði þá ‘ærit fögr er mær sjá; ok munu ‘margir þess gjalda. enn hitt veit ek eigi, hvaðan ‘þjófsaugu eru komin í ættir várar’. þá reiddiz höskuldr; ok var fátt um með þeim bræðrum nakkvara hríð. — bræðr hallgerðar váru þeir þórleikr, faðir bolla, ok óláfr, faðir kjartans, ok bárðr.

2. Þat var einu hverju sinni, at þeir bræðr riðu til alþingis, höskuldr ok hrútr. þar var fjölmenni mikit. þá ræddi höskuldr við hrút ‘þat vilda ek, bróðir, at þú bættir ráð þitt ok ‘bæðir þjer konu’. hrútr svarar ‘lengi hefir mjer ‘þat í hug verit; ok hefir mjer þó tvennt um sýnz. ‘enn nú vil ek gera at þínu skapi. eða hvar ‘skulu vit á leita?’ höskuldr svaraði ‘hjer eru ‘nú höfðingjar margir á þingi, ok er gott um at ‘velja. enn þó hefi ek í einum stað á stofnat ‘fyri þína hönd. kona heitir unnr ok er dóttir ‘marðar gígju, hins vitrasta manns. ok er hann ‘hjer á þingi, ok svá dóttir hans; ok mátt þú nú

'sjá hana, ef þú vill'. ok annan dag eptir, er menn gengu til lögrjettur, sá þeir konur úti hjá rangæinga-búð, vel búnar. þá mælti höskuldr við hrút 'þar er hón nú, unnr, er ek sagða 'þjer frá. eða hversu lítz þjer á hana?' 'vel' sagði hann 'enn eigi veit ek, hvárt vit eigum heill 'saman'. síðan ganga þeir til lögrjettu. mörðr gígja mælti lögskil at vanda sínum ok gekk heim til búðar sinnar. höskuldr stóð upp, ok hrútr, ok gengu til búðar marðar ok inn í búðina. mörðr sat í innanverðri búðinni. þeir kvöddu hann. hann stóð upp í mót þeim ok tók í hönd höskuldi; ok settiz hann niðr hjá hánum. enn hrútr sat hit næsta höskuldi. síðan töluðu þeir mart. ok kvámu þar niðr ræður höskulds, at 'ek 'mæli til kaupa við þik. vill hrútr geraz mágr 'þinn ok kaupa dóttur þína; ok skal ek eigi mitt 'til spara'. mörðr svaraði 'veit ek, at þú ert 'höfðingi mikill; enn bróðir þinn er mjer úkunnigr'. höskuldr mælti 'framar er hann enn ek'. mörðr mælti 'mikit munt þú þurfa fram at leggja með 'hánum; því at hón á allan arf eptir mik'. 'eigi 'þarf ok lengi at bíða, hvat ek skal á kveða' sagði höskuldr 'hann skal hafa kambsnes ok hrútsstaði 'ok upp til þrándargils. hann á ok kaupskip í 'siglingum'. hrútr talaði þá til marðar 'hugsa 'svá um, búandi, at bróðir minn mun mjer mjök 'hafa fram haldit fyrir ástar sakir. enn ef jer 'vilið gera málit at álitum, þá vil ek, at jer gerið 'kostinn'. mörðr svaraði 'hugsat hefi ek kostinn. 'hón skal hafa sex tigu hundraða ok skal aukaz 'þriðjungi í þínum garði. enn ef it eiguð erfingja,

‘þá skal vera helmingarfjelag með ykkr’. hrútr mælti ‘þenna kost vil ek; ok höfum nú vátta við’. síðan stóðu þeir upp ok tókuz í hendr; ok fastnaði mörðr hrúti dóttur sína unni. ok skyldi boð vera hálfum mánaði eptir mitt sumar at marðar. nú ríða þeir heim af þingi hvárirtveggju. ok ríða þeir vestr hjá hallbjarnarvörðum. þá reið í mót þeim þjóstólfr, sonr bjarnar gullbera ór reykjardal, ok sagði þeim skipkvámu í hvítá; ok var þar kominn út össurr, föðurbróðir hrúts, ok vildi, at hrútr kvæmi til fundar við hann sem fyrst. enn er hrútr spurði þetta, þá bað hann höskuld fara til skips með sjer. höskuldr fór, ok þeir báðir. enn er þeir kvámu til skips, fagnar hrútr össuri frænda sínum vel ok blíðliga. össurr bauð þeim inn í búð at drekka. síðan var tekit af hestum þeira; ok gengu þeir inn ok drukku. hrútr mælti til össurar ‘nú skalt þú ríða vestr með mjer, ‘frændi, ok vera með mjer í vetr’. ‘eigi hendir ‘svá’ sagði hann ‘því at ek segi þjer lát eyvindar ‘bróður þíns. enn hann leiddi þik til arfs á gula‘þingi; ok munu nú taka úvinir þínir, ef þú kemr ‘eigi til’. ‘hvat er nú til ráðs, bróðir?’ sagði hrútr ‘þykki mjer nú vandaz málit, er ek hefi áðr ráðit ‘brúðhlaup mitt’. höskuldr mælti ‘þú skalt ríða ‘suðr til fundar við mörð; ok bið hann, at it skipið ‘máldaga annan, ok siti dóttir hans þrjá vetr í ‘festum. enn ek mun ríða heim ok flytja vöru ‘þína til skips’. hrútr mælti ‘nú vil ek, at þú ‘takir mjöl ok við ok slíkt annat, sem þjer líkar, ‘af varningi’. hrútr ljet taka hesta sína; ok reið hann suðr. enn höskuldr reið heim vestr. hrútr

kom austr á rangárvöllu til marðar ok hafði þar góðar viðtökur. hrútr sagði merði allt efni sitt ok bað hann ráð á leggja. mörðr mælti ok spurði, hversu mikit fje þat væri. hrútr sagði vera tvau hundruð marka, ef hann fengi allt. mörðr mælti 'mikit er þat í móti erfðinni minni; ok skalt þú 'víst fara, ef þú vill'. síðan breyttu þeir máldaganum; ok skyldi unnr sitja þrjá vetr í festum. nú ríðr hrútr til skips ok er við skip um sumarit þar til er búit var. höskuldr færði fje allt til skips þat sem hrútr átti. hrútr fjekk höskuldi í hendr fjárvarðveizlu sína vestr þar, meðan hann væri útan. reið höskuldr heim til bús síns. lítlu síðar gaf þeim byr; ok sigla þeir í haf. þeir váru úti þrjár vikur ok kvámu at við hernar á hörðalandi ok sigldu síðan austr til víkr.

3. Haraldr gráfeldr rjeð fyri norvegi. hann var sonr eiríks blóðöxar, haralds-sonar hins hárfagra. gunnhildr hjet móðir hans ok var dóttir össurar tota. þau höfðu atsetu austr í konungahellu. nú spurðiz skipkváman austr þangat til víkrinnar. ok þegar er þetta frjettir gunnhildr, spurði hón eptir, hvat íslenzkra manna væri á skipi. henni var sagt, at hrútr hjet maðr ok var bróðursonr össurar. gunnhildr mælti 'ek veit 'görla — hann mun heimta erfð sína. enn sá 'maðr hefir at varðveita, er sóti heitir'. síðan kallar hón á einn herbergissvein sinn, er ögmundr hjet 'ek vil senda þik norðr í víkina á fund össurar 'ok hrúts; ok seg, at ek býð þeim báðum til mín 'í vetr, ok ek vil vera vinr þeira. ok ef hrútr 'ferr mínum ráðum fram, þá skal ek sjá um fjemál

‘hans ok um þat annat, er hann tekr at henda. ‘ek skal ok koma hánum fram við konunginn’. síðan fór ögmundr ok kom á fund þeira. enn þegar er þeir vissu, at hann var sveinn gunnhildar, tóku þeir við hánum sem bezt. hann sagði þeim erendi sín af hljóði. síðan töluðu þeir ráðagerðir sínar, frændr, leyniliga; ok ræddi össurr við hrút ‘svá lítz mjer, frændi, sem nú muni vit ‘hafa gört ráð okkat — því at ek kann skapi gunn-‘hildar: jafnskjótt sem vit viljum eigi fara til ‘hennar, mun hón reka okkr ór landi enn taka ‘fje okkat allt með ráni; enn ef vit förum til ‘hennar, þá mun hón gera okkr sæmð, slíka sem ‘hón hefir heitit’. ögmundr fór heim. ok er hann fann gunnhildi, sagði hann henni erendislok sín ok þat, at þeir mundu koma. gunnhildr mælti ‘slíks var ván; því at hrútr er vitr maðr ok vel ‘at sjer. enn nú haf þú njósn af, nær er þeir ‘koma til bæjarins, ok seg mjer’. þeir hrútr fóru austr til konungahellu. enn er þeir kvámu þar, gengu í mót þeim frændr ok vinir ok fögnuðu þeim vel. þeir spurðu, hvárt konungr var í bænum. þeim var sagt, at hann var þar. síðan mættu þeir ögmundi. hann sagði þeim kveðju gunnhildar ok þat með, at hón mundi eigi bjóða þeim fyrr, enn þeir hefði fundit konung, fyrir orðs sakir ‘“at ‘“svá þykki, sem ek grípa gulli á við þá. enn ek ‘“mun þó til leggja slíkt er mjer sýniz; ok veri ‘“hrútr djarfmæltr við konung ok biði hann hirð-‘“vistar”. eru hjer ok klæði, er drottningin sendir ‘þjer; ok skalt þú í þeim ganga fyri konunginn’. síðan fór ögmundr aptr. annan dag eptir mælti

hrútr við össur 'göngu vit nú fyri konung'. 'þat 'má vel' sagði össurr. þeir gengu tólf saman — ok váru þeir allir frændr þeira ok vinir. þeir kvámu í höllina, er konungr sat yfir drykkju. gekk hrútr fyrstr ok kvaddi konunginn. konungr hugði vandliga at manninum, er vel var búinn, ok spurði hann at namni. hann nemnir sik. 'ert þú ís- 'lenzkr maðr?' sagði konungr. hann sagði, at svá var. 'hvat hvatti þik hingat á várn fund?' 'at 'sjá tign yðra, herra — ok þat annat, at ek á erfða- 'mál mikit hjer í landi, ok mun ek yðvar verða við 'at njóta, at ek fá rjett af'. konungr mælti 'hverj- 'um manni hefi ek heitit lögum hjer í landi. eða 'hver eru fleiri erendi þín á várn fund?' 'herra' sagði hrútr 'ek vil biðja yðr hirðvistar ok geraz 'yðvarr maðr'. konungr þagnar við. gunnhildr mælti 'svá lítz mjer, sem sjá maðr bjóði yðr hina 'mestu sæmð; því at mjer lítz svá, ef slíkir væri 'margir innan hirðar, sem þá væri vel skipat'. 'er 'hann vitr maðr?' sagði konungr. 'bæði er hann 'vitr ok framgjarn' segir hón. 'svá þykki mjer, 'sem móðir mín vili, at þú fáir namnbót slíka sem 'þú mælir til. enn fyri tignar sakir várrar ok lands- 'siðar, þá kom þú til vár á hálfs mánaðar fresti. 'skalt þú þá geraz hirðmaðr minn — enn móðir 'mín haldi þjer kost þar til — ok kom síðan á 'minn fund'. gunnhildr mælti við ögmund 'fylg 'þeim til húsa minna ok ger þeim þar góða veizlu'. ögmundr gekk út ok þeir með hánum; ok fylgði hann þeim í eina steinhöll. þar var tjaldat hinum fegrsta borða. þar var ok hásæti gunnhildar. þá mælti ögmundr 'nú mun þat sannaz, er ek sagða

'þjer frá gunnhildi: hjer er hásæti hennar, ok 'skalt þú í setjaz; ok halda mátt þú þessu sæti, 'þó at hón komi sjálf til'. síðan veitti hann þeim veizlu. þeir höfðu skamma hríð setit áðr þar kom gunnhildr. hrútr vildi upp spretta ok fagna henni. 'sit þú' segir hón 'ok skalt þú jafnan 'þessu sæti halda, þá er þú ert í boði mínu'. síðan settiz hón hjá hrúti; ok drukku þau. ok um kveldit mælti hón 'þú skalt sofa í lopti hjá 'mjer í nótt, ok vit tvau saman'. 'jer skuluð ráða' sagði hann. síðan gengu þau til svefns; ok læsti hón þegar loptinu innan; ok sváfu þau þar um nóttina. um morgininn eptir fóru þau til drykkju. ok allan þann hálfan mánað lágu þau í loptinu tvau ein. þá mælti gunnhildr við þá menn, er þar váru 'jer skuluð engu fyri týna nema lífinu, 'ef jer segið nökkurum frá um hagi vára'. hrútr gaf henni hundrað álna hafnar-váðar ok tólf vararfeldi. gunnhildr þakkaði hánum gjöfina. hrútr gekk í braut ok minntiz við hana áðr ok þakkaði henni. hón bað hann vel fara. um daginn eptir gekk hrútr fyri konung við þrjá tigu manna ok kvaddi konung. konungr mælti 'nú munt þú 'vilja, at ek efna við þik, hrútr, þat sem ek hjet 'þjer'. gerði konungr þá hrút hirðmann sinn. hrútr mælti þá 'hvar vísið jer mjer til sætis?' 'móðir 'mín skal því ráða' sagði konungr. síðan fjekk hón hánum hinn sæmiligsta sess. ok var hann með konungi um vetrinn, vel metinn.

4. Um várit spurði hann til sóta, at hann var farinn suðr til danmerkr með erfðina. þá gekk hrútr á fund gunnhildar ok segir henni frá

ferðum sóta. gunnhildr mælti 'ek mun fá þjer 'tvau langskip, skipuð mönnum, ok þar með hinn 'hraustasta mann, úlf úþvegin, gestahöfðingja várn. 'enn þó gakk þú at finna konung, áðr þú farir.' hrútr gerði svá. ok er hann kom fyri konung, þá segir hann konungi um ferð sóta ok þat með, at hann ætlar eptir hánum at halda. konungr mælti 'hvern styrk hefir móðir mín til lagit með þjer?' hrútr svarar 'langskip tvau ok fyri liðinu úlf 'úþvegin'. konungr mælti 'vel er þar til fengit. 'nú vil ek fá þjer önnur tvau langskip; ok munt 'þú þó þurfa þessa liðs alls'. síðan fylgði hann hrúti til skips ok mælti 'fariz þjer nú vel'. síðan sigldi hrútr liði sínu suðr.

5. Atli hjet maðr. hann var sonr arnviðar jarls ór gautlandi hinu eystra. hann var hermaðr mikill ok lá úti austr í leginum. hann hafði átta skip. faðir hans hafði haldit sköttum fyrir hákoni aðalsteinsfóstra; ok stukku þeir feðgar til gautlands ór jamtalandi. atli hjelt liðinu ór leginum út um stokkssund ok svá suðr til danmerkr ok liggr úti í eyrasundi. hann var ok útlagi bæði dana-konungs ok svía-konungs af ránum ok manndrápum, er hann hafði gört í hvárutveggja ríkinu. hrútr hjelt suðr til eyrasunds. ok er hann kom í sundit, sjer hann fjölda skipa í sundinu. þá mælti úlfr 'hvat skal nú til ráða taka, íslendingr?' 'halda fram 'ferðinni' segir hrútr 'því at ekki dugir úfreistat. 'skal skip okkat össurar fara fyrst, enn þú skalt 'leggja fram sem þjer líkar'. 'sjaldan hefi ek haft 'aðra at skildi fyri mjer' segir úlfr. leggr hann fram skeið sína jafnfram skipi hrúts ok halda svá

fram í sundit. nú sjá þeir, er í sundinu eru, at skip fara at þeim, ok segja atla til. hann svaraði 'þá gefr vel til fjár at vinna, ok reki menn af sjer 'tjöldin ok búiz við sem hvatligast á hverju skipi. 'skip mitt skal vera í miðjum flotanum'. síðan greiddu þeir róðrinn á skipum hrúts. ok þegar er hvárir heyrðu mál annarra, stóð atli upp ok mælti 'jer farið úvarliga. sáð jer eigi, at herskip váru í 'sundinu? eða hvert er namn höfðingja yðvars?' 'hrútr heiti ek' segir hann. 'hvers maðr ert þú?' segir atli. 'hirðmaðr haralds konungs gráfeldar' segir hrútr. atli mælti 'lengi höfu vit feðgar eigi 'kærir verit norvegskonungum yðrum'. 'ykkur úgæfa 'er þat' segir hrútr. 'svá hefir borit saman fund 'okkarn' segir atli 'at þú skalt eigi kunna frá tíð-'endum at segja' ok þreif upp spjót ok skaut á skip hrúts, ok hafði sá bana, er fyri varð. síðan tókz orrosta með þeim, ok sóttiz þeim seint skip þeira hrúts. úlfr gekk vel fram ok gerði ýmist, at hann skaut eða lagði. ásólfr hjet stafnbúi atla. hann hljóp upp á skip hrúts ok varð fjögurra manna bani, áðr hrútr varð varr við. snýr hann þá í mót hánum. enn er þeir finnaz, þá leggr ásólfr í skjöld hrúts ok í gegnum; enn hrútr hjó til ásólfs, ok varð þat banahögg. þetta sá úlfr úþveginn ok mælti 'bæði er nú, hrútr, at þú höggr 'stórt, enda átt þú mikit at launa gunnhildi'. 'þess 'varir mik' segir hrútr 'at þú mælir feigum munni'. nú sjer atli beran vápnastað á úlfi ok skaut spjóti í gegnum hann. síðan varð hin strangasta orrosta. atli hleypr upp á skip at hrúti ok ryðz um fast. ok nú snýr í mót hánum össurr ok lagði til hans

ok fjell sjálfr á bak aptr — því at annarr maðr lagði til hans.× hrútr sneri nú í mót atla. atli hjó þegar í skjöld hrúts ok klauf allan niðr. þá fjekk atli steinshögg á höndina, ok fjell niðr sverðit. hrútr tók sverðit ok hjó undan atla fótinn. síðan veitti hann hánum banasár. þar tóku þeir fje mikit ok höfðu með sjer tvau skip þau er bezt váru ok dvölduz þar lítla hríð síðan. þeir sóti fóruz hjá. sigldi hann aptr til norvegs. kom hann við limgarðssíðu ok gekk þar á land. þar mætti hann ögmundi, sveini gunnhildar. ögmundr kenndi sóta þegar ok spyrr hann ‘hve lengi ætlar þú ‘hjer at vera?’ ‘þrjár nætr’ segir sóti. ‘hvert ætlar ‘þú þá?’ sagði ögmundr. ‘vestr til englands’ segir sóti ‘ok koma aldri til norvegs, meðan ríki gunn‘hildar er’. ögmundr gekk þá í braut ok ferr á fund gunnhildar; því at hón var þaðan skammt á veizlu ok guðröðr sonr hennar. ögmundr sagði gunnhildi frá ætlan sóta; enn hón bað þegar guðröð son sinn fara ok taka sóta af lífi. guðröðr fór þegar ok kom á úvart sóta ok ljet leiða hann á land upp ok festa þar upp enn tók fje allt ok færði móður sinni. hón fjekk til menn at færa allt fjeit á land upp ok austr til konungahellu ok fór sjálf þangat. hrútr hjelt aptr um haustit ok hafði fengit fjár mikils ok fór þegar á fund konungs ok hafði af hánum góðar viðtökur. hann bauð þeim at hafa slíkt af fjenu, sem þau vildi; enn konungr tók af þriðjunginn. gunnhildr segir hrúti, at hón hafði tekit erfðina enn látit drepa sóta. hann þakkaði henni ok gaf henni allt hálft við sik.

6. Hrútr var með konungi um vetrinn í góðu yfirlæti. enn er váraðiz, geriz hrútr hljóðr mjök. gunnhildr fann þat ok talaði til hans, er þau váru tvau saman 'ert þú hugsjúkr, hrútr?' sagði hón. 'þat er mælt' segir hrútr 'at illt er þeim, er á 'úlandi er alinn'. 'vill þú til íslands?' segir hón. 'þat vil ek' sagði hann. 'átt þú konu nakkvara út 'þar?' segir hón. 'eigi er þat' sagði hann. 'þat 'hefi ek þó fyri satt' segir hón. síðan hættu þau talinu. hrútr gekk fyri konung ok kvaddi hann. konungr mælti 'hvat vill þú nú, hrútr?' 'ek vil 'beiðaz, herra, at jer gefið mjer orlof til íslands'. 'mun þar þinn sómi meiri enn hjer?' segir konungr. 'eigi mun þat vera' sagði hrútr 'enn þat 'verðr hverr at vinna, er ætlat er'. gunnhildr mælti 'við ramman mun reip at draga. ok gefið 'hánum gott orlof, at hann fari sem hánum líkar 'bezt'. þá var ært illa í landi; enn þó fjekk konungrinn hánum mjöl, sem hann vildi hafa. nú býz hann út til íslands ok össurr með hánum. ok er þeir váru búnir, þá gekk hrútr at finna konunginn ok gunnhildi. gunnhildr leiddi hann á eintal ok mælti til hans 'hjer er gullhringr, er ek 'vil gefa þjer' ok spennti á hönd hánum. 'marga 'gjöf góða hefi ek af þjer þegit' segir hrútr. hón tók höndum um háls hánum ok kyssti hann ok mælti 'ef ek á svá mikit vald á þjer, sem ek ætla, 'þá legg ek þat á við þik, at þú megir engri 'munuð fram koma við þá konu, er þú ætlar þjer 'á íslandi at eiga. enn fremja skalt þú mega 'við aðrar konur vilja þinn. ok hefir nú hvártki 'okkat vel: þú trúðir mjer eigi til málsins'. hrútr

hló at ok gekk í braut. síðan fór hann til fundar við konunginn ok þakkaði hánum, hversu höfðingliga hann hafði alla hluti til hans gört. konungrinn bað hann vel fara ok kvað hrút vera hinn röskvasta mann ok vel kunna at vera með tignum mönnum. hrútr gekk síðan til skips ok sigldi í haf. þeim gaf vel byri ok tóku borgarfjörð. enn þegar er skip var landfast, reið hrútr vestr heim; enn össurr ljet ryðja skipit. hrútr reið á höskuldsstaði, ok tók bróðir hans vel við hánum, ok sagði hrútr hánum allt um ferðir sínar. síðan sendi hann mann austr á rangárvöllu til marðar gígju at búaz við boði. enn þeir bræðr riðu síðan til skips, ok sagði höskuldr hrúti fjárhagi hans, ok hafði mikit á aflaz síðan hrútr fór í braut. hrútr mælti 'minni 'mun ömbun verða, bróðir, enn skyldi; enn fá vil 'ek þjer mjöl, svá sem þú þarft, í bú þitt í vetr'. síðan rjeðu þeir skipinu til hlunns ok bjoggu um enn færðu varning allan vestr í dala. hrútr var heima á hrútsstöðum til sex vikna. þá bjogguz þeir bræðr — ok össurr með þeim — at ríða austr til brúðhlaups hrúts ok riðu við sex tigu manna. þeir riðu þar til er þeir koma austr á rangárvöllu. þar var fjöldi fyri boðsmanna. skipuðuz menn þar í sæti, enn konur skipuðu pall, ok var brúðrin heldr döpr. drekka þeir veizluna, ok ferr hón vel fram. mörðr greiddi út heimanfylgju dóttur sinnar, ok reið hón vestr með hrúti. þau riðu þar til er þau kvámu heim. hrútr fjekk henni öll ráð í hendr fyrir innan stokk, ok líkaði þat öllum vel. enn fátt var um með þeim hrúti um samfarar, ok ferr svá fram allt til várs. ok þá er

váraði, átti hrútr för í vestfjörðu at heimta fyri varning sinn. enn áðr hann færi heiman, talaði unnr við hann 'hvárt ætlar þú aptr at koma, áðr 'menn ríða til þings?' 'hvat er at því?' segir hrútr. 'ek vil ríða til þings' segir hón 'ok finna föður 'minn'. 'svá skal þá vera' sagði hann 'ok mun ek 'ríða til þings með þjer'. 'vel er þat ok' segir hón. síðan fór hann heiman ok vestr í fjörðu ok byggði allt fjeit ok fór þegar vestan. ok er hann kom heim, bjó hann sik þegar til þings ok ljet ríða með sjer alla nábúa sína. höskuldr reið ok, bróðir hans. hrútr mælti við konu sína 'ef þjer 'er jafnmikill hugr á at fara til þings, sem þú ljezt, 'þá bú þú þik ok ríð til þings með mjer'. hón bjó sik skjótt, ok síðan ríða þau unz þau koma til þings. unnr gekk til búðar föður síns. hann fagnaði henni vel; enn henni var skapþungt nakkvat. ok er hann fann þat, mælti hann til hennar 'sjet 'hefi ek þik með betra bragði — eða hvat býr 'þjer í skapi?' hón tók at gráta ok svaraði engu. þá mælti hann við hana 'til hvers reitt þú til al- 'þingis, ef þú vill eigi svara mjer eða segja mjer 'trúnað þinn? eða þykki þjer eigi gott vestr þar?' hón svaraði 'gefa munda ek til alla eigu mína, at 'ek hefða þar aldri komit'. mörðr mælti 'þessa má 'ek skjótt víss verða'. þá sendi hann mann eptir þeim hrúti ok höskuldi. þeir fóru þegar. ok er þeir kvámu á fund marðar, stóð hann upp í mót þeim ok fagnaði þeim vel ok bað þá sitja. töluðu þeir lengi, ok fór tal þeira vel. þá mælti mörðr til hrúts 'hví þykkir dóttur minni svá illt vestr 'þar?' hrútr mælti 'segi hón til, ef hón hefir saka-

'giptir nakkvarar við mik'. enn þær urðu engar upp bornar við hrút. þá ljet hrútr eptir spyrja nábúa sína ok heimamenn, hversu hann gerði til hennar. þeir báru hánum gott vitni ok sögðu hana ráða öllu því er hón vildi. mörðr mælti 'heim 'skalt þú fara ok una vel við ráð þitt; því at 'hánum ganga öll vitni betr enn þjer'. síðan reið hrútr heim af þingi ok kona hans með hánum, ok var nú vel með þeim um sumarit. enn þá er vetraði, þá dró til vanda um samfarar þeira, ok var þess verr, er meir leið á várit. hrútr átti enn ferð vestr í fjörðu at fjárreiðum sínum ok lýsti yfir því, at hann mundi eigi til alþingis ríða. unnr talaði fátt um. hrútr fór þá er hann var til þess búinn.

7. Nú líðr til þings framan. unnr talaði við sigmund össurarson ok spurði, ef hann vildi ríða til þings með henni. hann kveðz eigi ríða mundu, ef hrúti frænda hans þætti verr. 'því kveð ek þik 'til' segir hón 'at ek á á þjer helzt vald allra manna'. hann svaraði 'gera mun ek þjer kost á þessu: þú 'skalt ríða vestr með mjer aptr ok hafa engi undir'mál við hrút eða mik'. hón hjet því. síðan ríða þau til þings. mörðr var á þingi, faðir hennar. hann tók við henni allvel ok bað hana vera í búð sinni, meðan þingit væri. hón gerði svá. mörðr mælti 'hvat segir þú mjer frá hrúti, fjelaga þínum? hón kvað vísu

víst segi ek gott frá geystum
geirhvessanda þessum
þat er sjálfráðligt silfra
sundrhreyti er fundit.

verð ek því at álmr er orðinn
eggþings fyri gerningum
satt er at ek sjek við spotti
segja mart eða þegja.

mörðr varð hljóðr við ok mælti 'þat býr þjer 'nú í skapi, dóttir, at þú vill, at engi viti nema 'ek, ok munt þú trúa mjer bezt til órráða um þitt 'mál'. þá gengu þau á tal, þar er engir menn heyrðu þeira viðrmæli. þá mælti mörðr til dóttur sinnar 'seg þú mjer nú allt þat er á meðal ykkar 'er ok lát þjer ekki í augu vaxa'. 'svá mun vera 'verða' segir hón ok kvað vísu

víst hefir hringa hristir
hrútr líkama þrútinn
njótr þá er linnbeðs leitar
lundýgr munuð drýgja.
leita ek með ýti
undlinna þá finna
yndi okkars vanda
aldraðr boði skjaldar.

ok enn kvað hón vísu

þó veit ek hitt at hreytir
handfúrs jökuls spannar
meiðr er jafnt sem aðrir
ýtendr boga nýtir.
vilda ek við öldu
jókennanda þenna
rjóðr lít þú orð ok íðir
undleggs skilit segja.

'hversu má svá vera?' segir mörðr 'ok seg mjer 'enn görr'. hón svarar 'þegar hann kemr við mik, 'þá er hörund hans svá mikit, at hann má ekki

‘eptirlæti hafa við mik; enn þó höfu vit bæði ‘breytni til þess á alla vega, at vit mættim njótaz; ‘enn þat verðr ekki. enn þó áðr vit skilim, sýnir hann ‘þat af sjer, at hann er í æði sínu rjett sem aðrir ‘menn’. mörðr mælti ‘vel hefir þú nú gört, er þú ‘sagðir mjer. mun ek leggja ráð á með þjer, þat ‘er þjer mun duga, ef þú kannt með at fara ok ‘bregðir þú hvergi af. nú skalt þú heim ríða fyrst ‘af þingi, ok mun bóndi þinn heim kominn ok taka ‘við þjer vel. þú skalt vera við hann blíð ok ‘eptirmál, ok mun hánum þykkja góð skipan á ‘komin: þú skalt enga fáleika á þjer sýna. enn ‘þá er várar, skalt þú kasta á þik sótt ok liggja í ‘rekkju. hrútr mun engum getum vilja um leiða ‘um sóttarfar þitt ok ámæla þjer í engu; heldr ‘mun hann biðja, at allir geymi þín sem bezt. ‘síðan mun hann fara í fjörðu vestr ok sigmundr ‘með hánum, ok mun hann flytja allt fje sitt ‘vestan ór fjörðum ok vera í brautu lengi sumars. ‘enn þá er menn ríða til þings, ok allir menn eru ‘riðnir ór dölum, þeir er ríða ætla, þá skalt þú ‘rísa ór rekkju ok kveðja menn til ferðar með þjer. ‘enn þá er þú ert albúin, þá skalt þú ganga til ‘hvílu þinnar ok þeir menn með þjer, sem föru-‘nautar þínir eru. þú skalt nemna vátta hjá rekkju-‘stokki búanda þíns ok segja skilit við hann laga-‘skilnaði, sem þú mátt framast at alþingismáli rjettu ‘ok allsherjar lögum. slíka váttnemnu skalt þú ‘hafa fyri karldurum. síðan ríð þú í braut, ok ‘ríð laxárdalsheiði ok svá til holtavörðuheiðar — ‘því at þín mun leitat til hrútafjarðar — ok ríð ‘þar til er þú kemr til mín. ok mun ek þá sjá

'fyri málinu, ok skalt þú aldri síðan koma hánum 'í hendr'. nú ríðr hón heim af þingi. ok var hrútr heim kominn ok fagnaði henni vel. hón tók vel máli hans ok var við hann blíð ok eptirmál. þeira samfarar váru góðar þau misseri. enn er váraði, tók hón sótt ok lagðiz í rekkju. hrútr fór í fjörðu vestr ok bað henni virkða áðr. nú er kemr at þingi, bjó hón ferð sína í braut ok fór með öllu svá sem fyri var sagt ok ríðr á þing síðan. hjeraðsmenn leituðu hennar ok fundu hana eigi. mörðr tók við dóttur sinni vel ok spurði hana, hversu hón hefði með farit ráðagerð hans. 'hvergi hefi ek af brugðit' sagði hón. hann gekk til lögbergs ok sagði skilit lagaskilnaði með þeim at lögbergi. þetta gerðu menn at nýjum tíðendum. unnr fór heim með föður sínum ok kom aldri vestr þar síðan.

8. Hrútr kom heim ok brá mjök í brún, er kona hans var í brautu, ok er þó vel stilltr ok var heima öll þau misseri ok rjeðz við engan mann um sitt mál. annat sumar eptir reið hann til alþingis ok höskuldr bróðir hans með hánum ok fjölmenntu mjök. enn er hann kom á þing, þá spurði hann, hvárt mörðr gígja væri á þingi. hánum var sagt, at hann var þar. ok ætluðu allir, at þeir mundi tala um mál sín; enn þat varð eigi. einn hvern dag, er menn gengu til lögbergs, nemndi mörðr sjer vátta ok lýsti fjesök á hendr hrúti um fjemál dóttur sinnar ok taldi níu tigu hundraða fjár: lýsti hann til gjalda ok til útgreizlu ok ljet varða þriggja marka útlegð: hann lýsti í fjórðungsdóm þann, er sökin átti í at koma at lögum: lýsti

hann löglýsing ok í heyranda hljóði at lögbergi. enn er hann hafði þetta mælt, svaraði hrútr ‘meir ‘sækir þú þetta mál með fjár-ágirnd ok kappi, er ‘heyrir til dóttur þinnar, heldr enn með góðvild ‘eða drengskap; enda mun ek hjer láta nakkvat í ‘mót koma — því at þú hefir enn eigi fjeit í hendi ‘þjer, þat er ek fer með. mæli ek svá fyrir, at ’þeir sje allir heyrandi váttar, er hjá eru at lögbergi, at ek skora þjer á hólm. skal við liggja ‘mundrinn allr, ok þar legg ek í mót annat fje ‘jafnmikit. ok eigi sá hvárttveggja fjeit, er af öðrum ‘berr. enn ef þú vill eigi berjaz við mik, þá skalt ‘þú af allri fjárheimtunni’. þá þagnaði mörðr ok rjeðz um við vini sína um hólmgönguna. hánum svaraði jörundr goði ‘eigi þarft þú við oss ráð at ‘eiga um þetta mál; því at þú veizt, ef þú berz ‘við hrút, at þú munt láta bæði lífit ok fjeit. er ‘hánum vel farit: hann er mikill af sjálfum sjer ok ‘manna fræknastr’. þá kvað mörðr þat upp, at hann mundi eigi berjaz við hrút. þá varð óp mikit at lögbergi ok úhljóð, ok hafði mörðr af hina mestu svívirðu. síðan ríða menn heim af þingi. þeir bræðr riðu vestr til reykjardals, höskuldr ok hrútr, ok gistu at lundi. þar bjó þjóstólfr, sonr bjarnar gullbera. regn hafði verit mikit um daginn, ok höfðu menn orðit vátir, ok váru görvir langeldar. þjóstólfr búandi sat á meðal þeira höskulds ok hrúts. sveinar tveir ljeku á gólfinu — þeir váru veizlusveinar þjóstólfs — ok ljek mær ein hjá þeim. þeir váru málgir mjök; því at þeir váru úvitrir. annarr þeira mælti ‘ek skal ‘þjer mörðr vera ok stefna þjer af konunni ok

'finna þat til foráttu, at þú hafir eigi sorðit hana'. annarr svaraði 'ek skal þjer hrútr vera: tel ek 'þik af allri fjárheimtunni, ef þú þorir eigi at 'berjaz við mik'. þetta mæltu þeir nökkurum sinnum. þá gerðiz hlátr mikill af heimamönnum. þá reiddiz höskuldr ok laust sveininn með sprota, þann er mörðr nemndiz; enn sprotinn kom í andlitit ok sprakk fyrir. höskuldr mælti við sveininn 'verð úti ok drag engan spott at oss'. hrútr mælti 'gakk hingat til mín'. sveinninn gerði svá. hrútr dró fingrgull af hendi sjer ok gaf hánum ok mælti 'far í braut ok leita á engan mann síðan'. sveinninn fór í braut ok mælti 'þínum drengskap 'skal ek við bregða æ síðan'. af þessu fjekk hrútr gott orð. síðan fóru þeir vestr heim. ok er nú lokit þrætum þeira marðar.

9. Nú er þar til máls at taka, at hallgerðr vex upp, dóttir höskulds, ok er kvenna fríðust sýnum ok mikil vexti. ok því var hón langbrók kölluð. hón var fagrhár, ok svá mikit hárit, at hón mátti hylja sik með. hón var örlynd ok skaphörð. þjóstólfr hjet fóstri hennar. hann var suðreyskr at ætt. hann var styrkr maðr ok vígr vel ok hafði margan mann drepit ok bætti engan mann fje. þat var mælt, at hann væri engi skapbætir hallgerði. maðr er nemndr þórvaldr. hann var úsvífrsson. hann bjó út á meðalfellsströnd, undir felli. hann var vel auðigr at fje. hann átti eyjar þær, er heita bjarneyjar. þær liggja út á breiðafirði. þaðan hafði hann skreið ok mjöl. þórvaldr var vel styrkr maðr ok kurteiss, nakkvat bráðr í skaplyndi. þat var einu hverju sinni, at

þeir feðgar ræddu með sjer, hvar þórvaldr mundi á leita um kvánfang. enn þat fannz á, at hánum þótti sjer úvíða fullkosta. þá mælti úsvífr 'vill 'þú biðja hallgerðar langbrókar, dóttur höskulds?' 'hennar vil ek biðja' segir hann. 'þat mun ykkr 'eigi mjök hent' sagði úsvífr 'hón er kona skap- 'stór; enn þú ert harðlyndr ok úvæginn'. 'þar vil 'ek þó á leita' segir hann 'ok mun mik eigi tjóa 'at letja'. 'þú átt ok mest í hættu' segir úsvífr. síðan fóru þeir bónorðsför ok kvámu á höskuldsstaði ok höfðu þar góðar viðtökur. þeir ræddu þegar erendi sín fyri höskuldi ok vökðu bónorðit. höskuldr svaraði 'kunnigt er mjer um hag ykkarn. 'enn ek vil enga vjel at ykkr draga — at dóttir mín 'er hörð í skapi. enn um yfirlit hennar ok kurt- 'eisi meguð it sjálfir sjá'. þórvaldr svaraði 'ger 'þú kostinn; því at ek mun skaplyndi hennar eigi 'láta fyri kaupi standa'. síðan tala þeir um kaupit, ok spurði höskuldr dóttur sína eigi eptir — því at hánum var hugr á at gipta hana — ok urðu þeir á sáttir á allan kaupmála. síðan rjetti höskuldr fram höndina, enn þórvaldr tók í ok fastnaði sjer hallgerði ok reið heim við svá búit.

10. Höskuldr sagði hallgerði kaupit. hón mælti 'nú em ek at raun komin um þat, er mik hefir 'lengi grunat, at þú mundir eigi unna mjer svá 'mikit, sem þú sagðir jafnan, er þjer þótti eigi 'þess vert, at við mik væri um talat þetta mál; 'enda þykki mjer ráð þetta eigi svá mikils háttar, 'sem jer hjetuð mjer.' ok fannz þat á í öllu, er hón þóttiz vargefin. höskuldr mælti 'ekki legg ek 'svá mikit við ofmetnað þinn, at hann standi fyri

'kaupum mínum: ok skal ek ráða, enn eigi þú, ef 'okkr skilr á'. 'mikill er metnaðr yðvarr frænda' segir hón 'ok er þat eigi undarligt, at ek hafa 'nakkvarn' ok gekk á braut síðan. hón fann fóstra sinn þjóstólf ok segir hánum, hvat ætlat var, ok var henni skapþungt. þjóstólfr mælti 'ger þú þjer 'gott í skapi: þú munt vera gefin í annat sinn, ok 'munt þú þá eptir spurð — því at alls staðar mun 'ek gera at þínu skapi, nema þar er faðir þinn er 'eða hrútr'. síðan tala þau ekki um fleira. höskuldr bjó veizlu ok reið at bjóða mönnum til ok kom á hrútsstaði ok kallar hrút út til máls við sik. hann gekk út, ok gengu þeir á tal, ok sagði höskuldr hánum kaupmála allan ok bauð hánum til boðs 'ok vilda ek, frændi, at þjer þætti eigi verr, þótt 'ek gerða þjer eigi orð áðr enn kaupmálinn rjeðz'. 'betr þætti mjer, at ek kvæma hvergi í nánd' segir hrútr 'því at hvárigu mun í þessu kaupi gipta, 'hánum nje henni. enn þó mun ek fara til boðs, 'ef þjer þykkir sæmð í'. 'þat þykki mjer víst' sagði höskuldr ok reið heim síðan. úsvífr ok þórvaldr buðu ok mönnum, ok var eigi boðit færa enn hundraði. maðr er nemndr svanr. hann bjó í bjarnarfirði, á bæ þeim, er heitir á svanshóli. þat er norðr frá steingrímsfirði. svanr var fjölkunnigr mjök. hann var móðurbróðir hallgerðar. hann var údæll ok illr viðreignar. hánum bauð hallgerðr til boðs síns ok sendi þjóstólf eptir hánum. hann fór, ok váru vináttumál með þeim þegar. nú koma menn til veizlunnar, ok sat hallgerðr á palli, ok var brúðrin allkát, ok gekk þjóstólfr jafnan til tals við hana, enn stundum talar hann við svan, ok fannz mönnum

mikit um tal þeira. veizlan fór vel fram. höskuldr leysti út fje hallgerðar með hinum bezta greiðskap. síðan mælti hann til hrúts ‘skal ek nakkvarar ‘gjafar fram leggja?’ hrútr svaraði ‘kostr mun ‘þjer af tómi at eyða fje þínu fyri hallgerði, ok ‘lát hjer stað nema’.

11. Þórvaldr reið heim frá boðinu ok kona hans með hánum ok þjóstólfr. hann fylgði hesti hallgerðar, ok töluðu þau jafnan. úsvífr veik at syni sínum ok mælti ‘unir þú vel ráðinu? eða ‘hversu fór tal með ykkr?’ ‘vel’ segir hann ‘alla ‘blíðu ljet hón uppi við mik; ok mátt þú sjá mót ‘á, er hón hlær við hvert orð’. ‘eigi ætla ek hlátr ‘hennar jafngóðan, sem þú’ segir úsvífr ‘enn þat mun ‘þó síðar reynaz’. þau ríða þar til er þau koma heim. um kveldit sat hón hjá búanda sínum ok skipaði þjóstólfi hit næsta sjer innar frá. fátt áttuz þeir við þjóstólfr ok þórvaldr, ok varð þeim fátt at orðum, ok fór svá fram um vetrinn. hallgerðr var fengsöm ok stórlynd; enda kallaði hón til alls þess er aðrir áttu í nánd ok hafði allt í sukki. enn er váraði, var þar búskortr, ok skorti bæði mjöl ok skreið. hallgerðr kom at máli við þórvald ok ræddi ‘eigi munt þú þurfa at sitja til ‘alls; því at bæði þarf í búit mjöl ok skreið’. þórvaldr mælti ‘ekki fjekk ek nú minna til bús, enn ‘vant var, ok endiz þá allt á sumar fram’. hallgerðr mælti ‘ekki fer ek at því, þó at þú hafir svelt ‘þik til fjár ok faðir þinn’. þá reiddiz þórvaldr ok laust hana í andlitit svá at blæddi ok gekk síðan í braut ok kvaddi húskarla sína með sjer, ok hrundu þeir fram skútu, ok hljópu þar á átta karlar ok

reru út í bjarneyjar. tók hann þar skreið sína ok mjöl. nú er at segja frá hallgerði, at hón sat úti ok var skapþungt. þjóstólfr gekk at ok sá, at hón var særð í andlitinu ok mælti ‘hví ert þú svá illa ‘leikin?’ ‘þórvaldr veldr því, búandi minn’ sagði hón ‘ok stótt þú mjer þá fjarri, ef þjer þætti ‘nakkvat undir um mik’. ‘ek vissa eigi’ segir hann ‘enn þó skal ek þessa hefna’. síðan gekk hann á braut ok til fjöru ok hratt fram skipi sexæru ok hafði í hendi öxi mikla, er hann átti, vafinskeptu. hann stígr á skip ok rær út í bjarneyjar. ok er hann kom þar, váru allir menn rónir, nema þórvaldr ok förunautar hans. hann var at at hlaða skútuna; enn þeir báru á út, menn hans. þjóstólfr kom at í því ok hljóp upp á skútuna ok hlóð með hánum ok mælti ‘bæði ert þú at þessu lítil‘virkr ok úhagvirkr’. þórvaldr mælti ‘hyggz þú ‘munu betr gera?’ ‘þat eitt munu vit at hafaz, at ‘ek mun betr gera enn þú’ segir þjóstólfr ‘ok er ‘sú kona illa gipt, er þú átt, ok skyldi ykkrar sam‘farar skammar vera’. þórvaldr þreif upp handsax eitt, er var hjá hánum, ok leggr til þjóstólfs. þjóstólfr hafði öxina á öxl sjer ok laust á mót ok kom á hönd þórvaldi, ok brotnaði handleggrinn, enn saxit fjell niðr. síðan færði þjóstólfr upp öxina í annat sinn ok hjó í höfuð þorvaldi, ok hafði hann þegar bana.

12. Þá fóru þeir ofan, menn þórvalds, með byrðarnar. þjóstólfr tók til ráða skjótt. höggr hann þá tveim höndum borð skútunnar — ok gekk sundr borðit um tvau rúm — ok hljóp í skip sitt. enn á skútunni fjell inn sær kolblár, ok

sökk hón niðr með öllum farminum. þar sökk ok niðr lík þórvalds: ok máttu förunautar hans eigi sjá, hversu hann var til görr; enn hitt vissu þeir, at hann var dauðr. þjóstólfr reri inn á fjörðinn; enn þeir báðu hann illa fara ok aldri þrífaz. hann svaraði engu ok reri inn á fjörðinn ok þar til er hann kom heim — ok brýndi upp skipinu ok gekk heim ok hafði uppi öxina, ok var hón blóðug mjök. hallgerðr var úti ok mælti 'blóðug er öx þín: hvat hefir þú unnit?' 'nú hefi ek þat at gört' segir hann 'at þú munt 'gefin vera í annat sinn'. 'dauðan segir þú mjer 'þórvald þá' segir hón. 'svá er' sagði hann 'ok 'sje þú nú nakkvart ráð fyri mjer'. 'svá skal vera' sagði hón 'ek vil senda þik norðr til bjarnarfjarðar 'á svanshól, ok mun svanr taka við þjer báðum 'höndum. er hann svá mikill fyri sjer, at þangat 'sækir þik engi'. hann söðlaði hest, er hann átti, ok steig á bak ok reið norðr til bjarnarfjarðar á svanshól. ok tók svanr við hánum báðum höndum ok spurði hann at tíðendum. enn þjóstólfr segir hánum víg þórvalds, með þeim atburðum, er orðit höfðu. svanr mælti 'slíkt kalla ek menn, er eigi 'láta sjer allt í augu vaxa at gera. ok mun ek því 'heita þjer, ef þeir sækja þik hingat, at þeir skulu 'fá af því hina mestu svívirðing'. — nú er þar til máls at taka, er hallgerðr er, at hón kvaddi til ferðar með sjer ljót hinn svarta, frænda sinn, ok bað hann söðla hesta þeira 'ok vil ek ríða heim 'til föður míns'. hann bjó ferð þeira. hón gekk til kistna sinna ok lauk upp ok ljet kalla til sín alla heimamenn sína ok gaf þeim nakkvara gjöf

öllum. enn þeir hörmuðu hana allir. nú reið hón þar til er hón kom á höskuldsstaði. ok tók faðir hennar við henni vel; því at hann hafði eigi spurt tíðendin. höskuldr mælti til hallgerðar ‘hví fór eigi þórvaldr ‘með þjer?’ hón svaraði ‘dauðr er hann’. höskuldr mælti ‘þjóstólfr mun því valda’. hón sagði svá vera. höskuldr mælti ‘þat mun mjer sízt í tauma ganga, er ‘hrútr segir mjer — at hjer mundi til mikillar úgiptu ‘draga um kaup þessi. enn ekki mun týja at saka sik ‘um orðinn hlut’. — nú er þar til máls at taka, er förunautar þórvalds eru, at þeir biðu til þess er skip kvámu at landi. þeir sögðu víg þórvalds ok báðu sjer skips inn til lands. þeim var ljet þegar. ok reru þeir inn at reykjanesi ok fundu úsvíf ok sögðu hánum tíðendin. hann mælti ‘illa gefaz ills ráðs ‘leifar. ok sje ek nú allt eptir, hversu farit hefir. ‘hallgerðr mun hafa sendan þjóstólf til bjarnar‘fjarðar, enn hón mun riðin heim til föður síns. ‘skulu vjer nú samna liði ok sækja hann norðr ‘þangat’. þeir gerðu svá ok fóru í liðsbón — varð þeim gott til manna — ok riðu til steingrímsfjarðar ok til ljótárdáls ok þaðan til selárdals ok svá til bassastaða ok þaðan um hálsinn til bjarnarfjarðar. nú tók svanr til orða ok geispaði mjök ‘nú sækja ‘at fylgjur úsvífrs’. þá spratt þjóstólfr upp ok tók öxi sína. svanr mælti ‘gakk þú út með mjer. ‘lítils mun við þurfa’. síðan gengu þeir út báðir. svanr tók geitskinn eitt ok veifði yfir höfuð sjer ok mælti ‘verði þoka ok verði skrípi ok undr ‘öllum þeim er eptir þjer sækja.’ nú er frá því at segja, at þeir ríða á hálsinn, úsvífr ok hans förunautar. þá kom þoka mikil í mót þeim.

úsvífr mælti ‘þessu mun svanr valda. ok væri vel, ‘ef eigi fylgði meira illt’. lítlu síðar brá svá miklum sorta fyrir augu þeim, at þeir sá ekki. ok fjellu þeir þá af baki ok týndu hestunum ok gengu í fen ofan sjálfir, enn sumir í skóginn, svá at þeim hjelt við meiðingar. þeir töpuðu af sjer vápnunum. þá mælti úsvífr ‘ef ek fynda hesta mína ok vápn, ‘þá munda ek aptr hverfa.’ ok er hann hafði þetta mælt, þá sá þeir nakkvat ok fundu hesta sína ok vápn. þá eggjuðu margir á, at enn skyldi við leita um atreiðina. ok var þat gört, ok urðu þeim þegar hin sömu undr. ok fór svá þrim sinnum. þá mælti úsvífr ‘þó at förin sje eigi góð, þá skal þó ‘nú aptr hverfa. nú skulu vjer gera ráð várt í ‘annan stað. ok hefi ek þat helzt í hug mjer at ‘fara ok finna höskuld föður hallgerðar ok beiða ‘hann sonarbóta; því at þar er sæmðar ván, sem ‘gnóg er til’. síðan riðu þeir til breiðafjarðardala. ok er nú ekki fyrr frá at segja, enn þeir koma á höskuldsstaði. þar var þá fyri með höskuldi hrútr bróðir hans. úsvífr kvaddi út höskuld ok hrút. þeir gengu út báðir ok heilsuðu úsvífri. enn síðan gengu þeir á tal. höskuldr spurði úsvífr, hvaðan hann kvæmi at. hann kveðz hafa farit at leita þjóstólfs ok fundit hann eigi. höskuldr kvað hann kominn mundu norðr á svanshól ‘ok er þat eigi ‘allra manna at sækja hann þangat’. ‘því em ek ‘hjer kominn’ sagði úsvífr ‘at ek vil beiða þik ‘sonarbóta’. höskuldr svaraði ‘eigi drap ek son ‘þinn, ok eigi rjeð ek hánum bana; enn þó heldr ‘þik varkunn til at leita á nökkur’. hrútr mælti ‘náit er, bróðir, nef augum; ok er nauðsyn at drepa

'niðr illu orði ok bæta hánum son sinn ok ríſka 'svá ráð fyri dóttur þinni. er sá einn til, at þetta 'orðtak falli niðr sem skjótast; því at þá er betr, 'at hjer sje fátt til talat'. höskuldr mælti 'vill þú 'þá gera um málit?' 'þat vil ek' segir hrútr 'ok 'mun ek ekki hlífa þjer í gerðinni; því at ef satt 'skal tala, þá hefir dóttir þín ráðit hánum banann'. þá setti höskuld dreyrrauðan ok mælti ekki nakkvara hríð. síðan stóð hann upp ok mælti til úsvífrs 'vill þú nú handsala mjer niðrfall at sök'inni?' úsvífr stóð upp ok mælti 'eigi er þat jafn'sætti, at bróðir þinn geri um. enn þó hefir þú 'svá vel til lagit, hrútr, at ek trúi þjer vel til 'málsins'. síðan tók hann í hönd höskuldi. ok sættuz þeir svá á málit, at hrútr skyldi gera ok lúka upp gerðinni áðr úsvífr færi heim. síðan gerði hrútr ok mælti 'fyri víg þórvalds geri ek 'tvau hundruð silfrs' — þat þóttu þá vera góð manngjöld — 'ok skalt þú gjalda þegar, bróðir, 'ok leysa vel af hendi'. höskuldr gerði svá. þá mælti hrútr til úsvífrs 'ek vil gefa þjer skikkju 'góða, er ek hafða út'. hann þakkaði hánum gjöfina ok undi nú vel við, þar sem komit var, ok fór heim. lítlu síðar kvámu þeir þannug, hrútr ok höskuldr, ok skiptu fje því sem þar stóð saman — ok urðu þeir úsvífr á þat vel sáttir — ok fóru heim með fjeit. ok er nú úsvífr ór sögunni. hallgerðr beiddi höskuld, at þjóstólfr skyldi fara heim. höskuldr veitti henni þat — ok var lengi mart talat um víg þórvalds. fje hallgerðar gekk fram ok gerðiz mikit.

13. Bræðr þrír eru nemndir til sögunnar. hjet einn þórarinn, annarr ragi, þriði glúmr. þeir váru synir óleifs hjalta. þeir váru virðingamenn miklir ok vel auðgir at fje. þórarinn átti þat kenningarnamn, at hann var kallaðr ragabróðir. hann hafði lögsögu eptir hrafn hæingsson. hann var stórvitr maðr. hann bjó at varmalæk, ok áttu þeir glúmr bú saman. glúmr hafði verit lengi í förum. hann var mikill maðr vexti ok sterkr ok fríðr sýnum. ragi var vígamaðr mikill, bróðir þeira. þeir bræðr áttu suðr engey ok laugarnes. þeir bræðr töluðu, glúmr ok þórarinn; ok spurði þórarinn glúm, hvárt hann ætlaði útan, sem hann var vanr. hann svaraði 'hitt hafða ek nú heldr 'ætlat at hætta kaupferðum'. 'hvat er þjer þá í 'skapi?' segir þórarinn 'vill þú biðja þjer konu?' 'þat vilda ek' sagði glúmr 'ef ek gæta vel fyri 'mjer sjet'. þá taldi þórarinn upp konur þær, sem váru í borgarfirði úgiptar, ok spurði, ef hann vildi nakkvara eiga af þeim 'ok mun ek ríða til 'með þjer'. hann svaraði 'enga vil ek þessa eiga'. 'nemn þú þá at því þá er þú vill eiga' segir þórarinn. glúmr svaraði 'ef þú vill þat vita, þá 'heitir hón hallgerðr ok er dóttir höskulds í dölum 'vestr'. 'eigi er nú þat sem mælt er' segir þórarinn 'at þú látir þjer annars víti at varnaði.' gipt 'var hón manni, ok rjeð hón þeim bana'. glúmr mælti 'má at hana hendi eigi slík úgipta í annat 'sinn; ok veit ek víst, at hón ræðr eigi mjer bana. 'enn ef þú vill mjer nakkvara sæmð veita, þá ríð 'þú til með mjer at biðja konunnar'. þórarinn mælti 'ekki mun mega við gera: þat mun verða

‘fram at koma, sem ætlat er’. opt kom glúmr á um þetta mál við þórarin. enn hann fór lengi undan. enn þar kom um síðir, at þeir sömnuðu at sjer mönnum ok riðu tuttugu saman vestr til dala ok kvámu á höskuldsstaði. ok tók höskuldr vel við þeim. ok váru þeir þar um nóttina. enn snimma um morgininn sendir höskuldr eptir hrúti — ok kom hann þegar — ok var höskuldr úti fyrir, er hann reið í tún. höskuldr segir hrúti, hvat þar var komit manna. ‘hvat munu þeir vilja?’ sagði hrútr. ‘engi hafa þeir erendi enn upp borit fyri ‘mik’ sagði höskuldr. ‘við þik munu þó erendin’ segir hrútr ‘þeir munu biðja hallgerðar — eða hversu ‘munt þú svara?’ ‘hvat þykki þjer ráð?’ sagði höskuldr. ‘vel skalt þú svara ok segja þó kost ‘ok löst á konunni’ segir hrútr. enn í þessu tali þeira bræðra ganga þeir út, gestirnir. höskuldr ok hrútr gengu í mót þeim. fagnaði hrútr vel þórarni ok þeim báðum bræðrum. síðan gengu þeir allir samt á tal. ok mælti þórarinn ‘ek em kominn hingat ‘með glúmi bróður mínum þess erendis at biðja ‘hallgerðar dóttur þinnar, höskuldr, til handa glúmi ‘bróður mínum. skalt þú þat vita, at hann er vel ‘mannaðr’. ‘veit ek þat’ sagði höskuldr ‘at it eruð ‘mikils háttar menn, bræðr. enn ek vil ok segja ‘þjer í mót, at ek rjeð ráði hennar fyrri, ok varð ‘oss þat at mikilli úgæfu’. þórarinn svaraði ‘ekki ‘munu vjer þat láta fyri kaupum standa; því at ‘eigi skal einn eiðr alla verða — ok má þetta verða ‘vel, þó at hitt yrði illa. enda spillti þjóstólfr þar ‘mest um’. þá mælti hrútr ‘gefa munda ek yðr ‘til ráð — ef jer vilið eigi þetta láta fyri ráðum

'standa, er áðr hefir orðit um hagi hallgerðar —, at 'þjóstólfr fari ekki suðr með henni, þó at ráðin 'takiz, ok veri þar aldri þrim nóttum lengr, nema 'glúmr lofi, enn falli úheilagr fyri glúmi, ef hann 'er lengr — enn heimilt á glúmr at lofa þat; enn 'ekki er þat mitt ráð. skal nú ok eigi svá fara, 'sem fyrr, at hallgerði sje eigi sagt: skal hón vita 'allan þenna kaupmála ok sjá glúm ok ráða sjálf, 'hvárt hón vill eiga hann eða eigi — ok megi' hón 'eigi öðrum kenna, þó at eigi verði vel. skal þetta 'allt vjelalaust vera'. þórarinn mælti 'nú er, sem 'jafnan, at þat mun bezt gegna, at þín ráð sje 'höfð'. þá var sent eptir hallgerði, ok kom hón þangat ok tvær konur með henni. hón hafði yfir sjer vefjarmöttul blán ok var undir í rauðum skarlats- kyrtli ok silfrbelti um sik; enn hárit tók ofan á bringuna tveim megin, ok drap hón undir belti sjer. hón settiz niðr í milli þeira hrúts ok föður síns. hón kvaddi þá alla góðum orðum ok mælti vel ok sköruliga ok spurði tíðenda. síðan hætti hón at tala. glúmr mælti 'um kaup við föður þinn 'höfu vit þórarinn bróðir minn talat — at ek munda 'fá þín, hallgerðr, ef þat er þinn vili, sem þeira. 'munt þú nú ok segja, er þú ert kölluð skörungr 'mikill, hvárt þat er nakkvat nær þínu skapi. enn 'ef þjer er engi hugr á kaupum við oss, þá vilju 'vjer ekki um tala'. hallgerðr mælti 'veit ek, at 'it eruð mikils háttar menn, bræðr; ok veit ek, at 'ek mun nú miklu betr gefin enn fyrr. enn vita 'vil ek, hvat jer hafið um talat, eða hve mjök jer 'hafið fram mælt málinu. enn svá lítz mjer á þik, 'at ek mun þjer vel unnandi verða, ef vit komum

‘skapi saman’. glúmr sagði henni sjálfr allan skildaga ok veik hvergi af ok spurði þá höskuld ok hrút, hvárt hann hermði rjett. höskuldr sagði svá vera. hallgerðr mælti þá ‘svá vel sem þjer hefir ‘farit til mín, faðir, um þetta mál, ok þjer, hrútr, ‘þá vil ek þetta at ykkru ráði gera. ok skal þessi ‘kaupmáli vera, sem it hafið stofnat’. þá mælti hrútr ‘þat þykki mjer ráð, at vit höskuldr nemnim ‘vátta’, enn hallgerðr festi sik sjálf, ef lögmanni ‘þykkir þat rjett’. ‘rjett er þat’ sagði þórarinn. síðan váru virð fje hallgerðar, ok skyldi glúmr leggja í mót jafnmikit, ok skyldi vera helmingarfjelag með þeim. glúmr fastnaði sjer þá hallgerði, ok riðu þeir suðr heim. enn höskuldr skyldi hafa boð inni. er nú kyrrt þar til er menn ríða til boðs.

14. Þeir bræðr fjölmenna mjök til veizlunnar ok höfðu valit lið. þeir riðu vestr til dala ok kvámu á höskuldsstaði, ok var þar fjölmenni mikit fyrir. skipuðu þeir höskuldr ok hrútr annan bekk, enn brúðgumi annan. hallgerðr sat á palli ok samði sjer vel. þjóstólfr gekk með reidda öxi ok ljet hit dólgligsta, ok ljet þat engi sem vissi. enn er boði var lokit, fór hallgerðr suðr með þeim. enn er þau kvámu suðr til varmalækjar, þá spurði þórarinn hallgerði, ef hón vildi taka við búráðum. ‘eigi vil ek þat’ segir hón. hallgerðr sat mjök á sjer um vetrinn, ok líkaði við hana ekki illa. enn um várit töluðu þeir um fjárhagi sína, bræðr, ok mælti þórarinn ‘ek vil gefa ykkr upp búit at ‘varmalæk; því at ykkr er þat hægst um hönd. ‘enn ek mun fara suðr í laugarnes ok búa þar.

'enn engey skulu vit eiga báðir saman'. glúmr vildi, at svá væri. fór þórarinn suðr byggðum. enn þau bjoggu þar eptir. rjeð hallgerðr sjer hjón. hón var örlynd ok fengsöm. enn um sumarit fæddi hón meybarn. glúmr sagði henni, hvat heita skyldi 'hana skal kalla eptir föðurmóður minni — ok 'skal heita þórgerðr — því at hón var komin frá 'sigurði fafnisbana í föðurætt sína at langfeðgatölu'. mærin var vatni ausin — ok þetta namn gefit. hón óx þar upp ok gerðiz lík móður sinni at yfirlitum. þau sömðuz vel við, glúmr ok hallgerðr; ok fór svá fram um hríð. — þau tíðendi spurðuz ór bjarnarfirði norðan, at svanr hafði róit at veiðiskap um várit, ok kom at þeim austanveðr mikit, ok rak þá upp at veiðilausu — ok týnduz þar. enn fiskimenn þeir er váru í kaldbak þóttuz sjá svan ganga inn í fjallit kaldbakshorn, ok var hánum þar vel fagnat. enn sumir mæltu því í mót ok kváðu engu gegna. enn þat vissu allir, at hann fannz hvártki lífs nje dauðr. enn er hallgerðr spurði þessi tíðendi, þótti henni skaði mikill eptir móðurbróður sinn. — glúmr bauð þórarni at skipta um löndin. hann kveðz eigi þat vilja 'enn seg þú 'hallgerði, ef ek lifi þjer lengr, at ek ætla mjer 'varmalæk'. glúmr segir hallgerði. hón svaraði 'makligr er þórarinn þess frá oss'.

15. Þjóstólfr hafði barit húskarl höskulds, ok rak höskuldr hann í braut. hann tók hest sinn ok vápn sín ok mælti við höskuld 'nú mun ek á 'braut fara ok koma aldri aptr'. 'allir munu því 'fagna' segir höskuldr. þjóstólfr reið til þess er hann kom til varmalækjar. hann hafði þar góðar

viðtökur af hallgerði enn eigi illar af glúmi. hann sagði hallgerði, at faðir hennar hefði hann á braut rekit, ok bað hana ásjá. hón svaraði hánum því, at hón kveðz hánum engu mega heita um þarvist hans fyrr enn hón fyndi glúm. 'ferr vel með 'ykkr?' segir hann. 'vel er um ástir okkrar' segir hón. síðan gekk hón til máls við glúm ok lagði hendr upp um háls hánum ok mælti 'skalt þú 'veita mjer bæn þá er ek mun biðja þik?' 'veita 'mun ek þjer, ef þjer er sæmð í' segir hann 'eða 'hvers vill þú biðja?' hón mælti 'þjóstólfr er rekinn 'í braut vestan þaðan — ok vilda ek, at þú leyfðir hán-'um at vera hjer. enn ek vil þó eigi þvert taka, 'ef þjer er lítit um'. glúmr mælti 'nú er þjer 'ferr svá vel, skal ek veita þjer þetta. enn seg, 'at hann skal í brautu verða, ef hann tekr nakkvat 'illt til'. hón gengr til þjóstólfs ok segir hánum. hann svaraði 'nú ferr þjer enn vel, sem ván var 'at'. síðan var hann þar ok sat á sjer um hríð. enn þar kom, at hann þótti þar öllu spilla. tók hann þá at hlífaz við engan mann, nema við hallgerði. enn hón veitti hánum aldri eptirmæli þá er hann átti við aðra. þórarinn bróðir glúms taldi á við hann, er hann ljet þjóstólf þar vera, ok kvað illa gefaz mundu ok fara enn, sem fyrr, ef hann væri þar. glúmr svaraði vel ok brá þó á sitt ráð.

16. Þat var eitt hvert haust, at heimtur váru illar á fje manna, ok var glúmi vant margra geldinga. þá mælti glúmr við þjóstólf 'gakk þú á 'fjall með húskörlum mínum — ok vitið, ef jer finnið 'nakkvat af sauðum'. 'ekki eru mjer fjárleitir hentar'

sagði þjóstólfr 'enda er þat ærit eitt til, at ek vil 'eigi ganga í spor þrælum þínum; ok far þú sjálfr, 'ok mun ek þá fara með þjer'. þetta varð þeim at orðum mjök. hallgerðr sat úti, ok var á veðr gott. glúmr gekk at henni ok mælti 'illt höfu 'vit þjóstólfr nú saman átt, ok munu vit skamma 'stund saman búa' ok sagði henni allt þat er þeir höfðu við ræðz. hallgerðr mælti þá eptir þjóstólfi, ok varð þeim þá mjök at orðum. glúmr drap til hennar hendi sinni ok mælti 'ekki deili ek við þik 'lengr' ok gekk síðan í braut. hón unni hánum mikit ok mátti eigi stilla sik ok grjet hástöfum. þjóstólfr gekk at henni ok mælti 'sárt ert þú 'leikin, ok skyldi eigi svá opt'. 'ekki skalt þú 'þessa hefna' segir hón 'ok engan hlut í eiga, 'hversu sem með okkr ferr'. hann gekk í braut ok glotti við.

17. Glúmr kvaddi menn til ferðar með sjer, ok bjóz þjóstólfr með glúmi. þeir fóru upp reykjardal hinn syðra ok upp hjá baugagili ok upp til þverfells ok skipta þar liðinu — ok fóru sumir í skorradalsleit, enn suma sendi hann suðr til súlna. ok fundu þeir allir fjölda fjár. svá kom, at þeir váru tveir sjer, glúmr ok þjóstólfr. þeir gengu suðr frá þverfelli ok fundu þar sauði skjarra ok eltu sunnan at fjallinu. kvámuz sauðirnir upp á fjallit fyri þeim. ámælti þá hvárr þeira öðrum — ok mælti þjóstólfr við glúm, at hann mundi til engis hafa afla annars enn brölta á maga hallgerði. glúmr mælti 'án er illt gengi, nema heiman hafi. 'ek skal taka hæðiyrði af þjer, þar sem þú ert 'þræll fastr á fótum'. þjóstólfr mælti 'þat skalt

'þú eiga til at segja, at ek em eigi þræll; því at 'ek skal hvergi undan þjer láta'. þá reiddiz glúmr ok hjó til þjóstólfs með saxi. enn hann brá við öxinni, ok kom í fetann ok beit í ofan um tvá fingr. þjóstólfr hjó með öxinni í móti, ok kom á öxlina ok tók í sundr axlarbeinit ok viðbeinat, ok blæddi inn ór sárinu. glúmr greip til þjóstólfs annarri hendi svá fast, at hann fjell við. glúmr mátti ekki halda; því at dauðinn fór á hann. þjóstólfr huldi hræ hans með grjóti ok tók af hánum gullhring. hann gekk þar til, er hann kom til varmalækjar. hallgerðr var úti ok sá, at blóðug var öxin. hann kastaði til hennar gullhringinum. hón mælti 'hvat segir þú tíðenda? eða hví er öx 'þín blóðug?' hann svaraði 'eigi veit ek, hversu þjer 'mun þykkja: ek segi þjer víg glúms'. 'þú munt 'því valda' segir hón. 'svá er' segir hann. hón hló at ok mælti 'eigi ert þú engi í leikinum'. hann mælti 'hvert ráð sjer þú fyri mjer nú?' 'far þú 'til hrúts föðurbróður míns' segir hón 'ok sjái 'hann fyri þjer'. 'eigi veit ek' sagði þjóstólfr 'hvárt þetta er heilræði; enn þó skal ek þínum 'ráðum fram fara um þetta mál'. tók hann þá hest sinn ok reið á braut ok lýkr eigi ferð sinni fyrr enn hann kom á hrútsstaði um nótt. hann bindr hest sinn á bak húsum — gengr síðan at durum ok lýstr á högg mikit. eptir þat gengr hann norðr um húsin. hrútr hafði vakat ok kippti upphámum skóm á fætr sjer, fór í treyju ok tók sverð í hönd sjer. hann vafði möttli um vinstri hönd sjer ok upp um handlegginn. menn vöknuðu við, er hann gekk út. hann gekk norðr um vegginn

ok sá þar mann mikinn ok kenndi, at þar var þjóstólfr. hrútr spurði tíðenda. 'ek segi þjer víg 'glúms' segir þjóstólfr. 'hverr veldr því?' segir hrútr. 'ek vá hann' segir þjóstólfr. 'hví reitt þú 'hingat?' segir hrútr. 'hallgerðr sendi mik til þín' segir þjóstólfr. 'eigi veldr hón þessu þá' segir hrútr ok brá sverðinu. þetta sá þjóstólfr ok vill eigi verða seinni ok höggr þegar til hrúts. hrútr bráz skjótt undan höggvinu ok laust vinstri hendi útan á hlýr öxinni svá snart, at öxin hraut ór hendi þjóstólfi. hrútr hjó með hægri hendi á fót þjóstólfs fyrir ofan knjeit ok hljóp at hánum við ok hratt hánum. fjell þjóstólfr á bak aptr, enn fótrinn loddi. þá hjó hrútr annat högg hann til bana, ok kom þat í höfuðit. þá kvámu út húskarlar hrúts ok sá verks of merki. hrútr ljet færa þjóstólf í braut ok hylja hræ hans. síðan fór hrútr at finna höskuld ok sagði hánum víg glúms ok svá þjóstólfs. hánum þótti skaði mikill at um glúm, enn þakkaði hánum vígit þjóstólfs. — nú er þar til máls at taka, at þórarinn ragabróðir spyrr lát glúms bróður síns. ríðr hann við tólfta mann vestr til dala ok kom á höskuldsstaði. höskuldr tók báðum höndum við hánum, ok er hann þar um nóttina. höskuldr sendir þegar eptir hrúti, at hann kvæmi þangat. hann fór þegar. ok um daginn eptir töluðu þeir mart um látit glúms. þórarinn mælti 'vill þú nökkuru bæta mjer bróður'inn? því at ek hefi mikils misst'. höskuldr svaraði 'eigi drap ek bróður þinn, ok eigi rjeð 'dóttir mín hánum bana; enn þegar hrútr vissi, þá 'drap hann þjóstólf'. þá þagnaði þórarinn, ok þótti

vandaz málit. hrútr mælti ‘geru vit góða ferð ‘hans — hann hefir víst mikils misst — ok mun ‘þat vel fyri mælaz, ok gefum hánum gjafar, ok ‘sje hann vinr okkarr alla æfi síðan’. ok fór þetta fram, at þeir gáfu hánum gjafar, bræðr. ok reið hann suðr aptr. þau hallgerðr skiptu um bústaði um várit — ok fór hón suðr á laugarnes, enn hann til varmalækjar. ok er þórarinn ór sögunni.

18. Nú er þar til máls at taka, at mörðr gígja tók sótt ok andaðiz; ok þótti þat skaði mikill. unnr dóttir hans tók fje allt eptir hann. hón var þá úgefin í annat sinn. hón var örlynd mjök ok úforsjál um fjárhagi, ok tók at eyðaz fyrir henni lausafjeit svá at hón átti ekki nema lönd ok gripi.

19. Gunnarr hjet maðr. hann var frændi unnar. rannveig hjet móðir hans ok var sigfúss dóttir, sighvats-sonar hins rauða. hann var veginn við sandhólaferju. faðir gunnars hjet hámundr ok var sonr gunnars baugssonar. við þann er kennt gunnarsholt. móðir hámundar hjet hrafnhildr. hón var stórólfs dóttir, hæingssonar. stórólfr var bróðir hrafns lögsögumanns. sonr stórólfs var ormr hinn sterki. gunnarr hámundarson bjó at hlíðarenda í fljótshlíð. hann var mikill maðr vexti ok sterkr ok allra manna bezt vígr. hann hjó báðum höndum ok skaut, ef hann vildi; ok hann vá svá skjótt með sverði, at þrjú þóttu á lopti at sjá. hann skaut manna bezt af boga ok hæfði allt þat er hann skaut til. hann hljóp meir enn hæð sína með öllum herklæðum ok eigi skemmra aptr enn fram fyri sik. hann var syndr sem selr. ok eigi var

sá leikr, at nakkvarr þyrfti við hann at keppa. ok hefir svá verit sagt, at engi væri hans jafningi. hann var vænn at yfirliti ok ljóslitaðr — rjett nefit ok hafit upp í framanvert — bláeygr ok snareygr ok rjóðr í kinnum: hárit mikit, gult, ok fór vel. manna var hann kurteisastr, harðgörr í öllu, ráðhollr ok góðgjarn, mildr ok stilltr vel, vinfastr ok vinavandr. hann var vel auðigr at fje. bróðir hans hjet kolskeggr. hann var mikill maðr ok sterkr, drengr góðr ok öruggr í öllu. annarr bróðir hans hjet hjörtr. hann var þá í barnæsku. ormr skógarnef var bróðir gunnars laungetinn. ok er hann ekki við þessa sögu. arngunnr hjet systir gunnars. hana átti hróarr tungugoði, sonr una hins úborna, garðarssonar. sá fann ísland. sonr arngunnar var hámundr halti, er bjó á hámundarstöðum.

20. Njáll hjet maðr. hann var sonr þórgeirs gollnis, úfeigssonar. móðir njáls hjet ásgerðr. hón var dóttir áskels hersis hins úmálga. hón hafði komit út hingat til íslands ok numit land fyrir austan markarfljót, milli öldusteins ok seljalandsmúla. sonr hennar var holtaþórir, faðir þeira þórleifs kráks, er skógverjar eru frá komnir, ok þórgríms hins mikla ok þórgeirs skorargeirs. njáll bjó at bergþórshváli í landeyjum. annat bú átti hann í þórólfsfelli. njáll var vel auðigr at fje ok vænn maðr yfirlits. enn sá hlutr varð á ráði hans, at hánum óx eigi skegg. hann var lögmaðr svá mikill, at engi var hans jafningi, vitr ok forspár, heilráðr ok góðgjarn — ok varð allt at ráði þat er hann rjeð mönnum —, hógværr ok drenglyndr, langsýnn ok langminnigr. hann leysti hvers manns

vandræði, er á hans fund kom. bergþóra hjet kona hans. hón var skarphjeðins dóttir, kvennskörungr mikill ok drengr góðr ok nakkvat skaphörð. þau njáll áttu sex börn, þrjá sonu ok þrjár dætr. ok koma þeir allir við þessa sögu.

21. Nú er þar til máls at taka, er unnr hefir látit allt lausafjeit. hón gerði heiman ferð sína til hlíðarenda, ok tók gunnarr vel við frændkonu sinni, ok var hón þar um nóttina. um daginn eptir sátu þau úti ok töluðu. kom þar niðr tal hennar, at hón sagði hánum, hversu þungt henni fjell til fjár. 'illa er þat' sagði hann. 'hver órræði 'vill þú veita mjer?' sagði hón. hann svaraði 'haf 'þú fje svá mikit, sem þú þarft, er ek á á leigustöðum'. 'eigi vil ek þat' segir hón 'at eyða fje 'þínu'. 'hversu vill þú þá?' segir hann. 'ek vil, 'at þú heimtir fje mitt undan hrúti' segir hón. 'eigi þykki mjer þat vænt' segir hann 'þar er faðir 'þinn fjekk eigi heimt; ok var hann lögmaðr mikill, 'enn ek kann lítt til laga'. hón svaraði 'meir 'þreytti hrútr þat með kappi, enn með lögum; enn 'faðir minn var gamall — ok þótti mönnum því þat 'ráð, at þeir þreytti þat ekki með sjer. enda er sá 'engi minn frændi, at gangi í þetta mál, ef þú 'hefir eigi þrek til'. 'þora mun ek' segir hann 'at 'heimta fje þetta; enn eigi veit ek, hversu upp skal 'taka málit'. hón svaraði 'far þú ok finn njál at 'bergþórshváli. hann mun ráðin kunna til at leggja. 'er hann ok vinr þinn mikill'. 'ván er mjer, at 'hann ráði mjer heilt sem öllum öðrum' segir hann. svá lauk með þeim, at gunnarr tók við málinu enn fjekk henni fje til bús síns, sem hón þurfti. ok

fór hón heim síðan. gunnarr ríðr nú at finna njál, ok tók hann við hánum vel — ok gengu þegar á tal. gunnarr mælti 'heilræði em ek kominn at 'sækja at þjer'. njáll svaraði 'margir eru þess 'vinir mínir makligir, at ek leggja til þat sem heilt 'er; enn ætla ek, at ek leggja mesta stund á við 'þik'. gunnarr mælti 'ek vil gera þjer kunnigt, at 'ek hefi tekit fjárheimtu af unni á hrút'. 'þat er 'mikit vandamál' segir njáll 'ok mikil hætta, hversu 'ferr. enn þó mun ek til leggja með þjer þat er 'mjer þykkir vænst; ok mun þat endaz, ef þú bregðr 'hvergi af; enn líf þitt er í hættu, ef þú gerir eigi 'svá'. 'hvergi skal ek af bregða' segir gunnarr. þá þagði njáll nakkvara stund ok mælti síðan 'hugsat hefi ek málit, ok mun þat duga'.

22. 'Nú skalt þú ríða heiman við hinn þriðja 'mann. skalt þú hafa váskufl ýztan klæða ok 'undir söluváðarkyrtil mórenndan. þar skalt þú 'hafa undir hin góðu klæði þín ok taparöxi í hendi. 'tvá hesta skal hafa hverr yðvarr — aðra feita enn 'aðra magra. þú skalt hafa hjeðan smíði. jer skuluð 'ríða þegar á morgin. ok er jer komið yfir hvítá 'vestr, þá skalt þú láta slota hatt þinn mjök. þá 'mun eptir spurt, hverr sá sje hinn mikli maðr. 'förunautar þínir skulu segja, at þar sje kaupahjeðinn 'hinn mikli, eyfirzkr maðr, ok fari með smíði. 'hann er maðr skapillr ok margmæltr — þykkiz 'einn vita allt. hann rekr aptr kaup sín optliga ok 'flýgr á menn, þegar er eigi er svá gört, sem hann 'vill. þú skalt ríða vestr til borgarfjarðar ok láta 'þá falt hvarvetna smíðit ok reka aptr kaupin mjök. 'þá mun sá orðrómr á leggjaz, at kaupahjeðinn sje

'manna verstr viðfangs ok sízt sje logit frá hánum. 'þú skalt ríða til norðrárdals ok svá til hrútafjarðar 'ok til laxárdals ok til þess er þú kemr á hös-'kuldsstaði. þar skalt þú vera um nótt ok sitja 'útarliga ok drepa niðr höfði. höskuldr mun mæla, 'at ekki skyli eiga við kaupahjeðin, ok segja, at 'hann sje úvinveittr. síðan munt þú fara í braut 'um morgininn eptir ok koma á næsta bæ hjá 'hrútsstöðum. þar skalt þú láta falt smíðit 'ok hafa 'þat uppi af, er verst er, ok berja í brestina. 'búandi mun at hyggja, ok mun hann finna brestina. 'þú skalt hnykkja af hánum ok mæla illt við hann. 'hann mun segja, at þat sje ván, at þú gefiz hánum 'eigi vel "er þú gefz öllum öðrum illa". þá skalt 'þú fljúga á hann, þó at þú sjer því úvanr; ok 'stillt þó aflinu, at þú verðir eigi kenndr ok ekki 'sje grunat. þá mun sendr maðr á hrútsstaði at 'segja hrúti, at betra mun at skilja ykkr. hann 'mun þegar senda eptir þjer; enn þú skalt ok 'þegar fara. þjer mun skipat á hinn úæðra bekk 'gegnt öndugi hrúts. þú skalt kveðja hann. hann 'mun vel taka þjer ok spyrja, hvárt þú sjer norð-'lenzkr. þú skalt segja, at þú sjer eyfirzkr maðr. 'hann mun spyrja, hvárt þar sje allmargir ágætis-'menn. "ærinn hafa þeir klækiskap" skalt þú segja. '"er þjer kunnigt til reykjardals?" mun hann segja. '"kunnigt er mjer um allt ísland" skalt þú segja. '"eru í reykjardal kappar miklir?" mun hann segja. '"þjófar eru þar ok illmenni" skalt þú segja. þá 'mun hrútr hlæja ok þykkja gaman at. munuð it 'þá tala um menn í austfirðingafjórðungi; ok skalt 'þú öllum leggja nakkvat ámæli. tal ykkat mun

'koma á rangárvöllu. þá skalt þú segja, at þar sje 'sízt mannval, síðan mörðr gígja var dauðr. þú 'skalt kveða vísur nakkvarar — því at þú ert skáld 'gott — ok mun hrúti þykkja gaman at. hann 'mun spyrja, hvat þú færir til þess, at eigi megi 'koma maðr í stað hans. þú skalt því svara, at 'hann var maðr svá vitr ok svá mikill laga-maðr ok 'málafylgju "at aldri varð á um hans höfðingskap". 'hann mun spyrja, hvárt þjer sje nakkvat af kunnigt '"hversu fór með okkr". "kunnigt er mjer" skalt 'þú segja "at hann tók af þjer konuna, enn þú '"hafðir ekki". þá mun hrútr svara "þótti þjer '"ekki á verða fyrir hánum, er hann náði eigi fjenu '"enn bjó þó til málit?" "hjer má ek þjer vel '"svara" skalt þú segja "þú skoraðir hánum til '"einvígis; enn hann var maðr gamall, ok rjeðu '"vinir hans hánum, at hann berðiz eigi við þik. '"ok drap svá niðr málinu". "mælta ek þat" mun 'hrútr segja "ok þótti þat heimskum mönnum sem '"lög væri; enn málit mátti þó upp taka á öðru '"þingi, ef hann hefði þrek til haft". "veit ek þat" 'skalt þú segja. hann mun þá spyrja þik "kannt '"þú nakkvat í lögum?" "kunna þótta ek norðr '"þar" skalt þú segja "enn þó munt þú segja mjer '"verða, hversu málit skyldi upp taka". hrútr mun 'mæla "at hverju máli vill þú spyrja?" "at því" 'skalt þú segja "er mik skiptir engu hversu upp '"skal — taka fjárheimtuna unnar". "stefna skal mál-'"inu svá at ek heyra á eða lat ögheimili mínu" 'mun hrútr segja. "stefn þú nú þá" skalt þú segja '"enn ek mun í annat sinn". þá mun hrútr stefna; 'ok skalt þú at því vandliga hyggja, hver atkvæði

'hann hefir. þá mun hrútr mæla, at þú skylir 'stefna. þú skalt þá stefna; ok skal rangt svá at 'eigi sje meir enn annat hvert orð rjett. þá mun 'hrútr hlæja — ok mun hann þá ekki gruna — enn 'mæla þó, at fátt sje rjett í. þú skalt kenna föru-'nautum þínum, at þeir hafi glapit þik. þá skalt 'þú biðja hrút, at hann mæli fyri þjer, ok at hann 'leyfi, at þú stefnir í annat sinn ok mælir eptir 'hánum. hann mun leyfa þjer ok stefna sjálfr 'málinu. þú skalt þegar stefna eptir ok mæla þá 'rjett ok spyrja hrút, hvárt rjett sje stefnt. hann 'mun segja þjer, at eigi megi þat únýta. þá skalt 'þú mæla hátt, svá at förunautar þínir heyri "stefni '"ek handseldri sök unnar marðardóttur". enn 'þegar er menn eru sofnaðir, þá skuluð jer upp 'standa — ok fara hljóðliga — ganga út ok bera söðla 'yðra í haga til hinna feitu hestanna ok ríða þeim 'enn láta hina eptir. jer skuluð ríða upp ór bú-'fjárhögum ok vera þar þrjár nætr. svá nökkuru 'mun yðvar leita farit lengi. síðan skuluð jer ríða 'heim suðr — ok ríða um nætr enn liggja um 'daga. enn vjer munum fara til þings ok veita 'at málunum'. gunnarr þakkaði hánum ok reið heim fyrst.

23. Gunnarr reið heiman tveim nóttum síðar ok tveir menn með hánum. þeir riðu þar til er þeir kvámu á bláskógaheiði. þar riðu menn í móti þeim ok spurðu, hverr sá væri hinn mikli maðr, er svá lítt var sýndr. förunautar hans sögðu, at þar var kaupahjeðinn hinn mikli. þeir svöruðu 'eigi er þar hins verra eptir ván, er slíkr ferr fyri'. hjeðinn ljet þegar sem hann myndi á þá ráða; enn

þó fóru hvárir leið sína. gunnarr fór með öllu sem fyrir hann var lagt ok var á höskuldsstöðum um nótt ok fór þaðan ofan eptir dal ok kom á næsta bæ hjá hrútsstöðum. þar ljet hann falt smíðit ok seldi þrjá smíðisgripi. búandi fann, at á var smíðinu, ok kallaði fals í. hjeðinn rjeð þegar á búanda. þat var sagt hrúti; ok sendi hann eptir hjeðni. hann fór þegar á fund hrúts ok hafði þar góðar viðtökur. skipaði hrútr hánum gegnt sjer. ok fór orðtak þeira sem njáll gat til. enn er talit kom á rangárvöllu ok hrútr frjetti þar at mönnum, þá kvað hjeðinn vísu þessa

menn eru sízt at sönnu
slíkt talar þjóð í hljóði
opt heyrt er þat eptir
öll á rangárvöllum.
mörð frá ek gígju gerðu
gunnhríðar margkunnar
engr var seima slöngvir
slíkr at spekð ok ríki.

rútr mælti þá 'skáld ert þú hjeðinn — enn hefir þú 'heyrt, hversu fór með okkr merði?' hjeðinn kvað þá enn vísu

heyrt hafa ek hrings at bjartri
hristi þráðs með ráðum
jarðar undirgerðar
álmr vænti ek þik rænti,
rjeðu hodda hlæði
haldendr við þik skjaldar
áðr rauð seima sneiðir
sverð at hann eigi berðiz.

þá sagði hrútr hánum, hversu upp skyldi taka málit, ok stefndi fyri málinu. enn hann mælti eptir ok stefndi rangt. þá brosti hrútr ok grunaði ekki. þá mælti hann, at hrútr skyldi stefna í annat sinn. svá gerði hrútr. hjeðinn stefndi þá í annat sinn ok stefndi þá rjett ok vitnaði undir förunauta sína, at hann stefndi handseldri sök unnar marðardóttur. hann fór til svefns um kveldit, sem aðrir menn. enn er hrútr var sofnaðr, tóku þeir föng sín ok höfðu til hesta sinna, ríða síðan yfir ána ok svá fram hjarðarholts megin, þar til er þraut dalinn, ok eru þar í fjöllum þeim millum haukadalsskarðs ok kvámu sjer þar, er eigi mátti finna þá fyrr enn riðit væri at þeim. söðlar þeira ok vápn höfðu varðveitt verit í smiðju, svá at þeir máttu sjálfir út ná. urðu því engir menn varir við brautferð þeira. þessa nótt öndverða vaknaði höskuldr á höskuldsstöðum ok vakði upp alla heimamenn sína. 'ek vil segja yðr draum 'minn' segir hann 'ek þóttumz sjá bjarndýri mikit 'ganga út ór húsunum — ok vissa ek, at eigi 'fannz þessa dýrs maki — ok fylgðu því húnar 'tveir, ok vildu þeir vel dýrinu. þat stefndi til 'hrútsstaða ok gekk þar inn í húsin. síðan vakn-'aða ek. nú vil ek spyrja yðr, hvat jer sáð til 'hins mikla manns'. einn maðr svaraði hánum 'þat sá ek, at fram undan ermi hans kom eitt 'gullhlað ok rautt klæði, enn á hinni hægri hendi 'hafði hann gullhring'. höskuldr mælti 'þetta er 'engis manns fylgja nema gunnars frá hlíðarenda. 'þykkjumz ek nú sjá allt eptir, ok skulu vjer nú 'ríða á hrútsstaði'. þeir gengu út allir ok fóru á

hrútsstaði ok drápu á dyrr. enn maðr gekk út ok lauk upp hurðinni. þeir gengu þegar inn. hrútr lá í lokrekkju ok spyrr, hverir komnir eru. höskuldr sagði til sín ok spurði, hvat þar væri gesta. hann svarar 'hjer er kaupahjeðinn'. höskuldr mælti 'breiðari mun um bakit; því at ek get hjer verit 'hafa gunnar frá hlíðarenda'. 'þá mun hjer slæg-'leiksmunr orðit hafa' segir hrútr. 'hvat er at 'orðit?' segir höskuldr. 'ek sagða hánum, hversu 'upp skyldi taka fjárheimtuna unnar, ok stefnda 'ek mjer sjálfr, enn hann stefndi eptir; ok mun 'hann þann hafa málatilbúnaðinn, ok er sá rjettr'. 'mikill er vizkumunr orðinn' segir höskuldr 'ok 'mun eigi gunnarr einn hafa um ráðit. njáll mun 'þessi ráð hafa til lagit; því at engi er hans maki 'at viti'. þeir leita nú hjeðins, ok er hann allr í brautu. þeir sömnuðu liði ok leituðu þeira þrjá daga ok þrjár nætr ok fundu þá eigi. gunnarr reið til haukadals ór fjallinu ok fyrir austan skarð ok svá til holtavörðuheiðar ok ljetti eigi fyrr enn hann kom heim. hann fann njál ok sagði hánum, at vel hafði dugat ráðit.

24. Gunnarr reið til alþingis. þeir hrútr ok höskuldr riðu ok til þings ok fjölmenntu mjök. gunnarr sækir mál þetta á þingi. hann kvaddi búa til máls — ok höfðu þeir hrútr ætlat at veita hánum atgöngu enn treystuz eigi. síðan gekk gunnarr at breiðfirðingadómi ok bauð hrúti at hlýða til eiðspjalls síns ok framsögu sakar ok sóknargagna allra. eptir þat vann hann eið ok sagði fram sök. síðan ljet hann bera stefnuvætti — þá sakartökuvætti. njáll var eigi við dóminn. nú

sótti gunnarr málit þar til er hann bauð til varna. hrútr nemndi vátta ok sagði únýtt málit ok sagði hann misst hafa þeira þriggja váttorða, er í dóminn áttu at koma — eitt þat er nemnt var fyri rekkjustokki, annat fyri karldurum, þriðja at lögbergi. njáll var þá kominn til dómsins ok kveðz borgit munu geta málinu ok sökinni, ef þeir vildi þat þreyta. ‘eigi vil ek þat’ sagði gunnarr ‘ek skal ‘gera hrúti slíkan, sem hann gerði merði frænda ‘mínum. eða hvárt eru þeir bræðr svá nær, hrútr ‘ok höskuldr, at þeir megi heyra mál mitt?’ ‘heyra ‘megu vit’ segir hrútr ‘eða hvat vill þú?’ gunnarr mælti ‘þeir sje heyrandi váttar, er hjá eru, at ek ‘skora þjer, hrútr, til hólmgöngu. ok skalt þú berjaz ‘við mik í dag í hólmi þeim, er hjer er í öxará. ‘enn ef þú vill eigi berjaz, þá greið þú út fjeit ‘allt í dag’. þá kvað gunnarr vísu

þjer skal ek hrútr at hváru
hefr óð í dag góðan
skora á hólm ok hjálma
hjaldruðr við mik skjalda
þeir sje er hirðendr heyra
hjeðins gáttar nú váttar
auðs nema út vilir greiða
ölr mund refils grundar.

síðan gekk gunnarr frá dóminum með öllu liði sínu. þeir höskuldr ok hrútr gengu ok heim. ok var málit hvártki sótt nje varit þaðan af. hrútr mælti, er hann kom inn í búðina ‘þat hefir mik aldri ‘hent, at sá nakkvarr maðr hafi mjer einvígi boðit, ‘at ek hafa undan gengit’. ‘þat munt þú ætla at ‘berjaz’ segir höskuldr ‘enn eigi skal þat, ef ek

'ræð — því at eigi ferr þjer nær við gunnar, enn 'merði myndi við þik — ok skulu vit heldr greiða 'fjeit báðir saman gunnari'. síðan spurðu þeir bræðr búendr, hvat þeir vildi til leggja. þeir svöruðu allir, at þeir myndi til leggja slíkt sem hrútr vildi. 'göngum þá' segir höskuldr 'til búðar 'gunnars ok greiðum af höndum fjeit'. þeir gengu til búðar gunnars ok kölluðu hann út. hann gekk út í búðardyrrnar ok menn með hánum. höskuldr mælti 'nú er at taka við fjenu'. gunnarr mælti 'greiði nú þá. ek em búinn við at taka'. þeir greiddu fjeit allt vel af hendi. þá mælti höskuldr 'njót þú nú sem þú hefir aflat'. gunnarr kvað þá vísu þessa

auðs munu æskimeiðar
óttlaust fyri því njóta
hægs at hvergi ljúgum
hjörþings til penninga.
ferr enn vitnis varrar
vjer rjóðum þá fljóði
verr enn oss ok errinn
álmr hraustr funa hjálma.

'illa mun þjer launat vera' segir hrútr. 'ferr þat 'sem má' segir gunnarr. þeir höskuldr gengu heim til búðar sinnar, ok var hánum mikit í skapi ok mælti til hrúts 'hvárt mun gunnari aldri hefnaz 'þessi újafnaðr?' 'eigi mun þat' segir hrútr 'hefnaz 'mun hánum víst, ok mun oss verða í því engi 'hefnd nje frami. enn þó er þat líkast, at hann 'snúiz til várrar ættar um vinfengit'. hættu þeir þá talinu. gunnarr sýndi njáli fjeit. njáll mælti 'vel hefir nú vegnat' sagði hann. 'ok hefir af

'þjer til leitt' segir gunnarr. menn riðu heim af þingi, ok hafði gunnarr hina mestu sæmð af málinu. gunnarr færði fjeit allt unni, ok vildi hann ekki af hafa — enn kveðz meira heimta þykkjaz eiga at henni síðan, eða at hennar frændum, enn at öðrum mönnum. hón kvað þat svá vera.

25. Valgarðr hjet maðr. hann bjó at hofi við rangá. hann var sonr jörundar goða, hrafns--sonar hins heimska, valgarðs-sonar, æfars-sonar, vemundar-sonar orðlokars, þórólfs-sonar vaganefs, þrándar-sonar hins gamla, haralds-sonar hilditannar, hræreks-sonar slöngvanbauga. móðir haralds hilditannar var auðr, dóttir ívars víðfaðma, hálfdanar--sonar hins snjalla. bróðir valgarðs hins grá var úlfr örgoði, er sturlungar eru frá komnir ok oddaverjar. úlfr örgoði var faðir svarts, föður loðmundar, föður sigfúss, föður sæmundar hins fróða. loðmundr svartsson var faðir gríms, föður svertings, föður vígdísar, móður sturlu í hvammi. enn frá valgarði er kominn kolbeinn ungi. þeir bræðr úlfr örgoði ok valgarðr hinn grái fóru at biðja unnar, ok giptiz hón valgarði án ráði allra frænda sinna. enn þat þótti gunnari illa ok njáli ok mörgum öðrum; því at valgarðr var maðr grályndr ok úvinsæll. þau gátu sjer son, er mörðr hjet; ok er sá lengi við þessa sögu. þá er hann var fullkominn at aldri, var hann illa til frænda sinna ok einna verst til gunnars. hann var slægr í skapferðum ok illgjarn í ráðum.

Nú skal nemna sonu njáls. skarphjeðinn hjet hinn ellsti. hann var mikill maðr vexti ok styrkr, vígr vel, syndr sem selr, manna fóthvatastr, skjótráðr

ok öruggr, gagnorðr ok skjótorðr ok skáld gott, enn þó löngum vel stilltr. hann var jarpr á hár — ok sveipr í hárinu —, eygðr vel, fölleitr ok skarpleitr — liðr á nefi ok lá hátt tanngarðrinn —, munnljótr nakkvat ok þó manna hermannligastr. grímr hjet annarr sonr njáls. hann var svartr á hár ok þó fríðari sýnum enn skarphjeðinn ok var bæði mikill ok sterkr. helgi hjet hinn þriði sonr njáls. hann var fríðr maðr sýnum ok hærðr vel. hann var sterkr maðr ok vel vígr. hann var vitr maðr ok stilltr vel. allir váru þeir úkvángaðir synir njáls. höskuldr hjet hinn fjórði sonr njáls. hann var laungetinn. móðir hans hjet hróðný ok var höskuldsdóttir, systir ingjalds frá keldum. njáll spurði skarphjeðin, ef hann vildi kvángaz. hann bað föður sinn ráða. bað njáll þá til handa hánum þórhildar, dóttur hrafns ór þórólfsfelli — ok átti hann því þar annat bú síðan. skarphjeðinn fjekk þórhildar ok var þó vistum með föður sínum. til handa grími bað hann ástríðar af djúpárbakka. hón var ekkja ok auðig mjök. grímr fjekk hennar ok var þó með njáli.

26. Ásgrímr hjet maðr. hann var elliðagríms-son, ásgríms-sonar, öndótts-sonar kráku. móðir hans hjet jórunn ok var teits-dóttir, ketilbjarnar-sonar hins gamla frá mosfelli. móðir teits var helga, dóttir þórðar skeggja, hrapps-sonar, bjarnar-sonar bunu, gríms-sonar hersis ór sogni. móðir jórunnar var álof, dóttir böðvars hersis, víkingakára-sonar. bróðir ásgríms elliðagríms-sonar hjet sigfúss. hans dóttir var þórgerðr, móðir sigfúss, föður sæmundar hins fróða. gaukr trandils-

son var fóstbróðir ásgríms, er fræknastr maðr hefir verit ok bezt at sjer görr. þar varð illa með þeim ásgrími; því at ásgrímr varð banamaðr gauks. ásgrímr átti tvá sonu, ok hjet hvárrtveggi þórhallr. þeir váru báðir efniligir menn. grímr hjet ok sonr ásgríms, enn þórhalla dóttir. hón var kvenna fríðust ok kurteisust ok vel at sjer gör í öllu. njáll kom at máli við helga son sinn ok mælti 'hugat hefi ek þjer kvánfang, frændi, ef þú vill at 'mínu ráði gera'. 'þat vil ek víst' segir hann 'því 'at ek veit, at bæði er, at þú vill vel, enda kannt 'þú vel. eða hvar hefir þú á stofnat?' njáll svaraði 'vit skulum biðja dóttur ásgríms elliðagrímssonar; 'því at sá er kostr beztr'.

27. Lítlu síðar fara þeir ok báðu konunnar — riðu vestr yfir þjórsá ok fóru þar til er þeir kvámu í tungu. ásgrímr var heima ok tók við þeim vel — ok váru þar um nóttina. enn um daginn gengu þeir á tal. þá vakði njáll til um bónorðit ok bað þórhöllu til handa helga syni sínum. ásgrímr svaraði því máli vel ok sagði eigi þá menn vera, at hann væri fúsari við at kaupa enn þá. síðan töluðu þeir um málit; ok lauk svá, at ásgrímr festi helga dóttur sína, ok var kveðit á brúðhlaupsstefnu. gunnarr var at veizlu þessi ok margir aðrir hinir beztu menn. enn eptir veizluna bauð njáll þórhalli ásgrímssyni til fóstrs. ok fór hann til hans ok var með hánum lengi síðan. hann unni meira njáli enn föður sínum. njáll kenndi hánum lög svá at hann varð mestr lögmaðr á íslandi.

28. Skip kom út í arnarbælisós — ok stýrði skipinu hallvarðr hvíti, víkverskr maðr. hann fór til vistar til hlíðarenda ok var með gunnari um vetrinn — ok bað hann jafnan, at hann skyldi fara útan. gunnarr talaði fátt um ok tók á engu úlíkliga. ok um várit fór hann til bergþórshváls ok spurði njál, hvje ráðligt hánum þætti, at hann færi útan. 'ráðligt þykki mjer þat' segir njáll 'munt þú 'þjer þar vel koma, sem þú ert'. 'vill þú nakkvat 'taka við fjárfari mínu' segir gunnarr 'meðan ek 'em í brautu? því at ek vil, at kolskeggr bróðir minn 'fari með mjer; enn ek vilda, at þú sæir um 'búit meðan með móður minni'. 'ekki skal þat 'við nema' segir njáll 'allt skal ek styðja þik um 'þat, er þú vill'. 'vel mun þjer fara' segir gunnarr. ríðr hann þá heim. austmaðr kom enn á tal við gunnar, at hann myndi útan fara. gunnarr spyrr, ef hann hefði nakkvat siglt til annarra landa. hann kveðz siglt hafa til landa þeira allra, er váru meðal norvegs ok garðaríkis 'ok svá hefi ek siglt 'til bjarmalands'. 'vill þú sigla með mjer í austr'veg?' segir gunnarr. 'þat vil ek víst' segir hann. síðan rjeð gunnarr útanferð sína með hánum. njáll tók við öllu fjárfari gunnars.

29. Gunnarr fór útan ok kolskeggr bróðir hans með hánum. þeir sigldu til túnbergs ok váru þar um vetrinn. þá var orðit höfðingjaskipti í norvegi. var þá dauðr haraldr gráfeldr ok gunnhildr. rjeð þá ríki hákon jarl sigurðarson, hákonar-sonar, grjótgarðs-sonar. móðir hans hjet bergljót ok var dóttir þóris jarls þegjanda. móðir hennar hjet álof árbót ok var dóttir haralds hins hárfagra.

hallvarðr spurði gunnar, ef hann vildi ráðaz til hákonar jarls. ‘eigi vil ek þat’ segir gunnarr. ‘átt ‘þú nakkvat langskip?’ segir gunnarr. ‘á ek tvau’ segir hallvarðr. ‘þá vilda ek, at vit færim í hernað’ segir gunnarr ‘ok rjeðim menn til með okkr’. ‘þat ‘vil ek þá’ segir hallvarðr. síðan fóru þeir til víkrinnar ok tóku þar skip tvau ok bjogguz þaðan. þeim varð gott til manna; því at mikil ágæti váru sögð frá gunnari. ‘hvert vill þú nú halda?’ segir gunnarr. ‘fyrst suðr í hísing’ segir hallvarðr ‘á ‘fund ölvis frænda míns’. ‘hvat vill þú hánum?’ segir gunnarr. ‘hann er drengr góðr’ segir hallvarðr ‘ok mun hann fá okkr nakkvarn styrk til ‘ferðarinnar’. ‘föru vit þangat þá’ segir gunnarr. þegar er þeir váru búnir, hjeldu þeir austr til hísingar ok höfðu þar góðar viðtökur. skamma stund hafði gunnarr þar verit áðr ölvi fannz mikit um hann. ölvir spurði um ferð hans. hallvarðr segir, at gunnarr vill í hernað ok afla sjer fjár. ‘þat er engi ætlan’ segir ölvir ‘þar sem it hafið ‘lið ekki.’ ‘nú mátt þú ok við auka’ segir hallvarðr. ‘ek ætla gott at styrkja gunnar at nökkuru’ segir ölvir ‘ok þó at þú eigir frændsymi at telja við ‘mik, þá þykki mjer þó meiri slægr til hans’. ‘hvat vill þú nú þá til leggja?’ segir hallvarðr. ‘langskip tvau — annat tvítugsessu, enn annat ‘þrítugessu’ segir ölvir. ‘hverir skulu þar á?’ segir hallvarðr. ‘ek skal skipa húskörlum mínum ‘annat, enn búöndum annat. enn þó hefi ek ‘spurt, at úfriðr er kominn í elfina; ok veit ek ‘eigi, hvárt it komiz í braut’. ‘hverir eru þar ‘komnir?’ segir hallvarðr. ‘bræðr tveir’ segir ölvir

'heitir annarr vandill enn annarr karl — synir snæ-'úlfs hins gamla ór gautlandi austan.' hallvarðr segir gunnari, at ölvir hafði lagit til skipin. gunnarr varð glaðr við þat. þeir bjoggu ferð sína þaðan. ok er þeir váru búnir, gengu þeir fyrir ölvi ok þökkuðu hánum. enn hann bað þá vel fara ok varliga fyri þeim bræðrum.

30. Gunnarr hjelt út ór elfinni — ok váru þeir kolskeggr á einu skipi báðir, enn hallvarðr var á öðru skipi. þeir sjá nú skipin fyri sjer. þá mælti gunnarr 'veru vjer at nökkuru við búnir, 'ef þeir leita á oss; enn eigum ekki við þá elligar.' þeir gerðu svá ok bjogguz við á skipum sínum. hinir skildu í sundr skipin ok gerðu hlið í millum skipanna. gunnarr fór fram í milli skipanna. vandill þreif upp stafnljá ok kastaði á meðal skipanna ok í skipit gunnars ok dró þegar at sjer. ölvir hafði gefit gunnari sverð gott. gunnarr brá nú sverðinu — ok hafði hann eigi sett á sik hjálminn — hleypr þegar á saxit á skip vandils ok hjó þegar mann til bana. karl lagði at öðrum megin sínu skipi ok skaut spjóti um þvert skip gunnars — ok stefndi á hann miðjan. gunnarr sjer þetta ok sneriz svá skjótt, at eigi mátti auga á festa, ok tók hinni vinstri hendi spjótit ok skaut á skip til karls — ok hafði sá bana, er fyri varð. kolskeggr þreif upp akkeri ok kastar á skip karls, ok kom fleinninn í borðit ok gekk út í gegnum, ok fjell þar inn sær kolblár, ok hljópu menn allir af skeiðinni ok á önnur skipin. gunnarr hljóp nú aptr á sitt skip. þá kom at hallvarðr, ok tókz nú bardagi mikill. sá þeir nú, at formaðr var

öruggr; ok gerði hverr at slíkt er mátti. gunnarr gerði ýmist, at hann hjó eða skaut, ok hafði margr maðr bana fyrir hánum. kolskeggr fylgði hánum vel. karl hljóp á skip til vandils bróður síns, ok börðuz þeir þaðan báðir um daginn. kolskeggr tók hvíld um daginn á skipi gunnars, ok sjer gunnarr þat. hann kvað þá vísu

þú hefir átgjörnum erni
etr hrafn verit betri
greiðir gumna dauða
gjálfrdags enn þjer sjálfum.
hjer gengr margr í morgin
muninn bekki vargs drekka
æstr enn þik tekr þysta
þingálmr fetils stinga.

síðan tók kolskeggr justu eina af miði fulla ok drakk ok barðiz eptir þat. ok þar kom, at þeir bræðr hljópu upp á skip þeira vandils, ok gekk kolskeggr með öðru borði enn gunnarr með öðru. í móti gunnari gekk vandill ok hjó þegar til hans — ok kom í skjöldinn. gunnarr snaraði hart skjöldinn, er sverðit festi í, ok brotnaði sverðit undir hjöltunum. gunnarr hjó í móti, ok sýndiz hinum þrjú vera sverðin á lopti — ok sá hann eigi, hvar hann skyldi sjer helzt hlífa. gunnarr hjó undan hánum báða fætr. kolskeggr lagði karl spjóti í gegnum. eptir þat tóku þeir herfang mikit. þaðan hjeldu þeir suðr til danmerkr ok þaðan austr í smálönd ok börðuz jafnan ok höfðu ávallt sigr. ekki hjeldu þeir aptr at hausti. annat sumar hjeldu þeir til rafala ok mættu þar víkingum ok börðuz þegar ok fjengu sigr. síðan hjeldu þeir

austr til eysýslu ok lágu þar nakkvara hríð undir nesi einu. þeir sá mann einn ganga ofan af nesinu. gunnarr gekk á land upp at finna manninn, ok töluðuz þeir við. spurði gunnarr hann at namni, enn hann nemndiz tófi. gunnarr spurði, hvat hann vildi. ‘þik vil ek finna’ segir hann ‘herskip liggja hjer öðrum megin undir nesinu — ‘ok mun ek segja þjer, hverir fyri ráða. þar ‘ráða fyri bræðr tveir: heitir annarr hallgrímr enn ‘annarr kolskeggr. þá veit ek mesta orrostumenn ‘— ok þat með, at þeir hafa vápn svá góð, at eigi ‘fær önnur slík. hallgrímr hefir atgeir þann er ‘hann hefir látit seiða til, at hánum skal ekki vápn ‘at bana verða nema hann. þat fylgir ok, at þegar ‘veit, er víg er vegit með atgeirinum; því at svá ‘syngr í hánum áðr, at langt heyrir til. svá ‘hefir hann náttúru mikla með sjer’. gunnarr kvað þá vísu

æst skal ek geir ok geystan
gnýsvellanda fella
hlæðir hildar skóða
hjálmangrs þegar fanga.
ölungrundar skal endils
eykríðandi of síðir
eitrs ok eyðir láta
ört líf sigars drífu.

‘kolskeggr hefir sax. þat er hit bezta vápn. þeir ‘hafa lið þriðjungi meira enn jer hafið. fje hafa ‘þeir ok mikit ok hafa fólgit á landi — ok veit ‘ek görla, hvar er. enn þeir hafa sent njósnar‘skip fyri nesit, ok vitu þeir allt til yðvar. þeir ‘hafa nú ok viðbúning mikinn ok ætla þegar at ‘yðr at leggja, er þeir eru búnir. er yðr nú

'annat hvárt til: at leggja í braut þegar — ella 'búiz jer við sem skjótast. enn ef jer hafið sigr, 'þá skal ek fylgja þjer til fjárins alls.' gunnarr gaf hánum fingrgull ok gekk síðan til manna sinna ok sagði þeim, at herskip lágu öðrum megin nessins 'ok vitu þeir allt til vár. töku vjer nú 'vápn vár ok búumz við öllu vel ok skjótt; því at 'nú er til fjár at vinna'. síðan bjogguz þeir við. ok þá er þeir váru búnir, sjá þeir, at skipin fara at þeim. tekz nú orrosta með þeim, ok berjaz þeir lengi, ok verðr mannfall mikit. gunnarr vá margan mann. þeir hallgrímr hljópu á skip til gunnars. gunnarr sneri í mót hallgrími. hallgrímr lagði til hans með atgeirinum. slá ein var um þvert skipit, ok hljóp gunnarr aptr yfir öfugr. skjöldr gunnars var fyri framan slána, ok lagði hallgrímr í hann ok í gegnum ok svá í slána. gunnarr hjó á hönd hallgrími, ok lamðiz handleggrinn, enn sverðit beit ekki; fjell þá niðr atgeirrinn. gunnarr tók atgeirinn ok lagði í gegnum hallgrím ok kvað þá vísu

felldan hefi ek þann eyði öldu
eisu er kunni hildi at reisa
leyfðan frá ek at hallgrímr hefði
hjálma vönd í öðrum löndum.
allir viti hvje at úlfa fylli
atgeirr of kom dyggvir skatnar.
hann skal mjer því at herskap kunnum
hendi fylginn lífs til enda.

ok þat efndi gunnarr, at hann bar atgeirinn, meðan hann lifði. þeir börðuz namnar — ok var nær, hvárum vænna horfði. þá kom gunnarr at ok hjó

kolskegg banahögg. eptir þat beiddu víkingar sjer griða. gunnarr ljet þess kost. hann ljet þá kanna valinn ok taka fje þat, er dauðir menn höfðu átt. enn hann gaf hinum vápn sín ok klæði, er hann gaf grið, ok bað þá fara til fóstrjarða sinna. þeir hjeldu í braut, enn gunnarr tók fje allt þat er eptir var. tófi kom at gunnari eptir bardagann ok bauð at fylgja hánum til fjár þess, er víkingar höfðu fólgit — kvað þat vera bæði meira ok betra, enn hitt, er þeir höfðu áðr fengit. gunnarr kveðz þat vilja. gekk hann á land með tófa. fór tófi fyri til skógar enn gunnarr eptir. þeir kvámu at þar sem viðr var borinn saman mikill. tófi segir, at þar var fjeit undir. ruddu þeir þá af viðinum ok fundu undir bæði gull ok silfr, klæði ok vápn góð. þeir bera fje þetta til skipa. gunnarr spurði tófa, hverju er hann vildi at hann launaði hánum. tófi svaraði 'ek em danskr maðr at ætt — ok 'vilda ek, at þú flyttir mik til frænda minna.' gunnarr spurði, hví hann væri í austrvegi. 'ek var 'tekinn af víkingum' segir tófi 'ok var mjer skotit 'hjer á land í eysýslu, ok hefi ek hjer verit síðan.'

31. Gunnarr tók við hánum ok mælti til kolskeggs ok hallvarðar 'nú munu vjer halda til 'norðrlanda'. þeir ljetu vel yfir því ok báðu hann ráða. gunnarr siglir ór austrvegi með fje miklu. hann hafði tíu skip ok hjelt þeim til heiðabæjar í danmörk. haraldr konungr gormsson var þar á land upp. hánum var sagt til gunnars — ok þat með, at engi var hans maki á íslandi. ok sendi konungr menn sína til hans at bjóða hánum til sín. gunnarr fór þegar á konungs fund. konungr

tók við hánum vel ok setti hann hit næsta sjer. þar var gunnarr hálfan mánuð. konungr hafði þat at gamni, at hann ljet gunnar reyna ýmissar íþróttir við menn sína; ok váru þeir engir, at nje eina íþrótt hefði til jafns við hann. konungr mælti til gunnars 'svá virðiz mjer, sem úvíða muni þinn 'jafningi fáz'. konungr bauð at fá gunnari kvánfang ok ríki mikit, ef hann vildi þar staðfestaz. gunnarr þakkaði konungi boð sitt ok mælti 'fara 'vil ek fyrst til íslands at finna vini mína ok frændr'. 'þá munt þú aldri aptr koma til vár' segir konungr. 'auðna mun því ráða, herra' segir gunnarr. gunnarr gaf konungi langskip gott ok marga dýrgripi aðra, er hann hafði fengit í hernaði. konungr gaf hánum tignarklæði sín ok glófa gullfjallaða ok skarband — ok gullknútar á — ok hatt gerzkan. gunnarr fór norðr til hísingar. ölvir tók við hánum báðum höndum. hann færði ölvi skip sín ok kallar þat vera hans hlutskipti. ölvir tók við fjenu ok kvað gunnar vera dreng góðan ok bað hann vera þar nakkvara hríð. hallvarðr spurði gunnar, ef hann vildi finna hákon jarl. gunnarr sagði sjer þat vera nær skapi 'því at nú em ek at nökkuru 'reyndr; enn þá var ek at engu, er þú batt þess 'næstum'. síðan bjoggu þeir ferð sína ok fóru norðr til þrándheims á fund hákonar jarls, ok tók hann vel við gunnari ok bauð hánum at vera með sjer um vetrinn. hann þá þat. gunnarr virðiz þar hverjum manni vel. at jólum gaf jarl hánum gullhring. gunnarr lagði hug á bergljótu frændkonu jarls; ok fannz þat opt á jarli, at hann myndi

hana hafa gipta hánum, ef gunnarr hefði nakkvat þess leitat.

32. Um várit spurði jarl gunnar, hvat hann vildi láta ráða sinna. hann kveðz vilja til íslands. jarlinn kvað vera illa ært í landi 'ok mun vera 'lítil útsigling; enn þó skalt þú hafa mjöl ok við 'í skip þitt sem þú vill'. gunnarr þakkaði hánum ok bjó skip sitt snimmendis. hallvarðr fór út með þeim kolskeggi. þeir kvámu út snimma sumars ok tóku arnarbælisós, ok var þat fyrir alþingi. reið gunnarr þegar heim frá skipi enn fjekk menn til at ryðja skipit, ok fór kolskeggr með hánum. enn er þeir kvámu heim, urðu menn þeim fegnir. þeir váru blíðir við heimamenn sína, ok hafði ekki vaxit dramb þeira. gunnarr spurði, hvárt njáll væri heima. hánum var sagt, at hann var heima. ljet hann þá taka hest sinn ok reið til bergþórshváls ok kolskeggr með hánum. njáll varð feginn kvámu þeira ok bað, at þeir skyldi vera þar um nóttina. þeir gerðu svá, ok sagði gunnarr frá ferðum sínum. njáll sagði hann vera hinn mesta afreksmann 'ok ert þú mjök reyndr — enn þó munt 'þú meir síðar; því at margr mun þik öfunda'. 'við alla vilda ek gott eiga' segir gunnarr. 'mart 'mun til verða' segir njáll 'ok munt þú jafnan 'eiga hendr þínar at verja'. 'undir því væri þá' segir gunnarr 'at ek hefða málaefni góð.' 'svá 'mun ok vera' segir njáll 'ef þú geldr eigi ann- 'arra at'. njáll spurði gunnar, hvárt hann mundi til þings ríða. gunnarr segir, at hann mundi ríða — ok spyrr, hvárt njáll mundi ríða. enn hann kveðz eigi ríða mundu 'ok svá vilda ek at

'þú gerðir'. gunnarr reið þá heim ok gaf njáli góðar gjafar ok þakkaði hánum fjárvarðveizluna. kolskeggr bróðir hans fýsti hann at ríða til þings 'mun þar vaxa sæmð þín við; því at margr mun 'þar at þjer víkja'. 'lítt hefi ek þat skap haft' segir gunnarr 'at hrósa mjer; enn gott þykki mjer 'at finna góða menn' hallvarðr var ok þar kominn ok bauð at ríða til þings með þeim.

33. Gunnarr reið — ok þeir allir — til þings. enn er þeir kvámu á þing, þá váru þeir svá vel búnir, at engir váru þeir þar, at jafnvel væri búnir; ok fóru menn út ór hverri búð at undraz þá. gunnarr reið til búðar rangæinga ok var þar með frændum sínum. margr maðr fór at finna gunnar ok spyrja hann tíðenda. hann var við alla menn ljettr ok kátr ok sagði öllum slíkt er vildu. þat var einn dag, er gunnarr gekk frá lögbergi —. hann gekk fyri neðan mosfellingabúð. þá sá hann konur ganga í móti sjer — ok váru vel búnar. sú var í ferðarbroddi konan, er bezt var búin. enn er þau funduz, kvaddi hón þegar gunnar. hann tók vel kveðju hennar ok spurði, hvat kvenna hón væri. *hón nemndiz hallgerðr ok kvaðz vera dóttir höskulds dalakollssonar. hón mælti til hans djarfliga ok bað hann segja sjer frá ferðum sínum. enn hann kvaðz ekki varna mundu henni máls. settuz þau þá niðr ok töluðu. hón var svá búin, at hón var í rauðum kyrtli — ok var á búningr mikill. hón hafði yfir sjer skarlatsskikkju — ok var búin hlöðum í skaut niðr. hárit tók ofan á bringu henni ok var bæði mikit ok fagrt. gunnarr var í tignarklæðum þeim, er har-

aldr konungr gormsson gaf hánum. hann hafði ok hringinn á hendi, hákonarnaut. þau töluðu lengi hátt. þar kom, er hann spurði, hvárt hón væri úgefin. hón sagði, at svá væri 'ok er þat ekki 'margra at hætta á þat' segir hón. 'þykki þjer 'hvergi fullkosta?' segir hann. 'eigi er þat' segir hón 'enn mannvönd mun ek vera'. 'hversu munt 'þú svara, ef ek bið þín?' segir gunnarr. 'þat 'mun þjer ekki í hug' segir hón. 'eigi er þat' segir hann. 'ef þjer er nakkvarr hugr á' segir hón 'þá finn þú föður minn'. síðan skildu þau talit. gunnarr gekk þegar til búðar dalamanna ok fann menn úti fyri búðinni ok spyrr, hvárt höskuldr væri í búð. enn þeir sögðu, at hann var víst þar. gekk þá gunnarr inn. höskuldr ok hrútr tóku vel við gunnari. hann settiz niðr í meðal þeira — ok fannz þat ekki í tali þeira, at þar hefði nökkur misþykkja í meðal verit. þar kom niðr ræða gunnars, at hann spurði, hversu þeir bræðr myndi því svara, ef hann bæði hallgerðar. 'vel' segir höskuldr 'ef þjer er þat alhugat'. gunnarr segir sjer þat alvöru 'enn svá skildu vjer 'næstum, at mörgum myndi þat þykkja líkligt, at 'hjer myndi ekki samband verða'. 'hversu lítz þjer 'hrútr frændi?' segir höskuldr. hrútr svaraði 'ekki 'þykki mjer þetta jafnræði'. 'hvat finnr þú til 'þess?' segir gunnarr. hrútr mælti 'því mun ek 'svara þjer um þetta, er satt er: þú ert maðr 'vaskr ok vel at þjer, enn hón er blandin mjök. 'ok vil ek þik í engu svíkja'. 'vel mun þjer fara' segir gunnarr 'enn þó mun ek þat fyri satt hafa, 'at jer virðið í fornan fjandskap, ef jer vilið eigi

'gera mjer kostinn'. 'eigi er þat' segir hrútr 'meir 'er hitt, at ek sje, at þú mátt nú ekki við gera. 'enn þó at vjer keyptim eigi, þá vildi vjer þó vera 'vinir þínir'. gunnarr mælti 'ek hefi talat við hana, 'ok er þetta ekki fjarri hennar skapi'. hrútr mælti 'veit ek, at svá mun vera, at ykkr er báðum 'girndaráð. hættið it ok mestu til, hversu ferr'. hrútr sagði gunnari úfregit allt um skapferði hallgerðar. ok þótti gunnari þat fyrst ærit mart, er áfátt var. enn þar kom um síðir, at saman fjell kaupmáli þeira. var þá sent eptir hallgerði, ok var þá um talat svá at hón var við. ljetu þeir nú enn sem fyrr, at hón festi sik sjálf. skyldi þetta boð vera at hlíðarenda, ok skyldi fara fyrst leyniliga; enn þó kom þar, er allir vissu. gunnarr reið heim af þingi ok reið þegar at finna njál ok sagði hánum kaupin. hann tók þungt á kaupum hans. gunnarr spurði, hvat hann fyndi til, at hánum þótti slíkt svá úráðligt. njáll svaraði 'af henni 'mun standa allt hit illa, er hón kemr austr 'hingat'. 'aldri skal hón spilla okkru vinfengi' segir gunnarr. 'þat mun þó svá nær leggja' segir njáll 'enn þó munt þú jafnan bæta fyrir henni'. gunnarr bauð njáli til boðs ok öllu því þaðan, sem hann vildi at færi. njáll hjet at fara. síðan reið gunnarr heim ok reið um hjeraðit at bjóða mönnum.

34. Þráinn hjet maðr. hann var sigfúss-son, sighvats-sonar hins rauða. hann bjó at grjótá í fljótshlíð. hann var frændi gunnars ok virðingamaðr mikill. hann átti þórhildi skáldkonu. hón var orðgífr mikit ok fór með flimtan. þráinn

unni henni lítit. hánum var boðit til boðsins til hlíðarenda; ok skyldi kona hans ganga um beina ok bergþóra skarphjeðinsdóttir, kona njáls. ketill hjet annarr sigfúss son. hann bjó í mörk fyrir austan markarfljót. hann átti þórgerði njálsdóttur. þórkell hjet hinn þriði sigfússson, fjórði mörðr, fimmti lambi, sjetti sigmundr, sjaundi sigurðr. þessir váru allir frændr gunnars ok váru kappar miklir. þeim hafði gunnarr boðit öllum til boðsins. gunnarr hafði ok boðit valgarði hinum grá ok úlfi örgoða ok sonum þeira rúnólfi ok merði. þeir höskuldr ok hrútr kvámu til boðsins fjölmennir. þar váru synir höskulds, þórleikr ok óláfr. þar var brúðrin í för með þeim ok þórgerðr dóttir hennar, ok var hón kvenna fríðust. hón var þá fjórtán vetra gömul. mart var með henni annarra kvenna. þar var ok þórhalla, dóttir ásgríms elliðagrímssonar, ok dætr njáls tvær, þórgerðr ok helga. gunnarr hafði marga fyri boðsmenn — ok skipaði hann svá sínum mönnum: hann sat á miðjan bekk, enn innar frá þráinn sigfússson, þá úlfr örgoði, þá valgarðr hinn grái, þá mörðr ok rúnólfr, þá sigfússsynir. lambi sat innstr. hit næsta gunnari útar frá sat njáll, þá skarphjeðinn, þá helgi, þá grímr, þá höskuldr, þá hafr hinn spaki, þá ingjaldr frá keldum, þá synir þóris austan ór holti. þórir vildi sitja ýztr virðingamanna; því at þá þótti hverjum gott þar sem sat. höskuldr sat á miðjan bekk enn synir hans innar frá hánum. hrútr sat útar frá höskuldi. enn þá er eigi frá sagt, hversu öðrum var skipat. brúðr sat á miðjum palli enn til annarar handar henni þórgerðr dóttir

hennar. á aðra hönd sat þórhalla dóttir ásgríms elliðagrímssonar. þórhildr gengr um beina, ok báru þær bergþóra mat á borð. þráinn sigfússson var starsýnn á þórgerði glúmsdóttur. þetta sjer kona hans þórhildr. hón reiðiz ok kveðr til hans kviðling

era gapriplar góðir —
gægr er þjer í augum

'þráinn' segir hón. hann steig þegar fram yfir borðit ok nemndi sjer vátta ok sagði skilit við þórhildi 'vil ek eigi hafa flimtan hennar nje fár- 'yrði yfir mjer'. ok svá var hann kappsamr of þetta, at hann vildi eigi vera at veizlunni, nema hón væri í braut rekin. ok þat varð, at hón fór í braut. ok nú sátu menn hverr í sínu rúmi ok drukku ok váru kátir. þá tók þráinn til orða 'ekki 'mun ek gera at launtali þat sem mjer býr í 'skapi: þess vil ek spyrja þik, höskuldr dalakolls- 'son — vill þú gipta mjer þórgerði frændkonu þína?' 'eigi veit ek þat' sagði höskuldr 'mjer þykki þú 'lítt hafa við þessa skilit, er þú hefir áðr átt; eða 'hverr maðr er hann, gunnarr?' hann svarar 'eigi vil 'ek frá segja — því at mjer er maðrinn skyldr — 'ok seg þú frá, njáll. því munu allir trúa'. njáll mælti 'þat er frá manni at segja, at maðr er vel 'auðigr at fje ok görr at sjer um allt ok hit 'mesta mikilmenni; ok meguð jer fyri því gera 'hánum kostinn'. þá mælti höskuldr 'hvat sýniz 'þjer ráð, hrútr frændi?' hrútr svaraði 'gera mátt þú 'fyri því kostinn, at þetta er henni jafnræði'. þá tala þeir um kaupin ok verða á allt sáttir. stendr þá gunnarr upp ok þráinn ok ganga at pallinum.

spurði gunnarr þær mæðgur, hvárt þær vildi játa þessum kaupum. þær kváðuz eigi bregða mundu. fastnaði hallgerðr þórgerði dóttur sína. þá var skipat konum í annat sinn. sat þá þórhalla meðal brúða. ferr nú boðit vel fram. ok er lokit var, ríða þeir höskuldr vestr enn rangæingar til sinna heimila. gunnarr gaf mörgum góðar gjafar, ok virðiz þat vel. hallgerðr tók við búráðum ok var fengsöm ok atkvæðamikil. þórgerðr tók við búráðum at grjótá ok var góð húsfreyja.

35. Þat var siðvenja þeira gunnars ok njáls, at sinn vetr þá hvárr þeira heimboð at öðrum ok vetrgrið fyri vináttu sakir. nú átti gunnarr at þiggja vetrgrið at njáli, ok fóru þau hallgerðr til bergþórshváls. þá váru þau helgi eigi heima. njáll tók vel við þeim gunnari. ok þá er þau höfðu þar verit nakkvara hríð, kom helgi heim ok þórhalla kona hans. þá gekk bergþóra at pallinum ok þórhalla með henni, ok mælti bergþóra til hallgerðar 'þú skalt þoka fyri konu þessi'. hón svarar 'hvergi 'mun ek þoka; því at engi hornkerling vil ek vera.' 'ek skal hjer ráða' sagði bergþóra. síðan settiz þórhalla niðr. bergþóra gekk at borðinu með handlaugar. hallgerðr tók höndina bergþóru ok mælti 'ekki er þó kosta munr með ykkr njáli: þú hefir 'kartnagl á hverjum fingri, enn hann er skegglauss'. 'satt er þat' sagði bergþóra 'enn hvártki okkart 'gefr þat öðru at sök; enn eigi var skegglauss 'þórvaldr búandi þinn, ok rjett þú þó hánum bana'. 'fyri lítit kemr mjer' segir hallgerðr 'at eiga þann 'mann, er vaskastr er á íslandi, ef þú hefnir eigi 'þessa, gunnarr'. hann spratt upp ok steig fram

yfir borðit ok mælti 'heim mun ek fara — ok er þat 'makligast, at þú sennir við heimamenn þína enn 'eigi í annarra manna hýbýlum. enda á ek njáli 'marga sæmð at launa, ok mun ek ekki vera eggj- 'anarfífl þitt'. síðan fóru þau heim. 'mun þú þat 'bergþóra' sagði hallgerðr 'at vit skulum eigi skildar'. bergþóra sagði, at ekki skyldi hennar hlutr batna við þat. gunnarr lagði ekki til ok fór heim til hlíðarenda ok var heima allan þann vetr í gegnum. líðr nú á sumarit ok allt til þings framan.

36. Gunnarr ríðr til þings. enn áðr hann reið heiman, mælti hann til hallgerðar 'ver þú dæl, 'meðan ek em heiman, ok sýn af þjer enga fár- 'skapi þar sem við vini mína er um at eiga'. 'tröll hafi þína vini' segir hón. gunnarr ríðr til þings ok sá, at eigi var gott orðum við hana at koma. njáll reið til þings ok synir hans allir. nú er frá því at segja, hvat heima er tíðenda. þeir áttu skóg saman njáll ok gunnarr í rauða- skriðum. þeir höfðu eigi skipt skóginum, enn hvárr var vanr at höggva sem þurfti, ok taldi hvárrgi á annan of þat. kolr hjet verkstjóri hall- gerðar. hann hafði verit með henni lengi ok var hit mesta illmenni. svartr hjet maðr. hann var húskarl njáls ok bergþóru, ok líkaði þeim við hann vel. bergþóra mælti við hann, at hann skyldi fara í rauðaskriður ok höggva skóg 'enn ek mun fá til 'menn at draga heim viðinn'. hann kveðz vinna mundu þat er hón legði fyrir hann. hann fór upp í rauðaskriður. tekr hann þar ok höggr skóg ok skyldi þar at vera viku. snauðir menn kvámu til hlíðarenda austan frá markarfljóti ok sögðu, at svartr

hafði verit í rauðaskriðum ok höggvit skóg ok gört mikit at. ‘svá mun bergþóra til ætla’ segir hallgerðr ‘at ræna mik mörgu; enn því skal ek ‘ráða, at hann höggvi eigi optar’. rannveig heyrði, móðir gunnars, ok mælti ‘þó hafa húsfreyjur þótt ‘góðar austr hjer, at ekki hafi staðit í mannráðum’. nú leið af nóttin. ok of morgininn kom hallgerðr at máli við kol ok mælti ‘verk hefi ek þjer hugat’ ok fjekk hánum öxi ‘far þú í rauðaskriður. þar ‘munt þú finna svart’. ‘hvat skal ek hánum?’ segir hann. ‘spyrr þú at því’ segir hón ‘þar sem þú ‘ert hit mesta illmenni? drepa skalt þú hann’ segir hón. ‘gört mun ek þat geta’ segir hann ‘enn þat ‘er þó líkast, at ek gefa mik við’. ‘vex þjer hvet-‘vetna í augu’ segir hón ‘ok ferr þjer illa, þar ‘sem ek hefi mælt eptir þjer hvern hlut. mun ‘ek fá til annan mann at gera þetta, ef þú þorir ‘eigi’. hann tók öxina ok var reiðr mjök ok tekr hest, er gunnarr átti, ok ríðr þar til er hann kemr austr at markarfljóti. hann steig þar af baki ok beið í skóginum þar til er þeir höfðu borit ofan viðinn ok svartr var einn eptir. hleypr kolr þá at hánum ok mælti ‘fleiri munu kunna at höggva ‘stórt enn þú einn’ ok setti öxina í höfuð hánum ok hjó hann banahöggvi ok ríðr heim síðan ok segir hallgerði vígit. ‘njót heill handa’ segir hón ‘ok skal ek þik svá varðveita, at þik skal ekki ‘saka’. ‘vera má þat’ segir hann ‘enn hinn veg ‘dreymði mik þó áðr enn ek vá vígit’. nú koma þeir upp í skóginn ok finna svart veginn ok flytja hann heim. hallgerðr sendi mann til þings at segja gunnari vígit. gunnarr hallmælti hall-

gerði ekki um fyri sendimanninum — ok vissu menn eigi, hvárt hánum þótti vel eða illa. lítlu síðar stóð hann upp ok bað menn sína ganga með sjer. þeir gerðu svá — ok fóru til búðar njáls. gunnarr sendi mann eptir njáli ok bað hann út koma. njáll gekk út þegar, ok gengu þeir gunnarr á tal. gunnarr mælti 'víg hefi ek at segja þjer — ok hefir 'valdit hallgerðr kona mín, enn vegit hefir kolr 'verkstjóri minn, enn fyrir hefir orðit svartr hús-'karl þinn'. njáll þagði, meðan gunnarr sagði söguna. þá mælti njáll 'þurfa munt þú at láta hana eigi 'öllu fram koma'. gunnarr mælti 'sjálfr skalt þú 'dæma'. njáll mælti 'erfitt mun þjer verða at bæta 'öll slys hallgerðar; ok mun annars staðar meira 'slóða draga enn hjer, er vit eigum hlut at; ok 'mun hjer þó mikit á vanta at vel sje; ok munu 'vit þess þurfa at muna þat, er vit höfum lengi 'vel við mælz; ok væntir mik, at þjer fari vel; enn 'þó munt þú verða mjök at þreyttr'. njáll tók sjálfdæmi af gunnari ok mælti 'ekki mun ek halda 'máli þessu til kapps: þú skalt gjalda tólf aura 'silfrs; enn þat vil ek til skilja, þó at nakkvat 'komi þat ór várum garði, er jer eigið um at gera, 'at jer stillið eigi verr gerðinni'. gunnarr sagði þat makligt vera. gunnarr greiddi af hendi fjeit vel ok reið heim síðan. njáll kom heim af þingi ok synir hans. bergþóra sá fjeit ok mælti 'vel er 'þessu í hóf stillt; enn jafnmikit fje skal koma 'fyri kol, er stundir líða'. gunnarr kom heim af þingi ok taldi á hallerði. hón kallaði betri menn úbætta liggja margstaðar. gunnarr kvað hana ráða mundu tiltekjum sínum 'enn ek skal ráða, hversu

'málin lúkaz'. hallgerðr hældiz jafnan um víg svarts, enn bergþóru líkaði þat illa. njáll fór upp í þórólfsfell ok synir hans at skipa þar til bús. enn þann sama dag varð sá atburðr, er bergþóra var úti, at hón sjer mann ríða at garði svörtum hesti. hón nam staðar ok gekk eigi inn. hón kenndi eigi manninn. sjá maðr hafði spjót í hendi — ok gyrðr saxi. hón spurði þenna mann at namni. 'atli heiti ek' sagði hann. hón spurði, hvaðan hann væri. 'ek em austfirzkr maðr' segir hann. 'hvert skalt þú fara?' segir hón. 'ek em 'maðr vistlauss' segir hann 'ok ætlaða ek at finna 'njál ok skarphjeðin ok vita, ef þeir vildi taka við 'mjer'. 'hvat er þjer hentast at vinna?' segir hón. 'ek em akrgerðarmaðr, ok mart er mjer vel hent 'at gera' segir hann 'enn eigi vil ek því leyna, at 'ek em maðr skapharðr, ok hefir jafnan hlotit um 'sárt at binda fyri mjer'. 'ekki gef ek þjer þat at 'sök' segir hón 'þó at þú sjer engi bleyðimaðr'. atli mælti 'ert þú nakkvars ráðandi hjer?' 'ek em 'kona njáls' segir hón 'ok ræð ek ekki síðr hjón 'enn hann'. 'vill þú taka við mjer?' segir hann. 'gera mun ek kost á því' segir hón 'ef þú vill 'vinna allt þat er ek legg fyri þik, ok svá þó at 'ek vilja senda þik til mannráða'. 'átt þú svá til 'varit of menn' segir hann 'at þú munt ekki mín 'þurfa at því at kosta'. 'þat skil ek, er ek vil' segir hón. 'kaupa munu vit at þessu' sagði hann. þá tók hón við hánum. njáll kom heim ok synir hans. njáll spurði bergþóru, hvat manna sjá væri. 'hann er húskarl þinn' segir hón 'ok tók ek við 'hánum því at hann ljetz vera úhandlatr'. 'ærit

'mun hann stórvirkr' segir njáll 'enn eigi veit ek, 'hvárt hann er svá góðvirkr'. skarphjeðinn var vel til atla. njáll ríðr til þings of sumarit ok synir hans. gunnarr var á þingi. njáll tók upp fjesjóð, er hann fór heiman. skarphjeðinn spyrr 'hvat fje 'er þat faðir?' 'hjer er fje þat' segir njáll 'er 'gunnarr greiddi mjer fyrir heimamann várn fyrra 'sumar'. 'koma mun þat til nakkvars' sagði skarphjeðinn ok glotti við.

37. Nú er at taka til heima, at atli spurði bergþóru, hvat hann skyldi vinna um daginn. 'hugat 'hefi ek þjer verkit' segir hón 'þú skalt fara at 'leita kols þar til er þú finnr hann; því at nú 'skalt þú vega hann í dag, ef þú vill minn vilja 'gera'. 'hjer er vel á komit' segir atli 'því at 'hvárrtveggi okkarr er illmenni. enn þó skal ek 'svá til hans ráða, at annarr hvárr okkarr skal 'deyja'. 'vel mun þjer fara' segir hón 'ok skalt 'þú eigi til engis vinna'. hann gekk ok tók vápn sín ok hest ok reið í braut. hann reið upp til fljótshlíðar ok mætti þar mönnum, er fóru frá hlíðarenda. þeir áttu heima austr í mörk. þeir spurðu atla, hvert hann ætlaði. hann kveðz ríða at leita klárs eins. þeir kváðu þat lítit erendi slíkum verkmanni 'enn þó er þá helzt eptir at 'spyrja, er á ferli hafa verit í nótt'. 'hverir eru 'þeir?' segir hann. 'vígakolr, húskarl hallgerðar' sögðu þeir 'hann fór frá seli áðan ok hefir 'vakat í alla nótt'. 'eigi veit ek, hvárt ek þori at 'finna hann' segir atli 'hann er skapillr, ok búð 'ek láta annars víti at varnaði'. 'hinn veg værir 'þú undir brún at líta' segja þeir 'sem þú myndir

'eigi vera ragr' ok vísuðu hánum til kols. hann keyrir þá hest sinn ok ríðr mikinn. ok er hann mætir kol, mælti atli til hans 'gengr vel klyfja-'bandit?' segir atli. 'þat mun þik skipta engu, 'mannfýlan' segir kolr 'ok engan þann er þaðan 'er'. atli mælti 'þat átt þú eptir, er erfiðast er; 'enn þat er at deyja'. síðan lagði atli spjóti til hans, ok kom á hann miðjan. kolr sveiflaði til hans öxi ok missti hans. síðan fjell kolr af bak ok dó þegar. atli reið þar til er hann fann verk menn hallgerðar ok mælti 'farið upp til hests 'kols ok geymið hans. kolr er fallinn af baki, ok 'er hann dauðr'. 'hefir þú vegit hann?' sögðu þeir. hann svarar 'svá mun hallgerði sýnaz, sem 'hann hafi eigi sjálfdauðr orðit'. síðan reið atli heim ok segir bergþóru vígit. hón þakkar hánum verk þetta ok orð þau, sem hann hafði um haft. 'eigi veit ek' segir atli 'hversu njáli mun þykkja'. 'vel mun hann í höndum hafa' segir hón 'ok mun 'ek segja þjer eitt til marks um — at hann hefir 'haft til þings þrælsgjöld þau, er vjer tókum við 'fyrra sumar; ok munu þau nú koma fyri kol. 'enn þó at sættir verði, þá skalt þú þó vera varr 'um þik; því at hallgerðr mun engar sættir halda'. 'vill þú nakkvat senda mann til njáls' segir atli 'at segja hánum vígit?' 'eigi vil ek þat' segir hón 'mjer þætti betr, at kolr væri úgildr'. þau hættu nú talinu. hallgerði var sagt víg kols ok ummæli atla. hón kvaðz launa skyldu atla. hón sendi mann til þings at segja gunnari víg kols. hann svaraði fá ok sendi mann at segja njáli. hann svaraði engu. skarphjeðinn mælti 'miklu eru þrælar

'atgerðameiri enn fyrr hafa verit: þeir fluguz þá á '— ok þótti þat ekki saka — enn nú vilja þeir vegaz' ok glotti við. njáll kippti ofan fjesjóðnum, er uppi var í búðinni, ok gekk út. synir hans gengu með hánum. þeir gengu til búðar gunnars. skarphjeðinn mælti við mann, er stóð í búðardurunum 'seg þú gunnari, at faðir minn vill finna hann'. sá segir gunnari. gunnarr gekk út þegar ok fagnaði vel njáli ok sonum hans. síðan gengu þeir á tal. 'illa hefir nú orðit' segir njáll 'er húsfreyja þín skal hafa rofit grið ok látit drepa húskarl 'þinn'. 'ekki ámæli skal hón af þessu hafa' segir gunnarr. 'dæm þú nú málit' segir njáll. 'svá 'mun ek gera' segir gunnarr 'læt ek þá vera menn 'jafndýra, svart ok kol: skalt þú greiða mjer tólf 'aura silfrs'. njáll tók fjesjóðinn ok seldi gunnari. hann kenndi fjeit — at þat var hit sama, sem hann hafði greitt njáli. fór njáll nú til búðar sinnar. ok var jafnvel með þeim síðan sem áðr. þá er njáll kom heim, taldi hann á bergþóru. enn hón kvaðz aldri vægja skyldu fyrir hallgerði. hallgerðr leitaði á gunnar mjök, er hann hafði sættz á vígit. gunnarr kveðz aldri bregðaz skyldu njáli nje sonum hans. hón geisaði mjök. gunnarr gaf ekki gaum at því. svá gættu þeir til á þeim misserum, at ekki varð at.

38. Um várit ræddi njáll við atla 'þat vilda 'ek, at þú rjeðiz austr í fjörðu, at eigi skapi hallgerðr þjer aldr'. 'ekki hræðumz ek þat' segir atli 'ok vil ek heima vera, ef ek á kosti'. 'þat er 'þó úráðligra' segir njáll. 'betra þykki mjer at 'látaz í þínu húsi' segir atli 'enn skipta um lánar-

'drottna. enn þess vil ek biðja þik, ef ek em 'veginn, at eigi komi þrælsgjöld fyri mik'. 'svá 'skal þik bæta sem frjálsan mann' segir njáll 'enn 'bergþóra mun þjer því heita, sem hón mun efna, 'at fyri þik munu koma mannhefndir'. rjeðz atli þar þá at hjóni. nú er at segja frá hallgerði, at hón sendi mann vestr til bjarnarfjarðar eptir brynjólfi rósta frænda sínum. hann var sonr svans laungetinn. hann var hit mesta illmenni. gunnarr vissi ekki til þessa. hallgerðr kvað hann sjer vel fallinn til verkstjóra. brynjólfr kom vestan; ok spurði gunnarr, hvat hann skyldi. hann kveðz þar vera skyldu. 'ekki munt þú bæta hý-'býli vár' segir gunnarr 'svá er mjer frá þjer sagt; 'enn ekki mun ek vísa í braut frændum hallgerðar 'þeim er hón vill at með henni sje'. gunnarr var til hans fár ok ekki illa. leið nú svá fram til þings. gunnarr reið til þings ok kolskeggr með hánum. ok er þeir kvámu til þings, funduz þeir gunnarr ok njáll ok synir hans. áttuz þeir mart við ok vel. bergþóra mælti við atla 'far þú upp 'í þórólfsfell ok vinn þar viku'. hann fór upp þangat ok var þar á laun ok brenndi kol í skógi. hallgerðr mælti við brynjólf 'þat er mjer sagt, at 'atli sje eigi heima; ok mun hann vinna verk í 'þórólfsfelli'. 'hvat þykki þjer líkast at hann vinni?' segir hann. 'í skógi nakkvat' segir hón. 'hvat 'skal ek hánum?' sagði hann. 'drepa skalt þú 'hann' segir hón. hann varð um fár. 'minnr 'myndi þjóstólfi í augu vaxa' segir hón 'ef hann 'væri á lífi, at drepa atla'. 'ekki skalt þú hjer enn 'þurfa mjök á at frýja' segir hann. tók hann þá

vápn sín ok hest, stígr á bak ok ríðr í þórólfsfell. hann sá kolreyk mikinn austr frá bænum. ríðr hann þangat til, stígr af baki hestinum ok bindr hann — enn hann gengr þar sem mestr er reykrinn. sjer hann þá, hvar kolgröfin er — ok er þar maðr við. hann sá, at hann hafði sett spjót í völlinn hjá sjer. brynjólfr gengr með reykinum allt at hánum; enn hann var óðr at verki sínu, ok sá hann eigi brynjólf. brynjólfr hjó í höfuð hánum með öxi. hann bráz við svá fast, at brynjólfr ljet lausa öxina. þá þreif atli spjótit ok skaut eptir hánum. brynjólfr kastaði sjer niðr við vellinum, enn spjótit flaug yfir hann fram. ‘nauzt þú nú ‘þess, er ek var eigi við búinn’ segir atli ‘enn nú ‘mun hallgerði vel þykkja: þú munt segja dauða ‘minn. enn þat er til bóta, at þú munt slíkan á ‘baugi eiga brátt; enda tak þú nú öxi þína, er hjer ‘hefir verit’. brynjólfr svaraði engu ok tók öxina eigi fyrr enn atli var dauðr — reið þá heim í þórólfsfell ok sagði vígit. síðan reið hann heim til hlíðarenda ok sagði hallgerði. hón sendi mann til bergþórshváls ok ljet segja bergþóru, at nú var launat víg kols. síðan sendi hallgerðr mann til þings at segja gunnari víg atla. gunnarr stóð upp ok kolskeggr með hánum. kolskeggr mælti ‘úþarfir munu þjer verða frændr hallgerðar’. þeir gengu til fundar við njál. gunnarr mælti ‘víg atla ‘hefi ek at segja þjer’ ok segir hánum, hverr vá ‘ok vil ek nú bjóða þjer bót fyrir; ok vil ek, at ‘þú gerir sjálfr’. njáll mælti ‘þat höfu vit ætlat ‘at láta okkr ekki á greina, enn þó mun ek eigi ‘gera hann at þræli’. gunnarr kvað þat vel vera

ok rjetti fram höndina. njáll nemndi sjer vátta — ok sættuz at þessu. skarphjeðinn mælti 'ekki lætr 'hallgerðr verða ellidauða húskarla vára'. gunnarr mælti 'svá mun móðir þín til ætla, at ýmsir eigi 'högg í garði'. 'ærit bragð mun at því' segir njáll. síðan gerði njáll hundrað silfrs, enn gunnarr galt þegar. margir mæltu, er hjá stóðu, at mikit væri gört. gunnarr reiddiz ok kvað þá bætta fullum bótum, er eigi væri vaskari menn, enn atli var. riðu þeir við þat heim af þingi. bergþóra ræddi við njál, er hón sá fjeit 'efnt þykkiz þú hafa heitin 'þín, enn nú eru eptir mín heit'. 'eigi er nauð-'syn á, at þú efnir þau' segir njáll. 'hins hefir þú 'þó til getit' sagði hón 'ok skal svá vera'. í annan stað mælti hallgerðr við gunnar 'hefir þú goldit 'hundrað silfrs fyri víg atla ok gört hann at frjáls-'um manni?' 'frjáls var hann áðr' segir gunnarr 'enda skal ek ekki gera at úbótamönnum 'heimamenn njáls'. 'jafnkomit mun á með ykkr 'njáli, er hvárrtveggi er blauðr' segir hón. 'þat er, 'sem reyniz' segir hann. var þá gunnarr lengi fár við hana, þar til er hón ljet til við hann. nú er kyrrt þau misseri. um várit jók njáll ekki hjón sín. nú ríða menn til þings um sumarit.

39. Þórðr hjet maðr. hann var kallaðr leysingjason. sigtryggr hjet faðir hans, ok hafði hann verit leysingi ásgerðar, ok drukknaði hann í markarfljóti. var þórðr því með njáli síðan. hann var mikill maðr ok styrkr. hann hafði fóstrat alla sonu njáls. þórðr lagði hug á frændkonu njáls, er guðfinna hjet — þórólfsdóttir. hón var matselja heima þar ok var þá úhraust. bergþóra kom at máli

við þórð leysingjason ‘þú skalt fara’ segir hón ‘ok ‘drepa brynjólf frænda hallgerðar’. ‘engi em ek ‘vígamaðr’ segir hann ‘enn þó mun ek til hætta, ‘ef þú vill’. ‘þat vil ek’ segir hón. síðan tók hann hest ok reið upp til hlíðarenda ok ljet kalla hallgerði út ok spurði, hvar brynjólfr væri. ‘hvat ‘vill þú hánum?’ segir hón. hann mælti ‘ek vil, ‘at hann segi mjer, hvar hann hefir hulit hræ ‘atla. mjer er sagt, at hann hafi illa um búit’. hón vísaði til hans ok kvað hann vera í akratungu niðri. ‘gæt þú’ segir þórðr ‘at hánum verði eigi ‘slíkt sem atla’. ‘engi ert þú vígamaðr’ segir hón ‘ok mun ekki undir, hvar it finniz’. ‘aldri hefi ek ‘sjet mannsblóð’ segir hann ‘ok veit ek eigi, hversu ‘mjer bregðr við’ ok hleypti ór túninu ok svá ofan í akratungu. rannveig móðir gunnars hafði heyrt á viðrtal þeira ok mælti ‘mjök frýr þú, hallgerðr, ‘hánum hugar; enn ek ætla hann öruggan mann, ‘ok mun þat frændi þinn finna’. þeir mættuz á förnum vegi, brynjólfr ok þórðr. þórðr mælti ‘ver ‘þú þik, brynjólfr; því at ek vil eigi níðaz á þjer’. brynjólfr reið at þórði ok hjó til hans. þórðr hjó í mót með öxi ok í sundr skaptit fyri framan hendr hánum brynjólfi ok hjó þegar í annat sinn til hans — ok kom framan á bringuna ok gekk þegar á hol. fjell brynjólfr þá af baki ok var þegar dauðr. þórðr fann smalamann hallgerðar ok lýsti vígi á hönd sjer ok sagði, hvar brynjólfr lá, ok bað hann segja hallgerði vígit. síðan reið hann til bergþórshváls ok sagði bergþóru vígit ok öðrum mönnum. ‘njót þú heill handa’ sagði hón. smalamaðr sagði hallgerði vígit. hón varð beisk við

ok kvað hjer skyldu mikit illt af leiða, ef hón mætti ráða.

40. Nú koma tíðendin til þings, ok ljet njáll segja sjer þrim sinnum ok mælti síðan 'fleiri geraz 'nú vígamenn, enn ek ætlaða'. þá mælti skarphjeðinn 'sjá maðr hefir þó helzt hraðfeigr verit, er 'látiz hefir fyri fóstra várum, er aldri hefir manns-'blóð sjet' ok kvað vísu

hraðfeigan vil ek hlægir
hug minn við þat svinnan
eyði orma leiðar
alldáliga kalla.
vár eru vánir meiri
vígs gæðöndum bræðra
enn at varg munim vinna
vín á fóstra mínum.

njáll mælti 'þat munu víst margir ætla, at því 'skapferli, sem hvárir hafa, at jer myndið fyrri 'víg vega. enda mun til þess eigi langt vera; ok 'munu þat sumir mæla, at yðr reki nauðsyn til'. þeir gengu þá til móts við gunnar ok sögðu hánum vígit. gunnarr sagði, at þat var lítill mannskaði 'enn þó var hann frjáls maðr'. njáll bauð hánum þegar sættina. gunnarr játti því, ok skyldi hann sjálfr dæma. hann dæmði þegar ok gerði hundrað silfrs. njáll galt þegar fjeit — ok sættuz at því.

41. Sigmundr hjet maðr. hann var lamba-son, sighvats-sonar hins rauða. hann var farmaðr mikill, kurteiss maðr ok vænn, mikill ok sterkr. hann var metnaðarmaðr mikill ok skáld gott ok at flestum íþróttum vel búinn, hávaðamaðr mikill,

spottsamr ok údæll. hann kom út austr í hornafirði. skjöldr hjet fjelagi hans. hann var sænskr maðr ok illr viðreignar. þeir fjengu sjer hesta ok riðu austan ór hornafirði ok luku eigi ferð sinni fyrr enn þeir kvámu í fljótshlíð til hlíðarenda. gunnarr tók við þeim vel. var þar frændsemi mikil með þeim sigmundi. gunnarr bauð sigmundi at vera þar um vetrinn. sigmundr kvaðz þat þiggja mundu, ef skjöldr væri þar fjelagi hans. 'svá er mjer frá hánum sagt' sagði gunnarr 'at hann 'sje þjer engi skapbætir; enn þú þarft hins heldr, 'at bætt sje um með þjer. er hjer ok vönd vistin. 'vilda ek ráða yðr ráð frændum mínum — at jer 'hlypið eigi upp við frameggjan hallgerðar konu 'minnar; því at hón tekr þat mart upp, er fjarri 'er mínum vilja'. 'veldrat sá er varar' segir sigmundr. 'þá er at gæta ráðsins' segir gunnarr 'enn mjök munt þú verða reyndr — ok gakk með 'mjer jafnan ok hlít mínum ráðum.' síðan váru þeir í fylgð með gunnari. hallgerðr var vel til sigmundar — ok þar kom, at þar gerðiz svá mikill ákafi, at hón bar fje á hann ok þjónaði hánum eigi verr enn búanda sínum; ok lögðu margir þat til orðs ok þóttuz eigi vita, hvat undir myndi búa. hallgerðr mælti við gunnar 'eigi er gott við at una 'við þat hundrað silfrs, er þú tókt fyri brynjólf 'frænda minn. enda skal ek hefna hans láta, ef 'ek má' segir hón. gunnarr kvaðz ekki vilja skipta orðum við hana ok gekk í braut. hann fann kolskegg ok mælti til hans 'far þú ok finn njál 'ok seg hánum, at þórðr sje varr um sik, þó at 'sættir sje; því at mjer þykkir eigi trúliga vera'.

hann reið ok sagði njáli, enn njáll sagði þórði. kolskeggr reið heim, ok þakkaði njáll þeim trúleika sína. — þat var einu hverju sinni, at þeir sátu úti njáll ok þórðr. þar var vanr at ganga hafr um túnit, ok skyldi engi hann í braut reka. þórðr mælti 'undarliga bregðr nú við'. 'hvat sjer 'þú þess, er þjer þykkir með undarligu móti vera?' segir njáll. 'mjer þykkir hafrinn liggja hjer í 'dælinni ok er alblóðugr allr'. njáll kvað þar vera eigi hafr ok ekki annat. 'hvat er þat þá?' segir þórðr. 'þú munt vera maðr feigr' segir njáll 'ok 'munt þú sjet hafa fylgju þína, ok ver þú varr um 'þik'. 'ekki mun mjer þat stoða' segir þórðr 'ef 'mjer er þat ætlat'. — hallgerðr kom at máli við þráin sigfússson ok mælti 'mágr þætti mjer þú 'vera, ef þú dræpir þórð leysingjason'. 'eigi mun 'ek þat gera' segir hann 'því at þá mun ek hafa 'reiði gunnars frænda míns. mun ok þar stórt á 'liggja; því at vígs þess mun brátt hefnt verða'. 'hverr mun hefna?' segir hón 'hvárt karl hinn 'skegglausi?' eigi mun þat' segir hann 'synir hans 'munu hefna'. síðan töluðu þau lengi hljótt — ok vissi engi maðr, hvat þau höfðu í ráðagerðum. einu sinni var þat, at gunnarr var eigi heima. þá var sigmundr heima — ok þeir fjelagar. þar var kominn þráinn frá grjótá. þá sátu þau hallgerðr úti ok töluðu. þá mælti hallgerðr 'því hafið it heitit, 'fjelagar, sigmundr ok skjöldr, at drepa þórð 'leysingjason fóstra njálssona; enn þú hefir mjer 'því heitit, þráinn, at vera við staddr'. þeir gengu við allir, at þeir höfðu þessu heitit henni. 'nú 'mun ek gefa ráðit til' sagði hón 'it skuluð ríða

'austr í hornafjörð eptir fje ykkru ok koma heim 'um þing öndvert; enn ef it eruð heima, mun 'gunnarr vilja, at it ríðið til þings með hánum. 'njáll mun vera á þingi ok synir hans ok svá 'gunnarr. enn it skuluð þá drepa þórð'. þeir játtu, at þessi ráðagerð skyldi fram koma. síðan bjogguz þeir austr í fjörðu, ok varaðiz gunnarr þat ekki, ok reið gunnarr til þings. njáll sendi þórð leysingjason austr undir eyjafjöll ok bað hann vera í brautu eina nótt. hann fór austr — ok gaf hánum eigi austan; því at fljótit var svá mikit, at langt var um úreitt. njáll beið hans eina nótt; því at hann ætlaði, at hann skyldi riðit hafa til þings með hánum. njáll mælti við bergþóru, at hón skyldi senda þórð til þings, þegar hann kvæmi heim. tveim nóttum síðar kom þórðr austan. bergþóra sagði hánum, at hann skyldi til þings ríða 'enn nú skalt þú fyrst fara upp í þórólfsfell 'ok sjá þar um bú ok vera þar eigi lengr enn 'eina nótt eða tvær'.

42. Sigmundr kom austan ok þeir fjelagar. hallgerðr sagði þeim, at þórðr var heima, enn hann skyldi þegar til þings ríða á fára nátta fresti 'mun ykkr nú færi á við hann' segir hón 'enn ef 'þetta berr undan, náið it hánum eigi'. menn kvámu til hlíðarenda frá þórólfsfelli ok sögðu hallgerði, at þórðr var þar. hallgerðr gekk til þráins ok sigmundar ok mælti 'nú er þórðr í þórólfsfelli; 'ok er yðr nú ráð at vega at hánum, er hann 'ferr heim'. 'þat skulu vjer nú gera' segir sigmundr. gengu þeir þá út ok tóku vápn sín ok hesta ok riðu á leið fyrir hann. sigmundr mælti

til þráins ‘nú skalt þú ekki at gera; því at oss ‘mun eigi alla til þurfa’. ‘svá mun ek gera’ segir hann. þá reið þórðr at þeim lítlu síðar. sigmundr mælti til hans ‘gef þú upp vápn þín; því at nú ‘skalt þú deyja’. ‘eigi skal þat’ segir þórðr ‘gakk ‘þú til einvígis við mik’. ‘eigi skal þat’ segir sigmundr ‘þess skulu vjer njóta, at vjer erum fleiri. ‘enn eigi er kynligt, at skarphjeðinn sje hraustr; ‘því at þat er mælt, at fjórðungi bregði til fóstrs’. ‘at því mun þjer verða’ segir þórðr ‘því at skarp‘hjeðinn mun mín hefna’. síðan sækja þeir at hánum, ok brýtr hann spjót fyrir hvárumtveggja þeira: svá varðiz hann vel. þá hjó skjöldr af hánum höndina, ok varðiz hann þá með annarri nakkvara stund, þar til er sigmundr lagði í gegnum hann. fjell hann þá dauðr til jarðar. þeir báru at hánum torf ok grjót. þráinn mælti ‘vjer höfum ‘illt verk unnit, ok munu synir njáls illa kunna ‘víginu þá er þeir spyrja’. þeir riðu heim ok sögðu hallgerði. hón ljet vel yfir víginu. rannveig mælti móðir gunnars ‘þat er mælt, sigmundr, ‘at skamma stund verðr hönd höggvi fegin; enda ‘mun hjer svá. enn þó mun gunnarr leysa þik af ‘þessu máli. enn ef hallgerðr kemr annarri flugu í ‘munn þjer, þá verðr þat þinn bani’. hallgerðr sendi mann til bergþórshváls at segja vígit, enn annan sendi hón til þings at segja gunnari. bergþóra kvaðz ekki mundu berja hallgerði illyrðum um slíkt — kvað þat enga hefnd fyri svá mikit mál.

43. Enn er sendimaðr kom til þings at segja gunnari vígit, þá mælti gunnarr ‘þetta er illa orðit; ‘ok eigi kvæmi þau tíðendi til eyrna mjer, at mjer

'þætti verri. enn þó skulu vjer nú fara þegar at 'finna njál; ok væntir mik, at hánum fari enn vel, 'þó at hann sje mjök at þreyttr'. gengu þeir þá á fund njáls ok kölluðu hann til máls við sik. hann gekk þegar til fundar við gunnar. þeir töluðu — ok var ekki manna við fyrst nema kolskeggr. 'hörð 'tíðendi hefi ek at segja þjer' segir gunnarr 'víg 'þórðar leysingjasonar. vil ek bjóða þjer sjálfdæmi 'fyri vígit'. njáll þagði nakkvart skeið ok mælti síðan 'vel er slíkt boðit' segir hann 'ok mun ek 'þat taka. enn þó er eigi örvænt, at ek hafa ámæli 'af konu minni eða sonum mínum fyri þetta; því 'at þeim mun mjök mislíka. enn þó mun ek á 'þat hætta; því at ek veit, at ek á við dreng um. 'vil ek ok eigi, at af mjer standi afbrigð okkarrar 'vináttu'. 'vill þú nakkvat sonu þína við láta vera?' segir gunnarr. 'ekki' segir njáll 'því at eigi munu 'þeir rjúfa þá sátt, er ek geri; enn ef þeir eru við 'staddir, þá munu þeir ekki saman draga'. 'svá 'mun vera' segir gunnarr 'sjá þú einn fyrir'. þeir tókuz þá í hendr ok sættuz vel ok skjótt. þá mælti njáll 'tvau hundruð silfrs geri ek — ok mun 'þjer mikit þykkja'. 'eigi þykki mjer þetta of 'mikit' segir gunnarr ok gekk heim til búðar sinnar. synir njáls kvámu heim til búðar; ok spurði skarphjeðinn, hvaðan fje þat hit mikla ok hit góða kvæmi, er faðir hans hjelt á. njáll mælti 'ek segi yðr víg þórðar fóstra yðvars — ok höfu vit 'gunnarr nú sættz á málit, ok hefir hann tvennum 'manngjöldum bætt hann'. 'hverir hafa vegit hann?' segir skarphjeðinn. 'sigmundr ok skjöldr, enn þráinn

‘var þó nær staddr’ segir njáll. ‘mikils þótti þeim ‘við þurfa’ segir skarphjeðinn ok kvað vísu

eigi þótti ægis
áfestöndum hesta
þurfa þróttar djörfum
þeim lítils við hlíta.
nær skulum hefja hrærir
handa lögðis branda
sverð ruðu frægir fyrðar
fyrr ef nú erum kyrrir?

‘skammt mun til þess’ segir njáll ‘ok munt þú þá ‘eigi þess lattr; enn þó þykki mjer mikit undir, at ‘jer rjúfið eigi þessa sætt’. ‘svá munu vjer þá ‘gera’ segir skarphjeðinn ‘enn ef til verðr nakkvat ‘með oss, þá munu vjer minnaz á hinn forna ‘fjandskap’. ‘engis mun ek þá um beiða’ segir njáll.

44. Nú ríða menn heim af þingi. ok er gunnarr kom heim, mælti hann til sigmundar ‘meiri ert þú úgiptumaðr enn ek ætlaða, ok hefir ‘þú til ills þína mennt. enn þó hefi ek nú görvan ‘þik sáttan við njál ok sonu hans, ok skyldir þú ‘nú eigi annarri flugu láta koma í munn þjer. ert ‘þú mjer ekki skaplíkr. þú ferr með spott ok háð, ‘enn þat er ekki mitt skap. kemr þú þjer því vel ‘við hallgerði, at it eiguð meir skap saman’. gunnarr taldi á hann langa hríð. enn sigmundr svaraði hánum vel ok kvaðz meir hans ráðum skyldu fram fara þaðan af enn þar til hafði verit. gunnarr sagði hánum þá hlýða mundu. hjelz með því nakkvara hríð. jafnan mæltuz þeir vel við, gunnarr ok njáll ok synir hans, þó at fátt væri meðal annars liðsins. sá atburðr varð, at farandi konur

kvámu til hlíðarenda frá bergþórshváli. þær váru málgar ok heldr illorðar. hallgerðr sat í dyngju; því at hón var því vön. þar var þórgerðr dóttir hennar ok þráinn. þar var ok sigmundr ok fjöldi kvenna. gunnarr var eigi þar nje kolskeggr. farandkonur þessar gengu inn í dyngjuna. hallgerðr heilsaði þeim ok ljet gefa þeim rúm. hón spurði at tíðendum. enn þær kváðuz engi segja. hallgerðr spurði, hvar þær hefði verit um nóttina. þær sögðuz verit hafa at bergþórshváli. 'hvat hafðiz 'njáll at?' segir hallgerðr. 'stritaðiz hann við at 'sitja' sögðu þær. 'hvat gerðu synir njáls?' sagði hallgerðr 'þeir þykkjaz nú helzt menn'. 'miklir 'eru þeir at vallarsýn, enn úreyndir eru þeir mjök' sögðu þær 'skarphjeðinn hvatti öxi, grímr skepti 'spjót, helgi hnauð hjalt á sverð, höskuldr treysti 'mundriða í skildi'. 'til stórræða nakkvarra munu 'þeir ætla' segir hallgerðr. 'eigi vitu vit þat' segja þær. 'hvat gerðu húskarlar njáls?' segir hallgerðr. þær svöruðu 'eigi vissu vit, hvat sumir gerðu; enn 'einn ók skarni á hóla'. 'hví mundi þat sæta?' segir hallgerðr. þær svöruðu 'þat sagði hann, at 'þar yrði taða betri enn annars staðar'. 'misvitr 'er njáll' segir hallgerðr 'þar er hann kann til 'hversvetna ráð'. 'hvat er í því?' sögðu þær. 'þat 'mun ek til finna, er satt er' segir hallgerðr 'er 'hann ljet eigi aka í skegg sjer, at hann væri sem 'aðrir karlmenn — ok köllum hann nú karl hinn 'skegglausa enn sonu hans taðskegglinga, ok kveð 'þú um nakkvat, sigmundr, ok lát oss njóta þess, 'er þú ert skáld'. 'þess em ek albúinn' segir hann ok kvað vísur þessar

hvat skulu hauka setra
hildr mundriða í skildi
trauðir tryggra ráða
taðskegglingar negla.
því at sviphnuggnir seggir
svanteigs megu eigi
elda björk þau er yrkjum
orð háðulig forðaz.
karlinn spyri illra orða
einsætt er þat greinir
vámr nemi víst í tómi
várt raus hinn skegglausi.
hoddveitir velr heiti
helzti gott af spotti
ljóð sem ek trautt um trúða
taðskegglingum vegligt.
get ek makligast miklu
meins leitöndum heiti
trauðr rýf ek tryggðir síðan
taðskegglingar vegligt.
heiti karl enn knýtum
kanna ek opt hugi manna
skjal í skömmu máli
skegglauss tali seggja.

'gersimi ert þú' sagði hallgerðr 'hversu þú ert 'mjer eptirlátr'. gunnarr kom at í þessu. hann hafði staðit fyri framan dyngjuna ok heyrt á öll orðtækin. þeim brá mjök við, er þau sá hann inn ganga. þá þögnuðu allir, enn áðr hafði þar verit háreysti mikit ok hlátr. gunnarr var reiðr mjök ok mælti til sigmundar 'heimskr 'maðr ert þú ok úráðhollr. þú hrópar sonu njáls

'ok sjálfan hann, er þó er mest vert — enn slíkt 'sem þú hefir áðr af gört við þá; ok mun þetta 'vera þinn bani. enn ef nakkvarr maðr hermir 'þessi orð, þá skal sá í brautu verða ok hafa þó 'reiði mína'. enn svá var þeim öllum ótti mikill at hánum, at engi þorði þessi orð at herma. síðan gekk hann í braut. farandkonurnar töluðu um með sjer, at þær myndi taka laun af bergþóru, ef þær segði henni þetta — fóru síðan ofan þangat ok sögðu bergþóru á laun úfregit. bergþóra mælti, er menn sátu undir borðum 'gjafar eru yðr gefnar feðgum — 'ok verðið jer lítlir drengir af, ef jer launið engu'. 'hversu eru gjafar þær?' segir skarphjeðinn. 'jer 'synir mínir eiguð allir eina gjöf saman: jer eruð 'kallaðir taðskegglingar — enn búandi minn karl 'hinn skegglausi'. 'ekki höfu vjer kvenna skap' segir skarphjeðinn 'at vjer reiðimz við öllu'. 'reiddiz 'gunnarr þó fyrir yðra hönd' segir hón 'ok þykkir 'hann skapgóðr; ok ef jer rekið eigi þessa rjettar, 'þá munuð jer engrar skammar reka'. 'gaman þykkir 'kerlingunni at, móður várri, at erta oss' segir skarphjeðinn ok glotti við. enn þó spratt hánum sveiti í enni, ok kvámu rauðir flekkar í kinnr hánum; enn því var ekki vant. grímr var hljóðr ok beit á vörrinni. helga brá ekki við. höskuldr gekk fram með bergþóru. hón kom innar í annat sinn ok geisaði mjök. njáll mælti 'kemz, þó at 'seint fari, húsfreyja. ok ferr svá um mörg mál, 'þó at menn hafi skapraun af, at jafnan orkar 'tvímælis, þó at hefnt sje'. enn um kveldit, er njáll var kominn í rekkju, heyrði hann, at öx kom við þilit, ok söng í hátt. enn lokrekkja var önnur,

ok hjengu þar á skildir — ok sjer hann, at þeir eru í brautu. hann mælti ‘hverir hafa tekit ofan ‘skjöldu vára?’. ‘synir þínir gengu út með’ segir bergþóra. njáll kippti skóm á fætr sjer ok gekk út ok öðrum megin hússins ok sjer, at þeir stefna upp á hválinn. hann mælti ‘hvert skuluð jer fara?’ skarphjeðinn kvað þá vísu

eru umgerðis jarðar
auðs verpandi sauða
eisu einkar fúsir
optveitandar leita.
þeir hafa seima særir
smíðandar drafníða
geystr vinn ek geira róstu
grasbíta skyn lítit.

‘ekki munuð jer þá með vápnum vega’ segir njáll ‘ok mun annat vera erendit’. ‘laxa skulu vjer ‘veiða, faðir, ef vjer rötum eigi sauðina’ segir skarphjeðinn. ‘vel væri þá, ef svá væri, at þá ‘veiði bæri eigi undan’ segir njáll. þeir fóru leið sína, enn njáll gekk inn til hvílu sinnar. hann mælti til bergþóru ‘úti váru synir þínir með vápnum ‘allir, ok munt þú nú hafa eggjat þá til nakkvars’. ‘allvel skal ek þakka þeim, ef þeir segja mjer ‘heim víg sigmundar’ segir bergþóra.

45. Nú er at segja frá njálssonum, at þeir fóru upp til fljótshlíðar ok váru um nóttina við hlíðina ok fóru nær hlíðarenda, er morna tók. þenna morgin hinn sama stóðu þeir upp snimma sigmundr ok skjöldr ok ætluðu til stóðhrossa. þeir höfðu beisl með sjer ok tóku hross í túni ok riðu í braut. þeir leita stóðhestsins um hlíðina ok

fundu hann meðal lækja tveggja ok leiddu hrossin ofan at götum mjök. skarphjeðinn sá sigmund; því at hann var í litklæðum. skarphjeðinn mælti 'sjáið jer rauðálfinn sveinar?' þeir litu til ok kváðuz sjá hann. þá mælti skarphjeðinn 'þú skalt gera at 'ekki, höskuldr; því at þú munt opt sendr einn 'saman úvarliga. enn ek ætla mjer sigmund: þykki 'mjer þat karlmannligt. enn it grímr ok helgi skuluð 'vega at skildi'. höskuldr settiz niðr. enn þeir gengu þar til, er þeir kvámu at þeim. skarphjeðinn mælti til sigmundar 'tak vápn þín ok ver þik: er 'þat nú meiri nauðsyn enn kveða flim um oss 'bræðr'. sigmundr tók vápn sín, enn skarphjeðinn beið meðan. skjöldr sneri í mót þeim grími ok helga, ok börðuz þeir í ákafa. sigmundr hafði hjálm á höfði sjer ok skjöld á hlið — ok gyrðr sverði — ok hafði spjót í hendi — snýr nú í mót skarphjeðni ok leggr þegar spjótinu til hans, ok kemr í skjöldinn. skarphjeðinn laust í sundr spjótskaptit ok færir upp öxina í annat sinn ok höggr til sigmundar, ok kom í skjöldinn ok klauf ofan öðrum megin mundriða. sigmundr brá sverðinu hinni hægri hendi ok höggr til skarphjeðins, ok kom í skjöldinn ok festi sverðit í skildinum. skarphjeðinn snaraði svá fast skjöldinn, at sigmundr ljet laust sverðit. skarphjeðinn hjó þá enn til sigmundar með öxinni rimmugýgi. sigmundr var í panzara. öxin kom á öxlina ok klauf ofan herðarblaðit. hann hnykkir at sjer öxinni, ok fjell sigmundr á knje bæði ok spratt upp þegar. 'lauzt þú mjer nú' segir skarphjeðinn 'enn þó skalt þú í móðurætt falla, áðr vit 'skiljum'. 'þat er illa þá' segir sigmundr. skarp-

hjeðinn laust á hjálminn sigmundar ok hjó hann síðan banahögg. grímr hjó á fótinn skildi — ok tók af í ristarliðnum, enn helgi lagði sverði í gegnum hann; ok hafði hann þá bana. skarphjeðinn sá smalamann hallgerðar. þá hafði hann höggvit höfuð af sigmundi. hann seldi smalamanni í hendr höfuðit ok kvað vísu

höfuð þetta skalt þú hrotta
hljómstærandi færa
kom þú eldskerðir orðum
áls ferðar hallgerði.
hykk at þöll muni þekkja
þynjar logs ok skynja
þýð hvárt þat hafi smíðat
þungt níð boði skíða.

smalamaðr kastaði niðr þegar höfðinu, er þeir skildu; því at hann þorði eigi, meðan þeir váru við. þeir bræðr fóru nú þar til, er þeir fundu menn niðri við markarfljót, ok sögðu þeim tíðendin: lýsti skarphjeðinn vígi sigmundar á hendr sjer enn þeir grímr ok helgi vígi skjaldar sjer á hendr. fóru þeir þá heim ok sögðu njáli tíðendin. njáll mælti 'njótið heilir handa. hjer skulu eigi sjálfdæmi fyri 'koma at svá búnu'. — nú er þar til máls at taka, er smalamaðr kemr heim til hlíðarenda. hann segir hallgerði tíðendin 'fjekk skarphjeðinn mjer í hendr 'höfuð sigmundar ok bað mik færa þjer; enn ek 'þorða eigi at gera þat' segir hann 'því at ek vissa 'eigi, hversu þjer myndi þat líka'. 'þat var illa, er 'þú gerðir þat eigi' segir hón 'ek skylda færa 'gunnari höfuðit, ok myndi hann þá hefna frænda 'síns eða sitja fyrir hvers manns ámæli'. síðan

gekk hón til gunnars ok mælti ‘ek segi þjer víg ‘sigmundar frænda þíns. hefir skarphjeðinn vegit ‘hann ok vildi láta færa mjer höfuðit’. ‘slíks var ‘sigmundi ván’ segir gunnarr ‘því at illa gefaz ill ‘ráð; enn jafnan gerir hvárt ykkat skarphjeðins ‘gráliga til annars’. gekk þá gunnarr í braut. hann ljet ekki búa til vígsmálit ok engan hlut at hafa. hallgerðr minnti opt á ok sagði sigmund vera úbættan. gunnarr gaf ekki gaum at því. nú liðu þrjú þing þau er menn ætluðu at hann myndi sækja málit. þá kom eitt vandamál at hendi gunnari þat er hann vissi eigi hversu upp skyldi taka. reið hann þá til fundar við njál. hann fagnar vel gunnari. gunnarr mælti til njáls ‘heil‘ræði em ek kominn at sækja at þjer um eitt ‘vandamál’. ‘makligr ert þú þeira’ segir njáll ok rjeð hánum ráðin. gunnarr stóð þá upp ok þakkaði hánum. njáll mælti þá ok tók til gunnars ‘helzti ‘lengi hefir sigmundr frændi þinn úbættr verit’. ‘fyri ‘löngu var hann bættr’ segir gunnarr ‘enn þó vil ‘ek eigi drepa hendi við sóma mínum’. gunnarr hafði aldri illa mælt til njálssona. njáll vildi ekki annat, enn gunnarr gerði um málit. hann gerði tvau hundruð silfrs enn ljet skjöld vera úgildan. þeir greiddu þegar allt fjeit. gunnarr sagði sætt þeira upp á þingskálaþingi, þá er þar var mest fjölmenni, ok tjáði, hversu þeim hafði vel farit feðgum, ok sagði um orð þau hin illu, er sigmundi dró til höfuðsbana; ok skyldi engi þau herma síðan, enn vera úgildr hverr sem hermði. þeir mæltu þat báðir, gunnarr ok njáll, at engir hlutir skyldi þeir til verða, at eigi semði þeir

sjálfir. efndiz þat ok vel síðan, ok váru þeir jafnan vinir.

46. Gissurr hvíti hjet maðr. hann var teits-son, ketilbjarnar-sonar hins gamla frá mosfelli. móðir gissurar hjet álof. hón var dóttir böðvars hersis, víkingakára-sonar. ísleifr byskup var sonr gissurar. móðir teits hjet helga ok var dóttir þórðar skeggja, hrapps-sonar, bjarnar-sonar bunu, gríms-sonar hersis ór sogni. gissurr hvíti bjó at mosfelli ok var höfðingi mikill. sá maðr er nemndr til sögunnar, er geirr hjet, ásgeirs-son, úlfs-sonar. hann var kallaðr geirr goði. móðir hans hjet þórkatla ok var dóttir ketilbjarnar hins gamla frá mosfelli. geirr bjó í hlíð í byskupstungu. þeir geirr ok gissurr fylgðuz at hverju máli. í þenna tíma bjó mörðr valgarðsson at hofi á rangárvöllum. hann var slægr ok illgjarn. þá var valgarðr útan, faðir hans, enn móðir hans önduð. hann öfundaði mjök gunnar frá hlíðarenda. hann var vel auðigr at fje ok heldr úvinsæll.

47. Otkell hjet maðr. hann var skarfs-son, hallkels-sonar. sá hallkell barðiz við grím í grímsnesi ok felldi hann á hólmi. þeir váru bræðr hallkell ok ketilbjörn hinn gamli. otkell bjó í kirkjubæ. þórgerðr hjet kona hans. hón var más-dóttir, bröndólfs-sonar, naddaðar-sonar hins færeyska. otkell var auðigr at fje. sonr hans hjet þórgeirr. hann var á ungum aldri ok gerviligr maðr. skammkell hjet maðr. hann bjó at hofi öðru. hann átti vel fje. hann var maðr illgjarn ok lyginn, údæll ok illr viðreignar. hann var vinr otkels mikill. hallkell hjet bróðir otkels. hann

var mikill maðr ok sterkr ok var þar með otkatli. bróðir þeira hjet hallbjörn hvíti. hann flutti út þræl einn, er melkólfr hjet. hann var írskr ok heldr úvinsæll. . hallbjörn fór til vistar með otkatli ok svá melkólfr þræll. þrællinn mælti þat jafnan, at hann þættiz sæll, ef otkell ætti hann. otkell var vel til hans ok gaf hánum kníf ok belti ok alklæðnað, enn þrællinn vann allt þat er hann vildi. otkell falaði þrælinn at bróður sínum. hann kvaðz mundu gefa hánum þrælinn enn kvað þó verra grip í enn hann ætlaði. enn þegar er otkell átti þrælinn, þá vann hann allt verr. otkell talaði opt um þat fyrir hallbirni bróður sínum, at hánum þótti þrællinn lítit vinna. enn hann kvað hánum þó annat verr gefit. — í þenna tíma kom hallæri mikit, svá at menn skorti bæði hey ok mat, ok gekk þat um allar sveitir. gunnarr miðlaði mörgum manni hey ok mat; ok höfðu allir þeir er þangat kvámu meðan til var. svá kom, at gunnar skorti bæði hey ok mat. þá kvaddi gunnarr kolskegg til ferðar með sjer ok þá sigfússsonu ok lamba sigurðarson. þeir fóru í kirkjubæ ok kölluðu otkel út. hann heilsaði þeim. gunnarr mælti 'svá er 'háttat, at ek em kominn at fala at þjer hey ok 'mat, ef til er'. otkell svarar 'hvárttveggja er 'til, enn hvártki mun ek þjer selja'. 'vill þú gefa 'mjer þá?' segir gunnarr 'ok hætta til, hverju ek 'launa þjer?' 'eigi vil ek þat' segir otkell. skammkell var tillagaillr. þráinn sigfússson mælti 'þess 'væri vert, at vjer tækim upp bæði hey ok mat 'ok legðim verð í staðinn'. 'aldauða eru þá mos-'fellingar' segir skammkell 'ef jer sigfússsynir

'skuluð ræna þá'. 'með engi rán munu vjer fara' segir gunnarr. 'vill þú kaupa þræl at mjer?' segir otkell. 'þat spari ek eigi' segir gunnarr. síðan keypti gunnarr þrælinn ok fór í braut við svá búit. þetta spyrr njáll ok mælti 'illa er slíkt gört, 'at varna gunnari kaups. er þar öðrum eigi góðs 'ván, er slíkir fá eigi'. bergþóra húsfreyja mælti 'hvat skalt þú mart um slíkt tala? er þjer miklu 'drengiligra at fá hánum bæði mat ok hey, er þik 'skortir hvártki til'. njáll mælti 'þetta er dag- 'sanna, ok skal ek víst birgja hann at nökkuru'. fór hann þá upp í þórólfsfell ok synir hans ok bundu þar hey á fimmtán hesta, enn á fimm hestum höfðu þeir mat. njáll kom til hlíðarenda ok kallaði út gunnar. hann fagnar þeim vel. njáll mælti 'hjer er hey ok matr, er ek vil gefa þjer. 'vil ek, at þú leitir aldri annarra enn mín, ef þú 'þarft nakkvars við'. 'góðar eru gjafar þínar' segir gunnarr 'enn meira þykki mjer verð vinátta 'þín ok sona þinna'. fór njáll heim síðan. líðr nú várit.

48. Gunnarr ríðr til þings um sumarit. enn at hans gisti fjölmenni mikit austan af síðu. gunnarr bauð, at þeir gisti þar, er þeir riði af þingi. þeir kváðuz svá gera mundu — ríða nú til þings. njáll var á þingi ok synir hans. þingit er kyrrt. nú er þar til at taka, at hallgerðr kemr at máli við melkólf þræl 'sendiför hefi ek hugat þjer' segir hón 'þú skalt fara í kirkjubæ'. 'ok hvat 'skal ek þangat?' segir hann. 'þú skalt stela þaðan 'mat á tvá hesta ok hafa smjör ok ost, enn þú 'skalt leggja eld í útibúrit: ok munu allir ætla,

'at af vangeymslu hafi orðit; enn engi mun ætla, 'at stolit hafi verit'. þrællinn mælti 'vandr hefi 'ek verit, enn aldri hefi ek þjófr verit'. 'heyr á 'endimi' segir hallgerðr 'þú gerir þik góðan, þar 'sem þú hefir bæði verit þjófr ok morðingi: ok 'skalt þú eigi þora annat enn fara — ella skal ek 'láta drepa þik'. hann þóttiz vita, at hón myndi svá gera, ef hann færi eigi: tók hann um nóttina tvá hesta ok lagði á ljenur ok fór í kirkjubæ. hundrinn gó eigi at hánum ok kenndi hann ok hljóp í mót hánum ok ljet vel við hann. síðan fór hann til útibúrs ok lauk upp ok klyfjaði þaðan tvá hesta af mat enn brenndi búrit ok drap hundinn. hann ferr upp með rangá. þá slitnar skóþvengr hans, ok tekr hann knífinn ok gerir at. hánum liggr eptir knífrinn ok beltit. hann ferr þar til, er hann kemr til hlíðarenda. þá saknar hann knífsins ok þorir eigi aptr at fara — færir nú hallgerði matinn. hón ljet vel yfir hans ferð. um morgininn, er menn kvámu út í kirkjubæ, sá menn þar skaða mikinn. var þá sendr maðr til þings at segja otkatli; því at hann var á þingi. hann varð vel við skaðann ok kvað þat valdit mundu hafa, at eldhúsit var áfast útibúrinu: ok ætluðu þat þá allir, at þat myndi til hafa borit. nú ríða menn heim af þingi, ok riðu margir til hlíðarenda. hallgerðr bar mat á borð, ok kom innar ostr ok smjör. gunnarr vissi slíks matar þar ekki ván ok spurði hallgerði, hvaðan þat kvæmi. 'þaðan sem þú mátt 'vel eta' segir hón 'enda er þat ekki karla at annaz 'um matreiðu'. gunnarr reiddiz ok mælti 'illa er 'þá, ef ek em þjófsnautr' ok lýstr hana kinnhest.

hón kvaðz þann hest muna skyldu ok launa, ef hón mætti. gekk hón þá fram ok hann með henni; ok var þá borit allt af borðinu enn borit innar slátr. ok ætluðu allir, at þat myndi til hafa borit, at þá myndi þykkja fengit betr. fara þingmenn nú í braut.

49. Nú er at segja frá skammkatli, at hann ríðr at sauðum upp með rangá, ok sjer hann, at glóar nakkvat í götunni, ok hleypr af baki ok tekr upp — ok var þat knífr ok belti. ok þykkiz hann kenna hvárttveggja ok ferr í kirkjubæ. otkell er úti staddr ok fagnar hánum vel. skammkell mælti til otkels 'kennir þú nakkvat til gripa þessa?' 'kenni ek víst' segir otkell. 'hverr á?' segir skammkell. 'melkólfr þræll' segir otkell. 'kenna skulu 'þá fleiri' segir skammkell 'enn vit tveir — því at 'trúr skal ek þjer í ráðum'. þeir sýndu mörgum mönnum, ok kenndu þeir allir. þá mælti skammkell 'hvat munt þú nú til ráða taka?' otkell svaraði 'vit skulum fara at finna mörð valgarðsson ok sýna 'hánum ok vita, hvat hann leggi til ráðs með okkr'. síðan fóru þeir til hofs ok sýndu merði gripina ok spurðu, ef hann kenndi. hann kvaðz kenna 'eða hvat er at því? þykkiz jer til hlíðarenda eiga 'eptir nökkuru at sjá?' 'vant þykkir oss með slíku 'at fara' segir skammkell 'er slíkir ofreflismenn 'eigu í hlut'. 'svá er víst' segir mörðr 'enn þó 'mun ek vita þá hluti ór hýbýlum gunnars, er 'hvárrgi ykkarr mun vita'. 'gefa vilju vit þjer fje 'til' segja þeir 'at þú leitir eptir þessu máli'. mörðr svaraði 'þat fje mun mjer fullkeypt; enn 'þó má vera, at ek hættak á'. síðan gáfu þeir

hánum þrjár merkr silfrs, at hann skyldi vera með þeim í ráðagerð ok liðveizlu. hann gaf þat ráð til, at konur skyldi fara með smávarning ok gefa húsfreyjum ok vita, hverju þeim væri launat 'því 'at allir hafa þat skaplyndi' segir mörðr 'at gefa 'þat fyrst upp, er stolit er, ef þat hafa at varð-'veita. mun hjer ok svá, ef af mannavöldum er. 'skulu þær þá sýna mjer, af hverju gefit er hvargi'. 'vil ek þá vera lauss máls þessa, ef uppvíst verðr'. þessu játuðu þeir. fóru þeir heim síðan. mörðr sendi konur í hjerað, ok váru þær í brautu hálfan mánað. þær kvámu aptr ok höfðu byrðar stórar. mörðr spurði, hvar þeim hefði mest gefit verit. þær sögðu, at þeim hefði at hlíðarenda mest gefit verit ok hallgerðr yrði þeim mestr drengr. hann spyrr, hvat þeim væri þar gefit. 'ostr' segja þær. hann beiddiz at sjá. þær sýndu hánum, ok váru þat sneiðir margar. tók hann þær ok varðveitti. litlu síðar fór mörðr at finna otkel. bað hann, at taka skyldi ostkistu þórgerðar — ok var svá gört. lagði hann þar í niðr sneiðirnar, ok stóðz þat á endum ok ostkistan. sá þeir þá, at þeim hafði heill hleifr gefinn verit. þá mælti mörðr 'nú meguð 'jer sjá, at hallgerðr mun stolit hafa ostinum'. drógu þeir þá öll dæmi saman. sagði mörðr þá, at hann þóttiz lauss þessa máls. skildu þeir at því. kolskeggr kom at máli við gunnar ok mælti 'illt er at segja: alræmt er, at hallgerðr muni 'stolit hafa ok valdit þeim hinum mikla skaða, er 'varð í kirkjubæ'. gunnarr kvaðz ætla, at svá myndi vera 'eða hvat er nú til ráðs?' kolskeggr svaraði 'þú munt þykkja skyldastr at bæta fyri konu þinni;

'ok þykki mjer ráð, at þú farir at finna otkel ok 'bjóðir hánum góð boð'. 'þetta er vel mælt' segir gunnarr 'ok skal svá vera'. lítlu síðar sendi gunnarr eptir þráni sigfússsyni ok lamba sigurðarsyni, ok kvámu þeir þegar. gunnarr sagði þeim, hvert hann ætlaði. þeir ljetu vel yfir því. gunnarr reið við hinn tólfta mann í kirkjubæ ok kallaði út otkel. þar var skammkell ok mælti 'ek skal út ganga 'með þjer, ok mun nú betra at hafa vitsmuni við. 'mynda ek þat vilja at standa þjer þá næst, er 'þú þyrftir mest, sem nú mun vera. þykki mjer 'þat ráð, at þú látir drjúgliga'. síðan gengu þeir út, otkell ok skammkell, hallkell ok hallbjörn. þeir heilsuðu gunnari. hann tók því vel. otkell spyrr, hvert hann ætlaði at fara. 'ekki lengra enn hingat' segir gunnarr 'ok er þat erendi mitt at segja þjer 'um skaða þann hinn mikla ok hinn illa, er hjer 'er orðinn, at hann er af völdum konu minnar ok 'þræls þess, er ek keypta at þjer'. 'slíks var ván' segir hallbjörn. gunnarr mælti 'hjer vil ek bjóða 'fyri góð boð ok bjóða, at hinir beztu menn skipi 'um í hjeraðinu'. skammkell mælti 'þetta eru 'áheyrilig boð ok újafnlig: þú ert vinsæll af bóndum, 'enn otkell er úvinsæll'. 'bjóða mun ek' segir gunnarr 'at gera um sjálfr ok lúka upp þegar ok 'leggja á vináttu mína ok greiða nú allt fjeit, ok 'mun ek bæta þjer tvennum bótum'. skammkell mælti 'þenna kost skalt þú eigi þiggja; ok er þat 'grunnúðligt, ef þú ætlar at selja hánum sjálfdæmi, þar er þú ættir at taka'. otkell mælti 'eigi vil ek selja þjer sjálfdæmi, gunnarr'. gunnarr mælti 'skil ek hjer tillögur manna, nærgi er launat

'verðr; enda dæm þú nú sjálfr'. otkell laut at skammkatli ok mælti 'hverju skal ek nú svara?' skammkell mælti 'þetta skalt þú kalla vel boðit 'enn víkja máli þínu undir gissur hvíta ok geir 'goða. munu þat þá margir mæla, at þú sjer líkr 'hallkatli föðurföður þínum, er mestr kappi hefir 'verit'. otkell mælti 'vel er þetta boðit, gunnarr; 'enn þó vil ek, at þú ljáir mjer tómstundar til at 'finna gissur hvíta ok geir goða'. gunnarr mælti 'far þú nú með, sem þjer líkar. enn þat munu 'sumir menn mæla, at þú kunnir eigi at sjá sóma 'þinn, er þú vill eigi þessa kosti, er ek býð þjer'. ríðr gunnarr heim. ok er gunnarr var í brautu, mælti hallbjörn 'hjer veit ek mestan mannamun: 'gunnarr bauð þjer aldri svá góð boð, at þú vildir 'þiggja. eða hvat munt þú mega ætla þjer at deila 'við gunnar illdeildum, þar sem engi er hans 'jafningi? enn þó er hann svá vel at sjer, at hann 'mun láta standa boð þessi, þó at þú þiggir síðar. 'þykki mjer ráð, at þú farir at finna gissur hvíta 'ok geir goða nú þegar'. otkell ljet taka hest sinn ok bjó sik at öllu. otkell var ekki glöggskygn. skammkell gekk á leið með otkatli. hann ræddi við otkel 'undr þótti mjer, er bróðir þinn 'vildi eigi taka af þjer þetta starf. vil ek bjóða 'þjer at fara fyri þik, er ek veit, at þjer þykkir 'mikit fyri ferðum'. 'þat mun ek þiggja' sagði otkell 'ok ver þú sem rjettorðastr'. 'svá skal 'vera' segir skammkell. tók skammkell þá við hestinum ok við klæðum otkels, enn otkell gengr heim. hallbjörn var úti ok mælti til otkels 'illt 'er at eiga þræl at engavin. ok munu vjer þessa

‘jafnan iðraz, er þú hefir aptr horfit. ok er þat ‘úvitrligt bragð at senda hinn lygnasta mann þess ‘erendis, er svá mun mega at kveða at líf manna ‘liggi við’. ‘hræddr myndir þú verða’ segir otkell ‘ef gunnarr hefði á lopti atgeirinn, er þú ert nú ‘svá’. ‘eigi veit þat’ segir hallbjörn ‘hverr þá er ‘hræddastr; enn þat munt þú eiga til at segja, at ‘gunnarr mun ekki lengi munda atgeirinum, ef hann ‘færir hann á lopt ok sje hann reiðr’. otkell mælti ‘hvikið jer allir nema skammkell’. váru þeir þá báðir reiðir.

50. Skammkell kom til mosfells ok hermði boð öll fyri gissuri. ‘svá lítz mjer’ segir gissurr ‘sem þetta hafi allvel boðit verit, eða fyri hví þá ‘otkell eigi boð þessi?’ ‘þat var mest í því’ segir skammkell ‘at allir vildu leita þjer vegs, ok beið ‘hann af því þinna atkvæða, ok mun öllum þat ‘bezt gegna’. þar var skammkell of nóttina. gissurr sendi mann eptir geiri goða, ok kom hann ofan snimma. segir þá gissurr hánum allt, hversu farit var — spurði þá, hversu með skyldi fara. geirr mælti ‘svá, sem þú munt áðr ætlat hafa, at gera ‘þat af þessu máli, sem bezt gegnir. nú munu ‘vit láta skammkel segja söguna í annat sinn ok ‘vita, hversu hánum hermiz’. þeir gerðu svá. geirr mælti ‘rjett munt þú sagt hafa sögu þessa; enn ‘þó hefi ek þik sjet illmannligstan mann — ok eigi ‘deilir litr kosti, ef þú gefz vel’. fór skammkell heim ok ríðr fyrst í kirkjubæ ok kallar út otkel. hann fagnar vel skammkatli. skammkell segir hánum kveðju gissurar ok geirs ‘enn um málaferli þessi ‘þarf ekki at tala hljóðliga — at þat er vili þeira geirs

‘goða ok gissurar at sættaz ekki á mál þessi. er ‘þat tillaga þeira, at þú farir til hlíðarenda ok ‘stefnir hallgerði um stuld enn gunnari um afneyzlu’. otkell mælti ‘svá skal með öllu fara, ‘sem þeir hafa ráð til gefit’. ‘þeim þótti ok undir ‘því mest’ segir skammkell ‘at þú hefðir sem mikilligast látit; enn ek gerða þik sem mestan mann ‘af öllu’. nú segir otkell bræðrum sínum. hallbjörn mælti ‘þetta mun vera hin mesta lygi’. nú líða stundir þar til er stefnudagar kvámu hinir síðustu til alþingis. otkell kvaddi bræðr sína ok skammkel at ríða til hlíðarenda stefnuför. hallbjörn kvaðz fara mundu enn kvað þá þessar ferðar iðraz mundu ‘þá er stundir líða’. nú ríða þeir tólf saman til hlíðarenda. enn er þeir kvámu í túnit, þá var gunnarr úti ok fann eigi fyrr enn þeir kvámu allt at bænum. hann gengr þá eigi inn. otkell lætr þegar dynja stefnuna. enn er þeir höfðu fram flutt stefnuna, þá mælti skammkell ‘er rjett stefnt, gunnarr bóndi?’ ‘jer vituð ‘slíkt’ segir gunnarr ‘enn minna skal ek þik á ferð ‘þessa, skammkell, eitthvert sinn ok tillögur þínar’. ‘þat mun oss ekki saka’ segir skammkell ‘ef atgeirrinn er eigi á lopti’. gunnarr var hinn reiðasti ok gekk inn ok sagði kolskeggi. kolskeggr mælti ‘illa var, er vjer várum eigi úti: þeir skyldi ‘hafa farit hingat hina mestu sneypu, ef vjer hefðim ‘við verit’ gunnarr mælti ‘hvat bíðr sinnar stundar, ‘enn ekki mun þeim för sjá til sæmðar verða’. lítlu síðar fór gunnarr at finna njál ok sagði hánum. njáll mælti ‘lát þú lítt á þik fá; því at þetta mun ‘þjer verða til hinnar mestu sæmðar, áðr þessu

'þingi sje lokit. skulu vjer ok fylgja þjer allir með 'ráðum ok kappi'. gunnarr þakkaði hánum ok reið heim. otkell ríðr til þings ok bræðr hans ok skammkell.

51. Gunnarr reið til þings ok allir sigfúss-synir — svá njáll ok synir hans. þeir gengu með gunnari allir: ok var þat mælt, at engi flokkr myndi jafn-harðsnúinn þeim. gunnarr gekk einn dag til búðar dalamanna. hrútr var við búð ok höskuldr, ok fögnuðu þeir vel gunnari. gunnarr segir þeim alla sögu um málaferli þessi. 'hvat leggr njáll til 'ráðs?' segir hrútr. gunnarr svaraði 'hann bað mik 'finna ykkr bræðr ok segja svá, at eitt ráð myndi 'hánum um þat sýnaz sem ykkr'. 'þat vill hann 'þá' segir hrútr 'at ek kveða upp fyri venzla sakir, 'ok skal svá vera. þú skalt skora á hólm gissuri 'hvíta, ef þeir bjóða þjer eigi sjálfdæmi, enn kol-'skeggr geiri goða; enn fáz munu menn til at ganga 'at móti otkatli ok bræðrum hans: ok höfu vjer 'nú lið svá mikit allir saman, at þú mátt fram 'koma slíku sem þú vill'. gunnarr gekk heim til búðar ok sagði njáli. 'slíks var mjer ván' sagði njáll. úlfr örgoði varð víss þessar ráðagerðar ok sagði gissuri. gissurr mælti til otkels 'hverr lagði 'þat til ráðs með þjer, at þú skyldir stefna gunn-'ari?' 'skammkell sagði mjer, at þat væri ráðagerð 'ykkur geirs goða' segir otkell. 'enn hvar er mann-'fýla sú' segir gissurr 'er þetta hefir logit?' 'hann 'liggr sjúkr heima at búð' segir otkell. 'þar er 'hann standi aldri upp' segir gissurr 'enn nú skulu 'vjer allir ganga at finna gunnar ok bjóða hánum 'sjálfdæmi; ok veit ek þó eigi, hvárt hann vill þau

'nú taka'. — margir menn mæltu illt við skammkel, ok lá hann sjúkr um allt þingit. — þeir gissurr gengu til búðar gunnars. kennd var för þeira, ok var sagt gunnari inn í búðina. þeir gengu út allir ok fylktu. gissurr hvíti gekk fyrstr. hann mælti, er þeir funduz 'þat er boð várt, gunnarr, at þú 'dæmir sjálfr málit ykkart otkels'. 'fjarri mun þat 'þá þínu ráði' segir gunnarr 'er mjer var stefnt'. 'eigi rjeð ek því' segir gissurr 'ok hvárrgi okk'arr geirs'. 'þá munt þú vilja synja þess með 'skynsemð' segir gunnarr. 'hvers beiðiz þú um?' segir gissurr. 'þess, at þú vinnir eið' segir gunnarr. 'þat vil ek gera' segir gissurr 'ef þú vill þiggja 'sjálfdæmit?' 'þat bauð ek fyri stundu' segir gunnarr 'enn nú þykki mjer um meira at dæma'. njáll mælti 'eigi er at níta sjálfdæminu: þess at meiri 'sæmðar er fyri vert, er meira er málit'. gunnarr mælti 'gera mun ek til skaps vina minna at dæma 'málit. enn þat ræð ek otkatli, at ekki geri hann 'til saka við mik síðan'. þá var sent eptir höskuldi ok hrúti, ok kvámu þeir þangat til. vann þá gissurr eið ok geirr goði. enn gunnarr gerði gerðina ok rjeðz við engan mann um, ok síðan sagði hann upp gerðina. 'þat er gerð mín' sagði hann 'at ek 'geri verð húss ok matar þess er inni var. enn 'fyri þrælinn vil ek þjer ekki bæta, þar er þú 'leyndir annmarka á hánum. geri ek hann þjer 'til handa, otkell; því at þar eru eyru sæmst sem 'óxu. met ek svá, sem jer hafið stefnt mjer til 'háðungar; ok fyri þat dæmi ek eigi minna til 'handa mjer, enn vert er þetta fje, húsit ok 'þat er inni brann. enn ef yðr þykkir betra, a'

‘vjer sjem úsáttir, þá læt ek þess enn kost. enn ‘gört hefi ek þá enn eitt ráð fyri mjer, ok skal ‘þat þá fram koma’. gissurr svarar ‘þat vilju vjer, ‘at þú gjaldir ekki fje; enn þess beiðu vjer, at ‘þú sjer vinr otkels’. ‘þat skal verða aldri’ segir gunnarr ‘meðan ek lifi — ok mun hann hafa vin-‘áttu skammkels: þeiri hefir hann lengi hlítt’. gissurr svarar ‘þó vilju vjer nú lúka málinu, þó ‘at þú ráðir einn skildaganum’. váru þá handsalaðar þessar sættir allar. gunnarr mælti til otkels ‘ráðligra er þjer at fara til frænda þinna. ‘enn ef þú vill vera þar í sveit, þá ger þú ekki ‘til saka við mik’. gissurr mælti ‘þetta er heil-‘ræði, ok skal hann svá gera’. gunnarr hafði mikla sæmð af málinu. riðu menn síðan heim af þingi. sitr nú gunnarr í búi sínu. ok er nú kyrrt um hríð.

52. Rúnólfr hjet maðr, sonr úlfs örgoða. hann bjó í dal fyrir austan markarfljót. hann gisti otkel, er hann reið af þingi. otkell gaf hánum uxa alsvartan níu vetra gamlan. rúnólfr þakkaði hánum gjöfina ok bauð hánum heim þá er hann vildi fara; ok stóð þetta heimboð nakkvart skeið svá at hann fór eigi. rúnólfr sendi hánum opt menn ok minnti á, at hann skyldi fara; ok hjet hann jafnan ferðinni. otkell átti hesta tvá bleikálótta. þeir váru beztir hestar at reið í hjeraðinu — ok svá elskr hvárr at öðrum, at hvárr rann eptir öðrum. austmaðr var á vist með otkatli, er auðúlfr hjet. hann lagði hug á signýju dóttur otkels. auðúlfr var mikill maðr vexti ok styrkr.

53. Þat var um várit, at otkell mælti, at þeir myndi ríða austr í dal at heimboði; ok ljetu allir vel yfir því. skammkell var í för með otkatli ok bræðr hans tveir, auðúlfr ok þrír menn aðrir. otkell reið hinum bleikálótta hesti, enn annarr rann hjá lauss. stefna þeir austr til markarfljóts. hleypir hann nú fyrir otkell. æraz nú báðir hestarnir ok hlaupa af leiðinni upp til fljótshlíðar. ferr otkell nú meira enn hann vildi. gunnarr hafði farit heiman einn samt af bæ sínum ok hafði kornkippu í annarri hendi enn handöxi í annarri. hann gengr á sáðland sitt ok sár þar niðr korninu ok lagði guðvefjarskikkju sína niðr hjá sjer ok öxina ok sár nú korninu um hríð. nú er at segja frá otkatli, at hann ríðr meira enn hann vildi. hann hefir spora á fótum ok hleypir neðan um sáðlandit, ok sjer hvárrgi þeira gunnars annan. ok í því er gunnarr stendr upp, ríðr otkell á hann ofan ok rekr sporann við eyra gunnari, ok rístr hann mikla ristu, ok blæðir þegar mjök. þar riðu þá fjelagar otkels. ‘allir meguð jer sjá’ segir gunnarr ‘at þú hefir blóðgat mik — ok er slíkt úsæmiliga farit: hefir þú stefnt mjer fyrst, enn nú treðr ‘þú mik undir fótum ok ríðr á mik’. skammkell mælti ‘vel er við orðit, búandi; enn hvergi vart ‘þú úreiðuligri á þinginu þá er þú tókt sjálfdæmit ‘ok þú hjelt á atgeirinum’. gunnarr mælti ‘þá er ‘vit finnumz næst, skalt þú sjá atgeirinn’. síðan skilja þeir at því. skammkell æpti upp ok mælti ‘hart ríðið jer, sveinar’. gunnarr gekk heim ok gat fyrir engum manni um — ok ætluðu engir, at þetta myndi af mannavöldum vera. einu hverju

sinni var þat, at hann sagði kolskeggi bróður sínum. kolskeggr mælti ‘þetta skalt þú segja fleirum mönn‘um, at eigi sje þat mælt, at þú gefir dauðum sök; ‘því at þrætt mun vera í móti, ef eigi vitu vitni ‘áðr, hvat jer hafið saman átt’. gunnarr sagði nábúum sínum, ok var lítil orðræða á fyrst. otkell kemr austr í dal, ok er þar við þeim vel tekit — ok sitja þar viku. otkell sagði rúnólfi allt, hversu fór með þeim gunnari. einn maðr varð til at spyrja at því, hversu gunnarr varð við. skammkell mælti ‘þat myndi mælt, ef útiginn maðr væri, ‘at grátit hefði’. ‘illa er slíkt mælt’ segir rúnólfr ‘ok munt þú þat eiga til at segja næst er it ‘finniz, at ór sje grátraust ór skapi hans; ok væri ‘þat vel, ef eigi gyldi betri menn þinnar illsku. lítz ‘mjer nú hitt ráð, þá er jer vilið heim fara, at ek ‘fara með yðr; því at gunnarr mun eigi gera mjer ‘mein’. ‘eigi vil ek þat’ segir otkell ‘ok munu vjer ‘ríða neðarliga yfir fljótit’. rúnólfr gaf otkatli góðar gjafar ok kvað þá eigi sjáz mundu optar. otkell bað hann þá muna syni sínum, ef svá bæri við, þat er með þeim var vel.

54. Nú er þar til máls at taka, at gunnarr var úti at hlíðarenda ok sjer smalamann sinn hleypa at garði. smalamaðrinn reið heim í túnit. gunnarr mælti ‘hví ríðr þú svá hart?’ ‘ek vilda vera þjer ‘trúlyndr’ segir hann ‘ek sá menn ríða ofan með ‘markarfljóti átta saman, ok váru fjórir í litklæðum’. gunnarr mælti ‘þar mun vera otkell’. ‘vilda ek ‘því segja þjer’ segir smalamaðrinn ‘at ek hefi opt ‘heyrt mörg skapraunarorð þeira. sagði svá skamm‘kell austr í dal, at þú hefðir grátit þá er þeir

'riðu á þik ofan. þykkja mjer ill vera orðtök 'vandra manna'. 'ekki skulu vit vera orðsjúkir' segir gunnarr 'enn þat eitt skalt þú vinna hjeðan 'í frá, er þú vill'. 'skal ek nakkvat segja kǫlskeggi 'bróður þínum?' segir smalamaðrinn. 'far þú ok 'sof' segir gunnarr 'ek mun segja kolskeggi slíkt 'er mjer líkar'. sveinninn lagðiz niðr ok sofnaði þegar. gunnarr tók smalahestinn ok lagði á söðul sinn. hann tók skjöld sinn ok gyrði sik sverðinu ölvisnaut, setr hjálm á höfuð sjer, tekr atgeirinn — ok söng í hánum hátt, ok heyrði rannveig móðir hans. hón gekk fram ok mælti 'reiðuligr ert þú 'nú, son minn, ok ekki sá ek þik slíkan fyrr'. gunnarr gengr út ok stingr niðr atgeirinum ok verpr sjer í söðulinn ok ríðr braut. rannveig gekk til stufu. þar var háreysti mikit. 'hátt 'kveðið jer' segir hón 'enn þó ljet hæra atgeirrinn, 'er gunnarr gekk út'. kolskeggr heyrði ok mælti 'þat mun eigi engra tíðenda vita'. 'þat er vel' segir hallgerðr 'nú munu þeir reyna, hvárt hann 'gengr grátandi undan þeim'. kolskeggr tekr vápn sín ok leitar sjer at hesti ok ríðr eptir slíkt er hann mátti. gunnarr ríðr um akratungu þvera ok svá til geilastofna ok þaðan til rangár ok ofan til vaðs hjá hofi. konur váru þar á stöðli. gunnarr hljóp af hesti sínum ok batt. þá riðu hinir at. móhellur váru í götunum við vaðit. gunnarr mælti til þeira 'nú er at verja sik — er hjer nú at-'geirrinn. munuð jer nú ok reyna, hvárt ek græt 'nakkvat fyrir yðr'. þeir hljópu þá allir af baki ok sóttu at gunnari. hallbjörn var fremstr. 'sæk 'þú eigi at' segir gunnarr 'þjer vilda ek sízt illt

'gera; enn ek mun þó engum hlífa, ef ek á hendr 'mínar at verja'. 'þat mun ekki gera' segir hallbjörn 'þú munt þó drepa vilja bróður minn — 'ok er þat skömm, ef ek sit hjá' ok lagði til gunnars tveim höndum miklu spjóti. gunnarr skaut fyrir skildinum, enn hallbjörn lagði í gegnum skjöldinn. gunnarr skaut svá fast niðr skildinum, at hann stóð fastr í jörðunni, enn tók til sverðsins svá skjótt, at eigi mátti auga á festa, ok hjó með sverðinu — ok kom á höndina hallbirni fyrir ofan úlflið svá at af tók. skammkell hljóp á bak gunnari ok höggr til hans með mikilli öxi. gunnarr sneriz skjótt at hánum ok lýstr við atgeirinum — ok kom undir kverk öxinni, ok hraut hón ór hendi hánum út á rangá. þá kvað gunnarr vísu

víst spurðir þú vazta
viggrennanda þenna
hrayggviglópr þá er hleyptuð
harðr ór mínum garði
hvárt vígstærir væri
vjer rjóðum spjör blóði
þess skal ek heiptar hvessi
hefna rjettrar stefnu.

gunnarr leggr í annat sinn atgeirinum ok í gegnum skammkel ok vegr hann upp ok kastar hánum í leirgötuna at höfðinu. auðólfr austmaðr þreif upp spjót ok skaut at gunnari. gunnarr tók á lopti spjótit ok skaut aptr þegar — ok fló í gegnum skjöldinn ok austmanninn ok niðr í völlinn. otkell höggr með sverði til gunnars — ok stefnir á fótinn fyri neðan knje. gunnarr hljóp í lopt upp, ok missir otkell hans. gunnarr leggr at-

geirinum til hans ok í gegnum hann. þá kemr kolskeggr at ok hleypr þegar at hallkatli ok höggr hann banahögg með saxinu. þar vega þeir þá átta. kona hljóp heim, er sá, ok sagði merði ok bað hann skilja þá. 'þeir einir munu vera' segir hann 'at ek hirði aldri þó at drepiz'. 'eigi munt þú 'þat vilja mæla' segir hón 'þar mun vera gunnarr 'frændi þinn ok otkell vinr þinn'. 'klifar þú nakkvat 'jafnan, mannfýla þín' segir hann — ok lá hann inni, meðan þeir börðuz. gunnarr reið heim ok kolskeggr eptir verk þessi, ok ríða þeir hart upp eptir eyrunum, ok stökk gunnarr af baki ok kom standandi niðr. kolskeggr mælti 'hart ríðr þú nú, 'frændi'. gunnarr mælti 'þat lagði skammkell mjer 'til orðs, er ek mælta svá "jer ríðið á mik ofan"'. 'hefnt hefir þú nú þess' segir kolskeggr. 'hvat 'ek veit' segir gunnarr 'hvárt ek mun því úvaskari 'maðr enn aðrir menn, sem mjer þykkir meira fyrir 'enn öðrum mönnum at vega menn'.

55. Nú spyrjaz tíðendin — ok mæltu þat margir, at eigi þætti þetta fyrr fram koma, enn líkligt var. gunnarr reið til bergþórshváls ok sagði njáli verk þessi. njáll mælti 'mikit hefir þú at gört, 'ok hefir þú verit mjök at þreyttr'. 'hversu mun 'nú ganga síðan?' segir gunnarr. 'vill þú, at ek 'segja þjer þat' segir njáll 'er eigi er fram komit? 'þú munt ríða til þings, ok munt þú njóta við 'ráða minna ok fá af þessu máli hina mestu sæmð. 'mun þetta upphaf vígaferla þinna'. 'ráð þú mjer 'heilræði nökkur' segir gunnarr. 'ek skal þat gera' segir njáll 'veg þú aldri meir í hinn sama knje- 'runn enn um sinn ok rjúf aldri sætt þá er góðir

'menn gera meðal þín ok annarra — ok þó sízt á 'því máli'. gunnarr mælti 'öðrum ætlaða ek at þat 'skyldi hættara enn mjer'. 'svá mun vera' segir njáll 'enn þó skalt þú svá um þitt mál hugsa, ef 'þetta berr saman, at þá munt þú skammt eiga 'úlifat; enn ella munt þú verða gamall maðr'. gunnarr mælti 'veizt þú, hvat þjer mún verða at bana?' 'veit ek' segir njáll. 'hvat?' segir gunnarr. 'þat 'sem allir munu sízt ætla' segir njáll. síðan reið gunnarr heim. — maðr var sendr gissuri hvíta ok geiri goða; því at þeir áttu eptir otkel at mæla. funduz þeir þá at ok töluðu, hversu með skyldi fara. kom þat ásamt með þeim, at sótt myndi mál til laga. var þá at leitat, hverr við myndi vilja taka; enn engi var til þess búinn. 'svá lítz 'mjer' segir gissurr 'at nú muni tveir kostir — 'at annarr hvárr okkarr sæki málit, ok munu vit 'þá verða at hluta með okkr; eða ella mun vera 'maðrinn úgildr. munu vit ok svá mega til ætla, 'at þungt mun at hræra málit: er gunnarr frænd'margr ok vinsæll. enn sá okkarr, er eigi hlýtr, 'skal til ríða ok ekki ór ganga fyrr enn til enda 'kemr málit'. síðan hlutuðu þeir, ok hlaut geirr goði at fara með sökina. lítlu síðar riðu þeir vestan yfir ár ok kvámu þar sem fundrinn hafði verit við rangá ok grófu upp líkamina ok nemndu vátta at benjum. síðan lýstu þeir ok kvöddu níu búa um málit. þeim var sagt, at gunnarr var heima við þrjá tigu manna. spurði þá geirr goði, hvárt gissurr vildi at ríða við hundrað manna. 'eigi vil ek þat' segir hann 'þó at mikill sje liðs'munr'. riðu þeir þá aptr heim. málatilbúnaðr

spurðiz um öll hjeruð; ok var sú orðræða á, at róstumikit myndi verða þingit.

56. Skapti hjet maðr. hann var þóroddsson. móðir þórodds var þórvör. hón var dóttir þórmóðar skapta, óleifs-sonar breiðs, einars-sonar, ölvis-sonar barnakarls. þeir váru höfðingjar miklir feðgar ok lögmenn miklir. þóroddr þótti nakkvat grályndr ok slægr. þeir veittu gissuri hvíta at hverju máli. þeir hlíðverjar ok rangæingar fjölmenntu mjök til þings. var gunnarr svá vinsæll, at allir sammæltuz á þat at fylgja hánum. koma þeir nú allir til þings ok tjalda búðir sínar. í sambandi með gissuri hvíta váru þessir höfðingjar: skapti ok þóroddr, ásgrímr elliðagrímsson, oddr frá kiðjabergi, halldórr örnólfsson. nú ganga menn til lögbergs einn hvern dag. stóð þá upp geirr goði ok lýsti vígsök á hendr gunnari um víg otkels. annarri vígsök lýsti hann á hendr gunnari um víg hallbjarnar hvíta, þá um víg auðólfs, þá um víg skammkels. þá lýsti hann vígsök á hendr kolskeggi um víg hallkels. ok þá er hann hafði lýst öllum vígsökunum, var þat talat, at hánum hefði vel mæltz. hann spurði at þingfesti ok at heimilisfangi. gengu menn síðan frá lögbergi. líðr nú þingit þar til er dómar skyldu fara út til sóknar. fjölmenntu þá hvárirtveggju út liði sínu. geirr goði ok gissurr hvíti stóðu sunnan at rangæingadómi. gunnarr ok njáll stóðu norðan at dóminum. geirr goði býðr gunnari at hlýða til eiðspjalls síns. síðan vann hann eið. eptir þat sagði hann fram sök. þá ljet hann bera lýsingarvætti. þá ljet hann bjóða búum í setu. þá bauð

hann til ruðningar um kviðinn. þá beiddi hann framburðar um kviðinn. þá gengu búar at dómin-um, þeir er kvaddir höfðu verit, ok nemndu sjer vátta ok ljetu þat standa fyri kviðburði um mál auðúlfs, at aðili var í norvegi ok þeir áttu eigi um at skila málit. eptir þat báru þeir kvið um mál otkels ok báru gunnar sannan at sökinni. eptir þat bauð geirr goði gunnari til varna ok nemndi vátta at öllum gögnum þeim er fram váru komin. gunnarr bauð þá at móti geiri goða at hlýða til eiðspjalls síns ok þeira varna, er hann myndi fram færa um málit. þá vann hann eið. þá mælti gunnarr síðan 'þá færi ek vörn fram um 'þetta mál, at ek nemnda vátta, at ek úhelgaða 'otkel fyri búum af þeiri blóðugri ben, er otkell 'veitti mjer áverka með spora sínum. enn ek 'ver þjer, geirr goði, goðalýriti mál þetta at sækja 'ok svá dómöndum at dæma, ok únýti ek með 'þessu allan þinn málatilbúnað. ver ek þjer laga-'lýriti, ifalausu lýriti fullu ok föstu, svá sem ek á 'at verja at alþingismáli rjettu ok alls herjar lögum. 'ek mun ok segja þjer aðra meðför mína' segir gunnarr. 'munt þú þá skora mjer á hólm sem 'þú ert vanr' segir geirr 'ok þola eigi lög?' 'eigi 'skal þat' segir gunnarr 'ek mun stefna þjer at 'lögbergi um þat, er þú kvaddir þess kviðar, er 'eigi átti máli at skipta — um víg auðólfs —, ok 'telja þik um þat sekjan fjörbaugsmann'. njáll mælti 'ekki má þetta svá fara; því at þetta mun nú verða 'mjök með kappi deilt. hafa hjer hvárirtveggju mikit 'til síns máls at því sem mjer lítz. eru þau sum 'víg, at þú munt ekki í móti mega mæla at þú

'munt sekr um verða. hefir þú ok þann málatil'búnað á hánum, at hann mun ok sekr um verða. 'skalt þú ok þat vita, geirr goði, at enn er eigi 'upp kastat þeiri skóggangssök, er á þjer stendr; 'ok skal sú eigi niðri liggja, ef þú vill ekki gera 'fyri mín orð'. þóroddr goði mælti 'svá lítz oss, 'sem þat muni friðligast, at sættz sje á málit — 'eða hví leggr þú svá fátt til, gissurr hvíti?' 'svá lítz 'mjer' segir gissurr 'sem rammar skorður muni 'þurfa við at setja, at váru máli, ef duga skal. má 'þat sjá, at nær standa vinir gunnars; ok mun sá 'verða málahluti várr baztr, at góðir menn geri 'um, ef gunnarr vill þat'. 'sáttgjarn hefi ek verit 'jafnan' segir gunnarr 'enda eiguð jer nú eptir 'mikit at mæla; enn ek þykkjumz þó mjök neyddr 'til hafa verit'. urðu þær nú málalyktir með ráði hinna vitrustu manna, at málin váru öll lagið í gerð. skyldu gera um sex menn. var þá þegar gört um málit á þingi. var þat gört, at skammkell skyldi úgildr. enn manngjöld skyldu vera jöfn ok sporahöggit. enn bætt váru önnur vígin sem vert þótti — ok gáfu frændr gunnars fje til, at þegar váru bætt upp öll vígin þar á þinginu. gengu þeir þá til ok veittu gunnari tryggðir geirr goði ok gissurr hvíti. reið gunnarr heim af þingi ok þakkaði mönnum liðveizlu ok gaf mörgum gjafar ok fjekk af hina mestu sæmð. sitr gunnarr nú heima í sæmð sinni.

57. Starkaðr hjet maðr. hann var sonr barkar blátannarskeggs, þórkels-sonar bundinfóta, er land nam umhverfis þríhyrning. hann var kvángaðr maðr, ok hjet kona hans hallbera. hón var dóttir hró-

alds hins rauða ok hildigunnar, dóttur þórsteins titlings. móðir hildigunnar var unnr, dóttir eyvindar karfa, systir móðólfs hins spaka frá mosfelli, er móðylfingar eru frá komnir. synir þeira starkaðar ok hallberu váru þeir þórgeirr ok börkr ok þórkell. hildigunnr læknir var systir þeira. þeir váru ofsamenn miklir í skapi, harðlyndir ok údælir. þeir sátu yfir hlut manna.

58. Egill hjet maðr. hann var kols-son, óttars-sonar ballar, er land nam meðal stotalækjar ok reyðarvatns. bróðir egils var önundr í tröllaskógi, faðir halla hins sterka, er var at vígi holtaþóris með sonum ketils hins sljettmála. egill bjó í sandgili. synir hans váru þeir kolr ok óttarr ok haukr. móðir þeira var steinvör, systir starkaðar undir þríhyrningi. synir egils váru miklir menn ok kappsamir ok hinir mestu újafnaðarmenn. þeir váru at einu máli ok synir starkaðar. systir þeira var guðrún náttsól. hón var kvenna fríðust ok kurteisust. egill hafði tekit við austmönnum tveimr. hjet annarr þórir enn annarr þórgrímr. þeir váru frumferlar út hingat, vinsælir ok auðgir. þeir váru vígir vel ok fræknir um allt. starkaðr átti hest góðan, rauðan at lit; ok þótti þeim svá sem engi hestr myndi hafa við þeim í vígi. einu hverju sinni var þat, at þeir bræðr ór sandgili váru undir þríhyrningi. þeir höfðu viðrmæli mikit um alla bændr í fljótshlíð — ok þar kom, at þeir töluðu, hvárt nakkvarr myndi vilja etja hestum við þá. enn þeir menn váru, at mæltu þat til sóma þeim ok eptirlætis, at bæði myndi vera, at engi myndi þora við at etja, enda myndi engi eiga þvílíkan hest. þá

svaraði hildigunnr 'veit ek þann mann, er þora 'mun at etja við yðr'. 'nemn þú þann' segja þeir. hón svarar 'gunnarr at hlíðarenda á hest brúnan, 'ok mun hann þora at etja við yðr ok við alla 'aðra'. 'svá þykkir yðr konum' segja þeir 'sem 'engi muni vera hans maki. enn þó at auvirðliga 'hafi farit fyrir hánum geirr goði eða gissurr hvíti, 'þá er eigi ráðit, at oss fari svá'. 'yðr mun first 'um fara' segir hón, ok varð þeim af hin mesta deila. starkaðr mælti 'á gunnar vilda ek at jer 'leitaðið sízt manna; því at erfitt mun yðr verða 'at ganga í móti giptu hans'. 'leyfa munt þú oss, 'at vjer bjóðim hánum hestaat?' segja þeir. 'leyfa' segir hann 'ef jer prettið hann í öngu'. þeir kváðuz svá gera mundu. riðu þeir nú til hlíðarenda. gunnarr var heima ok gekk út; kolskeggr ok hjörtr gengu út með hánum — ok fögnuðu þeim vel ok spurðu, hvert þeir ætlaði at fara. 'eigi lengra' segja þeir 'oss er sagt, at þú eigir hest góðan — 'ok vilju vjer bjóða þjer hestaat'. 'lítlar sögur 'megu ganga frá hesti mínum' segir gunnarr 'hann 'er ungr ok úreyndr at öllu'. 'kost munt þú láta 'at etja' segja þeir 'ok gat þess til hildigunnr, at 'þú myndir góðr af hestinum'. 'hví töluðuð jer um 'þat?' segir gunnarr. 'þeir menn váru' segja þeir 'er þat mæltu, at þú myndir eigi þora at etja við 'várn hest'. 'þora mun ek at etja' segir gunnarr 'enn gráliga þykki mjer þetta mælt'. 'skulu vjer 'til þess ætla' segja þeir 'at þú munir etja?' 'þá 'mun yðr þykkja för yður bezt' segir gunnarr 'ef 'jer ráðið þessu. enn þó vil ek þess biðja yðr, at 'vjer etim svá hestunum, at vjer gerim öðrum

'gaman enn oss engi vandræði, ok jer gerið mjer 'enga skömm. enn ef jer gerið til mín sem til 'annarra, þá er eigi ráðit, nema ek sveigja þann 'at yðr, at yðr mun hart þykkja undir at búa. 'mun ek þar eptir gera, sem jer gerið fyrir'. ríða þeir nú heim. starkaðr spurði, hversu þeim hefði fariz. þeir sögðu, at gunnarr gerði góða ferð þeira 'hann hjet at etja hesti sínum. ok kváðu vjer á, 'nær þat hestavíg skyldi vera. fannz þat á í öllu, 'at hánum þótti sik skorta við oss — ok baðz 'hann undan vandræðum'. 'þat mun opt á finnaz' segir hildigunnr 'at gunnarr er seinþreyttr til vand'ræða enn harðdrægr, ef hann má eigi undan 'komaz'. gunnarr reið at finna njál ok sagði hánum hestaatit ok hversu orð fóru með þeim 'eða hversu 'ætlar þú at fari hestaatit?' 'þú munt hafa meira 'hlut' sagði njáll 'enn þó mun hjer margs manns 'bani af hljótaz'. 'mun nakkvat hjer af hljótaz 'minn bani?' segir gunnarr. 'ekki mun þat af þessu 'hljótaz' segir njáll 'enn þó munu þeir muna fornan 'fjandskap – ok nýjan munu þeir at þjer færa; 'ok munt þú ekki annat mega enn hrökkva við'. gunnarr reið þá heim.

59. Nú spyrr gunnarr lát höskuldar mágs síns. fám nóttum síðar varð ljettari þórgerðr at grjótá dóttir hallgerðar enn kona þráins, ok kom þar til sveinbarn. sendi hón þá mann til móður sinnar ok bað hana ráða fyrir, hvárt heita skyldi eptir glúmi föður hennar eða eptir höskuldi móðurföður hennar. hón bað, at höskuldr skyldi heita. var þá þat namn gefit sveininum. gunnarr ok hallgerðr áttu tvá sonu. hjet annarr högni enn

annarr grani. högni var maðr gerviligr ok hljóðlyndr, tortryggr ok sannorðr. — nú ríða menn til hestavígs, ok er þar komit fjölmenni mikit. var þar gunnarr ok bræðr hans ok sigfússsynir, njáll ok synir hans allir. þar var kominn starkaðr ok synir hans, egill ok hans synir. þeir ræddu til gunnars, at þeir myndi saman leiða hrossin. gunnarr svaraði, at þat væri vel. skarphjeðinn mælti 'vill 'þú, at ek keyra hest þinn, gunnarr frændi?' 'eigi 'vil ek þat' segir gunnarr. 'hjer er þó betr á 'komit' segir skarphjeðinn 'vjer erum hvárirtveggju 'hávaðamenn'. 'jer munuð fátt mæla' segir gunnarr 'eða gera áðr enn yðr munu vandræði af 'standa; enn hjer mun verða um seinna, þó at 'allt komi fyrir eitt'. síðan váru hrossin saman leidd. gunnarr bjó sik at keyra, enn skarphjeðinn leiddi fram hestinn. gunnarr var í rauðum kyrtli ok hafði digrt silfrbelti um sik ok hestastaf mikinn í hendi. síðan rennaz at hestarnir ok bítaz lengi svá at ekki þurfti á at taka, ok var þat hit mesta gaman. þá báru þeir saman ráð sitt þórgeirr ok kolr, at þeir myndi hrinda hesti sínum, þá er á rynniz hestarnir, ok vita, ef gunnarr fjelli fyrir. nú rennaz á hestarnir, ok hlaupa þeir þórgeirr ok kolr þegar á lend hesti sínum ok hrinda sem þeir megu. gunnarr hrindr nú ok sínum hesti í móti — ok verðr þar skjótr atburðr, sá, at þeir þórgeirr fjellu báðir á bak aptr ok hestrinn á þá ofan. þeir spretta upp skjótt ok hlaupa at gunnari. gunnarr varpar sjer undan ok þrífr kol ok kastar hánum á völlinn svá at hann liggr í úviti. þórgeirr starkaðarson laust hest gunnars svá at út

hljóp augat. gunnarr laust þórgeir með stafnum — fellr þórgeirr í úvit. enn gunnarr gengr til hests síns ok mælti við kolskegg 'högg þú hestinn '— ekki skal hann lifa við örkuml'. kolskeggr hjó höfuð af hestinum. þá komz á fætr þórgeirr ok tók vápn sín ok vildi at gunnari. enn þat varð stöðvat, ok varð þröng mikil. skarphjeðinn mælti 'leiðiz mjer þóf þetta — ok er miklu drengiligra, at 'menn vegiz með vápnum'. skarphjeðinn kvað vísu

hjer verðr þröng á þingi
þóf gengr langt ór hófi
síð mun sætt með þjóðum
sett leiðiz mjer þetta.
rakkligra er rekkum
rjóða vápn í blóði
víst tem ek gráð hinn geysta
gjarna ylgjar barni.

gunnarr var kyrr, svá at hánum hjelt einn maðr, ok mælti ekki orð þat er áfátt væri. njáll mælti, at þeir skyldi sættaz ok setja grið. þórgeirr kvaðz hvártki vildu selja grið nje taka — kvaðz heldr vilja gunnar dauðan fyrir höggit. kolskeggr mælti 'fastara hefir gunnarr staðit, enn hann hafi fallit 'fyrir orðum einum — ok mun enn svá'. nú ríða menn af hestaþingi — hverr til síns heima. veita þeir gunnari engar atfarar. liðu svá þau misseri. á þingi um sumarit fann gunnarr óláf pá mág sinn, ok bauð óláfr hánum heim enn bað hann þó vera varan um sik 'því at þeir munu gera þjer 'slíkt illt, er þeir megu — ok far þú fjölmennr 'jafnan'. óláfr rjeð hánum mörg heilræði, ok mæltu þeir til hinnar mestu vináttu með sjer.

60. Asgrímr elliðagrímsson hafði mál at sækja á þinginu. þat var erfðamál. málinu átti at svara úlfr uggason. ásgrími tókz svá til, sem sjaldan var vant, at vörn var í máli hans. enn sú var vörnin, at hann hafði nemnt fimm búa þar sem hann átti níu. nú hafa þeir þetta til varna. þá mælti gunnarr 'ek mun skora þjer á hólm, úlfr 'uggason, ef menn skulu eigi ná af þjer rjettu 'máli'. 'ekki á ek þetta við þik' segir úlfr. 'fyrir 'hitt mun nú þó ganga' segir gunnarr 'ok myndi 'þat njáll ætla ok helgi vinr minn, at ek mynda 'hafa nakkvara vörn í máli með þjer, ásgrímr, ef 'þeir væri eigi við'. lauk svá því máli, at úlfr hlaut at greiða fjeit allt. þá mælti ásgrímr til gunnars 'heim vil ek þjer bjóða í sumar, ok jafnan skal 'ek með þjer vera í málaferlum enn aldri í móti 'þjer'. ríðr gunnarr heim af þingi. lítlu síðar funduz þeir njáll. njáll bað gunnar vera varan um sik — kvað sjer sagt, at þeir undan þríhyrningi ætluðu at fara at hánum — ok bað hann aldri fara við fámenni ok hafa jafnan vápn sín. gunnarr kvað svá vera skyldu. hann sagði njáli, at ásgrímr hefði boðit hánum heim 'ok ætla ek 'at fara nú í haust'. 'lát þú enga menn vita' segir njáll 'áðr þú ferr eða hversu lengi þú ert 'í brautu. enn ek býð þjer þó, at synir mínir ríði 'með þjer — ok mun eigi þá á þik ráðit'. rjeðu þeir þat þá með sjer. nú líðr á sumarit til átta vikna. þá mælti gunnarr við kolskegg 'bú þú ferð 'þína, því at nú skulu vjer ríða til heimboðs í 'tungu'. 'skal nú ekki orð gera njálssonum?' sagði

kolskeggr. 'ekki' sagði gunnarr 'eigi skulu þeir 'hljóta vandræði af mjer'.

61. Þeir ríða þrír saman gunnarr ok bræðr hans. gunnarr hafði atgeirinn ok sverðit ölvisnaut, enn kolskeggr hafði saxit. hjörrt hafði ok alvæpni. riðu þeir nú í tungu. ásgrímr tók vel við þeim, ok váru þeir þar nakkvara hríð. þá lýstu þeir yfir því, at þeir ætluðu þá heim at fara. ásgrímr gaf þeim góðar gjafar ok bauð at ríða með þeim austr. gunnarr kvað engis mundu við þurfa, ok fór hann eigi. — sigurðr svínhöfði hjet maðr. hann kom undir þríhyrning. hann bjó við þjórsá. hann hafði heitit at halda njósn um ferðir gunnars. hann sagði þeim nú til ferða hans ok kvað ekki mundu verða vænna enn svá 'er hann er við 'hinn þriðja mann'. 'hversu marga munu vjer 'menn þurfa' segir starkaðr 'í fyrisát?' 'rýrt mun 'verða fyrir hánum smámennit' segir sigurðr 'ok 'eigi er ráð at hafa færi enn þrjá tigu manna'. 'hvar skulu vjer fyri sitja?' segir starkaðr. 'við 'knafahóla' segir sigurðr 'þar sjer eigi fyrr enn at 'er komit'. 'far þú í sandgil' segir starkaðr 'ok 'seg agli, at þeir búiz þaðan fimmtán — enn vjer 'munum koma hjeðan aðrir fimmtán til knafahóla'. þórgeirr mælti til hildigunnar 'þessi hönd skal þjer 'sýna gunnar dauðan í kveld'. 'enn ek get' segir hón 'at þú berir lágt höfuðit af ykkrum fundi'. þeir fara fjórir feðgar undan þríhyrningi ok ellifu menn aðrir — fóru þeir til knafahóla ok biðu þar. sigurðr svínhöfði kom í sandgil ok mælti 'ek em 'sendr hingat af starkaði ok sonum hans at segja 'þjer, egill, at jer feðgar farið til knafahóla at sitja

'fyri gunnari'. 'hversu margir skyldu vjer fara?' segir egill. 'fimmtán með mjer' segir sigurðr. kolr mælti 'nú ætla ek mjer í dag at reyna við 'kolskegg'. 'mjök þykki mjer þú ætla þjer' segir sigurðr. egill bað austmenn sína fara. þeir kváðuz engar sakar eiga við gunnar — 'enda þarf hjer 'mikils við' segir þórir 'er fjöldi manns skal fara 'at þrimr mönnum'. gekk þá egill í braut ok var reiðr. húsfreyja mælti þá til austmannsins 'illa 'hefir guðrún dóttir mín brotit odd af oflæti sínu 'ok legit hjá þjer, er þú skalt eigi þora at fylgja 'mági þínum — ok munt þú vera ragr maðr' segir hón. 'fara mun ek' segir hann 'með bónda þínum, 'ok mun hvárrgi okkarr aptr koma'. síðan gekk hann til þórgríms fjelaga síns ok mælti 'tak þú 'við kistuluklum mínum, því at ek mun þeim eigi 'lúka optar. bið ek, at þú eigniz slíkt af fje okkru, 'sem þú vill. enn far útan ok ætla ekki til hefnda 'eptir mik. enn ef þú ferr eigi útan, þá verðr 'þat þinn bani.' austmaðrinn tekr vápn sín ok ræðz í flokk með þeim.

62. Nú er þar til máls at taka, at gunnarr ríðr austr yfir þjórsá. enn er hann kom skammt frá ánni, syfjaði hann mjök, ok bað hann þá æja þar. þeir gerðu svá. hann sofnaði fast ok ljet illa í svefni. kolskeggr mælti 'dreymir gunnar 'nú'. hjörtr mælti 'vekja vilda ek hann'. 'eigi 'skal þat' segir kolskeggr 'ok skal hann njóta 'draums síns'. gunnarr lá mjök langa hríð. hann varp af sjer skildinum, er hann vaknaði, ok var hánum orðit heitt mjök. kolskeggr mælti 'hvat 'hefir þik dreymt. frændi?' 'þat hefir mik dreymt'

segir gunnarr 'at ek mynda eigi riðit hafa ór 'tungu svá fámennr, ef mik hefði þá þetta dreymt'. 'seg þú okkr draum þinn' segir kolskeggr. gunnarr kvað

þykkjumz flýtir flokka
fámennr riðinn sennu
víst brá ek hrafns á hausti
hungri braut ór tungu
því at eldveitir öldu
ek fýsumz þat lýsa
merg etr valr frá vargi
villr dreymði mik illa.

'þat dreymði mik' segir gunnarr 'at ek þóttumz 'ríða fram hjá knafahólum. þar þóttumz ek sjá 'varga mjök marga, ok sóttu þeir allir at mjer, 'enn ek snera undan fram at rangá. þá þótti 'mjer þeir sækja at öllum megin, enn ek vörðumz. 'ek skaut alla þá, er fremstir váru, þar til er þeir 'gengu svá at mjer, at ek mátta eigi boganum 'við koma. tók ek þá sverðit ok vá ek með, 'annarri hendi, enn lagða með atgeirinum annarri 'hendi. hlífða ek mjer þá ekki — ok þóttumz ek 'þá eigi vita, hvat mjer hlífði. drap ek þá marga 'vargana ok þú með mjer, kolskeggr. enn hjört 'þótti mjer þeir hafa undir ok slíta á hánum 'brjóstit, ok hafði einn hjartat í munni sjer. enn 'ek þóttumz verða svá reiðr, at ek hjó varginn í 'sundr fyrir aptan bóguna. ok eptir þat þóttu mjer 'stökkva vargarnir. nú er þat ráð mitt, hjörtr 'frændi, at þú ríðir vestr aptr í tungu'. 'eigi vil 'ek þat' segir hjörtr 'þótt ek vita vísan bana minn, 'þá vil ek þjer fylgja'. síðan riðu þeir ok kvámu

austr hjá knafahólum. þá mælti kolskeggr ‘sjer ‘þú, frændi, mörg spjót koma upp hjá hólunum ‘ok menn með vápnum?’. ‘ekki kemr mjer þat at ‘úvörum’ segir gunnarr ‘at draumr minn sanniz’. ‘hvat skal nú til ráðs taka?’ segir kolskeggr ‘ek ‘get, at þú vilir eigi renna undan þeim’. ‘ekki ‘skulu þeir at því eiga at spotta’ segir gunnarr ‘enn ríða munu vjer fram at rangá í nesit. þar ‘er vígi nakkvat’. ríða þeir nú fram í nesit ok bjogguz þar við. kolr mælti, er þeir riðu hjá fram ‘hvárt skal nú renna, gunnarr?’ kolskeggr mælti ‘seg þú svá fremi frá því, er sjá dagr er allr’.

63. Nú eggjar starkaðr sína menn. snúa þeir þá fram í nesit at þeim. sigurðr svínhöfði fór fyrstr ok hafði törguskjöld einbyrðan enn sviðu í annarri hendi. gunnarr sjer hann ok skýtr til hans af boganum. hann brá upp við skildinum, er hann sá örina hátt fljúga, ok kom örin í gegnum skjöldinn ok í augat svá at út kom í hnakkann — ok varð þat víg fyrst. annarri ör skaut gunnarr at úlfhjeðni, ráðamanni starkaðar, ok kom sú á hann miðjan, ok fjell hann fyri fætr bóanda einum, enn búandinn fjell um hann þveran. kolskeggr kastar til steini, ok kom í höfuð bóndanum, ok varð þat hans bani. þá mælti starkaðr ‘ekki mun oss þetta ‘duga, at hann komi boganum við — ok göngum at ‘fram vel ok snarpliga’. síðan eggjaði hverr annan. gunnarr varði sik með boganum, meðan hann mátti. síðan kastaði hann niðr boganum. tók hann þá atgeirinn ok sverðit ok vegr með, báðum höndum. er bardaginn þá hinn harðasti. gunnarr vegr þá drjúgan menn ok svá kolskeggr. þá mælti þórgeirr

starkaðarsonr 'ek hjet at færa hildigunni höfuð 'þitt, gunnarr'. þá kvað gunnarr vísu

hykk at þat muni þykkja
þvengláðs njörun engu
dýnu darra reynir
driptar máli skipta.
móins jarðar gakk þú myrðir
meir fram í dyn geira
leygs ef reið skal ráða
rínar höfði mínu.

'ekki mun henni þat þykkja neinu varða, hvárt 'þú efnir þat eða eigi' segir gunnarr 'enn þó munt 'þú nær ganga hljóta, ef þú skalt þat meðal handa 'hafa'. þórgeirr mælti þá við bræðr sína 'hlaupu 'vjer at hánum fram allir senn. hann hefir engan 'skjöld, ok munu vjer hafa ráð hans í hendi'. þeir hljópu fram börkr ok þórkell ok urðu skjótari enn þórgeirr. börkr höggr til gunnars. gunnarr laust við atgeirinum svá hart, at sverðit hraut ór hendi berki. sjer hann þá til annarrar handar þórkel standa í höggfæri við sik. gunnarr stóð nakkvat höllum fæti. hann sveiflaði þá til sverðinu, ok kom á hálsinn þórkatli, ok fauk af höfuðit. kolr mælti egilsson 'láti mik fram at kolskeggi. ek 'hefi þat jafnan mælt, at vit myndim mjök jafn- 'færir til vígs'. 'slíkt megu vit nú reyna' segir kolskeggr. kolr leggr til hans spjóti. kolskeggr vá þá mann ok átti sem mest at vinna, ok kom hann eigi fyri sik skildinum, ok kom lagit í lærit útanfótar, ok gekk í gegnum. kolskeggr bráz við fast ok óð at hánum ok hjó með saxinu á lærit ok undan fótinn ok mælti 'hvárt nam þik eða

'eigi?' 'þess galt ek nú' segir kolr 'er ek var 'berskjaldaðr' ok stóð nakkvara stund á hinn fótinn ok leit á stúfinn. kolskeggr mælti 'eigi þarft þú 'at líta á, jafnt er sem þjer sýniz, af er fótrinn'. kolr fjell þá dauðr niðr. enn er þetta sjer egill faðir hans, hleypr hann at gunnari ok höggr til hans. gunnarr leggr í móti atgeirinum, ok kom á egil miðjan. gunnarr vegr hann upp á atgeirinum ok kastar hánum út á rangá. þá mælti starkaðr 'alls vesall ert þú, þórir austmaðr, er þú sitr 'hjá, enn nú er veginn egill húsbúandi þinn ok 'mágr'. þá spratt upp austmaðrinn ok var reiðr mjök. hjörtr hafði orðit tveggja manna bani. austmaðrinn hleypr at hánum ok höggr framan á brjóstit ok þar á hol. hjörtr fjell þá þegar dauðr niðr. gunnarr sjer þetta ok varpar sjer skjótt til höggs við austmanninn ok sníðr hann í sundr í miðju. litlu síðar skýtr gunnarr til barkar atgeirinum, ok kom á hann miðjan ok í gegnum hann ok niðr í völlinn. þá höggr kolskeggr höfuð af hauki egilssyni, enn gunnarr höggr hönd af óttari í ölbogabót. þá mælti starkaðr 'flýjum nú. ekki er við 'menn um at eiga'. gunnarr mælti 'þat mun ykkr 'feðgum þykkja illt til frásagnar, ef ekki skal mega 'sjá á ykkr, at it hafið í bardaga verit'. síðan hljóp gunnarr at þeim feðgum ok veitti þeim áverka. eptir þat skildu þeir; ok höfðu þeir gunnarr marga þá særða, er undan hjeldu. á fundinum ljetuz fjórtán menn enn hjörtr hinn fimmtándi. gunnarr reiddi hjört heim á skildi sínum, ok var hann þar heygðr. margir menn hörmuðu hann, því at hann var vinsæll. starkaðr kom ok heim, ok

græddi hildigunnr sár þeira þórgeirs ok mælti 'yðr 'væri mikit gefanda til, at jer hefðið ekki illt átt 'við gunnar'. 'svá væri þat' segir starkaðr.

64. Steinvör í sandgili bað þórgrím austmann vera fyri fjárforráðum sínum ok fara ekki útan ok muna svá lát fjelaga síns ok frænda. hann svaraði 'þat spáði mjer þórir fjelagi minn, at 'ek mynda falla fyri gunnari, ef ek væra hjer á 'landi; ok mun hann þat vitat hafa, er hann vissi 'dauða sinn fyri'. hón mælti 'ek mun gefa þjer 'til guðrúnu dóttur mína ok fjeit allt at helmingi 'við mik'. 'eigi vissa ek, at þú myndir þat svá 'miklu kaupa' segir hann. síðan kaupa þau þessu, at hann skal fá hennar; ok var þá boð þegar þat sumar. gunnarr ríðr til bergþórshváls ok með hánum kolskeggr. njáll var úti ok synir hans — ok gengu í móti gunnari ok fögnuðu þeim vel. síðan gengu þeir á tal. gunnarr mælti 'hingat em ek 'kominn at sækja at þjer traust ok heilræði'. njáll sagði, at þat var skylt. gunnarr mælti 'ek hefi 'ratat í vandræði mikil ok drepit marga menn — 'ok vil ek vita, hversu þú vill vera láta'. 'þat 'munu margir mæla' segir njáll 'at þú hafir mjök 'verit til neyddr. enn nú skalt þú gefa mjer tóm 'til ráðagerðar'. njáll gekk í braut einn saman ok hugsaði ráðit ok kom aptr ok mælti 'nú hefi ek 'nakkvat hugsat málit, ok lítz mjer sem þetta muni 'nakkvat með harðfengi ok kappi verða at gera. 'þórgeirr hefir barnat þórfinnu frændkonu mína, ok 'mun ek selja þjer í hendr legorðssökina. aðra 'skóggangssök sel ek þjer á hendr starkaði, er 'hann hefir höggvit í skógi mínum á þríhyrnings-

'hálsum. ok skalt þú sækja þær sakar báðar. þú 'skalt fara þangat sem jer börðuz ok grafa upp 'hina dauðu ok nemna vátta at benjum ok úhelga 'þá alla hina dauðu fyri þat er þeir fóru með þann 'hug til fundar við þik at veita þjer ákvámur ok 'bráðan bana ok bræðrum þínum. enn ef þetta 'er próbat á þingi ok því sje við lostit, at þú 'hafir áðr lostit þórgeir ok megir fyri því hvártki 'sækja þína sök nje annarra, þá mun ek svara því 'máli ok segja, at ek helgaða þik á þingskálaþingi 'svá at þú skyldir bæði mega sækja þitt mál ok 'annarra; ok mun þá verða svarat máli því. þú 'skalt ok finna tyrfing í berjanesi, ok skal hann 'selja þjer sök á hendr önundi í tröllaskógi, er mál 'á eptir egil bróður sinn'. reið þá gunnarr heim fyrst. enn nökkurum nóttum síðar riðu þeir njálssynir ok gunnarr þangat til sem líkin váru ok grófu þá upp alla sem jarðaðir váru. stefndi gunnarr þeim þá öllum til úhelgi fyrir atför ok fjörráð ok reið heim eptir þat.

65. Þetta haust hit sama kom út valgarðr hinn grái ok fór heim til hofs. þórgeirr fór at finna þá valgarð ok mörð ok sagði, hver firn í váru, er gunnarr skyldi hafa úhelgat þá alla, er hann hafði vegit. valgarðr kvað þat vera mundu ráð njáls ok þó eigi öll upp komin þau sem hann myndi ráða hánum. þórgeirr bað þá feðga liðveizlu ok atgöngu. enn þeir fóru lengi undan ok mæltu til fje mikit at lyktum. var þat í ráðagerðum, at mörðr skyldi biðja þórkötlu dóttur gissurar hvíta, ok skyldi þórgeirr þegar ríða vestr um ár með þeim valgarði ok merði. annan dag

eptir riðu þeir tólf saman ok kvámu til mosfells, ok var þeim þar vel fagnat — váru þar um nóttina. vekja þeir þá til við gissur um bónorðit. lýkr svá með þeim, at ráðin skyldu takaz, ok skyldi boð vera á hálfs mánaðar fresti at mosfelli. ríða þeir heim. síðan fjölmenna þeir feðgar mjök til boðsins — var þar ok mart fyri boðsmanna —, ok fór þat vel fram. fór þórkatla heim með merði ok var fyri búi, enn valgarðr fór útan um sumarit. mörðr eggjar þórgeir á um málatilbúnað við gunnar. þórgeirr fór at finna önund í tröllaskógi — biðr hann nú búa til vígsmálit egils bróður síns ok sona hans ‘enn ek mun búa til vígsmál bræðra ‘minna ok áverkamál mitt ok föður míns’. önundr kvaðz þess albúinn. fara þeir þá ok lýsa vígunum ok kveðja níu vættvangsbúa. þessi málatilbúnaðr spurðiz til hlíðarenda. ríðr gunnarr þá at finna njál ok segir hánum ok spurði, hvat hann vildi þá láta at gera. ‘nú skalt þú’ segir njáll ‘stefna ‘vættvangsbúum ok nábúum saman ok nemna vátta ‘fyri búum ok kjósa kol til veganda at vígi hjartar ‘bróður þíns — því at þat er rjett. síðan skalt ‘þú lýsa víginu á hendr kol, þó at hann sje dauðr. ‘þá skalt þú nemna þjer vátta ok kveðja búa alþingisreiðar at bera um þat, hvárt þeir væri í ‘atvist ok atsókn þá er hjörtr var veginn. nú skalt ‘þú ok stefna þórgeiri um legorðssökina ok svá ‘önundi í tröllaskógi um sökina tyrfings’. gunnarr fór með öllu sem njáll kenndi ráð til. þetta þótti mönnum undarligr málatilbúnaðr. fara nú þessi mál til þings. gunnarr reið til þings ok njáll ok synir hans ok sigfússsynir. gunnarr hafði sendan mann

mágum sínum, at þeir skyldi ríða til þings ok fjölmenna mjök, ok kvað sjer þetta mundu vera mjök harðdrægt. þeir fjölmenntu mjök vestan. mörðr reið til þings ok rúnólfr ór dal ok þeir undan þríhyrningi ok önundr ór tröllaskógi.

66. Enn er þessir menn kvámu til þings, ganga þeir í lið með gissuri hvíta ok geir goða. gunnarr ok sigfússsynir ok njálssynir gengu allir í einum flokki ok fóru svá snúðigt, at menn urðu at gæta sín, ef fyri váru, at eigi fjelli. ok var ekki jafntíðrætt um allt þingit, sem um málaferli þessi hin miklu. gunnarr gekk til móts við mága sína, ok fögnuðu þeir óláfr hánum vel. þeir spurðu gunnar um fundinn. enn hann segir þeim frá görla ok bar öllum vel söguna ok sagði þeim, hvat hann hafði síðan at gört. óláfr mælti ‘mikils ‘er vert, hversu njáll stendr þjer fast um alla ‘ráðagerð’. gunnarr kvaðz aldri þat mundu launat geta enn beiddi þá liðveizlu ok atgöngu. þeir kváðu þat skylt vera. fara nú málin hvártveggi í dóm. flytja nú hvárir sitt mál fram. mörðr spurði, hví sá maðr skyldi hafa mál fram, er áðr hafði unnit sjer til úhelgi við þórgeir, svá sem gunnarr var. njáll svaraði ‘vart þú á þingskálaþingi um ‘haustit?’ ‘var ek víst’ segir mörðr. ‘heyrðir þú’ segir njáll ‘at gunnarr bauð hánum alsætti?’ ‘heyrða ‘ek víst’ segir mörðr. ‘þá friðhelgaða ek gunnar’ segir njáll ‘til allra lögligra mála’. ‘rjett er þetta’ segir mörðr ‘enn hví sætti þat, at gunnarr lýsti ‘vígi hjartar á hendr kol, þar sem austmaðrinn vá ‘hann?’ ‘rjett var þat’ segir njáll ‘þar sem hann ‘kaus hann til veganda fyri váttum’. ‘rjett mun

'þetta víst' segir mörðr 'enn fyrir hvat stefndi 'gunnarr þeim öllum til úhelgi, er fallit höfðu?' 'eigi þarft þú þessa at spyrja' segir njáll 'þar sem 'þeir fóru allir til áverka ok manndrápa'· 'eigi 'kom þat fram við gunnar' segir mörðr. 'bræðr 'gunnars váru þeir hjörtr ok kolskeggr' segir njáll 'ok hafði annarr bana enn annarr sár á sjer'. 'lög 'hafið jer at mæla' segir mörðr 'þó at hart sje 'undir at búa'. þá gekk fram hjalti skeggjason ór þjórsárdal ok mælti 'ekki hefi ek hlutaz til mála-'ferla yðvarra; enn nú vil ek vita, hvat þú vill, 'gunnarr, fyri mín orð gera ok vináttu'. 'hvers 'beiðiz þú?' segir gunnarr. 'þess' segir hjalti 'at 'þú leggir málin öll til jafnaðardóms ok dæmi 'góðir menn'. gunnarr mælti 'þá skalt þú aldri 'vera í móti mjer, við hverja sem ek á um'. 'því 'vil ek heita þjer' segir hjalti. eptir þat átti hann hlut at við mótstöðumenn gunnars ok kom því við, at þeir sættuz allir. ok eptir þat veittu hvárir öðrum tryggðir. enn fyrir áverka þórgeirs kom legorðssökin enn skógarhöggit fyrir áverka starkaðar. bræðr þórgeirs váru bættir hálfum bótum enn hálfar fjellu niðr fyri tilför við gunnar. enn jafnt skyldi vera víg egils ok sökin tyrfings. fyri víg hjartar skyldi koma víg kols ok austmannsins. þá váru aðrir bættir hálfum bótum njáll var í gerð þessi ok ásgrímr elliðagrímsson ok hjalti skeggjason. njáll átti fje mikit undir starkaði ok þeim í sandgili, ok gaf hann þat allt gunnari til bóta þessa. svá átti gunnarr marga vini á þingi, at hann bætti þá þegar upp vígin — enn gaf gjafar mörgum höfðingjum þeim er hánum höfðu lið

veitt. ok hafði hann af hina mestu sæmð af málinu. ok urðu allir á þat sáttir, at engi væri hans jafningi í sunnlendingafjórðungi. reið gunnarr heim af þingi ok sitr nú um kyrrt. enn þó öfunduðu mótstöðumenn hans mjök hans sæmð.

67. Nú er at segja frá þórgeiri otkelssyni. hann gerðiz mannaðr vel, mikill ok sterkr, trúlyndr ok úslægr ok nakkvat talhlýðinn. hann var vinsæll af hinum beztum mönnum ok ástsæll af frændum sínum. einu hverju sinni hefir þórgeirr starkaðarson farit at finna mörð frænda sinn. 'illa uni ek 'við' segir hann 'málalok þau, sem orðit hafa 'með oss gunnari. enn ek hefi keypt at þjer 'liðveizlu, meðan vit værim uppi báðir. vil ek nú, 'at þú hugsir nakkvara ráðagerð þá er gunnari 'megi mein at vera. ok leggz nú djúpt. mæli ek 'því svá bert, at ek veit, at þú ert hinn mesti 'úvinr gunnars ok svá hann þinn. skal ek miklu 'auka sæmð þína, ef þú sjer vel fyri'. 'sýniz þat 'jafnan' segir mörðr 'at ek em fjegjarn, enda mun 'svá enn. ok er vant fyrir at sjá, at þú sjer eigi 'griðníðingr eða tryggðarofsmaðr enn þú komir þó 'þínu máli fram. enn þat er mjer sagt, at kol'skeggr ætli mál fram at hafa ok ripta fjórðunginn 'í móeiðarhváli, er föður þínum var goldinn í sonar'bætr. hefir hann mál þetta tekit af móður sinni; 'ok er þetta ráð gunnars at gjalda lausafje enn 'láta eigi landit. skal þess at bíða, er þetta gengr 'fram, ok kalla hann þá rjúfa sætt á yðr. hann 'hefir ok tekit sáðland af þórgeiri otkelssyni ok 'rofit svá sætt á hánum. skalt þú fara at finna 'þórgeir otkelsson ok koma hánum í málit með

'þjer ok fara at gunnari. enn þó at í bresti 'nakkvat um þetta ok fáið jer hann eigi veiddan, 'þá skuluð jer þó fara at hánum optar. mun ek 'segja þjer, at njáll hefir spát gunnari ok sagt 'fyrir um æfi hans — ef hann vægi í hinn sama 'knjerunn optar enn um sinn, at þat myndi hánum 'bráðast til bana, bæri þat saman, at hann ryfi 'sætt þá, er gör væri um þat mál. skalt þú því 'þórgeiri koma í málit, at gunnarr hefir vegit föður 'hans áðr. ok er it eruð á einum fundi báðir, þá 'skalt þú hlífa þjer. enn hann mun ganga fram 'vel, ok mun gunnarr vega hann. hefir hann þá 'vegit tysvar í hinn sama knjerunn. enn þú skalt 'flýja af fundinum. enn ef hánum vill þetta til 'dauða draga, þá mun hann rjúfa sættina. er þar 'til at sitja'. eptir þetta ferr þórgeirr heim ok segir föður sínum af launungu. rjeðu þeir þat með sjer, at með þessa ráðagerð skyldi þeir af hljóði fara.

68. Nökkuru síðar fór þórgeirr starkaðarson í kirkjubæ at finna namna sinn, ok gengu þeir á eintal ok töluðu dag allan hljótt. enn at lyktum gaf þórgeirr starkaðarson namna sínum spjót gullrekit ok reið heim síðan. gerðu þeir með sjer hina kærstu vináttu. á þingskálaþingi um haustit sótti kolskeggr til lands at móeiðarhváli, enn gunnarr nemndi sjer vátta ok bauð þeim undan þríhyrningi lausafje eða land annat at lögligri virðingu. þórgeirr nemndi sjer vátta, at gunnarr ryfi sætt á þeim feðgum. eptir þat var lokit þinginu. liðu nú þau missari. finnaz þeir namnar jafnan, ok eru með þeim hinir mestu dáleikar. kolskeggr mælti

til gunnars 'sagt er mjer, at mikil sje vinátta 'þeira þórgeirs otkelssonar ok þórgeirs starkaðar-'sonar; ok er þat margra manna mál, at þeir 'muni vera útrúligir; ok vilda ek, at þú værir 'varr um þik'. 'koma mun til mín feigðin' segir gunnarr 'hvar sem ek em staddr, ef mjer verðr 'þess auðit'. skildu þeir þá talit. gunnarr sagði fyrir um haustit, at þar skyldi vinna viku heima enn aðra niðri í eyjum ok hætta þá heyverkum. sagði hann svá fyrir, at allt skyldi fara manna af bænum nema hann ok konur. þórgeirr undan þríhyrningi ferr at finna namna sinn. enn þegar er þeir funduz, töluðu þeir at vanda sínum. þórgeirr starkaðarson mælti 'ek vilda, at vit herðim 'okkr ok færim at gunnari'. 'svá at einu hafa 'fundir orðit við gunnar' sagði þórgeirr otkelsson 'at fáir hafa af því sigraz; enda þykki mjer illt at 'heita griðníðingr'. 'þeir hafa rofit sættina enn 'vit eigi' segir þórgeirr starkaðarson 'tók gunnarr 'af þjer sáðland þitt enn móeiðarhvál af okkr 'feðgum'. nú semja þeir þat með sjer at fara at gunnari. segir þá þórgeirr starkaðarson, at gunnarr myndi á fára nátta fresti einn heima vera 'skalt 'þú koma við hinn tólfta mann til móts við mik, 'enn ek mun hafa jafnmarga'. síðan reið þórgeirr heim.

69. Þá er þeir húskarlar ok kolskeggr höfðu verit þrjár nætr í eyjum, þá hefir þórgeirr starkaðarson njósn af þessu ok gerir orð namna sínum, at hann skyldi koma til móts við hann á þríhyrningshálsa. síðan bjóz þórgeirr undan þríhyrningi við hinn tólfta mann. hann ríðr upp á hálsinn

ok bíðr þar namna síns. gunnarr er nú einn heima á bænum. ríða þeir namnar í skóga nakkvara. þar kom at þeim svefnhöfgi, ok máttu þeir ekki annat enn sofa. festu þeir skjöldu sína í limar enn bundu hesta sína ok settu hjá sjer vápnin. njáll var þessa nótt í þórólfsfelli ok mátti ekki sofa ok gekk ýmist út eða inn. þórhildr spurði njál, hví hann mætti ekki sofa. 'mart berr nú 'fyrir augu mjer' sagði hann 'ek sje margar fylgjur 'grimmligar úvina gunnars. ok er nakkvat undar'liga: þær láta ólmliga ok fara þó ráðlausliga'. lítlu síðar reið maðr at durum ok steig af baki ok gekk inn, ok var þar sauðamaðr þeira þórhildar. hón mælti 'hvárt fannt þú sauðina?' 'fann 'ek þat, er meira myndi varða' segir hann. 'hvat 'var þat?' segir njáll. 'ek fann fjóra ok tuttugu 'menn' segir hann 'í skóginum uppi. þeir höfðu 'bundit hesta sína enn sváfu sjálfir. þeir höfðu 'fest skjöldu sína í limar'. enn svá hafði hann görla at hugat, at hann sagði frá allra þeira vápnabúnaði ok klæðum. njáll vissi þá görla, hverr hverrgi hafði verit, ok mælti til hans 'gott hjóna 'ert þú — ef slík væri mörg. ok skalt þú jafnan 'þessa njóta. enn þó vil ek nú senda þik'. hann játti at fara. 'þú skalt fara' segir njáll 'til hlíðar'enda ok segja gunnari, at hann fari til grjótár ok 'sendi þaðan eptir mönnum. enn ek mun fara til 'móts við þá, er í skóginum eru, ok fæla þá í 'braut. hefir þetta af því vel í móti boriz, at 'þeir munu engis afla í þessi enn láta mikit'. sauðamaðr fór ok sagði gunnari sem görst frá öllu. reið þá gunnarr til grjótár ok stefndi at sjer

mönnum. nú er at segja frá njáli, at hann ríðr til fundar við þá namna 'úvarliga liggið jer' segir hann 'eða til hvers skal för sjá gör hafa verit? 'ok er gunnarr engi klekktunarmaðr. enn ef satt 'skal um tala, þá eru þetta hin mestu fjörráð. 'skuluð jer þat ok vita, at gunnarr er í liðsamnaði; 'ok mun hann hjer brátt koma ok drepa yðr, nema 'jer ríðið undan ok heim'. þeir brugðuz við skjótt — ok varð þeim mjök um felmt — ok tóku vápn sín ok stigu á hesta sína ok hleyptu heim undir þríhyrning. njáll fór til móts við gunnar ok bað hann ekki eyða fjölmenni 'enn ek mun 'fara í meðal ok leita um sættir. munu þeir nú 'vera hófliga hræddir. enn fyri þessi fjörráð skal 'eigi koma minna, er við alla þá er um at eiga, 'enn eigi skal meira koma fyri víg annars hvárs 'þeira namna, þó at þat kunni við at bera. skal 'ek varðveita þetta fje ok svá fyri sjá, at þá sje 'þjer innan handar, er þú þarft til at taka'.

70. Gunnarr þakkaði njáli tillögur sínar. njáll reið undir þríhyrning ok sagði þeim nömnum, at gunnarr myndi ekki eyða flokkinum fyrr enn ór sliti með þeim. þeir buðu boð fyri sik ok váru óttafullir ok báðu njál fara með sáttarboðum. njáll kvaðz með því einu fara mundu, er eigi fylgði svik. þeir báðu hann vera í gerðinni ok kváðuz þat halda mundu, er hann gerði. njáll kvaðz eigi gera mundu nema á þingi, ok væri við hinir beztu menn. þeir játtu því. gekk þá njáll í meðal svá at hvárir handsöluðu öðrum grið ok sætt. skyldi njáll gera um ok nemna til þá er hann vildi. lítlu síðar fundu þeir namnar mörð valgarðsson.

mörðr taldi á þá mjök, er þeir höfðu lagit mál undir njál, þar sem hann var vinr gunnars mikill — kvað þeim þat illa duga mundu. ríða menn nú til alþingis at vanda. eru nú hvárirtveggju á þingi. njáll kvaddi sjer hljóðs ok spyrr alla höfðingja ok hina beztu menn, er þar váru komnir, hvert mál þeim þætti gunnarr eiga á þeim nömnum fyri fjörráðin. þeir svöruðu, at þeim þótti slíkr maðr mikinn rjett á sjer eiga. njáll spurði, hvárt hann ætti á öllum þeim, eða ætti fyrimenn einir at svara málinu. þeir sögðu mest á fyrimönnum enn þó á öllum mikit. 'þat munu margir mæla' kvað mörðr 'at eigi hafi um sakleysi verit, þar 'sem gunnarr rauf sætt við þá namna'. 'eigi er 'þat sættarrof' segir njáll 'at hverr hafi lög við 'annan; því at með lögum skal land várt byggja 'enn eigi með úlögum eyða'. sagði njáll mönnum þá, at gunnarr hafði boðit land fyri — móeiðarhvál — eða annat fje. þóttuz þeir þá namnar falsaðir af merði ok töldu á hann mjök ok kváðuz af hánum hljóta þetta fjegjald. njáll nemndi tólf manna dóm á þessu máli. galt þá hundrað silfrs hverr er til hafði farit enn tvau hundruð hvárr þeira namna. tók njáll við þessu fje ok varðveitti. enn hvárir veittu öðrum tryggðir ok grið, ok mælti njáll fyri. reið gunnarr þá af þingi vestr til dala í hjarðarholt. tók óláfr pái vel við hánum. sat hann þar hálfan mánað. gunnarr reið víða um dala, ok tóku allir við hánum fegins hendi. enn at skilnaði mælti óláfr til gunnars 'ek vil gefa þjer þrjá gripi: 'gullhring ok skikkju, er átt hefir myrkjartan íra- 'konungr, ok hund, er mjer var gefinn á írlandi.

'hann er mikill ok eigi verri til fylgðar enn röskr 'maðr. þat fylgir ok, at hann hefir manns vit. 'hann mun ok geyja at hverjum manni þeim er 'hann veit at úvinr þinn er enn aldri at vinum 'þínum; því at hann sjer á hverjum manni hvárt til 'þín er vel eða illa. hann mun ok líf á leggja at 'vera þjer trúr. þessi hundr heitir sámr'. síðan mælti hann við hundinn 'nú skalt þú gunnari fylgja 'ok vera hánum slíkr sem þú mátt'. hundrinn gekk þegar at gunnari ok lagðiz niðr fyri fætr hánum. óláfr bað gunnar vera varan um sik ok kvað hann marga eiga öfundarmenn 'þar er þú 'þykkir nú ágætastr maðr um allt land'. gunnarr þakkaði hánum gjafar ok heilræði ok ríðr heim síðan. sitr gunnarr nú heima nakkvara hríð, ok er kyrrt.

71. Lítlu síðar finnaz þeir namnar ok mörðr. verða þeir eigi á sáttir. þóttuz þeir láta fje mikit fyri merði enn hafa ekki í móti ok báðu hann setja aðra ráðagerð þá er gunnari væri til meins. mörðr kvað svá vera skyldu 'er þat nú ráð mitt, 'at þórgeirr otkelsson fífli ormhildi frændkonu gunn- 'ars; enn gunnarr mun af því láta vaxa úþokka við 'þik. skal ek þá ljósta upp þeim kvitt, at gunnarr 'muni eigi hafa svá búit við þik. skuluð it þá 'nökkuru síðar hafa atför við gunnar. enn þó skuluð 'it gunnar eigi heim sækja; því at þat má sjer 'engi ætla, meðan hundrinn lifir'. sömðu þeir nú þessa ráðagerð með sjer, at sjá skyldi fram koma. nú líðr sumarit. þórgeirr venr kvámur sínar til ormhildar. gunnari þótti þat illa, ok gerðiz úþokki mikill með þeim. fór svá fram um vetrinn. nú

kemr sumar, ok verða þá enn optliga fundir þeira á laun. þeir finnaz jafnan þórgeirr undan þríhyrningi ok mörðr ok ráða atför við gunnar þá er hann riði ofan í eyjar at sjá verk húskarla sinna. eitt sinn varð mörðr varr við, er gunnarr reið ofan í eyjar, ok sendi mann undir þríhyrning at segja þórgeiri, at þá myndi vænast til at leita at fara at gunnari. þeir brugðu við skjótt ok fara ofan þaðan við hinn tólfta mann. enn er þeir kvámu í kirkjubæ, þá váru þar fyrir aðrir tólf. þeir ræða um, hvar þeir skulu sitja fyri gunnari; ok kom þat ásamt, at þeir skyldi fara ofan til rangár ok sitja þar fyrir hánum. enn er gunnarr reið neðan ór eyjum, reið kolskeggr með hánum. gunnarr hafði boga sinn ok örvar ok atgeirinn. kolskeggr hafði saxit ok alvæpni.

72. Sá atburðr varð, er þeir gunnarr riðu neðan at rangá, at blóð fjell á atgeirinn. kolskeggr spurði, hví þat myndi sæta. gunnarr svaraði, ef slíkir atburðir yrði, at þat væri kallat í öðrum löndum benrögn 'ok sagði svá ölver búandi í 'hísing, at þat væri jafnan fyri stórfundum'. síðan riðu þeir til þess er þeir sá mennina við ána — sjá, at þeir sitja enn hafa bundit hestana. gunnarr mælti 'fyrisát er nú'. 'lengi hafa þeir útrúligir 'verit' segir kolskeggr 'eða hvat skal nú til ráða 'taka?' 'hleypa skulu vit upp hjá þeim' segir gunnarr 'til vaðsins ok búaz þar við'. hinir sjá þat ok snúa þegar at þeim. gunnarr bendir upp bogann ok tekr örvarnar ok steypir niðr fyri sik ok skýtr þegar er þeir kvámu í skotfæri. særði gunnarr við þat mjök marga menn enn drap suma.

þá mælti þórgeirr otkelsson ‘þetta dugir oss ekki, ‘göngum at sem harðast’. þeir gerðu svá. fyrstr gekk önundr hinn fagri frændi þórgeirs. gunnarr skaut atgeirinum til hans, ok kom á skjöldinn, ok klofnaði hann í tvá hluti, enn atgeirrinn hljóp í gegnum önund. ögmundr flóki hljóp at baki gunnari. kolskeggr sá þat ok hjó undan ögmundi báða fætr ok hratt hánum út á rangá, ok drukknaði hann þegar. gerðiz nú bardagi mikill ok harðr, ok hjó gunnarr annarri hendi enn lagði annarri. kolskeggr vá ok drjúgan menn enn særði marga. þórgeirr starkaðarson mælti til namna síns ‘alllítt ‘sjer þat á, at þú eigir föður þíns at hefna á ‘gunnari’. þórgeirr otkelsson svarar ‘víst er eigi ‘vel fram gengit, enn þó hefir þú eigi gengit mjer ‘í spor — enda skal ek eigi þola þín frýjuorð’, hleypr at gunnari af mikilli reiði ok lagði spjóti í gegnum skjöldinn ok svá í gegnum hönd gunnari. gunnarr snaraði svá hart skjöldinn, at spjótit brotnaði í falnum. gunnarr sjer annan mann kominn í höggfæri við sik ok höggr þann banahöggvi. eptir þat þrífr hann atgeirinn tveim höndum. þá var þórgeirr otkelsson kominn nær hánum með brugðnu sverði ok reiddi hart. gunnarr snýz at hánum skjótt af mikilli reiði ok rekr í gegnum hann atgeirinn ok bregðr hánum á lopt ok keyrir hann út á rangá, ok rekr hann ofan á vaðit ok festi þar á steini einum; ok heitir þar síðan þórgeirsvað. þórgeirr starkaðarson mælti ‘flýju vjer nú, ‘ekki mun oss sigrs verða auðit at svá búnu’. sneru þeir þá allir í frá. ‘sækju vit nú eptir þeim’ segir kolskeggr ‘ok tak þú bogann ok örvarnar, ok

'munt þú komaz í skotfæri við þórgeir starkaðar-'son'. gunnarr kvað þá vísu

munu eldbeiðir eyðaz
ár fjesjóðar várir
geig þó at gervim eigi
geirleiks stöfum fleirum
enn ef ek skal runna
unnviggs þá er hjer liggja
mín nem þú mál ok greinir
mætr görvalla bæta.

gunnarr svaraði 'eyðaz munu fjesjóðarnir um þat 'er þessir eru bættir, er hjer liggja nú dauðir'. 'ekki mun þjer fjefátt verða' sagði kolskeggr 'enn 'þórgeirr mun eigi fyrr af láta, enn hann ræðr 'þjer bana'. þá kvað gunnarr vísu

ullr munu ekkils vallar
andrs nakkvarir standa
jafnir unda stefni
á rínar veg mínum
áðr gnýjarðar girðis
græðendr munim hræðaz
geisla gljúfra fösla
gætir fagra sætis.

'standa munu nakkvarir hans makar á götu minni 'áðr enn ek hræðumz þá' segir gunnarr. síðan ríða þeir heim ok segja tíðendin. hallgerðr fagnaði þessum tíðendum ok lofaði mjök verkit. rannveig mælti 'vera má, at gott sje verkit; enn verra verðr 'mjer við, enn ek ætla, at gott muni af leiða'.

73. Þessi tíðendi spyrjaz víða, ok var þórgeirr mörgum mönnum harmdauði. þeir gissurr hvíti ok geirr goði riðu til ok lýstu vígunum ok

kvöddu búa til þings — riðu þá vestr aptr. þeir njáll ok gunnarr funduz ok töluðu um bardagann. þá mælti njáll til gunnars 'ver þú nú varr um 'þik. nú hefir þú vegit tysvar í hinn sama knje-'runn. hygg nú svá fyrir hag þínum, at þar liggr 'við líf þitt, ef þú heldr eigi þá sætt, sem gör er'. 'hvergi ætla ek mjer af at bregða' segir gunnarr 'enn þó mun ek þurfa liðsinni yðvart á þingi'. njáll svaraði 'halda mun ek við þik mínum trúnaði 'til dauðadags'. ríðr gunnarr þá heim. líðr nú til þings, ok fjölmenna hvárirtveggju mjök. er um þetta allfjölrætt á þingi, hversu þessi mál myndi lúkaz. þeir gissurr hvíti ok geirr goði töluðu með sjer, hvárr þeira lýsa skyldi vígsökinni þórgeirs. enn þar kom, at gissurr tók undir sik málit ok lýsti sök at lögbergi ok kvað svá at orði, at 'ek 'lýsi lögmætu frumhlaupi á hönd gunnari hámundar-'syni um þat er hann hljóp lögmætu frumhlaupi 'til þórgeirs otkelssonar ok særði hann holundar-'sári því er at ben gerðiz enn þórgeirr fjekk 'bana af. tel ek hann eiga at verða um sök þá 'sekjan skógarmann, úælan, úferjanda, úráðanda 'öllum bjargráðum. tel ek sekt fje hans allt, hálft 'mjer enn hálft fjórðungsmönnum þeim er sekðar-'fje eigu at taka eptir hann at lögum. lýsi ek til 'fjórðungsdóms þess er sökin á í at koma at lögum, 'lýsi ek löglýsing, lýsi ek í heyranda hljóði at 'lögbergi, lýsi ek nú til sóknar í sumar ok til 'sekðar fullrar á hönd gunnari hámundarsyni'. í annat sinn nemndi gissurr sjer vátta ok lýsti sök á hönd gunnari hámundarsyni um þat er hann særði þórgeir otkelsson holundarsári því er at

ben gerðiz enn þórgeirr fjekk bana af á þeim vættvangi, er gunnarr hljóp til þórgeirs lögmætu frumhlaupi áðr. síðan lýsti hann þessi lýsing sem hinni fyrri. þá spurði hann at þingfesti ok at heimilisfangi — eptir þat gengu menn frá lögbergi —; ok mæltu allir, at hánum mæltiz vel. gunnarr var vel stilltr ok lagði fátt til. líðr nú þingit þar til er dómar fara út. gunnarr stóð norðan at rangæingadómi ok hans menn — enn gissurr hinn hvíti stóð sunnan at ok hans menn ok nemndi sjer vátta ok bauð gunnari at hlýða til eiðspjalls síns ok til framsögu sakar sinnar ok til sóknargagna þeira allra, sem hann hugði fram at færa. eptir þat vann hann eið. þá sagði hann fram sök sína svá skapaða í dóm, sem hann lýsti. þá ljet hann bera lýsingarvætti. þá bauð hann búum í setu ok til ruðningar um kviðinn.

74. Þá mælti njáll 'nú mun eigi sitjanda 'hlut mega í eiga. göngum nú þar til er búarnir 'sitja'. þeir gengu þangat til ok ruddu fjóra búa ór kviðinum enn kvöddu hina fimm bjargkviðar, er eptir váru, um málit gunnars — hvárt þeir þórgeirr starkaðarson eða þórgeirr otkelsson hefði farit með þann hug til fundar at vinna á gunnari, ef þeir mætti. enn allir báru þat skjótt, at þat hefði verit. kallaði njáll þetta lögvörn fyri málit ok kvaðz mundu fram bera vörnina, nema þeir legði til sætta. váru í þessu þá margir höfðingjar at biðja sættanna; ok fjekkz þat af, at tólf menn skyldi gera um málit. ganga hvárirtveggju þá til ok handsala þessa sætt. eptir þat var gört um málit ok á kveðit um fjegjöld — ok skyldi allt greitt

þegar þar á þingi. enn gunnarr skyldi fara útan ok kolskeggr ok vera í brautu þrjá vetr. enn ef gunnarr færi eigi útan, ok mætti hann komaz, þá skyldi hann dræpr fyri frændum hins vegna. gunnarr ljet ekki á sik finna, at hánum þætti eigi góð sættin. gunnarr spurði njál at fje því, er hann hafði fengit hánum til varðveizlu. njáll hafði ávaxtat fjeit ok greiddi þá fram allt, ok stóðz þat á endum ok þat er gunnarr átti at gjalda fyri sik. ríða menn nú heim. þeir njáll ok gunnarr riðu báðir samt af þingi. þá mælti njáll til gunnars 'geym nú svá til, fjelagi, at þú halt sætt 'þessa ok mun, hvat vit höfum við mælz. ok 'svá sem þjer varð hin fyrri útanferð mikil til 'sæmðar, þá mun þjer verða sjá miklu meir til 'sæmðar. munt þú koma út með mannvirðingu 'mikilli ok verða maðr gamall, ok mun engi maðr 'hjer þá á sporði þjer standa. enn ef þú ferr eigi 'útan ok rýfr sætt þína, þá munt þú drepinn vera 'hjer á landi — ok er þat illt at vita þeim er vinir 'þínir eru'. gunnarr kvaðz ekki ætla at rjúfa sættir. gunnarr ríðr heim ok segir sættina. rannveig móðir hans kvað þat vel, at hann færi útan ok ætti þeir við annan at deila fyrst.

75. . Þráinn sigfússson sagði þat konu sinni, at hann ætlaði at fara útan þat sumar. hón kvað þat vel vera. tók hann sjer þá fari með högna hinum hvíta. gunnarr tók sjer fari með arnfinni hinum víkverska ok kolskeggr bróðir hans. þeir grímr ok helgi njálssynir báðu föður sinn, at hann leyfði þeim at fara útan. njáll mælti 'erfið mun 'ykkr verða útanferð sjá svá at tvísýnt mun ykkr

'verða þykkja, hvárt it haldið lífinu — enn þó munuð 'it fá sæmð í sumu ok mannvirðing — enn eigi 'örvænt, at af leiði vandræði, er it komið út'. þeir báðu jafnan at fara. ok þat varð, at hann bað þá fara, ef þeir vildi. rjeðu þeir sjer þá far með bárði svarta ok óláfi syni ketils ór eldu. ok er nú mikil umræða á, at mjök leysiz á braut hinir betri menn ór sveitinni. þeir váru þá frumvaxta synir gunnars högni ok grani. þeir váru menn úskapglíkir: hafði grani mikit af skaplyndi móður sinnar, enn högni var vel at sjer. gunnarr lætr flytja vöru þeira bræðra til skips. ok þá er öll föng gunnars váru til skips komin ok skip var mjök búit, þá ríðr gunnarr til bergþórshváls ok á aðra bæi at finna menn ok þakkaði liðveizlu öllum þeim er hánum höfðu lið veitt. annan dag eptir býr hann snimmendis ferð sína til skips ok sagði þá öllu liði, at hann myndi ríða í braut alfari. ok þótti mönnum þat mikit — enn væntu þó tilkvámu hans síðar. gunnarr hverfr til allra heimamanna sinna, er hann var búinn, ok gengu menn út með hánum allir. hann stingr niðr atgeirinum ok stiklar í söðulinn, ok ríða þeir kolskeggr í braut. þeir ríða fram at markarfljóti. þá drap hestr gunnars fæti, ok stökk hann af baki. hánum varð litit upp til hlíðarinnar ok bæjarins at hlíðarenda. þá mælti hann 'fögr er hlíðin svá at mjer hefir 'hón aldri jafnfögr sýnz — bleikir akrar enn slegin 'tún —, ok mun ek ríða heim aptr ok fara hvergi'. 'ger þú eigi þann úvina fagnað' segir kolskeggr 'at þú rjúfir sætt þína; því at þjer myndi engi maðr 'þat ætla. ok munt þú þat ætla mega, at svá mun allt

'fara, sem njáll hefir sagt'. 'hvergi mun ek fara' segir gunnarr 'ok svá vilda ek at þú gerðir'. 'eigi 'skal þat' segir kolskeggr 'hvártki skal ek á þessu 'níðaz ok á engu öðru því er mjer er til trúat; 'ok mun sjá einn hlutr svá vera, at skilja mun 'með okkr. enn seg þat móður minni ok frændum 'mínum, at ek ætla ekki at sjá ísland; því at ek 'mun spyrja þik látinn, frændi, ok heldr mik þá 'ekki til útferðar'. skilr þá með þeim. ríðr gunnarr heim til hlíðarenda, enn kolskeggr ríðr til skips ok ferr útan. hallgerðr varð fegin gunnari, er hann kom heim, enn móðir hans lagði fátt til. gunnarr sitr nú heima þetta haust ok vetrinn ok hafði ekki mart manna um sik. líðr nú vetr ór garði. óláfr pái sendi gunnari mann ok bað hann fara vestr þangat ok hallgerði enn fá bú í hendr móður sinni ok högna syni sínum. gunnari þótti þat fýsiligt fyrst ok játaði því; enn þá er at kom, þá vildi hann eigi. enn á þingi um sumarit lýsa þeir gissurr sekð gunnars at lögbergi. enn áðr þinglausnir váru, stefndi gissurr öllum úvinum gunnars í almannagjá: starkaði undan þríhyrningi ok þórgeiri syni hans, merði ok valgarði hinum grá, geir goða ok hjalta skeggjasyni, þórbrandi ok ásbrandi þórleikssonum, eilífi ok önundi syni hans, önundi ór tröllaskógi, þórgrími austmanni ór sandgili. gissurr mælti 'ek vil bjóða yðr, at 'vjer farim at gunnari í sumar ok drepim hann'. hjalti mælti 'því hjet ek gunnari hjer á þingi þá 'er hann gerði mest fyri mín orð, at ek skylda 'aldri vera í atförum við hann; ok skal svá vera'. síðan gekk hjalti í braut. enn þeir rjeðu atför við

gunnar, er eptir váru, ok höfðu handtak at ok lögðu við sekð, ef nakkvarr gengi ór. mörðr skyldi halda njósnum til, nær bezt gæfi færi á gunnari — ok váru þeir fjórir tigir manna í þessu sambandi. þótti þeim sjer nú lítit mundu fyri verða at veiða gunnar, er í brautu var kolskeggr ok þráinn ok margir aðrir vinir gunnars. riðu menn heim af þingi. njáll fór at finna gunnar ok sagði hánum sekð hans ok ráðna atför við hann. ‘vel þykki ‘mjer þjer fara’ sagði gunnarr ‘er þú gerir mik ‘varan við.’ ‘nú vil ek’ segir njáll ‘at skarphjeðinn ‘fari til þín ok höskuldr sonr minn, ok munu þeir ‘leggja sitt líf við þitt líf’. ‘eigi vil ek þat’ segir gunnarr ‘at synir þínir sje drepnir fyri mínar ‘sakar, ok átt þú annat at mjer’. ‘fyrir ekki mun ‘þat koma’ sagði njáll ‘þangat mun snúit vandræð‘um, þá er þú ert látinn, sem synir mínir eru’. ‘eigi er þat úglíkligt’ segir gunnarr ‘enn eigi vilda ‘ek, at þat hlytiz af mjer til. enn þess vil ek biðja ‘þik ok yðr feðga, at jer sjáið á með högna syni ‘mínum. enn ek tala þar ekki til, er grani er; því ‘at hann gerir mart ekki at mínu skapi’. njáll hjet því ok reið heim. þat er sagt, at gunnarr reið til allra mannfunda ok lögþinga, ok þorðu aldri úvinir hans á hann at ráða. fór svá fram nakkvara hríð, at hann fór sem úsekr maðr.

76. Um haustit sendi mörðr valgarðsson orð, at gunnarr myndi vera einn heima enn lið allt myndi vera niðri í eyjum at lúka heyverkum. riðu þeir gissurr hvíti ok geirr goði austr yfir ár, þegar þeir spurðu þat, ok austr yfir sanda til hofs. þá sendu þeir orð starkaði undir þríhyrningi; ok funduz

þeir þar allir, er at gunnari skyldu fara, ok rjeðu, hversu þeir skyldi með fara. mörðr sagði, at þeir myndi eigi koma á úvart gunnari, nema þeir tæki búanda af næsta bæ, er þórkell hjet, ok ljeti hann fara nauðgan með sjer at taka hundinn sám — ok færi hann einn heim á bæinn. fóru þeir síðan austr til hlíðarenda enn sendu menn at fara eptir þórkatli. þeir tóku hann höndum ok gerðu hánum tvá kosti: at þeir myndi drepa hann — ella skyldi hann taka hundinn. enn hann keyri heldr at leysa líf sitt ok fór með þeim. traðir váru fyrir ofan garðinn at hlíðarenda, ok námu þeir þar staðar með flokkinn. þórkell búandi gekk heim á bæinn — ok lá rakkinn á húsum uppi, ok teygir hann rakkann á braut í geilarnar með sjer. í því sjer hundrinn, at þar eru menn fyrir, ok hleypr á hann þórkel upp ok grípr nárann ok rífr þar á hol. önundr ór tröllaskógi hjó með öxi í höfuð hundinum svá at allt kom í heilann. hundrinn kvað við hátt svá at þat þótti þeim með údæmum miklum vera, ok fjell hann dauðr niðr.

77. Gunnarr vaknaði í skálanum ok mælti 'sárt ert þú leikinn, sámr fóstri — ok búð svá sje 'til ætlat, at skammt skyli okkar í meðal'. skáli gunnars var görr af viði einum ok súðþakiðr útan — ok gluggar hjá brúnásunum ok snúin þar fyri speld. gunnarr svaf í lopti einu í skálanum ok hallgerðr ok móðir hans. enn er þeir kvámu at bænum, vissu þeir eigi, hvárt gunnarr myndi heima vera. gissurr mælti, at nakkvarr skyldi fara heim á húsin ok vita hvat af kannaði. enn þeir settuz niðr á völlinn meðan. þórgrímr austmaðr gekk

upp á skálann. gunnarr sjer, at rauðan kyrtil berr við glugginum, ok leggr út með atgeirinum á hann miðjan. þórgrími skruppu fætrnir ok varð lauss skjöldrinn, ok hrataði hann ofan af þekjunni. gengr hann síðan at þeim gissuri þar er þeir sátu á vellinum. gissurr leit við hánum ok mælti 'hvárt er gunnarr heima?' 'vitið jer þat — enn hitt 'vissa ek, at atgeirr hans var heima' segir austmaðrinn. fjell hann þá niðr dauðr. þeir sóttu þá heim at húsunum. gunnarr skaut út örum at þeim ok varðiz vel, ok gátu þeir ekki at gört. þá hljópu sumir á húsin upp ok ætluðu þaðan at at sækja. gunnarr kom þangat at þeim örunum, ok gátu þeir ekki at gört, ok fór svá fram um hríð. þeir tóku hvíld ok sóttu at í annat sinn. gunnarr skaut enn út örunum, ok gátu þeir enn ekki at gört ok hrukku frá í annat sinn. þá mælti gissurr hvíti 'sækjum at betr, ekki verðr af oss'. gerðu þeir þá hríð hina þriðju ok váru við lengi. eptir þat hrukku þeir frá. gunnarr mælti 'ör 'liggr þar úti á þekjunni, ok er sú af þeira örum, 'ok skal ek þeiri skjóta til þeira, — ok er þeim þat 'skömm, ef þeir fá geig af vápnum sínum'. móðir hans mælti 'ger þú eigi þat, son minn, at þú 'vekir þá, er þeir hafa áðr frá horfit'. gunnarr þreif örina ok skaut til þeira, ok kom á eilíf önundarson, ok fjekk hann af sár mikit. hann hafði staðit einn saman; ok vissu þeir eigi, at hann var særðr. 'hönd kom þar út' segir gissurr '— 'ok var á gullhringr — ok tók ör, er lá á þekjunni; 'ok myndi eigi út leitat viðfanga, ef gnógt væri 'inni: ok skulu vjer nú sækja at'. mörðr mælti

'brennu vjer hann inni'. 'þat skal verða aldri' segir gissurr 'þó at ek vita, at líf mitt liggi við. 'er þjer sjálfrátt at leggja til ráð þau er dugi, svá 'slægr maðr sem þú ert kallaðr'. strengir lágu á vellinum ok váru hafðir til at festa með hús jafnan. mörðr mælti 'töku vjer strengina ok berum 'um ássendana enn festum aðra endana um steina 'ok snúum í vindása ok vindum af ræfrit af skál'anum'. þeir tóku strengina ok veittu þessa umbúð alla, ok fann gunnarr eigi fyrr enn þeir höfðu undit allt þakit af skálanum. gunnarr skýtr þá af boganum svá at þeir komaz aldri at hánum. þá mælti mörðr í annat sinn, at þeir myndi brenna gunnar inni. gissurr svarar 'eigi veit ek, hví þú 'vill þat mæla, er engi vill annarra, ok skal þat 'aldri verða'. í þessu bili hleypr upp á þekjuna þórbrandr þórleiksson ok höggr í sundr bogastrenginn gunnars. gunnarr þrífr atgeirinn báðum höndum ok snýz at hánum skjótt ok rekr í gegnum hann atgeirinn ok kastar hánum dauðum á völlinn. þá hljóp upp ásbrandr bróðir hans. gunnarr leggr til hans atgeirinum, ok kom hann skildi fyri sik. atgeirrinn renndi í gegnum skjöldinn ok svá meðal handleggjanna. snaraði gunnarr þá svá fast atgeirinn, at skjöldrinn klofnaði enn brotnuðu báðir handleggirnir — ok fjell hann út af vegginum. áðr hafði gunnarr særða átta menn enn vegit þá tvá. þá fjekk gunnarr sár tvau; ok sögðu þat allir menn, at hann brygði sjer hvártki við sár nje við bana. hann mælti til hallgerðar 'fá mjer leppa 'tvá ór hári þínu ok snúið it móðir mín saman 'til bogastrengs mjer'. 'liggr þjer nakkvat við?'

segir hón. ‘líf mitt liggr við’ segir hann ‘því ‘at þeir munu mik aldri fá sóttan, meðan ek ‘kem boganum við’. ‘þá skal ek nú’ segir hón ‘muna þjer kinnhestinn; ok hirði ek aldri, hvárt ‘þú verr þik lengr eða skemr’. gunnarr kvað þá vísu

hverr hefir dreyrgra darra
dómreynir til sóma
niðr drepr sveigar sága
síns ágætis mínum.
öngr skal lítils lengi
liðs ráðandi biðja
fús verðr fagrmjöls dísi
fenju hönd á venju.

‘hefir hverr til síns ágætis nakkvat’ segir gunnarr ‘ok skal þik þessa eigi lengi biðja’. rannveig mælti ‘illa ferr þjer, ok mun þín skömm lengi uppi’. gunnarr varði sik vel ok frækliga ok særir nú aðra átta menn svá stórum sárum, at mörgum lá við bana. gunnarr verr sik þar til er hann fjell af mæði. þeir særðu hann þá mörgum stórum sárum. enn þó komz hann ór höndum þeim ok varði sik þá enn lengi. enn þó kom þar, at þeir drápu hann. um vörn hans orti þórkell elfaraskáld í vísu þessi

spurðu vjer hvje varðiz
vígmóðr kjalar slóða
glaðstýrandi geiri
gunnarr fyri kjöl sunnan.
sókrýrir vann sára
sextán viðris mána
hríðar herðimeiða
hauðrmens enn tvá dauða.

enn svá segir þórmóðr óláfsson

öngr var sólar slöngvir
sandheims á íslandi
hróðr er af heiðnum lýðum
hægr gunnari frægri.
viðr nam hjálma hríðar
hlífrunna tvá lífi
sár gaf stála stýrir
stórum tólf ok fjórum.

gissurr mælti 'mikinn öldung höfu vjer nú at velli 'lagit, ok hefir oss erfitt veitt — ok mun hans vörn 'uppi, meðan landit er byggt'. síðan gekk hann til fundar við rannveigu ok mælti 'vill þú veita 'mönnum várum tveimr jörð, er dauðir eru — ok 'sje hjer heygðir?' 'at heldr tveimr' segir hón 'at ek mynda veita yðr öllum'. 'varkunn er þjer 'til þess, er þú mælir' segir hann 'því at þú hefir 'mikils misst' ok kvað á, at þar skyldi engu ræna ok engu spilla – fóru á braut síðan. þá mælti þórgeirr starkaðarson 'eigi megu vjer vera heima 'í búum várum fyri sigfússsonum, nema þú gissurr 'hvíti — eða geirr goði — sjer suðr hjer nakkvara 'hrið'. 'þetta mun svá vera' segir gissurr, ok hlutuðu þeir, ok hlaut geirr eptir at vera. síðan fór hann í odda ok settiz þar. hann átti sjer son, er hróaldr hjet. hann var laungetinn, ok hjet bjartey móðir hans ok var systir þórvalds hins veila, er veginn var við hestlæk í grímsnesi. hann hrósaði því, at hann hefði veitt gunnari banasár. hróaldr var í odda með föður sínum. þórgeirr starkaðarson hrósaði öðru sári at hann hefði gunnari veitt. gissurr sat heima at mosfelli. víg gunn-

ars spurðiz ok mæltiz illa fyrir um allar sveitir, ok var hann mörgum mönnum mjök harmdauði.

78. Njáll kunni illa láti gunnars ok svá sigfússsynir. þeir spurðu, hvárt njáli þætti nakkvat eiga at lýsa vígsök gunnars ok búa mál til. hann kvað þat ekki mega, er maðr var sekr orðinn, ok kvað heldr mundu verða at veita þeim í því vegskarð at vega nakkvara í hefnd eptir hann. þeir urpu haug eptir gunnar ok ljetu hann sitja upp í hauginum. rannveig vildi eigi, at atgeirrinn færi í hauginn, ok kvað þann einn skyldu á hánum taka, er hefna vildi gunnars. tók því engi á atgeirinum. hón var svá hörð við hallgerði, at henni hjelt við at hón myndi drepa hana, ok kvað hana valdit hafa vígi sonar síns. stökk þá hallgerðr til grjótár ok grani sonr hennar. var þá gört fjeskipti með þeim: skyldi högni taka land at hlíðarenda ok bú á, enn grani skyldi hafa leigulönd. sá atburðr varð at hlíðarenda, at smalamaðr ok griðkona ráku fje hjá haugi gunnars. þeim þótti gunnarr vera kátr ok kveða í hauginum. fóru þau heim ok sögðu rannveigu móður gunnars atburðinn; enn hón bað þau fara til bergþórshváls ok segja njáli. þau gerðu svá — enn hann ljet segja sjer þrim sinnum. eptir þat talaði hann lengi hljótt við skarphjeðin. síðan tók skarphjeðinn öxi sína ok ferr með þeim til hlíðarenda. þau högni ok rannveig tóku við hánum allvel ok urðu hánum fegin mjök. rannveig bað, at hann væri þar lengi. hann hjet því. þeir högni gengu út ok inn jafnan. högni var maðr vaskligr ok vel at sjer görr ok tortryggr, ok þorðu þau fyri því eigi at segja

hánum fyriburðinn. þeir skarphjeðinn ok högni váru úti eitt kveld ok váru fyri sunnan haug gunnars. tunglskin var bjart enn stundum dró fyrir. þeim sýndiz haugrinn opinn, ok hafði gunnarr snúiz í hauginum ok sá í móti tunglinu. þeir þóttuz sjá fjögur ljós í hauginum brenna, ok bar hvergi skugga á. þeir sá, at gunnarr var kátligr ok með gleðibragði miklu. hann kvað vísu — ok svá hátt, at þó mátti heyra görla, þó at þeir væri firr

mælti dögla deilir
dáðum rakkr sá er háði
bjartr með beztu hjarta
benrögn faðir högna
heldr kvaðz hjálmi faldinn
hjörþilju sjá vilja
vættidraugr enn vægja
valfreyju stafr deyja
valfreyju stafr deyja.

síðan laukz aptr haugrinn. 'myndir þú trúa' segir skarphjeðinn 'ef aðrir segði þjer?' 'trúa mynda 'ek' segir högni 'ef njáll segði; því at þat er sagt, 'at hann ljúgi aldri'. 'mikit er um fyriburði slíka' segir skarphjeðinn 'er hann sjálfr vitraði okkr, at 'hann vildi heldr deyja enn vægja fyrir úvinum 'sínum, ok kenndi okkr þau ráð'. 'engu mun ek 'til leiðar koma' segir högni 'nema þú vilir mjer 'at veita'. 'nú skal ek þat muna' segir skarphjeðinn 'hversu gunnari fór eptir víg sigmundar frænda 'yðvars. skal ek nú veita þjer slíkt er ek má. 'hjet faðir minn því gunnari þar er þú ættir hlut 'at eða móðir hans'. gengu þeir síðan heim til hlíðarenda.

79. Skarphjeðinn mælti 'nú skulu vit fara 'þegar í nótt; því at ef þeir spyrja, at ek em hjer, 'þá munu þeir vera varari um sik'. 'þínum ráðum 'vil ek fram fara' segir högni. eptir þat tóku þeir vápn sín þá er allir menn váru í rekkjum. högni tekr ofan atgeirinn, ok söng í hánum hátt. rannveig spratt upp af æði mikilli ok mælti 'hverr 'tekr atgeirinn þar er ek bannaða öllum með at 'fara?' 'ek ætla' segir högni 'at færa föður mínum '— ok hafi hann til valhallar ok beri þar fram á 'vápnaþingi'. 'fyrri munt þú nú bera hann' segir hón 'ok hefna föður þíns; því at atgeirrinn segir 'manns bana eins eða fleiri'. síðan gekk högni út ok sagði skarphjeðni orðræðu þeira ömmu hans. síðan fara þeir til odda. hrafnar tveir flugu með þeim alla leið. þeir kvámu um nóttina í odda. þeir ráku fjenað heim á húsin. þá hljóp út hróaldr ok tjörvi ok ráku fjeit upp í geilarnar ok höfðu með sjer vápn sín. skarphjeðinn spratt upp ok mælti 'eigi þarft þú at hyggja at: jafnt er, sem 'þjer sýniz – menn eru hjer'. síðan höggr skarphjeðinn tjörva banahögg. hróaldr hafði spjót í hendi. högni hleypr at hánum. hróaldr leggr til högna. högni hjó í sundr spjótskaptit með atgeirinum enn rekr atgeirinn í gegnum hann. síðan gengu þeir frá þeim dauðum ok snúa þaðan upp undir þríhyrning. skarphjeðinn hleypr á hús upp ok reytir gras; ok ætluðu þeir, er inni váru, at fjenaðr væri. tóku þeir feðgar starkaðr ok þórgeirr vápn sín ok klæði ok fóru út ok hljópu upp um garðinn. enn er starkaðr sjer skarphjeðin, hræðiz hann ok vildi aptr snúa. skarphjeðinn höggr hann við garðinum.

þá kemr högni í mót þórgeiri ok vegr hann með atgeirinum. þaðan fara þeir til hofs, ok var mörðr á velli úti ok bað sjer griða ok bauð alsætti. skarphjeðinn sagði merði víg þeira fjögurra. skarphjeðinn kvað þá vísu

vjer höfum fellda fjóra
fleinstýranda dýra
þeim skaltu beiðir beimum
bylgju logs of fylgja.
kúgum karl svá at ægi
kaldráðum hlyn skjalda
aumr sel þú alla dóma
auðrunnr syni gunnars.

'ok slíka för' segir skarphjeðinn 'skalt þú fara — 'eða selja högna sjálfdæmi, ef hann vill taka'. högni kvaðz hitt hafa ætlat at sættaz ekki við föðurbana sína. enn þó tók hann sjálfdæmi um síðir.

80. Njáll átti hlut at við þá, er eptirmál áttu eptir þá starkað ok þórgeir, at þeir skyldi taka sættum. ok var hjeraðsfundr til lagðr ok teknir menn til gerðar. ok váru virðir í allir hlutir — tilför við gunnar, þó at hann væri sekr. enn slík fjegjöld, sem gör váru — þá galt mörðr allt; því at þeir luku eigi fyrr upp gerð á hendr hánum, enn gört var áðr um hitt málit, ok ljetu þeir þat á endum standaz. váru þeir þá alsáttir. enn á þingi var umræða mikil um mál þeira geirs goða ok högna; ok kom þar, at þeir sættuz — ok hjelz sú sætt með þeim síðan. bjó geirr goði í hlíð til dauðadags, ok er hann ór sögunni. njáll bað konu til handa högna — álfeiðar dóttur vetrliða skálds — ok var hón hánum gefin. þeira

son var ari, er sigldi til hjaltlands ok kvángaðiz þar. frá hánum er kominn einarr hjaltlendingr hinn vaskasti maðr. högni hjelt vináttu sinni við njál, ok er hann ór sögunni.

81. Nú er at segja frá kolskeggi, at hann kemr til norvegs ok er í vík austr um̄ vetrinn. enn um sumarit eptir ferr hann austr til danmerkr ok felz á hendi sveini konungi tjúguskegg ok hafði þar virðingar miklar. eina hverja nótt dreymir hann, at maðr kom at hánum. sá var ljóss, ok þótti hánum hann vekja sik. hann mælti við hann 'statt upp þú ok far með mjer'. 'hvat vill þú 'mjer?' segir kolskeggr. hann mælti 'ek skal fá 'þjer kvánfang, ok skalt þú vera riddari minn'. hann þóttiz játa því. eptir þat vaknaði hann. síðan fór hann til spekings eins ok sagði hánum drauminn. enn hann rjeð svá, at hann myndi fara suðr í lönd ok verða guðs riddari. kolskeggr tók skírn í danmörku enn nam þar þó eigi yndi ok fór austr í garðaríki ok var þar einn vetr. þá fór hann þaðan út í miklagarð ok gekk þar á mála. spurðiz þat til hans, at hann kvángaðiz þar ok var höfðingi fyri væringjaliði ok var þar til dauðadags. ok er hann ór sögu þessi.

82. Nú er þar til máls at taka, at þráinn sigfússson kom til norvegs. þeir kvámu norðr við hálugaland ok hjeldu suðr til þrándheims ok svá inn til hlaða. enn þegar er hákon jarl spurði þat, sendi hann menn til þeira ok vildi vita, hvat manna væri á skipi. þeir kvámu aptr ok sögðu hánum hverir váru. jarlinn sendi þá eptir þráni sigfússsyni, ok kom hann á hans fund. jarl spurði,

hverrar ættar hann væri. hann segir, at hann væri skyldr mjök gunnari at hlíðarenda. jarl mælti ‘njóta skalt þú þess; því at sjet hefi ek marga ís‘lenzka menn ok engan hans maka’. þráinn mælti ‘herra, vilið jer, at ek sje með yðr í vetr?’ jarl tók við hánum. var þráinn þar um vetrinn ok virðiz vel. — kolr hjet maðr. hann var víkingr mikill. hann var son ásmundar eskisíðu austan ór smálöndum. hann lá í gautelfi austr ok hafði fimm skip ok lið mikit. þaðan hjelt kolr ór elfinni til norvegs ok gekk upp á foldinni ok kom á úvart hallvarði sóta — ok fundu hann í lopti einu. hann varðiz þaðan vel þar til er þeir báru eld at. þá gafz hann upp. enn þeir drápu hann ok tóku þar fje mikit ok hjeldu þaðan til ljóðhúsa. þessi tíðendi spurði hákon jarl ok ljet dæma kol útlagan um allt ríki sitt ok lagði fje til höfuðs hánum. einu hverju sinni var þat, at jarl tók svá til orða ‘of fjarri er oss nú gunnarr at hlíðarenda. hann ‘myndi drepa útlaga minn, ef hann væri hjer. enn ‘nú munu íslendingar drepa hann. ok er þat illa, ‘er hann hefir eigi til vár farit’. þráinn sigfússson svaraði ‘eigi em ek gunnarr, enn þó em ek skyldr ‘gunnari, ok vil ek bjóðaz til þessar ferðar’. jarl mælti ‘þat vil ek gjarna. skal ok þína för allvel ‘búa’. síðan tók eiríkr son hans til orða ‘við ‘marga hafið jer heit góð — enn misjafnt þykkir ‘út seljaz. er þetta hin torvelligsta för; því at ‘víkingr sjá er harðr ok illr viðreignar. munt þú ‘þurfa at vanda til ferðar þessar bæði skip ok ‘menn’. þráinn mælti ‘þó skal nú fara, at ferðin ‘sje eigi ríflig’. síðan fjekk jarl hánum fimm skip

ok öll vel skipuð. með þráni var gunnarr lambason ok lambi sigurðarson. gunnarr var bróðurson þráins ok hafði komit til hans ungr, ok unni hvárr öðrum mikit. eiríkr jarlsson gekk til með þeim ok hugði at mönnum ok vápnaafla ok skipti þar um, er hánum þótti þurfa. síðan, er þeir váru búnir, fjekk eiríkr þeim leiðsögumann. sigldu þeir þá suðr með landi; enn hvar sem þeir kvæmi við, þá heimilaði jarl þeim slíkt, er þeir þyrfti at hafa. þeir hjeldu austr til ljóðhúsa. þar spurðu þeir, at kolr var farinn suðr til danmerkr. hjeldu þeir þá suðr þangat. enn er þeir kvámu suðr til helsingjaborgar, fundu þeir þar menn á báti; ok sögðu þeir, at þar var kolr fyrir ok myndi þar dveljaz um hríð. veðrdagr var góðr. þá sá kolr skipin, er at fóru, ok kvað sik dreymt hafa hákon jarl um nóttina ok kvað þetta vera mundu menn hans ok bað alla menn sína taka vápn sín. síðan bjogguz þeir við, ok tekz þar orrosta. berjaz þeir lengi svá at eigi verða umskipti. kolr hljóp þá upp á skip þráins ok ruddiz um fast ok drepr margan mann. hann hafði gylldan hjálm. nú sjer þráinn, at eigi mun duga — eggjar nú mennina með sjer, enn hann gengr sjálfr fyrstr ok mætir kol. kolr höggr til hans, ok kom í skjöldinn þráins ok klauf ofan skjöldinn. þá fjekk kolr steinshögg á höndina; fjell þá niðr sverðit. þráinn hjó til kols, ok kom á fótinn svá at af tók. eptir þat drápu þeir kol. hjó þráinn höfuð af hánum enn steypti búkinum fyri borð enn varðveitti höfuðit. þeir tóku þar fje mikit — hjeldu þá norðr til þrándheims ok fara á fund jarls. tók hann vel

við þráni. hann sýndi jarli höfuð kols. jarl þakkaði hánum verk þat. eiríkr kvað meira vert enn orða einna. jarlinn svaraði, at svá var, ok bað þá ganga með sjer. gengu þeir þangat, sem jarl hafði látit gera skip góð. jarl hafði látit gera skip þat eitt, er eigi var gört sem langskip, þar var gammshöfuð á — ok búit mjök. jarl mælti 'þú ert 'skrautmenni mikit, þráinn, ok hefir þú þat af 'gunnari frænda þínum: vil ek nú gefa þjer skip 'þetta — enn skipit heitir gammr. þar skal fylgja 'með vinátta mín. vil ek, at þú sjer með mjer 'svá lengi sem þú vill'. þráinn þakkaði jarli velgerning sinn ok kveðz ekki fýsaz til íslands at svá búnu. jarl átti ferð austr til landamæris at finna svíakonung. fór þráinn með hánum um sumarit ok var skipstjórnarmaðr ok stýrði gamminum. hann sigldi svá mikit, at fáir þurftu við hann. hann var öfundaðr mjök. enn þat fannz á jafnan, at jarl virði mikils gunnar; því at hann setti þá harðliga aptr alla, er á þráin leituðu. var þráinn með jarli allan þann vetr. enn um várit spurði jarl þráin, hvárt hann vildi þar vera eða fara til íslands. enn hann kvaðz eigi þat hafa ráðit við sik ok sagðiz vita vilja áðr tíðendi af íslandi. jarl sagði, at svá skyldi vera, sem hánum þætti henta. var þráinn með jarli. þá spurðuz tíðendi af íslandi þau er mörgum þótti mikil — lát gunnars frá hlíðarenda. þá vildi jarl eigi, at þráinn færi út; ok var hann þá enn með jarli.

83. Nú er þar til máls at taka, at þeir grímr ok helgi synir njáls fóru af íslandi þat sumar, sem þeir þráinn fóru útan, ok váru á skipi með þeim

óláfi eldu ketilssyni ok bárði hinum svarta. þeir tóku norðanveðr svá hörð, at þá bar suðr í haf; ok rak yfir myrkr svá mikit, at þeir vissu eigi, hvar þeir fóru; ok höfðu þeir útivist langa. þá kvámu þeir þar, er grunnsævi var mikit; ok þóttuz þeir vita, at þat myndi vera nær löndum. þeir njálssynir spurðu, ef bárðr vissi nakkvat til, hverjum löndum þeir myndi næst vera. 'mörg eru til' segir hann 'at því, sem vjer höfum veðrföll haft — 'eyjar eða skotland eða írland'. tveim nóttum síðar sá þeir lönd á bæði borð enn boða mikinn inn á fjörðinn. þeir köstuðu akkerum fyrir útan boðann. þá tók at lægja veðrit. enn um morgininn var logn. sjá þeir þá fara þrettán skip út at sjer. þá mælti bárðr 'hvat skal nú til ráða 'taka? því at menn þessir munu veita oss atsókn'. síðan ræddu þeir um, hvárt þeir skyldi verja sik eða gefaz upp. enn áðr þeir höfðu ráðit, kvámu at víkingar. spurðu þá hvárir aðra at nömnum — hvat fyrimenn hjeti. þá nemnduz fyrimenn kaupmanna ok spurðu í móti, hverir fyri víkingum væri. annarr nemndiz grjótgarðr enn annarr snækólfr — synir moldans ór dungalsbæ í skotlandi frændr melkólfs skotakonungs 'ok eru kostir tveir 'af oss görvir' segir grjótgarðr 'at jer gangið á 'land, enn vjer munum taka fje yðvart. hinn er 'annarr, at vjer munum sækja at yðr ok drepa 'hvern mann, er vjer nám'. helgi svarar 'þat vilja 'kaupmenn at verja sik'. þá mæltu kaupmenn 'mæl þú alls vesall. hverja vörn munu vjer veita? 'ok er fje fjörvi firra'. grímr tók þat ráð, at hann æpti á víkinga ok ljet þá eigi heyra illan

kurr kaupmanna. bárðr ok óláfr mæltu 'hyggið 'jer eigi, at íslendingar muni gera spott at látum 'yðrum? takið nú heldr vápn yður, ok verjum oss'. tóku þeir þá allir vápn sín ok festu þat með sjer, at þeir skyldi aldri upp gefaz, meðan þeir mætti verja sik.

84. Víkingar skjóta nú á þá, ok tókz nú orrosta, ok verja kaupmenn sik vel. snækólfr hleypr at óláfi ok leggr í gegnum hann með spjóti. grímr leggr til snækólfs spjóti ok svá fast, at hann fjell útbyrðis. helgi sneri þá til móts við grím, ok ráku þeir ofan alla víkinga; ok jafnan váru þeir njálssynir þar er mest þurfti. víkingar kölluðu ok báðu kaupmenn upp gefaz. enn þeir sögðu, at þeir skyldu aldri upp gefaz. í þessu varð þeim litit til hafs. sjá þeir þá, at skip fara sunnan fyri nesit ok váru eigi færi enn tíu. þeir róa mikinn ok stefna at þangat. er þar skjöldr við skjöld. enn á því skipi, er fyrst fór, stóð maðr við siglu. sá var í silkitreyju ok hafði gylldan hjálm — enn hárit bæði mikit ok fagrt. sjá maðr hafði spjót gullrekit í hendi. hann spurði 'hverir 'eigu hjer leik svá újafnan?' helgi segir til sín ok sagði, at í móti váru þeir grjótgarðr ok snækólfr. 'enn hverir eru stýrimenn?' sagði sjá. helgi svaraði 'bárðr svarti, er lifir. enn annarr er fallinn 'hjer fyri víkingum, ok hjet sá óláfr. enn bróðir 'minn heitir grímr, er mjer fylgir'. 'eruð it ís'lenzkir menn?' segir sjá. 'svá er víst' segir helgi. hann spurði, hvers synir þeir væri. þeir sögðu. þá kannaðiz hann við ok mælti 'namnfrægir eruð jer 'feðgar'. 'hverr ert þú?' segir helgi. 'kári heiti

'ek ok em sölmundarson'. 'hvaðan komt þú at?' segir helgi. 'ór suðreyjum' segir kári. 'þá ert 'þú vel at kominn' segir helgi 'ef þú vill veita 'oss nakkvat'. 'veita slíkt sem jer þurfuð' segir kári 'eða hvers beiðið jer?' 'veita þeim atlögu' segir helgi. kári sagði, at svá skyldi vera. lögðu þeir þá at þeim, ok tókz þá bardagi í annat sinn. enn er þeir hafa bariz um hríð, hleypr kári upp á skip til snækólfs. hann snýr í móti kára ok höggr til hans. kári hleypr yfir slá eina, er lá um þvert skipit, aptr öfugr. snækólfr hjó í slána svá at fal báða eggteina sverðsins. kári höggr til hans, ok kom sverðit á öxlina, ok varð höggit svá mikit, at hann klauf frá ofan höndina, ok hafði snækólfr þegar bana. grjótgarðr skaut spjóti til kára. kári sá þat ok hljóp í lopt upp, enn spjótit missti hans. í því váru þeir grímr ok helgi komnir til móts við kára. hleypr þá helgi at grjótgarði ok leggr sverði í gegnum hann, ok varð þat hans bani. gengu þeir þá um skip öll með báðum borðum. menn báðu sjer þá griða. gáfu þeir þá grið öllum enn tóku fje allt. eptir þat leggja þeir skipin öll undir eyjarnar út ok hvílduz þar um hríð.

85. Sigurðr hjet jarl, er rjeð fyrir orkneyjum. hann var hlöðvis-son, þórfinns-sonar hausakljúfs, torfeinars-sonar, rögnvalds-sonar jarls af mæri, eysteins-sonar glumru. kári var hirðmaðr sigurðar jarls ok hafði tekit skatta af suðreyjum af gilla jarli. biðr hann þá njálssonu fara með sjer til hrosseyjar ok sagði, at jarl myndi vel við þeim taka. þeir þágu þat ok fóru með kára ok kvámu

til hrosseyjar. kári fylgir þeim á fund jarls ok sagði, hverir menn þeir váru. 'hversu kvámu 'þeir' sagði jarl 'á þinn fund?' 'ek fann þá' segir kári 'í skotlandsfjörðum, ok börðuz þeir við sonu 'moldans ór dungalsbæ; ok vörðuz þeir svá vel, 'at þeir urpu sjer jafnan meðal viðanna ok váru 'þar jafnan, sem mest var raunin. ok vil ek nú 'biðja þeim hirðvistar með yðr herra'. 'því skalt 'þú ráða' segir jarl 'tekiz hefir þú svá mikit á 'hendr við þá áðr'. þeir váru þá með jarli um vetrinn ok váru vel virðir. enn er á leið vetrinn, gerðiz helgi hljóðr. jarl þóttiz eigi vita, hví þat myndi sæta, ok spurði, hví helgi væri hljóðr, eða hvat hánum þætti 'eða þykki þjer hjer eigi gott?' 'gott 'þykki mjer hjer' segir helgi. 'hvat hugsar þú 'þá?' segir jarl. 'eiguð jer nakkvars ríkis at gæta 'á skotlandi?' segir helgi. 'svá mun oss þykkja' segir jarl 'eða hvat er at því?' helgi svarar 'skotar 'munu hafa tekit sýslumann yðvarn af lífi ok tekit 'njósnir allar at engar skyldi ganga mega yfir 'pettlandsfjörð.' jarl mælti 'ert þú forspár maðr?' helgi svarar 'lítt er þat reynt.' 'auka skal ek 'sæmð þína' segir jarl 'ef þetta er svá — ella 'mun þjer gjald at verða'. 'ekki er hann þess háttar 'maðr' segir kári 'ok mun hann satt til segja; því 'at faðir hans er forspár'. síðan sendi jarl menn suðr til straumeyjar arnljóti sýslumanni sínum. eptir þat sendi arnljótr menn suðr yfir pettlandsfjörð — ok tóku þar njósnir ok frjettu þat, at hundi jarl ok melsnati jarl höfðu tekit af lífi hávarð í þrasvík mág sigurðar jarls. sendi þá arnljótr orð sigurði jarli, at hann skyldi koma suðr

með lið mikit ok reka jarla þessa af ríkinu. enn þegar er jarl spurði þetta, dró hann her saman um allar eyjar.

86. Síðan fór jarl suðr með herinn, ok var kári í för með hánum ok svá njálssynir. þeir kvámu suðr við katanes. jarl átti þessi ríki í skotlandi: ross ok mýræfi, syðri lönd ok dali. kvámu þar at móti þeim menn af þeim ríkjum ok sögðu, at jarlar váru þaðan skammt í braut með her mikinn. þá snýr sigurðr jarl þangat herinum — ok heitir þar dungalsgnípa, er fundrinn var fyrir ofan. laust þegar í bardaga mikinn með þeim. skotar höfðu látit fara sumt liðit laust, ok kom þat í opna skjöldu jarlsmönnum, ok varð þar mannfall mikit þar til er þeir njálssynir sneru í móti þeim ok börðuz við þá ok kvámu þeim á flótta. verðr þá þó bardaginn harðr. snúa þeir grímr ok helgi þá fram hjá merkinu jarls ok berjaz hit djarfligsta. nú snýr kári í móti melsnata jarli. melsnati skaut spjóti at kára. kári hendi ok skaut aptr spjótinu ok í gegnum jarlinn. þá flýði hundi jarl. enn þeir ráku flóttann allt þar til, er þeir spurðu til melkólfs skotakonungs, at hann dró her saman í dungalsbæ. átti jarl þá ráð við menn sína, ok sýndiz þat öllum ráð at snúa aptr ok berjaz eigi við svá mikinn landher. sneru þeir þá aptr. enn er jarl kom í straumey, skipti hann þar herfangi. síðan fór hann norðr til hrosseyjar. njálssynir fylgðu hánum ok kári. jarl gerði þá veizlu mikla. ok at þeiri veizlu gaf jarl kára sverð gott ok spjót gullrekit enn helga gullhring ok skikkju enn grími skjöld ok sverð. eptir þat gerði

hann þá hirðmenn sína grím ok helga ok þakkaði þeim framgöngu góða. þeir váru með jarli þann vetr ok um sumarit þar til er kári fór í hernað. þeir fóru með hánum. þeir herjuðu víða um sumarit ok fjengu hvervetna sigr. þeir börðuz við guðröð konung ór mön ok sigruðu hann ok fóru við þat aptr ok höfðu fengit mikit fje. váru þeir með jarli um vetrinn ok sátu þar í góðu yfirlæti. um várit beidduz þeir njálssynir at fara til norvegs. jarl mælti, at þeir skyldi fara sem þeim líkaði, ok fjekk þeim gott skip ok röskva menn. kári sagði þeim, at hann myndi þetta sumar koma til norvegs með skatta hákonar jarls 'ok munu vjer þá þar 'finnaz' segir kári. ok á þat sammæltuz þeir at finnaz þar. síðan ljetu þeir njálssynir út ok sigldu til norvegs ok kvámu norðr við þrándheim. dvölduz þeir þar.

87. Kolbeinn hjet maðr ok var kallaðr arnljótarson. hann var þrænzkr maðr. hann sigldi þat sumar út til íslands, er þráinn ok njálssynir fóru útan. hann var þann vetr í breiðdal austr. enn um sumarit eptir bjó hann skip sitt í gautavík. ok þá er þeir váru búnir, reri at þeim maðr á báti ok festi bátinn við skipit enn gekk síðan upp á skipit til fundar við kolbein. kolbeinn spurði þenna mann at namni. 'hrappr heiti ek' segir hann. 'hvers son ert þú?' segir kolbeinn. hrappr svarar 'ek em son örgumleiða, geirólfs-sonar 'gerpis'. 'hvat vill þú mjer?' segir kolbeinn. 'ek 'vil biðja þik' segir hrappr 'at þú flytir mik um 'haf'. kolbeinn spyrr 'hver nauðsyn er þjer á?' 'ek hefi vegit víg eitt' segir hrappr. 'hvert víg er

'þat?' segir kolbeinn 'eða hverir eru til eptirmáls?' hrappr svarar 'ek hefi vegit örlyg örlygsson, hróð-'geirs-sonar hins hvíta. enn til eptirmáls eru vápn-'firðingar'. 'þess get ek, at sá hafi verr, er þik 'flytr' segir kolbeinn. hrappr mælti 'vinr em ek 'vinar míns — enn geld ek þat, er illa er til mín 'gört —; enda skortir mik eigi fje til at leggja fyri 'farit'. síðan tók kolbeinn við hrappi. lítlu síðar gaf byr, ok sigla þeir í haf. hrapp þraut vistir í hafi: settiz hann þá at með þeim, er næstir váru. þeir spruttu upp með illyrðum. ok svá kom, at þeir ráðaz á — ok hefir hrappr þá þegar undir tvá menn. þá var sagt kolbeini, ok bauð hann hrappi í mötuneyti sitt, ok hann þá þat. þeir koma af hafi ok leggja útan við agðanes. þá spyrr kol-beinn hrapp 'hvar er fje þat, er þú bautt í leigu 'undir þik?' 'þat er út á íslandi' segir hrappr. kolbeinn mælti 'vera munt þú fleirum prettóttr 'enn mjer; enn þó vil ek þjer nú upp gefa alla 'leiguna'. hrappr bað hann hafa þökk fyrir 'eða 'hvat leggr þú nú til ráðs með mjer?' 'þat fyrst' segir kolbeinn 'at þú far sem bráðast frá skipi; 'því at allir austmenn munu illa túlka fyri þjer. 'enn þó ræð ek þjer þat annat heilræði, at þú 'svík aldri lánardróttin þinn'. síðan gekk hrappr á land upp með vápnum sínum ok hafði öxi eina mikla í hendi vafinskeptu. hann ferr þar til, er hann kemr til guðbrands í dala. hann var hinn mesti vin hákonar jarls. þeir áttu hof báðir saman; ok var því aldri upp lokit nema þá er jarl kom þangat. þat var annat mest hof í norvegi — enn annat á hlöðum. þrándr hjet sonr guðbrands enn

guðrún dóttir. hrappr gekk fyri guðbrand ok kvaddi hann vel. guðbrandr spyrr, hvat manna hann væri. hrappr sagði til namns síns ok þat með, at hann væri útan af íslandi. síðan biðr hann guðbrand, at hann tæki við hánum. guðbrandr mælti ‘ekki ‘lítz mjer svá á þik, sem þú munir gæfumaðr vera’. ‘mjök þykki mjer ok logit frá þjer’ segir hrappr ‘er þat var sagt, at þú tækir við öllum þeim er ‘þik bæði ok engi maðr væri jafnágætr sem þú. ‘mun ek því í móti mæla, ef þú tekr eigi við ‘mjer’. guðbrandr mælti ‘hjer munt þú vera hljóta’. ‘hvar vísar þú mjer til sess?’ segir hrappr. ‘á ‘hinn úæðra bekk’ segir guðbrandr ‘gegnt öndvegi ‘mínu’. hrappr fór í sæti sitt. hann kunni frá mörgu at segja. var þat fyrst, at guðbrandi þótti gaman at ok mörgum öðrum; enn þó kom svá, at mörgum þótti ofkerski. ok þar kom, at hann slóz á tal við guðrúnu dóttur guðbrands svá at þat töluðu menn, at hann myndi fífla hana. enn er guðbrandr varð þess varr, taldi hann á hana mjök, er hón átti tal við hrapp, ok bað hana varaz at mæla nakkvat við hann svá at eigi heyrði allir menn. hón hjet góðu um fyrst, enn þó dró til vanda um tal þeira. þá setti guðbrandr til ásvarð verkstjóra sinn at ganga með henni hvert er hón færi. einu hverju sinni var þat, at hón beiddiz at fara á hnotskóg at skemmta sjer ok fylgði ásvarðr henni. hrappr leitar eptir þeim ok finnr þau á hnotskóginum. hann tók í hönd guðrúnu ok leiddi hana eina saman. síðan fór ásvarðr at leita hennar ok fann þau í runni einum liggja bæði saman. hann hleypr at með öxi reidda ok hjó til fótar hrapps.

enn hrappr bráz við fast, ok missti ásvarðr hans. hrappr spratt á fætr sem skjótast ok þreif öxi sína. síðan vildi ásvarðr undan snúaz. hrappr höggr í sundr í hánum hrygginn. þá mælti guðrún 'nú hefir þú þat unnit, er þú munt eigi með föður 'mínum lengr vera. enn þó er þat sumt, er hánum 'mun enn verr þykkja — því at ek fer með barni'. hrappr svarar 'eigi skal hann þetta af öðrum spyrja, 'ok skal ek fara heim ok segja hánum hvárttveggja'. 'þá munt þú eigi með fjörvi í braut komaz' segir hón. 'á þat skal hætta' segir hann. eptir þat fylgir hann henni til kvenna annarra, enn hann fór heim. guðbrandr sat í öndvegi, ok var fátt manna í stofunni. hrappr gekk fyrir hann ok bar hátt öxina. guðbrandr spurði 'hví er blóðug öx 'þín?' 'ek gerða at bakverk ásvarðar verkstjóra 'þíns' segir hrappr. 'þat mun eigi af góðu' segir guðbrandr 'þú munt hafa vegit hann'. 'svá er 'víst' segir hrappr. 'hvat var til saka?' segir guðbrandr. 'lítit myndi yðr þykkja' segir hrappr 'hann 'vildi höggva af mjer fótinn'. 'hvat hafðir þú til 'gört áðr?' segir guðbrandr. 'þat, er hann átti enga 'sök á' segir hrappr. 'þó mátt þú segja, hvat þat 'var' segir guðbrandr. hrappr mælti 'ef þú vill 'þat vita, þá lá ek hjá guðrúnu dóttur þinni — 'ok þótti hánum þat illa'. guðbrandr mælti 'standi 'menn upp ok taki hann, ok skal hann drepa'. 'alllítt lætr þú mik njóta mágsemðar' segir hrappr 'enn eigi hefir þú þat mannval at þetta muni 'skjótliga gera'. þeir stóðu upp, enn hann hopaði út undan. þeir hlaupa eptir; enn hann kemz á skóg undan, ok höfðu þeir hans ekki. guðbrandr

samnar liði ok ljet kanna skóginn — ok finna þeir hann eigi, því at skógrinn var mikill ok þröngr. hrappr ferr um skóginn þar til er hann kom í rjóðr nakkvart. þar fann hann húsabæ ok mann úti — ok klauf skíð. hann spurði þenna mann at namni, ok nemndiz hann tófi. tófi spurði at hans namni, ok nemndiz hrappr sem hann hjet. hrappr spyrr, hví bóndi bjoggi svá fjarri öðrum mönnum. 'því' sagði hann 'at ek þykkjumz hjer 'lítt þurfa at amaz við aðra menn'. 'vit förum 'kynliga með okkr um málin' segir hrappr 'ok 'mun ek fyrri segja þjer, hverr ek em: ek hefi 'verit með guðbrandi í dölum, ok stökk ek þaðan 'fyri þat, er ek drap verkstjóra hans. enn ek veit, 'at vit erum báðir illmenni — því at þú myndir 'ekki hjer kominn frá öðrum mönnum, nema þú 'værir nakkvars manns útlagi —; ok geri ek þjer 'tvá kosti — at ek mun segja til þín eða vit 'njótim báðir jafnt þess er hjer er'. bóndi mælti 'þetta er jafnt sem þú segir: ek nam konu þessa, 'er hjer er hjá mjer, ok hefir margr maðr eptir 'mjer leitat'. síðan leiddi hann hrapp inn með sjer. þar váru hús lítil ok vel gör. bóndi sagði húsfreyju sinni, at hann hafði hrapp ráðit með sjer. 'flestir munu af manni þessum illt hljóta' segir hón 'enn þó munt þú ráða vilja'. síðan var hrappr þar. hann var förull mjök ok var aldri heima. hann fær nát fundi guðrúnar jafnan. þeir sátu um hann feðgar þrándr ok guðbrandr — ok varð þat aldri, at þeir fengi færi á hánum; ok fór svá fram öll þau missari. guðbrandr ljet segja hákoni jarli, hver vandræði hann hafði af hrappi. jarl

ljet dæma hrapp útlaga ok lagði fje til höfuðs hánum enn hjet þó at fara sjálfr at leita eptir hánum. enn þat fórz þó fyrir; ok þótti jarli þeim sjálfrátt at taka hann, er hann fór svá úvarliga.

88. Þetta sumar hit sama kvámu þeir njálssynir til norvegs af orkneyjum ok váru þar í kaupstefnu ok biðu þar kára sölmundarsonar, sem þeir höfðu við mælz. þráinn sigfússson bjó þá skip sitt til íslands ok var nú mjök búinn. þá fór hákon jarl á veizlu til guðbrands. um nóttina fór vígahrappr til goðahúss þeira jarls ok guðbrands. hann gekk inn í húsit. hann sá þórgerði hölgabrúði sitja, ok var hón svá mikil sem maðr roskinn. hón hafði mikinn gullhring á hendi ok fald á höfði. hann sviptir faldinum hennar ok tekr af henni gullhringinn. þá sjer hann kerru þórs ok tekr af hánum annan gullhring. hann tók hinn þriðja af irpu ok dró þau öll út ok tók af þeim allan búnaðinn. síðan lagði hann eld í goðahúsit ok brenndi upp. eptir þat gengr hann braut. tók þá at morna. hann gengr um akrland nakkvart. þar spruttu upp sex menn með vápnum ok sækja þegar at hánum. enn hann verz vel. verða þær málalyktir, at hann vegr þrjá menn enn særir þránd til úlífis enn eltir tvá til skógar svá at þeir báru enga njósn jarli. hann gekk þá at þrándi ok mælti ‘kosti á ek nú at vega þik — ok ‘vil ek þat eigi: skal ek meira virða mágsemð ‘við þik enn jer virðið við mik’. hrappr ætlar nú at snúa aptr á skóginn. sjer hann nú, at menn eru komnir meðal skógarins ok hans. treystiz hann þá eigi þangat á at leita. leggz hann þá niðr í

runna nakkvara ok liggr þar um stund. þeir hákon jarl ok guðbrandr gengu þenna morgin snimma til goðahússins ok fundu þat brunnit upp enn úti þrjú goðin ok ór öllum skrúðanum. þá tók guðbrandr til orða 'mikill máttr er gefinn goðum 'várum, er þau hafa gengit sjálf ór eldinum'. 'eigi 'munu goðin þessu valda' segir jarl 'maðr mun 'brennt hafa hofit enn borit út goðin. enn goð 'hefna eigi alls þegar. mun sá maðr braut rekinn 'ór valhöllu ok þar aldri koma, er þetta hefir gört'. í því bili hljópu þangat menn jarls fjórir ok sögðu þeim ill tíðendi — kváðuz fundit hafa á akrinum þrjá menn vegna enn særðan þránd til úlífis. 'hverr mun slíku valda?' segir jarl. 'vígahrappr' sögðu þeir. 'þá mun hann hafa brennt goðahúsit' segir jarl. þeim þótti hann víst til þess líkligr. 'hvar mun hann nú vera?' sagði jarl. þeir sögðu, at þrándr segði, at hann hefði lagiz niðr í runna nakkvara. jarl ferr þangat at leita, ok var hrappr þá allr í brautu. skipaði jarl þá til at leita hans, ok fundu þeir hann eigi. jarl var sjálfr í leitinni, ok bað hann þá hvílaz fyrst. jarl gekk þá einn saman braut frá öðrum mönnum ok bað engan mann með sjer ganga ok dvaldiz um stund. hann fjell á knjebeð ok hjelt fyrir augu sjer. síðan gekk hann aptr til þeira. hann mælti við þá 'gangið jer með mjer'. þeir gengu með hánum. hann gekk þvers af leiðinni þeiri er þeir höfðu áðr farit ok kvámu at dalverpi einu. þar spratt hrappr upp fyri þeim, ok hafði hann þar fólgit sik áðr. jarl eggjar menn at hlaupa eptir hánum. enn hrappr var svá fóthvatr, at þeir kvámuz hvergi

í nánd hánum. hrappr stefndi til hlaða. þar váru þeir þá búnir til hafs hvárirtveggju þráinn sigfússson ok njálssynir. hrappr hleypr þar at, sem þeir eru fyri njálssynir. hann mælti ‘bjargið mjer, ‘góðir drengir, því at jarl vill drepa mik’. helgi leit við hánum ok mælti ‘úgæfusamliga lítz mjer ‘á þik — ok mun sá betr hafa, er eigi tekr við ‘þjer’. ‘þat mynda ek vilja’ segir hrappr ‘at it ‘hlytið af mjer mest illt’. ‘menn eru vit til þess’ segir helgi ‘at launa þjer þat þá er stundir líða’. hrappr sneri þá til móts við þráin sigfússson ok bað hann ásjá. ‘hvat er þjer á höndum?’ segir þráinn. hrappr mælti ‘brennt hefi ek goðahús ‘fyri jarli ok drepit menn nakkvara, ok mun hann ‘hjer koma brátt — því at hann er sjálfr í eptir‘leitinni’. ‘varla samir mjer þat’ segir þráinn ‘svá ‘mikit gott sem jarl hefir mjer gört’. þá sýndi hrappr þráni gripina þá er hann hafði borit ór goðahúsinu ok bauð at gefa hánum fjeit. þráinn sagði, at hann myndi eigi þiggja, nema annat fje kvæmi í mót. hrappr mælti ‘hjer mun ek stað ‘nema, ok skal mik hjer drepa fyrir augum þjer, ‘ok munt þú þá bíða af hvers manns ámæli’. þá sjá þeir ferð jarls ok manna hans. þá tók þráinn við hrappi enn ljet skjóta báti ok fluttiz út á skipit. þráinn mælti ‘nú er þetta fylgsni helzt at ‘brjóta botn ór tunnum tveim, ok skalt þú þar ‘fara í’. svá var gört, at hann fór í tunnurnar — ok váru bundnar saman síðan ok látnar fyri borð. þá kemr jarl með liði sínu til njálssona ok spurði, ef hrappr hefði komit þar. þeir sögðu, at hann kom. jarl spurði, hvert hann færi þaðan.

þeir kváðuz eigi reiður hafa á hent. jarl mælti ‘sá skyldi mikla sæmð af mjer hafa, er mjer segði ‘til hrapps’. grímr mælti hljótt við helga ‘fyrir ‘hví skulu vit eigi segja? ek veit eigi, nema þráinn launi okkr engu góðu’. ‘eigi skulu vit segja ‘at heldr’ segir helgi ‘þar er líf hans liggr við’. grímr mælti ‘vera kann, at jarl snúi á okkr hefndinni; því at hann er svá reiðr, at niðr mun nökkur ‘verða at koma’. ‘ekki munu vit at því fara’ segir helgi ‘enn þó skulu vit nú í braut leggja skipinu ‘ok í haf þegar er gefr’. ‘skulu vit nú ekki bíða ‘kára?’ segir grímr. ‘ekki mun ek um þat hirða ‘nú’ segir helgi. þeir leggja út undir eyna ok bíða þar byrjar. jarl gekk at skipamönnum ok leitaði við alla þá; enn allir duldu, at nje eitt vissi til hrapps. þá mælti jarl ‘nú munu vjer ‘fara at finna þráin fjelaga minn — ok mun hann ‘selja fram manninn, ef hann veit nakkvat til’. eptir þat tóku þeir langskip eitt ok fóru út til kaupskipsins. þráinn kennir ferð jarls ok stendr upp ok fagnar hánum blíðliga. jarl tók því vel ok mælti svá ‘manns þess leitu vjer, er heitir ‘hrappr ok er íslenzkr. hann hefir gört oss hvetvetna illt. vilju vjer nú þess biðja yðr, at jer ‘selið hann fram eða segið til hans’. þráinn mælti ‘vissuð jer, at ek drap útlaga yðvarn, herra, ok ‘hætta þar til lífi mínu, ok þá ek fyri þat af yðr ‘stórsæmðir’. ‘meiri sæmðir skalt þú nú hafa’ segir jarl. þráinn hugsaði fyri sjer ok þóttiz eigi vita, hvat jarl myndi mest meta — þrætir nú þó, at hrappr sje þar, ok bað jarl leita. jarl hafði lítit við þat ok gekk á land ok í braut frá öðrum

mönnum ok var þá reiðr mjök, svá at engi maðr þorði við hann at mæla. jarl mælti 'vísi mjer til 'njálssona — ok skal ek nauðga þeim til, at þeir 'segi mjer hit sanna'. þá var hánum sagt, at þeir höfðu út látit. 'ekki má þat þá' segir jarl 'enn 'vatnkeröld tvau váru þar við skipit þráins, ok má 'þar maðr vel hafa fólgiz í. ok ef þráinn hefir 'fólgit hann, þá mun hann þar í hafa verit. ok munu 'vjer nú fara í annat sinn at finna þráin'. þráinn sjer þetta, at jarl ætlar enn út, ok mælti 'svá 'reiðr sem jarl var næstum, þá mun hann nú vera 'hálfu reiðari — ok liggr nú við líf allra manna 'þeira er á skipinu eru, ef nakkvarr segir til 'hrapps'. þeir hjetu allir at leyna; því at hverr var um sik mjök hræddr. þeir tóku sekka nakkvara ór búlkanum enn ljetu hrapp koma þar í staðinn — fóru nú aðrir sekkar á hann ofan þeir er ljettir váru. nú kemr jarl, er þeir höfðu um hrapp búit. þráinn kvaddi vel jarl. jarl tók kveðju hans ok ekki skjótt. sá þeir, at jarl var allmjök reiðr. jarl mælti til þráins 'sel þú fram hrapp; 'því at ek veit víst, at þú hefir fólgit hann'. 'hvar mun ek hafa fólgit hann, herra?' segir þráinn. 'þjer mun þat kunnigast' segir jarl 'enn 'ef ek skal geta til, þá ætla ek, at þú hafir 'áðan fólgit hann í vatnkeröldum þeim, er hjer 'váru við skipit'. 'eigi vilda ek, herra' segir þráinn 'at jer vændið mik lygi — heldr vilda ek, at jer leit-'aðið um skipit'. þá fór jarl upp á skipit ok leitaði ok fann eigi. þráinn mælti 'berið jer mik nú 'undan, herra?' 'fjarri ferr þat' segir jarl 'enn 'eigi veit ek, hví vjer finnum hann eigi: ek þykkj-

‘umz sjá allt í gegnum þá er ek kem á land; enn ‘þá sje ek ekki til, er ek kem hjer’. lætr hann þá róa til lands með sik. hann var svá reiðr, at ekki mátti við hann mæla. sveinn son hans var þar með hánum. hann mælti ‘undarligt skaplyndi ‘er þat at láta úverða menn gjalda reiði sinnar’. jarl gekk þá enn einn frá öðrum mönnum. síðan gekk hann þegar aptr til þeira ok mælti ‘róm ‘vjer enn út til þeira’. þeir gerðu svá. ‘hvar ‘mun hann fólginn hafa verit?’ segir sveinn. jarl svaraði ‘eigi mun þat nú skipta; því at hann mun ‘nú í brautu vera þaðan. sekkar tveir lágu þar ‘hjá búlkanum, ok mun hrappr þar hafa komit í ‘staðinn þeira í búlkann’. þráinn tók til orða ‘fram ‘hrinda þeir enn skipinu ok munu enn ætla út ‘hingat til vár. skulu vjer nú taka hann ór búlk-‘anum ok koma öðru í staðinn; enn þó skulu ‘sekkarnir lausir’. þeir gerðu svá. þá mælti þráinn ‘látu vjer hrapp nú í seglit — þat er heflat upp ‘við rána’. þeir gera svá. jarl kemr nú til þeira. var hann þá allreiðr ok mælti ‘vill þú nú selja ‘fram manninn, þráinn? ok er nú verra enn fyrr’. þráinn svarar ‘fyri löngu selda ek hann fram, ef ‘hann væri í minni varðveizlu — eða hvar mun ‘hann verit hafa?’ ‘í búlkanum’ segir jarl. ‘hví ‘leituðuð jer hans eigi þar þá?’ segir þráinn. ‘eigi ‘kom oss þat þá í hug’ segir jarl. síðan leituðu þeir hans um allt skipit ok fundu hann eigi. þá mælti þráinn ‘vilið jer mik nú undan bera, herra?’ ‘víst eigi’ segir jarl ‘því at ek veit, at þú ‘hefir fólgit manninn, þó at ek finnag hann eigi. ‘enn heldr vil ek, at þú níðiz á mjer enn ek á

'þjer'. fór jarl þá til lands. 'nú þykkjumz ek 'sjá' sagði jarl 'hvar þráinn hefir fólgit hrapp'. 'hvar?' sagði sveinn son hans. 'í seglinu' segir jarl 'er var heflat upp við rána'. þá rann á byrr, ok sigldi þráinn út ór firðinum til hafs. hann mælti þá þetta, er lengi hefir uppi verit haft síðan 'látum geisa gamminn, gerrat þráinn vægja'. enn er jarl spurði orð þráins, þá mælti hann 'eigi berr 'hjer til úvizka mín heldr þat samband þeira, er 'þeim dregr báðum til bana'. þráinn var skamma stund í hafi ok kom til íslands ok fór heim til bús síns. hrappr fór með þráni ok var með hánum þau misseri. enn um várit eptir fjekk þráinn hánum bú á hrappstöðum, ok bjó hrappr þar. hann var þó lengstum at grjótá ok þótti þar öllu spilla. þat mæltu sumir menn, at vingott væri með þeim hallgerði ok hann fífldi hana; enn sumir mæltu því í móti. þráinn fjekk skipit merði úrækju frænda sínum. sá mörðr vá odd halldórsson austr í gautavík í berufirði. allir frændr þráins hjeldu nú hann fyrir höfðingja.

89. Nú er þar til máls at taka, er hákon jarl missti þráins. hann mælti þá við svein son sinn 'tökum langskip fjögur ok förum at njáls-'sonum ok drepum þá; því at þeir munu vitat 'hafa með þráni'. 'þat er eigi gott ráð' segir sveinn 'at snúa sökum á úvalda menn enn láta 'þann undan setja, er sökina berr á baki'. 'ek 'skal þessu ráða' segir jarl. halda þeir nú eptir njálssonum ok leita þeira ok finna þá undir eyjunni. grímr sá fyrst skip jarlsins ok mælti til helga 'herskip fara hjer — ok kenni ek, at hjer

'ferr jarl; ok mun hann oss engan frið bjóða'. 'þat er mælt' segir helgi 'at hverr sje vaskr, er 'sik verr, við hvern sem hann á um. skulu vjer 'ok verja oss'. allir báðu hann fyri sjá. tóku þeir þá vápn sín. jarl kemr nú at ok kallaði á þá ok bað þá upp gefaz. helgi svarar, at þeir mundu verjaz meðan þeir mætti. jarl bauð öllum grið þeim er eigi vildi verja hann. enn svá var helgi vinsæll, at allir vildu heldr deyja með hánum. jarl sækir nú at ok hans menn. enn hinir verjaz vel — ok váru þeir njálssynir þar jafnan, sem mest var raunin. jarl bauð þeim opt griðin. þeir svöruðu jafnan hinu sama ok kváðuz aldri upp skyldu gefaz. þá sótti at þeim fast áslákr ór langeyju lendr maðr jarls ok komz upp á skipit þrimr sinnum. þá mælti grímr 'þú sækir fast at '— ok væri vel, at þú hefðir eyrindi'. grímr þreif þá upp spjót ok skaut undir kverk ásláki, ok hafði hann þegar bana. lítlu síðar vá helgi egil merkismann jarls. þá sótti at sveinn hákonarson ok ljet bera at þeim skjöldu, ok urðu þeir þá handteknir báðir njálssynir. jarl vildi þegar láta drepa þá. enn sveinn kvað þat eigi skyldu ok sagði, at væri nótt. þá mælti jarl 'drepi þá á morgin enn 'bindi þá rammliga í nótt'. 'svá mun vera verða' segir sveinn 'enn eigi hefi ek vaskari menn fyri 'fundit enn þessa, ok er þat hinn mesti mannskaði 'at taka þá af lífi'. jarl mælti 'þeir hafa drepit 'tvá hina vöskustu vára menn — ok skulu vjer 'þeira svá hefna, at þessa skal drepa'. 'menn váru 'þeir at vaskari' segir sveinn 'enn þó mun þetta 'gera verða sem þú vill'. váru þeir þá bundnir

ok fjötraðir. eptir þat sofnaði jarl ok hans menn. enn er þeir váru sofnaðir, mælti grímr til helga 'braut vilda ek komaz ef ek mætta'. 'leitum í 'nakkvarra bragða þá' segir helgi. grímr segir, at þar nær hánum liggr öx ok horfir upp eggin. grímr skreið þangat til ok fær skorit af sjer bogastrenginn við öxinni, enn þó fjekk hann sár mikil á höndunum. þá leysti hann helga. eptir þat skreidduz þeir fyri borð ok kvámuz á land svá at þeir jarl urðu ekki varir við. þeir brutu af sjer fjötrana ok gengu annan veg á eyna. tók þá at morna. þeir fundu þar skip ok kenndu, at þar var kominn kári sölmundarson. fóru þeir þegar á fund hans ok sögðu hánum hrakning sína ok sýndu hánum sár sín ok kváðu þá mundu jarl í svefni. kári mælti 'illa verðr slíkt, er þeir skulu taka 'hrakningar fyri vanda menn, er saklausir eru. 'eða hvat er nú gört næst skapi ykkru?' 'fara 'at jarli' sögðu þeir 'ok drepa hann'. 'ekki mun 'oss þess auðit verða' segir kári 'enn ekki skortir 'ykkr áhuga. enn þó skulu vjer vita, hvárt hann 'er þar nú'. síðan fóru þeir þangat, ok var þá jarl í brautu. þá fór kári inn til hlaða á fund jarls ok færði hánum skatta sína. jarl mælti 'hefir 'þú tekit njálssonu til þín?' 'svá er víst' segir kári. 'vill þú selja mjer þá?' segir jarl. 'þat vil 'ek eigi' sagði kári. 'vill þú sverja þess, at þú 'vildir eigi at mjer fara eptir?' segir jarl. þá mælti eiríkr jarlsson 'ekki er slíks at leita — 'hefir kári jafnan verit vinr várr. ok skyldi eigi 'svá farit hafa, ef ek hefða við verit: njálssynir 'skyldi öllu hafa haldit heilu; enn hinir skyldi hafa

'haft refsing, er til höfðu gört. þætti mjer nú 'sannligra at gefa njálssonum sæmiligar gjafar fyri 'hrakningar þær, er þeir hafa haft, ok sárafar'. jarl mælti 'svá myndi vera víst; enn eigi veit ek, 'hvárt þeir munu taka vilja sættir'. þá mælti jarl við kára, at hann skyldi leita um sættir við þá njálssonu. síðan ræddi kári við helga, hvárt hann vildi taka sæmðir af jarli. helgi svaraði 'taka vil 'ek af syni hans eiríki, enn ek vil ekki eiga um 'við jarl'. þá segir kári eiríki svör þeira bræðra. 'svá skal þá vera' segir eiríkr 'at þeir skulu af 'mjer taka sæmðina, ef þeim þykkir þat betra; ok 'segi þeim þat, at ek býð þeim til mín — ok skal 'faðir minn ekki mein gera þeim'. þetta þágu þeir ok fóru til eiríks ok váru með hánum þar til er kári var búinn vestr at sigla. þá gerði eiríkr kára veizlu ok gaf hánum góðar gjafar ok svá njálssonum. síðan fóru þeir kári vestr um haf á fund sigurðar jarls — ok tók hann við þeim allvel — ok váru með jarli um vetrinn. enn um várit bað kári njálssonu, at þeir færi í hernað með hánum. enn grímr kveðz þat mundu gera, ef hann vildi þá fara með þeim til íslands. kári hjet því. fóru þeir þá með hánum í hernað. þeir herjuðu suðr um öngulseyjar ok allar suðreyjar. þá hjeldu þeir til satíris ok gengu þar upp ok börðuz við landsmenn ok fengu þar fje mikit ok fóru til skipa. þaðan fóru þeir suðr til bretlands ok herjuðu þar. þá hjeldu þeir til manar. þar mættu þeir guðröði konungi ór mön, ok börðuz þeir við hann ok höfðu sigr ok drápu dungal son konungs. þar tóku þeir fje mikit. þaðan hjeldu

þeir norðr til kolu ok fundu þar gilla jarl, ok tók hann við þeim vel, ok dvölduz þeir með hánum nakkvara hríð. jarl fór með þeim til orkneyja á fund sigurðar jarls. enn um várit gipti sigurðr jarl gilla jarli nereiði systur sína. fór hann þá í suðreyjar.

90. Þetta sumar bjogguz þeir kári ok njálssynir til íslands. ok þá er þeir váru albúnir, gengu þeir á fund jarls. hann gaf þeim góðar gjafar, ok skildu þeir með mikilli vináttu. láta þeir nú í haf. þeir hafa útivist skamma, ok gaf þeim vel byri — ok kvámu við eyrar. þeir fjengu sjer hesta ok ríða frá skipi ok riðu til bergþórshvåls. enn er þeir kvámu heim, urðu allir menn þeim fegnir. þeir fluttu heim fje sitt ok rjeðu skipi til hlunns. þar var kári þann vetr með njáli. enn um várit bað kári helgu dóttur njáls, ok fluttu þeir grímr ok helgi með hánum — ok lauk svá, at hón var föstnuð kára, ok var á kveðit á brúðhlaupsstefnu, ok var boðit hálfum mánaði fyri mitt sumar. váru þau með njáli þann vetr. enn um várit keypti kári land at dyrhólmum austr í mýdal ok gerði þar bú. þau fjengu þar fyri ráðamann ok ráðakonu; enn þau váru með njáli jafnan.

91. Hrappr átti bú á hrappstöðum; enn þó var hann jafnan at grjótá, ok þótti hann þar öllu spilla. þráinn var vel til hans. einu hverju sinni var þat, þá er ketill ór mörk var at bergþórshváli — þá sögðu njálssynir frá hrakningum sínum ok kváðuz mikit eiga at heimta at þráni, nær sem þeir talaði til. njáll sagði, at þat væri bezt, at ketill talaði til við þráin bróður sinn. hann hjet

því. gáfu þeir katli tómstund til at tala við þráin. lítlu síðar innti ketill til við þráin. njálssýnir frjettu ketil. enn hann kveðz fátt mundu frá herma orðum þeira ‘enn þat fannz á, at þráni þótta ek ‘mikils virða mágsemð við yðr’. síðan hættu þeir talinu; ok þóttuz þeir sjá, at erfiðliga horfði, ok spurðu föður sinn ráðs, hversu með skyldi fara — kváðuz eigi una, at svá búit stæði. njáll svaraði ‘eigi er slíkt svá úvant. þat mun þykkja um ‘sakleysi, ef þeir eru drepnir. ok er þat mitt ráð ‘at skjóta at sem flestum um at tala við þá, at ‘sem flestum verði heyrinkunnigt, ef þeir svara ‘illa. ok skal kári um tala; því at hann er skapdeildarmaðr. mun þá vaxa úþokki með yðr; því ‘at þeir munu hlaða illyrðum saman, er menn eigu ‘hlut at: þeir eru menn heimskir. þat kann ok ‘vera, at mælt sje, at synir mínir sje seinir til ‘atgerða — ok skuluð jer þat þola um stundar ‘sakir; því at allt orkar tvímælis þá er gört er. ‘enn svá fremi skuluð jer orði á koma, er jer ‘ætlið nakkvat at at gera, ef yðvar er illa leitat. ‘enn ef jer hefðið við mik um ráðit í fyrstu, þá ‘myndi aldri orði á hafa verit komit, ok myndi ‘yðr þá engi svívirðing at verða. enn nú hafið ‘jer af hina mestu raun — ok mun þat þó svá ‘aukanda fara um yðra svívirðing, at jer munuð ‘ekki fá at gört fyrr enn jer leggið vandræði á ‘yðr ok vegið með vápnum; ok er því langa nót ‘at at draga’. eptir þat hættu þeir talinu. ok varð hjer margs manns umræða á. einu hverju sinni var þat, at þeir bræðr töluðu til, at kári mynd fara til grjótár. kára kveðz önnur ferð þykkj

betri; enn þó lætz hann fara mundu við þat er þetta váru ráð njáls. síðan ferr kári til fundar við þráin. tala þeir þá um málit, ok þykkir þeim eigi einn veg báðum. kári kemr heim; ok spyrja njálssynir, hversu orð fóru með þeim þráni. kári kvaðz ekki herma mundu orð þeira 'því at mjer 'er ván, at mælt sje slíkt svá at jer heyrið'. þráinn hafði sextán karla vígja á bæ sínum; ok riðu átta með hánum, hvert er hann fór. þráinn var skrautmenni mikit. hann reið jafnan í blári kápu ok hafði gylldan hjálm ok spjót í hendi jarlsnaut ok fagran skjöld — ok gyrðr sverði. með hánum var jafnan í för gunnarr lambason ok lambi sigurðarson ok grani son gunnars frá hlíðarenda. vígahrappr gekk hánum þó næst jafnan. loðinn hjet ok heimamaðr hans; hann var ok í ferðum með þráni. tjörvi hjet bróðir loðins, er enn var í ferðum með þráni. þeir lögðu verst til þeira njálssona vígahrappr ok grani gunnarsson ok ollu því mest, er þeim var engi sæmð gör eða boðin. synir njáls ræddu nú um við kára, at hann myndi fara með þeim til grjótár. ok þat gerði hann ok kvað þat vel, at þeir heyrði svör þráins. bjogguz þeir þá fjórir njálssynir ok kári hinn fimmti. þeir fara til grjótár. þar var anddyri breitt, ok máttu margir menn standa jafnfram. kona ein var úti ok sá ferð þeira ok segir þráni. hann bað menn ganga í anddyrit ok taka vápn sín. þeir gerðu svá. stóð þráinn í miðjum durum. enn þeir stóðu til sinnar handar hvárr vígahrappr ok grani gunnarsson, þar næst gunnarr lambason, þá loðinn ok tjörvi, þá lambi sigurðarson, þá hverr at hendi;

því at karlar váru allir heima. þeir skarphjeðinn ganga at neðan — ok gekk hann fyrstr, þá kári, þá höskuldr, þá grímr, þá helgi. enn er þeir kvámu at durunum, fjelluz þeim allar kveðjur, er fyri váru. þá mælti skarphjeðinn 'allir sje vjer vel-'komnir'. hallgerðr stóð í anddyrinu ok hafði talat hljótt við hrapp. hón mælti 'þat mun engi mæla 'sá er fyrir er, at jer sjeð velkomnir'. skarphjeðinn mælti 'ekki munu mega orð þín, því at þú ert 'annat hvárt hornkerling eða púta'. skarphjeðinn kvað þá vísu

auk munu elda síka
orð þín mega skorða
gjarn seð ek úlf ok örnu
ekki þessum rekkum.
hornkerling ertu hernar
hrings víðs freka skíða
baldr semr óðins öldu
útigangs eða púta.

'goldin skulu þjer þessi orð, áðr þú ferr heim' segir hallgerðr. helgi mælti 'þik em ek kominn 'at finna, þráinn — ef þú vill gera mjer sæmð 'nakkvara fyri hrakningar þær er ek hlaut í nor-'vegi fyri þínar sakir'. þráinn mælti 'aldri vissa 'ek, at it bræðr myndið gera drengskap ykkarn til 'fjár — eða hversu lengi skal fjárbón sjá yfir 'standa?' 'þat munu margir mæla' segir helgi 'at 'þú ættir at bjóða sæmðina, þar sem líf þitt lá 'við'. þá mælti hrappr 'þar gerði nú gæfumuninn, 'er sá hlaut skellinn er skyldi — ok dró yðr undir 'hrakningina enn oss undan'. 'lítil var þat gæfa' segir helgi 'at bregða trúnaði sínum við jarl enn

'taka þik við'. 'þykkiz þú eigi at mjer eiga bótina?' segir hrappr 'ek mun bæta þjer því sem mjer 'þykkir makligt'. 'þau ein skipti munu vit við 'eigaz' segir helgi 'at þjer mun ekki betr gegna'. skarphjeðinn mælti 'skiptið ekki orðum við hrapp, 'enn gjaldið hánum rauðan belg fyri grán'. hrappr mælti 'þegi þú, skarphjeðinn — ekki skal ek spara 'at bera mína öxi at höfði þjer'. 'reynt mun slíkt 'verða' segir skarphjeðinn 'hverr grjóti hleðr at 'höfði öðrum'. 'farið heim taðskegglingar' segir hallgerðr 'ok munu vjer yðr svá jafnan kalla hjeðan 'í frá enn föður yðvarn karl hinn skegglausa'. þeir fóru eigi fyrr heim, enn allir urðu sekir þessa orða þeir er fyri váru nema þráinn. hann þekti menn af orðum þessum. þeir fóru í braut njálssynir ok fóru þar til er þeir kvámu heim. þeir sögðu föður sínum. 'nemnduð jer nakkvara vátta 'at orðunum?' segir njáll. 'enga' sagði skarphjeðinn 'vjer ætlum ekki at sækja þetta nema á vápna- 'þingi'. 'þat mun engi nú ætla' segir bergþóra 'at jer þorið handa at hefja'. 'haf þú lítinn við, 'húsfreyja' segir kári 'at eggja sonu þína; því at 'þeir munu þó ærit framgjarnir'. eptir þat tala þeir lengi hljótt allir feðgar ok kári.

92. Nú verðr umræða mikil um deild þeira — ok þóttuz allir vita, at eigi myndi svá gört sjatna. rúnólfr son úlfs örgoða austr í dal var vin þráins mikill ok hafði boðit þráni heim; ok var á kveðit, at hann skyldi koma austr, er þrjár vikur væri af vetri eða mánaðr. þráinn bað til þessar ferðar hrapp með sjer ok grana gunnarsson, gunnar lambason, lamba sigurðarson ok loðin ok

tjörva. þeir váru átta. þær skyldu ok fara mæðgur hallgerðr ok þórgerðr. því lýsti ok þráinn, at hann ætlaði at vera í mörk með katli bróður sínum, ok kvað á, hversu margar nætr hann ætlaði heiman at vera. þeir höfðu allir alvæpni. riðu þeir austr yfir markarfljót ok fundu þar konur snauðar. þær báðu, at þær skyldi reiða vestr yfir fljótit. þeir gerðu svá. þá riðu þeir í dal ok höfðu þar góðar viðtökur. þar var fyri ketill ór mörk. sátu þeir þar tvær nætr. rúnólfr ok ketill báðu þráin, at hann myndi semja við njálssonu. enn hann ljetz aldri mundu fje gjalda ok svaraði styggt ok kveðz hvergi þykkjaz varbúinn við njálssonum, hvar sem þeir fyndiz. 'vera má, at svá 'sje' segir rúnólfr 'enn ek hefi hina skilning, at 'engi sje þeira maki, síz gunnarr at hlíðarenda 'ljetz; ok er þat líkara, at hjer dragi öðrum hvár-'um til bana'. þráinn kveðz ekki þat mundu hræðaz. þá fór þráinn upp í mörk ok var þar tvær nætr. síðan reið hann ofan í dal, ok var hann hvartveggja út leystr með sæmiligum gjöfum. markarfljót fjell í meðal höfuðísa ok váru á smár spengr hjer ok hvar. þráinn sagði, at hann ætlaði heim at ríða um kveldit. rúnólfr mælti, at hann skyldi eigi heim ríða — sagði þat varligra vera at fara eigi sem hann hefði sagt. þráinn svarar 'hræzla er 'þat, ok vil ek þat eigi'. göngukonur þær, er þeir þráinn reiddu yfir fljótit, kvámu til bergþórshváls. ok spurði bergþóra, hvaðan þær væri. enn þær sögðuz vera austan undan eyjafjöllum. 'hverr reiddi 'yðr yfir markarfljót?' segir bergþóra. 'þeir, er 'mestir oflátar váru' segja þær. 'hverir váru þeir?'

segir bergþóra. ‘þráinn sigfússson’ sögðu þær ‘ok ‘fylgðarmenn hans. enn þat þótti oss at, er þeir ‘váru svá fjölorðir ok illorðir hingat til bónda þíns ‘ok sona hans’. bergþóra mælti ‘margir kjósa eigi ‘orð á sik’. síðan fóru þær í braut, ok gaf bergþóra þeim gýligjafar ok spurði þær, hvenær þráinn myndi heim koma. þær sögðu, at hann myndi vera heiman fjórar nætr eða fimm. síðan sagði bergþóra sonum sínum ok kára mági sínum, ok töluðu þau lengi leyniliga. enn þann morgin hinn sama, er þeir þráinn riðu austan, þá vaknaði njáll snimma ok heyrði, at öx skarphjeðins kom við þili. stendr þá njáll upp ok gengr út. hann sjer, at synir hans eru með vápnum allir ok svá kári mágr hans. skarphjeðinn var fremstr. hann var í blám stakki ok hafði törguskjöld ok öxi sína reidda um öxl. næst hánum gekk kári. hann hafði silkitreyju ok hjálm gylldan, skjöld ok var dreginn á leó. næst hánum gekk helgi. hann hafði rauðan kyrtil ok hjálm ok rauðan skjöld ok markaðr á hjörtr. allir váru þeir í litklæðum. njáll kallaði á skarphjeðin ‘hvert skal fara, frændi?’ ‘í sauðaleit’ sagði hann. ‘svá var ok eitt sinn fyrr’ segir njáll ‘ok veidduð jer þá menn’. skarphjeðinn hló at ok mælti ‘heyrið jer, hvat karlinn segir faðir várr? ‘eigi er hann grómlauss’. ‘hvenær mæltir þú þetta ‘fyrr?’ segir kári. ‘þá vá ek sigmund hinn hvíta ‘frænda gunnars’ segir skarphjeðinn. ‘fyrir hvat?’ sagði kári. ‘hann hafði drepit þórð leysingjason ‘fóstra várn’ segir skarphjeðinn. njáll gekk inn. enn þeir fóru upp í rauðaskriður ok biðu þar. máttu þeir þaðan sjá, þegar hinir riði austan frá

dal. sólskin var um daginn ok heiðviðri. nú ríða þeir þráinn ofan frá dal eptir eyrunum. lambi sigurðarson mælti 'skildir blika við í rauðaskriðum, 'er sólin skínn á; ok mun þar vera nakkvarra 'manna fyrisát'. 'þá skulu vjer snúa ofan með 'fljótinu' segir þráinn 'ok munu þeir þá til móts 'við oss, ef þeir eigu við oss nökkur eyrendi'. sneru þeir þráinn þá ofan með fljótinu. skarphjeðinn mælti 'nú hafa þeir sjet oss — því snúa 'þeir nú leiðinni; ok er oss nú engi annarr til 'enn hlaupa ofan fyri þá'. kári mælti 'margir 'munu fyri sitja ok hafa eigi þann veg liðsmun 'sem vjer. eru þeir átta enn vjer fimm'. snúa þeir nú ok ofan með fljótinu ok sjá yfir spöng niðri ok ætla þar yfir. þeir þráinn námu staðar upp frá spönginni á ísinum. þráinn mælti 'hvat 'munu menn þessir vilja? þeir eru fimm, enn vjer 'erum átta'. lambi sigurðarson mælti 'þess get ek, 'at þó myndi þeir til hætta, þó at manni stæði 'fleira fyri'. þráinn ferr af kápunni ok tekr af sjer hjálminn. þat varð skarphjeðni, er þeir hljópu ofan með fljótinu, at stökk í sundr skóþvengr hans, ok dvaldiz hánum eptir. 'hví hvikaz þjer 'svá, skarphjeðinn?' kvað grímr. 'bind ek skó minn' segir skarphjeðinn. 'föru vjer fyri' segir kári 'svá 'lítz mjer á skarphjeðin, sem hann muni ekki 'seinni verða enn vjer'. snúa þeir nú ofan til spangarinnar ok fara mikinn. skarphjeðinn spratt upp þegar er hann hafði bundit skóinn ok hafði uppi öxina rimmugýgi. hann hleypr at fram at fljótinu. enn fljótit var svá djúpt, at langt var um úfært. mikit svell var hlaupit upp fyrir austan

fljótit ok svá hált sem gler, ok stóðu þeir þráinn á miðju svellinu. skarphjeðinn hefr sik á lopt ok hleypr yfir fljótit meðal höfuðísa ok stöðvar sik ekki ok rennir þegar af fram fótskriðu. svellit var hált mjök — ok fór hann svá hart, sem fugl flygi. þráinn ætlaði í því at setja á sik hjálminn. skarphjeðin bar nú upp at fyrr — ok höggr til þráins með öxinni rimmugýgi, ok kom í höfuðit ok klauf ofan í jaxlana svá at þeir fjellu niðr á ísinn. þessi atburðr varð með svá skjótri svipan, at engi kom höggvi á hann. hann renndi þegar frá ofan óð-fluga. tjörvi renndi fyrir hann törgu, ok steðjaði hann yfir upp ok stóðz þó ok rennir á enda svellsins. þá koma þeir kári at neðan í mót hánum. 'karlmannliga er at farit' segir kári. 'eptir 'er enn yðvarr hluti' segir skarphjeðinn ok kvað vísu

auðs kom ek eigi síðar
enn til vápna sennu
jer því at æskirýri
allharðan ljet ek falla.
enn því at jarl hrauð unnar
elg fyri grím ok helga
nú er eldviðum öldu
efni slíks at hefna.

ok þessa aðra

brátt ljet ek brynjum hætta
bengríði fram ríða
fylldi heldr á holdi
hrafn vandgjálpar nafna.
veitið hrapp sem hjetuð
hríð á ísi víðum
reið söng róstu hljóðum
rimmugýgr til dimmum.

snúa þeir þá upp at þeim. þeir grímr ok helgi sjá, hvar hrappr var, ok sneru þegar at hánum. hrappr höggr þegar til gríms með öxinni. helgi sjer þetta ok höggr á höndina hrappi svá at af tók enn niðr fjell öxin. hrappr mælti ‘hjer hefir ‘þú mikit nauðsynjaverk unnit; því at þessi hönd ‘hefir mörgum manni mein gört ok bana’. ‘hjer ‘skal nú ęndir á verða’ segir grímr ok leggr spjóti í gegnum hann. fjell hrappr þá dauðr niðr. tjörvi snýr í móti kára ok skýtr at hánum spjóti. kári hljóp í lopt upp, ok flaug spjótit fyri neðan fætr hánum. kári hleypr at hánum ok höggr til hans með sverðinu, ok kom á brjóstit ok gekk þegar á hol, ok hafði hann þegar bana. skarphjeðinn grípr þá báða senn gunnar lambason ok grana gunnarsson ok mælti ‘tekit hefi ek hjer hvelpa ‘tvá — eða hvat skal við gera?’ ‘kost átt þú’ segir helgi ‘at drepa hvárntveggja, ef þú vill þá ‘feiga’. ‘eigi nenni ek’ segir skarphjeðinn ‘at hafa ‘þat saman at veita högna enn drepa bróður hans’. ‘koma mun þar einu hverju sinni’ segir helgi ‘at ‘þú myndir vilja hafa drepit þá; því at þeir munu ‘þjer aldri trúir verða — ok engi þeira, er nú eru ‘hjer’. ‘ekki mun ek hræðaz þá’ segir skarphjeðinn. síðan gáfu þeir grið grana gunnarssyni ok gunnari lambasyni ok lamba sigurðarsyni ok loðni. eptir þat sneru þeir heim, ok spurði njáll tíðenda. þeir segja hánum öll sem gerst. njáll mælti ‘mikil ‘eru tíðendi þessi; ok er þat líkara, at hjer leiði ‘af dauða eins sonar míns, ef eigi verðr meira at’. gunnarr lambason flutti lík þráins með sjer til grjótár, ok var hann þar heygðr.

93. Ketill í mörk átti þórgerði dóttur njáls, sem fyrr var sagt, enn var bróðir þráins, ok þóttiz hann við vant um kominn. hann reið til njáls ok spurði, hvárt hann vildi nakkvat bæta víg þráins. njáll svaraði ‘bæta vil ek svá at vel sje. ok vil ‘ek, at þú leitir þess við bræðr þína þá er bauga ‘eigu at taka, at þeir taki sættum’. ketill kvaðz þat vildu gera gjarna. var þat þá ráð þeira, at ketill skyldi fara ok finna þá alla, er gjöld áttu at taka, ok koma á griðum. síðan reið ketill heim. ketill ferr nú at finna bræðr sína ok stefndi þeim öllum saman til hlíðarenda. tekr hann þar umbræðu við þá, ok var högni með hánum í allri umbræðu. ok kom svá, at menn váru til gerðar teknir ok lagðr til fundr, ok váru gör manngjöld fyri víg þráins, ok tóku þeir allir við bótum sem lög stóðu til. síðan var mælt fyri tryggðum ok búit um sem trúligast. greiddi njáll fje allt af hendi vel ok sköruliga. var þá kyrrt um stund. einu hverju sinni reið njáll upp í mörk, ok töluðu þeir ketill dag allan. reið njáll heim um kveldit — ok vissi engi maðr, hvat í ráðagerð hafði verit. litlu síðar fór ketill til grjótár. hann mælti til þórgerðar ‘lengi hefi ek mikit unnt þráni bróður ‘mínum — mun ek enn þat sýna; því at ek vil ‘bjóða til fóstrs höskuldi syni þráins’. ‘gera skal ‘þjer kost á þessu’ segir hón ‘þú skalt veita þessum sveini allt þat er þú mátt þá er hann er ‘roskinn ok hefna hans, ef hann er með vápnum ‘veginn, ok leggja fje til kvánarmundar hánum. ‘ok skalt þú þetta allt sverja’. hann játtaði þessu

öllu. ferr höskuldr nú heim með katli ok er með hánum nakkvara hríð.

94. Einu hverju sinni ríðr njáll upp í mörk, ok var tekit við hánum vel, ok var hann þar um nóttina. um kveldit gekk sveinninn at hánum, ok kallaði njáll á hann. gekk hann þegar til hans. njáll hafði fingrgull á hendi ok sýndi sveininum. sveinninn tók við gullinu ok hugði at ok dró á fingr sjer. njáll mælti 'vill þú þiggja gullit at 'gjöf?' 'þiggja vil ek víst' segir sveinninn. 'veizt 'þú' segir njáll 'hvat föður þínum varð at bana?' sveinninn svarar 'veit ek, at skarphjeðinn vá hann; 'ok þurfu vit ekki á þat at minnaz, er sættz hefir 'á verit ok fullar bætr hafa fyri komit'. 'betr er 'svarat' segir njáll 'enn ek spurða, ok munt þú 'verða góðr maðr'. 'góðar þykkja mjer spásögur 'þínar' segir höskuldr 'því at ek veit, at þú 'ert forspár ok úlyginn'. njáll mælti 'nú vil 'ek bjóða þjer fóstr, ef þú vill þiggja'. höskuldr kvaðz þiggja vilja bæði þann góða ok annan þann sem hann gerði hánum. urðu þær málalyktir, at höskuldr fór heim með njáli til fóstrs. hann ljet sveininum ekki í mein ok unni mikit. synir njáls leiddu hann eptir sjer ok gerðu hánum allt til sóma. nú líðr þar til er höskuldr er frumvaxti. hann var bæði mikill ok sterkr, manna fríðastr sýnum ok hærðr vel, manna bezt vígr, blíðr í máli, örlátr, stilltr vel, orðgóðr til allra manna ok vinsæll. njálssonu ok höskuld skildu hvártki á orð nje verk.

95. Maðr er nemndr flosi. hann var sonr þórðar freysgoða, össurar-sonar, ásbjarnar-sonar,

heyjangrsbjarnar-sonar, helga-sonar, bjarnar-sonar bunu, gríms-sonar hersis ór sogni. móðir flosa var ingunn dóttir þóris af espihóli, hámundar-sonar heljarskinns, hjörs-sonar, hálfs-sonar konungs, er rjeð fyrir hálfsrekkum, hjörleifs-sonar hins kvensama. móðir þóris var ingunn dóttir helga hins magra, er nam eyjafjörð. flosi átti steinvöru dóttur halls af síðu. hón var laungetin, ok hjet sólvör móðir hennar dóttir herjólfs hins hvíta. flosi bjó at svínafelli ok var höfðingi mikill. hann var mikill vexti ok styrkr, manna kappsamastr. bróðir hans hjet starkaðr. hann var eigi sammæðra við flosa. móðir starkaðar var þraslaug dóttir þórsteins titlings, geirleifssonar. enn móðir þraslaugar var unnr dóttir eyvindar karfa landnámamanns ok systir móðólfs hins spaka. bræðr flosa váru þeir þórgeirr ok steinn, kolbeinn ok egill. hildigunnr hjet dóttir starkaðar bróður flosa. hón var skörungr mikill ok kvenna fríðust sýnum. hón var svá hög, at fár konur váru jafnhagar. hón var allra kvenna grimmust ok skaphörðust enn drengr góðr þar sem vel skyldi vera.

96. Hallr hjet maðr, er kallaðr var síðuhallr. hann var þórsteins-son, böðvarssonar. móðir halls hjet þórdíss ok var össurar-dóttir, hróðlaugs-sonar, rögnvalds-sonar jarls af mæri, eysteins-sonar glumru. hallr átti jóreiði þiðranda-dóttur hins spaka, ketils-sonar þryms, þóris-sonar þiðranda ór veradal. bróðir jóreiðar var ketill þrymr í njarðvík ok þórvaldr faðir helga droplaugarsonar. hallkatla var systir jóreiðar móðir þórkels geitissonar ok þeira þiðranda. þórsteinn hjet bróðir halls ok var kallaðr breiðmagi.

son hans var kolr, er kári vegr í bretlandi. synir halls af síðu váru þeir þórsteinn ok egill, þórvaldr ok ljótr ok þiðrandi sá er dísir drápu.

Þórir hjet maðr ok var kallaðr holtaþórir. hans synir váru þeir þórgeirr skorargeirr ok þórleifr krákr ok þórgrímr hinn mikli.

97. Nú er þar til máls at taka, at njáll talaði við höskuld fóstra sinn 'ráðs vilda ek þjer leita, 'fóstri, ok kvánfangs'. höskuldi kveðz þat vel at skapi ok bað hann fyri sjá 'eða hvar vill þú 'helzt á leita?' njáll svarar 'kona heitir hildi-'gunnr ok er starkaðar-dóttir, þórðar-sonar freys-'goða. þann veit ek kost beztan.' höskuldr mælti 'sjá þú einn fyri, fóstri minn. þat skal mitt ráð, 'sem þú vill vera láta'. 'hjer munu vit á leita' segir njáll. lítlu síðar kvaddi njáll menn til ferðar með sjer. fóru þeir sigfússsynir ok synir njáls allir ok kári sölmundarson. þeir ríða austr til svínafells. fá þeir þar góðar viðtökur. um daginn eptir ganga þeir njáll ok flosi á tal. þar koma niðr ræður njáls, at hann segir svá 'þat er erindi mitt 'hingat, at vjer förum bónorðsför ok mælum til 'mægða við þik, flosi, enn til eiginorðs við hildi-'gunni bróðurdóttur þína'. 'fyrir hvers hönd?' segir flosi. 'fyrir hönd höskulds þráinssonar fóstra míns' segir njáll. 'vel er slíkt stofnat' segir flosi 'enn 'þó hafið jer mikit í hættu hvárir við aðra — eða 'hvat segir þú frá höskuldi?' 'gott má ek frá 'hánum segja' segir njáll 'ok skal ek svá fje til 'leggja, at yðr þykki sæmiliga, ef jer vilið þetta 'mál at álitum gera'. 'kalla munu vjer á hana' segir flosi 'ok vita, hversu henni lítz maðrinn'.

var þá sent eptir henni, ok kom hón þangat. flosi segir henni bónorðit. hón kvaðz vera kona skapstór 'ok veit ek eigi, hversu mjer er hent við 'þat, er þar eru svá menn fyrir — enn þat þó 'eigi síðr, at sjá maðr hefir ekki mannaforráð; ok 'hefir þú þat mælt, at þú myndir eigi gipta mik 'goðorðslausum manni'. 'þat er ærit eitt til' segir flosi 'ef þú vill eigi giptaz höskuldi, at þá mun 'ek engan kost á gera'. 'þat mæli ek eigi' segir hón 'at ek vilja eigi giptaz höskuldi, ef þeir fá 'hánum mannaforráð. enn elligar mun ek engan 'kost á gera'. njáll mælti 'þá vil ek bíða láta 'mín um þetta mál þrjá vetr'. flosi svaraði, at svá skyldi vera. 'þann hlut vilda ek til skilja' segir hildigunnr 'ef þessi ráð tækiz, at vit værim 'austr hjer'. njáll kvaðz þat vilja skilja undir höskuld. enn höskuldr kvaðz mörgum vel trúa enn engum betr enn fóstra sínum. nú ríða þeir austan. njáll leitaði höskuldi um mannaforráð, ok vildi engi selja sitt goðorð. líðr nú sumarit til alþingis. þetta sumar váru þingdeildir miklar. gerði þá margr sem vant var at fara til fundar við njál. enn hann lagði þat til mála manna, sem ekki þótti líkligt, at eyddiz sóknir; ok varð af því þræta mikil, er málin máttu eigi lúkaz — ok riðu menn heim af þingi úsáttir. líðr nú þar til, er kemr annat þing. njáll reið til þings. ok er fyrst kyrrt þingit allt þar til, er njáll talar, at mönnum væri mál at lýsa sökum sínum. margir mæltu, at til lítils þætti þat koma, er engi kvæmi sínu máli fram, þó at til alþingis væri stefnt 'ok vilju 'vjer heldr' segja þeir 'heimta várt mál með oddi

'ok eggju'. 'svá má eigi vera' segir njáll 'ok 'hlýðir þat hvergi at hafa eigi lög í landi. enn 'þó hafið jer mikit til yðvars máls um þat; ok 'kemr þat til vár, er lögin kunnum ok þeim 'skulum stýra. þykki mjer þat ráð, at vjer kallimz 'saman allir höfðingjar ok talim um'. þeir gengu þá til lögrjettu. njáll mælti 'þik kveð ek at þessu, 'skapti þóroddsson, ok aðra höfðingja, at mjer 'þykkir sem málum várum sje komit í únýtt efni, 'ef vjer skulum sækja mál í fjórðungsdómum, 'ok verði svá vafit, at eigi megi lúkaz nje fram 'ganga. þykki mjer þat ráðligast, at vjer ættim 'hinn fimmta dóm ok sæktim þar þau mál, er 'eigi megu lúkaz í fjórðungsdómi'. 'hversu skalt 'þú' sagði skapti 'nemna fimmtardóminn — er fyri 'forn goðorð er nemndr fjórðungsdómr — fernar 'tylftir, í fjórðungi hverjum?' 'sjá mun ek ráð til 'þess' segir njáll 'at taka upp ný goðorð —. þeir 'er bezt eru til fallnir ór fjórðungi hverjum; ok 'segiz þeir í þing með þeim, er þat vilja'. 'þenna 'kost vilju vjer' segir skapti 'eða hversu vandar 'sóknir skulu hjer vera?' 'þau mál skulu hjer í 'koma' segir njáll 'of alla þingsafglöpun — ef menn 'bera ljúgvitni eða ljúgkviðu. hjer skulu ok í koma 'vjefangsmál öll þau er menn vjefengja í fjórðungs-'dómi, ok skal þeim stefna til fimmtardóms. svá 'ok, ef menn bjóða fje eða taka fje til liðs sjer. 'í þessum dómi skulu vera allir hinir styrkjustu 'eiðar ok fylgja tveir menn hverjum eiði, er þat 'skulu leggja undir þegnskap sinn, er hinir sverja. 'svá skal ok, ef annarr ferr með rjett mál enn 'annarr með rangt — þá skal eptir þeim dæma,

'er rjett fara at sókn. hjer skal ok sækja hvert 'mál sem í fjórðungsdómi — útan þat, er nemndar 'eru fernar tylftir í fimmtardóm, þá skal sækjandi 'nemna sex menn ór dómi enn verjandi aðra sex. 'enn ef hann vill eigi ór nemna, þá skal sækjandi 'nemna þá ór sem hina. enn ef sækjandi nemnir 'eigi ór, þá er únýtt málit; því at þrennar tylftir 'skulu um dæma. vjer skulum ok hafa þá lög-'rjettuskipun, at þeir, er sitja á miðjum pöllum, 'skulu rjettir at ráða fyri lofum ok lögum; ok skal 'þá velja til þess, er vitrastir eru ok bezt at sjer. 'þar skal ok vera fimmtardómr. enn ef þeir verða 'eigi á sáttir, er í lögrjettu sitja, hvat þeir vilja 'lofa eða í lög leiða, þá skulu þeir ryðja lögrjettu 'til, ok skal ráða afl með þeim. enn ef sá er 'nakkvarr fyrir útan lögrjettu, at eigi nái inn at 'ganga eða þykkiz borinn vera máli, þá skal hann 'verja lýriti svá at heyri í lögrjettu, ok hefir hann 'þá únýtt fyri þeim öll lof þeira ok allt þat er 'þeir mæltu til lögskila ok varði lýriti'. eptir þat leiddi skapti þóroddsson í lög fimmtardóm ok allt þetta, er nú var talit. eptir þat gengu menn til lögbergs. tóku menn þá upp ný goðorð. í norðlendingafjórðungi váru þessi ný goðorð: melmannagoðorð í miðfirði ok laufæsingagoðorð í eyjafirði. þá kvaddi njáll sjer hljóðs ok mælti 'þat er mörg-'um mönnum kunnigt, hversu farit hefir með oss 'sonum mínum ok grjótármönnum — at þeir drápu 'þráin sigfússson, ok var sættz á málit, ok ek tók 'við höskuldi syni þráins. hefi ek nú ráðit hánum 'kvánfang, ef hann fær goðorð nakkvat. enn engi vill 'selja sitt goðorð. vil ek nú biðja yðr, at jer leyfið,

'at ek taka upp nýtt goðorð á hvítanesi til handa 'höskuldi'. hann fjekk þat lof af öllum. tekr njáll nú upp goðorðit til handa höskuldi, ok var hann síðan kallaðr höskuldr hvítanessgoði. eptir þetta ríða menn heim af þingi. njáll dvaldiz skamma stund heima, áðr hann reið austr til svínafells — ok synir hans ok höskuldr — ok vekr bónorðit við flosa. enn hann kveðz efna mundu öll mál við þá. var þá hildigunnr föstnuð höskuldi ok kveðit á brúðhlaupsstefnu; ok lýkr svá með þeim. ríða þeir þá heim. enn í annat sinn riðu þeir til brúðhlaups. leysti flosi út allt fje hildigunnar eptir boðit ok greiddi vel af hendi. fóru þau til bergþórshváls ok váru þar þau missari, ok fór allt vel með þeim hildigunni ok bergþóru. um várit eptir keypti njáll land í vörsabæ ok fær þat höskuldi, ok ferr hann þangat byggðum sínum. njáll rjeð hánum hjón öll. ok svá var dátt með þeim öllum saman, at engum þótti ráð ráðit, nema þeir rjeði allir um. bjó höskuldr í vörsabæ lengi svá at hvárir studdu annarra sæmð, ok váru synir njáls í ferðum með höskuldi. svá var ákaft um vináttu þeira, at hvárir buðu öðrum heim hvert haust ok gáfu stórgjafar. ferr svá lengi fram.

98. Maðr hjet lýtingr. hann bjó á sámsstöðum. hann átti þá konu, er steinvör hjet. hón var sigfússdóttir, systir þráins. lýtingr var mikill maðr vexti ok styrkr ok auðigr at fje, illr viðreignar. þat var einu hverju sinni, at lýtingr hafði boð inni á sámsstöðum. hann hafði þangat boðit höskuldi hvítanessgoða ok sigfússsonum. þeir kvámu þar allir. þar var ok grani gunnarsson ok gunnarr

lambason ok lambi sigurðarson. höskuldr njálsson átti bú í holti ok móðir hans, ok reið hann jafnan til bús síns frá bergþórshváli, ok lá leið hans um garð á sámsstöðum. höskuldr átti son, er ámundi hjet. hann hafði blindr verit borinn. hann var þó mikill vexti ok öflugr. lýtingr átti bræðr tvá. hjet annarr hallsteinn enn annarr hallgrímr. þeir váru hinir mestu úeirðarmenn — ok váru þeir jafnan með lýtingi bróður sínum; því at aðrir menn kvámu ekki skapi við þá. lýtingr var úti löngum um daginn, enn stundum gekk hann inn. hann gekk til sætis síns. þá kom kona inn, er úti hafði verit. hón mælti 'of fjarri váruð jer úti at 'sjá, er oflátinn reið um garð'. 'hverr ofláti var 'sá' segir lýtingr 'er þú segir frá?' 'höskuldr 'njálsson reið hjer um garð' segir hón. lýtingr mælti 'opt ríðr hann hjer um garð ok er mjer 'eigi skapraunarlaust; ok bjóðumz ek til þess, 'höskuldr mágr, at fara með þjer, ef þú vill hefna 'föður þíns ok drepa höskuld njálsson'. 'þat vil 'ek eigi' segir höskuldr 'ok launa ek þá verr, enn 'vera skyldi, njáli fóstra mínum; ok þrífz þú aldri 'fyrir heimboð' ok spratt upp undan borðinu ok ljet taka hesta sína ok reið heim. lýtingr mælti þá til grana gunnarssonar 'þú vart hjá, er þráinn 'var veginn — ok mun þjer þat minnisamt — ok 'svá þú, gunnarr lambason, ok þú, lambi sigurðar-'son. vil ek nú, at vjer ráðim at höskuldi njáls-'syni ok drepim hann í kveld, er hann ríðr heim'. 'nei' segir grani 'ekki mun ek fara at njálssonum 'ok rjúfa sætt þá er góðir menn gerðu'. slíkum orðum mælti hverr þeira ok svá sigfússsynir —

ok tóku þat ráð allir at ríða í braut. þá mælti lýtingr, er þeir váru í brautu 'þat vitu allir menn, 'at ek hefi við engum bótum tekit eptir þráin mág 'minn; skal ek ok aldri una því, at engi komi 'mannhefnd eptir hann'. síðan kvaddi hann til ferðar með sjer bræðr sína tvá ok húskarla þrjá. þeir fóru á leið fyrir höskuld ok sátu fyrir hánum norðr frá garði í gróf nakkvarri ok biðu þar til þess er var miðr aptann. þá reið höskuldr at þeim. þeir spretta þá upp allir með vápnum ok sækja at hánum. höskuldr varðiz svá vel, at þeir fá lengi eigi sóttan hann. enn þar kom um síðir, at hann særði lýting á hendi enn drap heimamenn hans tvá ok fjell síðan. þeir særðu höskuld sextán sárum, enn eigi hjoggu þeir höfuð af hánum. þeir fóru í skógana fyrir austan rangá ok fálu sik þar. þetta kveld hit sama hafði smalamaðr hróðnýjar fundit höskuld dauðan ok fór heim ok sagði hróðnýju víg sonar síns. hón mælti 'ekki mun hann 'dauðr vera — eða var af hánum höfuðit?' 'eigi var 'þat' segir hann. 'vita mun ek, ef ek sje' segir hón 'ok tak þú hest minn ok akfæri'. hann gerði svá ok bjó um með öllu. ok síðan fóru þau þangat, sem höskuldr lá. hón leit á sárin ok mælti 'svá er, sem mik varði, at hann myndi ekki 'dauðr með öllu; ok mun njáll græða stærri sár'. síðan tóku þau ok lögðu hann í vagarnar ok óku til bergþórshváls ok báru þar inn í sauðahús ok láta hann sitja upp við vegginn. síðan gengu þau heim bæði ok drápu á dyrr; ok gekk húskarl einn til dura. hón snarar þegar inn hjá hánum ok ferr þar til er hón kemr at hvílu njáls. hón

spurði, hvárt njáll vekði. hann kveðz sofit hafa þar til 'enn nú em ek vaknaðr — eða hví ert 'þú hjer komin svá snimma?' hróðný mælti 'statt 'þú upp ór binginum frá elju minni ok gakk út 'með mjer ok svá hón ok synir þínir'. þau stóðu upp ok gengu út. skarphjeðinn mælti 'töku vjer 'vápn vár ok höfum með oss'. njáll lagði ekki til þess, ok hljópu þeir inn ok gengu út vápnaðir. ferr hróðný fyri til þess er þau koma at sauðahúsinu. hón gengr inn ok bað þau ganga eptir. hón vatt upp skriðljósi ok mælti 'hjer er nú, 'njáll, höskuldr son þinn ok hefir fengit á sjer 'sár mörg, ok mun hann nú þurfa lækningar'. njáll mælti 'dauðamörk sje ek á hánum enn engi 'lífsmörk — eða hví hefir þú eigi veitt hánum 'nábjargir, er opnar eru nasarnar?' 'þat ætlaða 'ek skarphjeðni' segir hón. skarphjeðinn gekk at ok veitti hánum nábjargir. skarphjeðinn mælti þá við föður sinn 'hverr segir þú at hann hafi vegit?' njáll svarar 'lýtingr af sámstöðum mun hafa vegit 'hann ok bræðr hans'. hróðný mælti 'þjer fel ek 'á hendi, skarphjeðinn, at hefna bróður þíns. ok 'vænti ek, at þjer muni vel fara, þó at hann sje 'eigi skilgetinn, ok þú munir mest eptir ganga'. bergþóra mælti 'undarliga er yðr farit, er jer vegið 'víg þau er yðr rekr lítit til enn meltið slíkt ok 'sjóðið fyrir yðr svá at ekki verðr af; ok mun 'hjer koma skjótt höskuldr hvítanessgoði ok biðja 'yðr sætta, ok munuð jer veita hánum þat — ok 'er nú til at ráða ef jer vilið'. skarphjeðinn mælti 'eggjar móðir vár oss nú lögeggjan'. síðan hljópu

þeir út allir. hróðný gekk heim með njáli ok var þar um nóttina.

99. Nú er at segja frá þeim skarphjeðni, at þeir stefna upp til rangár. skarphjeðinn mælti 'stöndu vjer nú ok hlýðum til'. þeir gerðu svá. síðan mælti hann 'föru vjer nú hljótt; því at ek 'heyri mannamál upp með ánni. eða hvárt vilið 'it heldr eiga við lýting einn eða við bræðr hans 'báða?' þeir kváðuz heldr vilja eiga við lýting einn. 'í hánum er þó veiðrin meiri' segir skarphjeðinn 'ok þykki mjer illa ef undan berr; enn ek 'treysti mjer bezt um at eigi dragi undan.' 'til 'skulu vit svá stefna' segir helgi 'ef vit komumz 'í færi, at eigi reki undan'. síðan gengu þeir þangat sem skarphjeðinn hafði heyrt mannamálit ok sjá, hvar þeir lýtingr eru við læk einn. skarphjeðinn hleypr þegar yfir lækinn ok í melbakkann öðrum megin. þar stóð hallgrímr á uppi ok þeir bræðr. skarphjeðinn höggr á lærit hallgrími svá at þegar tók undan fótinn enn þrífr hallkel annarri hendi. lýtingr lagði til skarphjeðins. helgi kom þá at ok brá við skildinum, ok kom þar í lagit. lýtingr tók upp stein ok laust skarphjeðin, ok varð hallkell lauss. hallkell hleypr þá upp á melbakkann ok kemz eigi á upp annan veg enn hann skýtr niðr knjánum. skarphjeðinn slæmir til hans öxinni rimmugýgi ok höggr í sundr í hánum hrygginn. lýtingr snýr nú undan enn þeir grímr ok helgi eptir, ok kemr sínu sári á hann hvárr þeira. lýtingr komz út á ána undan þeim ok svá til hrossa ok hleypir til þess er hann kemr í vörsabæ. höskuldr var heima. lýtingr finnr

hann þegar ok segir hánum verkin. 'slíks var 'þjer ván' segir höskuldr 'þú fórt rasandi mjök. 'mun hjer sannaz þat sem mælt er, at skamma 'stund verðr hönd höggvi fegin. þykki mjer sem 'þjer þykki nú ísjávert, hvárt þú munt fá haldit 'þik fyri njálssonum'. 'svá er víst' segir lýtingr 'at ek kvámumz nauðuliga undan; enn þó vilda 'ek nú, at þú kvæmir mjer í sætt við njál ok 'sonu hans ok mætta ek halda búi mínu'. 'svá 'skal vera' segir höskuldr. síðan ljet höskuldr söðla hest sinn ok reið til bergþórshváls við hinn sjetta mann. þá váru synir njáls heim komnir ok höfðu lagiz til svefns. höskuldr fór þegar at finna njál, ok gengu þeir á tal. höskuldr mælti til njáls 'hingat em ek kominn at biðja fyri lýtingi 'mági mínum. hefir hann stórt af gört við yðr — 'rofit sætt ok drepit son þinn'. njáll mælti 'lýtingr 'mun þykkjaz mikit afhroð goldit hafa í láti bræðra 'sinna. enn ef ek geri nakkvarn kost á, þá mun 'ek þín láta at njóta. ok mun ek þó þat skilja 'fyri sættina: at bræðr lýtings skulu úhelgir fallit 'hafa; lýtingr skal ok ekki hafa fyri sár sín enn 'bæta höskuld fullum bótum'. 'þat vil ek' segir höskuldr 'at þú einn dæmir'. njáll svarar 'þat 'mun ek nú gera sem þú vill'. 'vill þú nakkvat' segir höskuldr 'at synir þínir sje við?' njáll svarar 'ekki mun þá nær sættinni enn áðr; enn halda 'munu þeir þá sætt, er ek geri'. þá mælti höskuldr 'lúku vit þá málinu, ok sel þú lýtingi grið fyri 'sonu þína'. 'svá skal vera' segir njáll. 'þat vil 'ek' segir njáll 'at lýtingr gjaldi tvau hundruð silfrs 'fyri víg höskulds enn búi á sámstöðum. ok þykki

'mjer þó ráðligra, at hann seli land sitt ok ráðiz 'í braut — enn eigi fyri því: ekki mun ek rjúfa 'tryggðir á hánum nje synir mínir; enn þó þykki 'mjer vera mega, at nakkvarr rísi sá upp í sveit, 'at hánum sje viðsjávert. enn ef svá þykkir, sem 'ek gera hann hjeraðssekjan, þá leyfi ek, at hann 'sje hjer í sveit; enn hann ábyrgiz mestu til'. síðan fór höskuldr heim. þeir vöknuðu njálssynir ok spurðu föður sinn, hvat komit hefði. enn hann sagði þeim, at höskuldr var þar fóstri hans. 'hann 'mundi biðja fyri lýtingi' segir skarphjeðinn. 'svá 'var' segir njáll. 'þat var illa' segir grímr. 'ekki 'myndi höskuldr hafa skotit skildi fyrir hann' segir njáll 'ef þú hefðir drepit hann þá er þjer var þat 'ætlat'. skarphjeðinn kvað þá vísu

kennum landa linna
leygs gjörvallir þeygi
satt erat þollr nje þetta
þínligt föður mínum.
hafgeymir mun heiman
hyrs ef þat má spyrjaz
stendr af stála skyndi
stríð hins verra bíða.

'telju vjer ekki á föður várn' segir skarphjeðinn. nú er at segja frá því, at þessi sætt heldz með þeim síðan.

100. Höfðingjaskipti varð í norvegi. hákon jarl var liðinn undir lok enn kominn í staðinn óláfr tryggvason. urðu þau örlög hákonar jarls, at karkr þræll skar hann á háls á rimul í gaulardal. þat spurðiz með tíðendum þessum, at siðaskipti var orðit í norvegi. höfðu þeir kastat hinum

forna átrúnaði. enn óláfr konungr hafði kristnat vestrlönd — hjaltland ok orkneyjar ok færeyjar. þat mæltu margir menn svá at njáll heyrði, at slíkt væri mikil firn at hafna fornum sið ok átrúnaði. njáll sagði þá 'svá lítz mjer, sem hinn 'nýi átrúnaðr muni vera miklu betri ok sá muni 'sæll, er þann fær heldr. ok ef þeir menn koma 'út hingat, er þann sið bjóða, þá skal ek þat vel 'flytja'. hann mælti þat opt. hann fór opt frá öðrum mönnum einn saman ok þuldi. — þetta hit sama haust kom skip út austr í fjörðum í berufirði þar sem heitir gautavík. hjet þangbrandr stýrimaðr. hann var son vilbaldrs greifa ór saxlandi. þangbrandr var sendr út hingat af óláfi konungi tryggvasyni at bjóða trú rjetta. með hánum fór sá maðr íslenzkr, er guðleifr hjet. hann var son ara márs-sonar, atla-sonar, úlfs-sonar hins skjálga, högna-sonar hins hvíta, útryggs-sonar, úblauðs-sonar, hjörleifs-sonar hins kvensama hörðalandskonungs. guðleifr var vígamaðr mikill ok manna hraustastr ok harðgörr í öllu. bræðr tveir bjoggu á berunesi. hjet annarr þórleifr enn annarr ketill. þeir váru hólmsteins-synir, össurar-sonar hins breiðdælska. þeir lögðu til fund ok bönnuðu mönnum at eiga kaup við þessa menn. þetta spurði hallr af síðu. hann bjó at þváttá í álptafirði. hann reið til skips við þrjá tigu manna. hann ferr þegar á fund þangbrands ok mælti til hans 'hvárt ganga 'ekki mjök kaupin?' hann sagði, at svá var. 'nú 'vil ek segja þjer mitt eyrendi' segir hallr 'at ek 'vil bjóða yðr öllum heim til mín ok hætta á, hvárt 'ek geta kaup fyrir yðr'. þangbrandr þakkaði hánum

ok fór til þváttár. um haustit var þat, at þangbrandr var úti einn morgin snimma ok ljet skjóta sjer tjaldi ok söng messu í tjaldinu ok hafði mikit við; því at hátíð var mikil. hallr mælti til þangbrands 'í hverja minning heldr þú þenna dag?' 'michael engill á daginn' segir hann. 'hver rök 'fylgja engli þeim?' segir hallr. 'mörg' segir þangbrandr 'hann skal meta allt þat sem þú gerir bæði 'gott ok illt — ok er hann svá miskunnsamr, at 'hann metr allt þat meira, sem vel er gört'. hallr mælti 'eiga vilda ek hann mjer at vin'. 'þat munt 'þú mega' segir þangbrandr 'ok gefz þú hánum 'þá í dag með guði'. 'þat vil ek þá til skilja' segir hallr 'at þú heitir mjer því fyrir hann, at 'hann sje þá fylgjuengill minn'. 'því mun ek 'heita þjer' segir þangbrandr. tók hallr þá skírn ok öll hjú hans.

101. Um várit eptir fór þangbrandr at boða kristni ok hallr með hánum. enn er þeir kvámu vestr um lónsheiði til stafafells, þá bjó þar þórkell. hann mælti mest í móti trúnni ok skoraði þangbrandi á hólm. þá bar þangbrandr róðukross fyri skjöldinn. enn þó lauk svá með þeim, at þangbrandr hafði sigr ok drap þórkel. þaðan fóru þeir til hornafjarðar ok gistu í borgarhöfn fyri vestan heinabergssand. þar bjó hildir hinn gamli. hans son var glúmr, er fór til brennu með flosa. þar tók við trú hildir ok hjú hans öll. þaðan fóru þeir til fellshverfis ok gistu at kálfafelli. þar bjó kolr þórsteinsson frændi halls, ok tók hann við trú ok hjú hans öll. þaðan fóru þeir til breiðár. þar bjó össurr hróaldsson frændi halls

ok tók við primsigning. þaðan fóru þeir til svínafells, ok tók flosi primsigning enn hjet at fylgja þeim á þingi. þaðan fóru þeir vestr til skógahverfis ok gistu í kirkjubæ. þar bjó surtr ásbjarnar-son, þórsteins-sonar, ketils-sonar hins fíflska. þeir höfðu allir verit kristnir langfeðgar. eptir þat fóru þeir ór skógahverfi ok til höfðabrekku. þá spurðiz allt um ferð þeira. maðr hjet galdrahjeðinn, er bjó í kerlingardal. þar keyptu heiðnir menn at hánum, at hann skyldi deyða þangbrand ok föruneyti hans. hann fór upp á arnarstakksheiði ok efldi þar blót mikit. þá er þangbrandr reið austan, þá brast í sundr jörðin undir hesti hans, enn hann hljóp af hestinum ok komz upp á bakkann; enn jörðin svalg hestinn með öllum reiðingi, ok sá þeir hann aldri síðan. þá lofaði þangbrandr guð.

102. Guðleifr leitar nú galdrahjeðins ok finnr hann á heiðinni ok eltir hann ofan at kerlingardalsá ok komz í skotfæri við hann ok skýtr til hans spjóti ok í gegnum hann. þaðan fóru þeir til dyrhólma ok áttu þar fund, ok boðaði þangbrandr þar trú ok kristnaði þar ingjald son þórkels háeyrartyrðils. þaðan fóru þeir til fljótshlíðar ok boðuðu þar trú. þar mælti mest í mót vetrliði skáld ok ari son hans, ok fyri þat vágu þeir vetrliða, ok er þar um kveðin vísa þessi

ryðfjónar gekk raynir
randa suðr á landi
beðs í bœnar smiðju
baldrs sig talum halda.
sóknbeiðir ljet síðan
snjallr morðhamar gjalla

hauðrs í hattar steðja
hjaldrs vetrliða skaldi.

þaðan fór þangbrandr til bergþórshváls, ok tók njáll við trú ok öll hjú hans. enn mörðr valgarðsson gekk mest í móti. þeir fóru þaðan út yfir ár. þeir fóru í haukadal ok skírðu þar hall, ok var hann þá þrevetr. þaðan fóru þeir til grímsness. þar efldi flokk í móti þeim þórvaldr hinn veili ok sendi orð úlfi uggasyni, at hann skyldi fara at þangbrandi ok drepa hann, ok kvað til vísu þessa

úskelfum man 'ek ulfi
einhendis boð senda
mjer 'es við stála stýri
stugglaust syni ugga,
at gnýskúta geitis
goðvarg fyrir argan
þann 'es við ragn of rignir
reki hann enn vjer annan.

úlfr uggason kvað aðra vísu í móti

tekkat ek sunds þó 'at sendi
sannraynir boð tanna
hvarfs við hlaypiskarfi
hárbarðs vjea fjarðar.
esat ráfáka rœkis
rang esu mál á gangi
sje 'ek við mínu meini
mínligt flugu at gína.

'ok ætla ek ekki' sagði úlfr 'at vera ginningarfífl 'hans. enn gæti hann, at hánum vefiz eigi tungan 'um höfuð'. ok eptir þat fór sendimaðr aptr til þórvalds hins veila ok sagði hánum orð úlfs. þór-

valdr hafði mart manna um sik ok hafði þat við orð at sitja fyri þeim á bláskógaheiði. þeir þangbrandr ok guðleifr riðu ór haukadal. þeir mættu manni einum, er reið í mót þeim. sjá spurði at guðleifi. ok er hann fann hann, mælti hann 'njóta 'skalt þú þórgils bróður þíns á reykjahólum, at ek 'vil gera þjer njósn, at þeir hafa margar fyrisátir '— ok þat með, at þórvaldr hinn veili er með 'flokk sinn við hestlæk í grímsnesi'. 'ekki skulu 'vjer ríða at síðr' segir guðleifr 'til fundar við 'hann'. ok sneru þeir síðan ofan til hestlækjar. þórvaldr var þá kominn yfir lækinn. guðleifr mælti til þangbrands 'hjer er nú þórvaldr, ok hlaupum 'nú at hánum'. þangbrandr skaut spjóti í gegnum þórvald, enn guðleifr hjó á öxlina ok frá ofan höndina; ok var þat hans bani. eptir þat ríða þeir á þing upp — ok hafði svá nær, at frændr þórvalds myndi ganga at þeim. veittu þeir njáll ok austfirðingar þangbrandi. hjalti skeggjason kvað kviðling þenna

spari 'ek eigi goð gayja
gray þykki mjer frayja
[æ man annat tveggja
óðinn grey eða freyja].

hjalti fór útan um sumarit ok gissurr hvíti. enn skip þangbrands braut austr við búlandsnes, ok hjet skipit vísundr. þangbrandr fór allt vestr um sveitir. steinunn kom í mót hánum móðir skáldrefs. hón boðaði þangbrandi heiðni ok taldi lengi fyrir hánum. þangbrandr þagði, meðan hón talaði, enn talaði lengi eptir ok sneri því öllu, er hón hafði mælt, í villu. 'hefir þú heyrt þat' sagði hón 'er þórr

'bauð kristi á hólm, ok þorði kristr eigi at berjaz 'við þór?' 'heyrt hefi ek' segir þangbrandr 'at 'þórr var ekki nema mold ok aska, ef guð vildi 'eigi, at hann lifði'. 'veizt þú' segir hón 'hverr 'brotit hefir skip þitt?' 'hvat segir þú til?' segir hann. 'þat mun ek segja þjer' segir hón

braut fyri hjallu gæti
band ráku val strandar
magfellandi mellu
mástalls vísund allan.
hlífðit kristr þá 'es knayfði
knarr malmfeta varrar
lítt hygg ek at guð gætti
gylfa hreins at einu.

ok enn kvað hón aðra vísu

þórr brá þvinnils dýri
þangbrands ór stað langu
hristi borð ok baysti
barðs auk laust við jarðu.
mana skíð umb sjá síðan
sundfœrt atals grundar
hregg því at hart tók leggja
hánum kennt í spánu.

eptir þat skildu þau þangbrandr ok steinunn, ok fóru þeir vestr til barðastrandar.

103. Gestr oddleifsson bjó í haga á barðaströnd. hann var manna vitrastr, svá at hann sá fyrir örlög manna. hann gerði veizlu í móti þeim þangbrandi. þeir fóru í haga við sex tigu manna. þá var sagt, at þar væri fyri tvau hundruð heiðinna manna ok þangat væri ván berserks þess er útryggr hjet; ok váru allir við hann hræddir. frá

hánum var sagt svá mikit, at hann hræddiz hvártki eld nje egg; ok váru heiðnir menn hræddir mjök. þá spurði þangbrandr, ef menn vildi taka við trú. enn allir heiðnir menn mæltu í móti. 'kosti mun 'ek yðr gera' segir þangbrandr 'at vjer skulum 'reyna, hvár betri er trúan. vjer skulum gera 'elda þrjá. skuluð jer heiðnir menn vígja einn 'enn ek annan, enn hinn þriði skal úvígðr vera. 'enn ef berserkrinn hræðiz þann einn eldinn, er 'ek vígi, enn veðr hina báða, þá skuluð jer taka 'við trú'. 'þetta er vel mælt' segir gestr 'ok mun 'ek þessu játa fyri mik ok heimamenn mína'. ok er gestr hafði þetta mælt, þá játuðu miklu fleiri. þá var sagt, at berserkrinn færi at bænum. ok váru þá görvir eldarnir ok brunnu. tóku menn þá vápn sín ok hljópu upp í bekkina ok biðu svá. berserkrinn hleypr at með vápnum ok inn í dyrrnar. hann kemr innar í stofuna ok veðr þegar þann eldinn, er hinir heiðnu menn höfðu vígðan, ok svá hinn úvígða. hann kemr at þeim eldinum, er þangbrandr hafði vígt ok þorir eigi at vaða ok kvaðz brenna allr. hann höggr sverðinu upp á bekkinn — ok kom í þvertrjeit, er hann reiddi hátt. þangbrandr laust með róðukrossi á höndina — ok varð jartegn svá mikil, at sverðit fjell ór hendi berserkinum. þá leggr þangbrandr sverði fyri brjóst hánum, enn guðleifr hjó á höndina svá at af tók. gengu þá margir at ok drápu berserkinn. eptir þat spurði þangbrandr, ef menn vildi taka við trú. gestr kveðz þat eitt um hafa mælt, er hann ætlaði at halda. skírði þangbrandr þá gest ok öll hjú hans ok marga menn aðra. rjeðz þá þangbrandr

um við gest, hvárt hann skyldi nakkvat fara í fjörðu vestr. enn gestr latti þess ok kvað þar vera menn harða ok illa viðreignar 'enn ef þat er 'ætlat fyrir, at trúa þessi skuli við gangaz, þá mun 'á alþingi við gangaz, ok munu þar þá vera allir 'höfðingjar ór hverju hjeraði'. 'flutta ek á þingi' segir þangbrandr 'ok varð mjer þar erfiðligast um'. 'þó hefir þú mest at gört' segir gestr 'þó at öðrum 'verði auðit í lög at leiða. enn þat er sem mælt 'er, at eigi fellr trje við hit fyrsta högg'. síðan gaf gestr þangbrandi góðar gjafar, ok fóru þeir suðr aptr. þangbrandr fór í sunnlendingafjórðung ok svá til austfjarða. hann gisti at bergþórshváli, ok gaf njáll hánum góðar gjafar. þá reið hann austr í álptafjörð til móts við síðuhall. hann ljet bæta skip sitt, ok kölluðu heiðnir menn þat járnmeis. á því skipi fór þangbrandr útan ok guðleifr með hánum.

104. Þetta sama sumar varð hjalti skeggjason sekr á þingi um goðgá.

Þangbrandr sagði óláfi konungi frá meingerðum íslendinga við sik — sagði þá vera svá fjölkunnga, at jörðin spryngi í sundr undir hesti hans ok tæki hestinn. þá varð óláfr konungr svá reiðr, at hann ljet taka alla íslenzka menn ok setja í myrkvastofu ok ætlaði þá til dráps. þá gengu þeir gissurr hvíti at ok hjalti ok buðu at leggja sik í veð fyri þessa menn ok fara út til íslands ok boða trú. konungr tók þessu vel, ok þágu þeir þá alla undan. þá bjoggu þeir gissurr ok hjalti skip sitt til íslands ok urðu snemmbúnir. þeir tóku land á eyrum, er tíu vikur váru af sumri. þeir fjengu sjer þegar

hesta enn fjengu menn til at ryðja skip. ríða þeir þá þrír tigir manna til þings ok gerðu þá orð kristnum mönnum, at við búnir skyldi vera. hjalti var eptir at reyðarmúla; því at þeir spurðu, at hann var sekr orðinn um goðgá. enn þá er þeir kvámu í vellandkötlu ofan frá gjábakka, þá kom hjalti þar eptir þeim ok kveðz ekki vilja sýna þat heiðnum mönnum, at hann hræddiz þá. riðu nú margir kristnir menn í móti þeim — ok riðu þeir með fylktu liði á þing. heiðnir menn höfðu ok fylkt fyrir. ok var þá svá nær, at allr þingheimr mundi berjaz; enn þó varð þat eigi.

105. Þórgeirr hjet maðr. hann var tjörva-son, þórkels-sonar langs. móðir hans hjet þórunn ok var þórsteins-dóttir, sigmundar-sonar, gnúpa-bárðarsonar. guðríðr hjet kona hans. hón var dóttir þórkels hins svarta ór hleiðrargarði. hans bróðir var ormr töskubak faðir hlenna hins gamla ór saurbæ. þeir þórkell váru synir þóris snepils, ketils-sonar brimils, örnólfs-sonar, björnólfs-sonar, gríms-sonar loðinkinna, ketils-sonar hæings, hallbjarnar-sonar hálftrölls ór hrafnistu. þórgeirr bjó at ljósavatni ok var höfðingi mikill ok manna vitrastr. kristnir menn tjölduðu búðir sínar, ok váru þeir gissurr ok hjalti í mosfellingabúð. um daginn eptir gengu hvárirtveggju til lögbergs, ok nemndu hvárir vátta kristnir menn ok heiðnir, ok sögðuz hvárir ór lögum annarra; ok varð þá svá mikit úhljóð at lögbergi, at engi nam annars mál. síðan gengu menn í braut, ok þótti öllum horfa til hinna mestu úefna. kristnir menn tóku sjer til lögsögumanns hall af síðu. enn hallr fór at finna

þórgeir goða lögsögumann frá ljósavatni ok gaf hánum til þrjár merkr silfrs, at hann segði upp lögin. enn þat var þó ábyrgðarráð, er hann var heiðinn. þórgeirr lá dag allan ok breiddi feld á höfuð sjer svá at engi maðr mælti við hann. enn annan dag gengu menn til lögbergs. þá beiddi þórgeirr sjer hljóðs ok mælti 'svá lítz mjer, sem 'málum várum sje komit í únýtt efni, ef vjer 'skulum eigi hafa ein lög allir. enn ef sundr 'skipt er lögunum, þá mun sundr skipt friðinum; 'ok mun eigi mega við þat búa. nú vil ek þess 'spyrja heiðna menn ok kristna, hvárt þeir vilja 'hafa lög þau, er ek segi upp'. því játuðu allir. hann kvaðz vilja hafa svardaga af þeim ok festu at halda. þeir játuðu því allir, ok tók hann af þeim festu. 'þat er upphaf laga várra' sagði hann 'at menn skulu allir vera kristnir hjer á landi ok 'trúa á einn guð — föður ok son ok anda helgan '— enn láta af allri skurðgoðavillu, bera eigi út 'börn ok eta eigi hrossakjöt. skal fjörbaugssök á 'vera, ef víst verðr; enn ef leyniliga er með farit, 'þá skal vera vítislaust'. enn þessi heiðni var af tekin öll á fára vetra fresti — at eigi skyldi þetta heldr gera leyniliga enn opinberliga. hann sagði þá um dróttinsdaga hald ok föstudaga, jóladaga ok páskadaga ok allra hinna stærstu hátíða. þóttuz heiðnir menn mjök sviknir vera. enn þó var þá í lög leidd trúan ok allir menn kristnir görvir hjer á landi. fara menn við þat heim af þingi.

106. Sá atburðr varð þrim vetrum síðar á þingskálaþingi, at ámundi hinn blindi var þar son höskulds njálssonar. hann ljet leiða sik búða í

meðal. hann kom í búð þá, er lýtingr var inni af sámstöðum. hann lætr leiða sik inn í búðina ok þar fyrir, sem lýtingr sat. hann mælti 'er hjer 'lýtingr af sámstöðum?' 'já' segir lýtingr 'eða 'hvat vill þú mjer?' 'ek vil vita' segir ámundi 'hverju þú vill bæta mjer föður minn. ek em 'laungetinn, ok hefi ek við engum bótum tekit'. 'bætt 'hefi ek föður þinn fullum bótum' segir lýtingr 'ok 'tók við föðurfaðir þinn ok föðurbræðr; enn bræðr 'mínir váru úgildir. ok var bæði, at ek hafða illa 'til gört, enda kom ek allhart niðr'. 'ekki spyr 'ek at því' segir ámundi 'at þú hefir bætt þeim. 'veit ek, at jer eruð sáttir. ok spyr ek at því, 'hverju þú vill mjer bæta'. 'alls engu' segir lýtingr. 'eigi skil ek' segir ámundi 'at þat muni 'rjett fyri guði, svá nær hjarta sem þú hefir mjer 'höggvit. enda kann ek at segja þjer, ef ek væra 'heileygr báðum augum, at hafa skylda ek annat 'hvárt fyri föður minn fjebætr eða mannhefndir. 'enda skipti guð með okkr'. eptir þat gekk hann út. enn er hann kom í búðardyrrnar, snýz hann innar eptir búðinni. þá lukuz upp augu hans. þá mælti hann 'lofaðr sjer þú, guð dróttinn minn: 'sje ek nú, hvat þú vill.' eptir þat hleypr hann innar eptir búðinni þar til er hann kemr fyri lýting ok höggr með öxi í höfuð hánum svá at hón stóð á hamri ok kippir at sjer öxinni. lýtingr fellr áfram ok var þegar dauðr. ámundi gengr út í búðardyrrnar. ok er hann kom í þau hin sömu spor, sem augu hans höfðu upp lokiz, þá lukuz nú aptr — ok var hann alla æfi blindr síðan. eptir þat lætr hann fylgja sjer til njáls ok sona

hans. hann segir þeim víg lýtings. ‘ekki má ‘saka þik um þetta’ segir njáll ‘því at slíkt er ‘mjök á kveðit — enn viðvörunarvert, ef slíkir at-‘burðir verða, at stinga eigi af stokki við þá er ‘svá nær standa’. síðan bauð njáll sætt frændum lýtings. höskuldr hvítanessgoði átti hlut at við frændr lýtings, at þeir tæki sættum. ok var þá lagit mál í gerð, ok fjellu hálfar bætr niðr fyri sakastaði þá er ámundi þótti á eiga. eptir þat gengu menn til tryggða, ok veittu frændr lýtings ámunda tryggðir. menn riðu heim af þingi, ok er nú kyrrt lengi.

107. Valgarðr hinn grái kom þetta sumar út. hann var þá heiðinn. hann fór til hofs til marðar sonar síns ok var þar um vetrinn. hann mælti til marðar ‘riðit hefi ek hjer um byggðina ‘víða — ok þykki mjer eigi mega kenna, at ‘hin sama sje. kom ek á hvítanes, ok sá ek ‘þar búðartoptir margar ok umbrot mikil. ok kom ‘ek á þingskálaþing, ok sá ek þar ofan brotna ‘búð vára alla — eðr hví sæta firn slík?’ mörðr svarar ‘hjer eru tekin upp ný goðorð ok fimmtar-‘dómslög, ok hafa menn sagt sik ór þingi frá ‘mjer ok í þing með höskuldi’. valgarðr mælti ‘illa hefir þú launat mjer goðorðit, er ek fjekk ‘þjer í hendr, at fara svá úmannliga með. vil ek ‘nú, at þú launir þeim því, at þeim dragi öllum ‘til bana. enn þat er til þess, at þú rægir þá ‘saman — ok drepi synir njáls höskuld. enn þar ‘eru margir til eptirmáls um hann, ok munu þá ‘njálssynir af þeim sökum drepnir verða’. ‘eigi ‘mun ek þat gört geta’ segir mörðr. ‘ek skal

'leggja ráðin til' segir valgarðr 'þú skalt bjóða 'njálssonum heim ok leysa þá út með gjöfum. 'enn svá fremi skalt þú rógit frammi hafa, er 'orðin er vinátta með yðr mikil ok þeir trúa þjer 'eigi verr enn sjer. mátt þú svá hefnaz við skarp-'hjeðin þess er hann tók fjeit af þjer eptir lát 'gunnars. munt þú svá fremi taka höfðingskap, 'er þessir eru allir dauðir'. þessa ráðagerð festu þeir með sjer, at sjá skyldi fram koma. mörðr mælti 'þat vilda ek, faðir, at þú tækir við trú — 'þú ert maðr gamall'. 'eigi vil ek þat' segir valgarðr 'heldr vil ek, at þú kastir trúnni — ok sjá, 'hversu þá fari'. mörðr kvaðz þat eigi gera mundu. valgarðr braut krossa fyri merði ok öll heilög tákn. litlu síðar tók valgarðr sótt ok andaðiz, ok var hann heygðr.

108. Nökkuru síðar reið mörðr til bergþórshváls ok fann þá skarphjeðin. hann sló á mikit fagrmæli við þá, ok talaði hann dag allan ok kveðz við þá mart vilja eiga. skarphjeðinn tók því öllu vel enn kvað hann ekki þess leitat hafa fyrr. svá gerðiz, at hann kom sjer í svá mikla vináttu við þá, at hvárigum þótti ráð ráðit nema við aðra rjeðiz um. njáli þótti ávallt illt, er mörðr kom þangat — ok fór svá jafnan, at hann amaðiz við. einu hverju sinni var þat, at mörðr kom til bergþórshváls. hann mælti til þeira njálssona 'veizlu 'hefi ek þar stofnaða, ok ætla ek at drekka erfi 'eptir föður minn. enn til þeirar veizlu vil ek 'bjóða yðr njálssonum ok kára ok því heita, at jer 'skuluð eigi gjafalaust í braut fara'. þeir hjetu at fara. ferr mörðr nú heim ok býr veizluna. hann

bauð þangat mörgum bóndum, ok var veizla sú fjölmenn. koma þangat njálssynir ok kári. mörðr gaf skarphjeðni gullsylgju mikla enn kára silfrbelti enn grími ok helga góðar gjafar. þeir koma heim ok hrósa gjöfum þessum ok sýna njáli. hann segir, at þeír mundu fullu keypt hafa 'ok hyggið at 'því, at jer launið eigi því sem hann mundi vilja'.

109. Lítlu síðar höfðu þeir heimboð með sjer höskuldr ok njálssynir, ok buðu þeir fyrri höskuldi. skarphjeðinn átti hest brúnan fjögurra vetra gamlan bæði mikinn ok sjáligan. hann var graðr ok hafði ekki verit fram leiddr. þann hest gaf skarphjeðinn höskuldi ok með hross tvau. allir gáfu þeir höskuldi gjafar — ok mæltu til vináttu. síðan bauð höskuldr þeim heim í vörsabæ. hann hafði þar marga fyri boðsmenn ok mikit fjölmenni. hann hafði látit taka ofan skála sinn. enn hann átti útibúr þrjú, ok váru þau búin mönnum at sofa í. þeir koma þar allir, er hann hafði boðit. veizlan fór allvel fram. ok er menn skyldu heim fara, valdi höskuldr mönnum góðar gjafar ok fór á leið með njálssonum. sigfússsynir fylgðu hánum ok fjölmennit allt. mæltu hvárir, at engir skyldi í millum þeira komaz. nökkuru síðar kom mörðr í vörsabæ ok kallaði höskuld til máls við sik. þeir gengu á tal. mörðr mælti 'mikill verðr manna-'munr með yðr njálssonum. þú gaft þeim góðar 'gjafar, enn þeir gáfu þjer gjafar með miklu spotti'. 'hvat færir þú til þess?' segir höskuldr. 'þeir gáfu 'þjer hest, er þeir kölluðu vánfola, ok gerðu þat til 'spotts við þik; því at þeim þóttir þú ok úreyndr. 'ek kann ok þat at segja þjer, at þeir öfunda þik

‘um goðorðit. tók skarphjeðinn því upp á þingi, ‘er þú komt eigi til þings á fimmtardómsstefnu. ‘ætlar skarphjeðinn ok aldri laust at láta goðorðit’. ‘eigi er þat’ segir höskuldr ‘ek tók við á leiðmóti ‘í haust’. ‘njáll hefir því valdit þá’ segir mörðr. ‘þeir rufu ok’ segir mörðr ‘sætt á lýtingi’. ‘ekki ‘ætla ek þat þeim at kenna’ segir höskuldr. ‘eigi ‘munt þú mæla í móti því’ segir mörðr ‘þá er it ‘skarphjeðinn fóruð austr at markarfljóti, fjell öx ‘undan belti hánum — ok hafði hann ætlat at ‘drepa þik’. ‘þat var’ segir höskuldr ‘viðaröx hans; ‘ok sá ek, er hann ljet undir belti sjer. ok er ‘hjer svá skjótt frá mjer at segja’ segir höskuldr ‘at þú segir aldri svá illt frá njálssonum, at ek ‘muna því trúa. enn þó at því sje at skipta — ‘ok segir þú þat satt, at annat hvárt sje, at ek ‘drepa þá eða þeir mik — þá vil ek miklu heldr ‘þola dauða af þeim, enn ek gera þeim nakkvat ‘mein. enn þú ert maðr at verri, er þú hefir ‘þetta mælt.’ síðan fór mörðr heim. nökkuru síðar ferr mörðr at finna njálssonu. hann talar mart við þá bræðr ok kára. ‘sagt er mjer’ segir mörðr ‘at höskuldr hvítanessgoði hafi mælt, at þú, ‘skarphjeðinn, hafir rofit sætt á lýtingi. enn ek ‘varð þess víss, at hánum þóttir þú hafa haft við ‘sik fjörráð, er it fóruð austr til markarfljóts. enn ‘mjer þykkja þau ekki minni fjörráð, er hann bauð ‘þjer til veizlu ok skipaði þjer í útibúr þat er ‘firrst var húsum — ok var þar borinn at viðr ‘alla nóttina, ok ætlaði hann at brenna yðr inni. ‘enn þat bar við, at högni gunnarsson kom um ‘nóttina — ok varð þá ekki af því, at þeir gengi

'at; því at þeir hrædduz hann. síðan fylgði hann 'þjer á leið ok mikill flokkr manna. þá ætlaði 'hann þjer aðra atgöngu at veita ok setti þá til 'grana gunnarsson ok gunnar lambason at vega 'at þjer. enn þeim varð bilt, ok þorðu þeir eigi 'á þik at ráða'. enn er hann hafði þetta mælt, þá mæltu þeir fyrst í mót. enn þar kom, at þeir trúðu. ok gerðuz þá í fáleikar af þeira hendi til höskulds — ok mæltu nær ekki við hann, hvar sem þeir funduz. enn höskuldr gaf þeim lítit tillæti. ok fór svá fram um hríð. höskuldr fór austr til svínafells um haustit at heimboði, ok tók flosi vel við hánum. hildigunnr var þar ok. flosi mælti til höskulds 'þat segir hildigunnr mjer, at fáleikar 'sje miklir með yðr njálssonum. ok þykki mjer 'þat illa. ok vil ek bjóða þjer, at þú ríðir eigi 'vestr. ok mun ek fá þjer bústað í skaptafelli; 'enn ek mun senda þórgeir bróður minn at búa 'í vörsabæ'. 'þat munu' þá sumir menn mæla' segir höskuldr 'at ek flýja þaðan fyri hræzlu sakir, 'ok vil ek þat eigi'. 'þá er þat líkara' segir flosi 'at stórvendræði leiði af'. 'illa er þat' segir höskuldr 'því at heldr vilda ek vera úgildr, enn 'margir hlyti illt af mjer'. höskuldr bjóz heim fám nóttum síðar. enn flosi gaf hánum skarlatsskikkju — ok var hlaðbúin í skaut niðr. reið höskuldr heim í vörsabæ. er nú kyrrt um hríð. höskuldr var maðr svá vinsæll, at fáir váru hans úvinir. enn hin sama er úþykkt með þeim allan vetrinn. — njáll hafði tekit til fóstrs son kára, er þórðr hjet. hann hafði ok fóstrat þórhall son ásgríms elliðagrímssonar. þórhallr var röskr maðr

ok harðgörr í öllu. hann hafði numit svá lög at njáli, at hann var hinn þriði mestr lögmaðr á íslandi. — nú várar snimma um várit, ok færðu menn snimma niðr sæði sín.

110. Þat var einn dag, at mörðr kom til bergþórshváls. þeir gengu þegar á tal njálssynir ok kári. mörðr rægir höskuld at vanda sínum ok hefir nú enn margar nýjar sögur ok eggjar einart skarphjeðin ok þá at drepa höskuld ok kvað hann mundu verða skjótara at bragði, ef þeir færi eigi þegar at hánum. 'gera skal þjer kost á þessu' segir skarphjeðinn 'ef þú vill fara til með oss ok 'gera at nakkvat'. 'þat vil ek til vinna' segir mörðr. ok bundu þeir þat með fastmælum, ok skyldi hann þar koma um kveldit. bergþóra spurði njál 'hvat tala þeir úti?' 'ekki em ek í ráðagerð 'með þeim' segir njáll 'sjaldan var ek þá frá 'kvaddr, er hin góðu váru ráðin'. skarphjeðinn lagðiz ekki niðr um kveldit ok ekki bræðr hans nje kári. þessa nótt hina sömu kom mörðr ofanverða. tóku þeir þá vápn sín njálssynir ok kári ok riðu í braut. þeir fóru þar til er þeir kvámu í vörsabæ ok biðu þar hjá garði nökkurum. veðr var gott ok sól upp komin.

111. Í þenna tíma vaknaði höskuldr hvítanessgoði. hann fór í klæði sín ok tók yfir sik skikkjuna flosanaut. hann tók kornkippu ok sverð í aðra hönd ok ferr til gerðisins ok sár niðr korninu. þeir skarphjeðinn höfðu þat mælt með sjer, at þeir skyldi allir á hánum vinna. skarphjeðinn spratt upp undan garðinum. enn er höskuldr sá hann, vildi hann undan snúa. þá hljóp

skarphjeðinn at hánum ok mælti 'hirð eigi þú at 'hopa á hæl, hvítanessgoðinn' ok höggr til hans, ok kom í höfuðit, ok fjell höskuldr á knjein. hann mælti þetta við, er hann fjell 'guð hjálpi mjer enn 'fyrigefi yðr'. hljópu þeir þá at hánum allir ok unnu á hánum. eptir þat mælti mörðr 'ráð kemr 'mjer í hug'. 'hvert er þat?' segir skarphjeðinn. 'þat, er ek mun fara heim fyrst. enn síðan mun 'ek fara upp til grjótár ok segja þeim tíðendin ok 'láta illa yfir verkinu. enn ek veit víst, at þór-'gerðr mun biðja mik, at ek lýsa víginu. ok 'mun ek þat gera; því at þeim megu þat mest 'málaspell verða. ek mun ok senda mann í vörsa-'bæ ok vita, hversu skjótt þau taki til ráða. ok 'mun sá spyrja þar tíðendin, ok mun ek láta sem 'ek taka af þeim'. 'far þú svá með víst' segir skarphjeðinn. þeir bræðr fóru heim ok kári. ok er þeir kvámu heim, sögðu þeir njáli tíðendin. 'hörmulig tíðendi eru þetta' segir njáll 'ok er slíkt 'illt at vita; því at þat er satt at segja, at svá 'fellr mjer þetta nær um trega, at mjer þætti 'betra at hafa látit tvá sonu mína — ok lifði hös-'kuldr'. 'þat er nökkur varkunn' segir skarphjeðinn 'þú ert maðr gamall — ok er ván, at þjer falli nær'. 'eigi er þat síðr enn elli' segir njáll 'at ek veit 'görr enn jer, hvat eptir mun koma'. 'hvat mun 'eptir koma?' segir skarphjeðinn. 'dauði minn' segir njáll 'ok konu minnar ok allra sona minna'. 'hvat spár þú fyri mjer?' segir kári. 'erfitt mun 'þeim veita at ganga í mót giptu þinni' segir njáll 'því at þú munt þeim öllum drjúgari verða'. sjá

einn hlutr var svá, at njáli fjell svá nær, at hann mátti aldri úklökkvandi um tala.

112. Hildigunnr vaknaði ok fann, at höskuldr var í brautu ór rúminu. hón mælti ‘harðir hafa ‘draumar verit ok eigi góðir, ok leitið jer at hánum ‘höskuldi’. þeir leituðu hans um bæinn ok fundu hann eigi. þá hafði hildigunnr klædda sik. ferr hón þá ok tveir menn með henni til gerðisins ok finna þar höskuld veginn. þar kom þá ok at smalamaðr marðar valgarðssonar ok segir henni, at þeir njálssynir hefði farit neðan þaðan ‘ok kall-‘aði skarphjeðinn á mik ok lýsti víginu á hönd ‘sjer’. ‘karlmannligt verk væri þetta’ sagði hildigunnr ‘ef einn hefði at verit’. hón tók skikkjuna ok þerrði með blóðit allt ok vafði þar í innan blóðlifrarnar ok braut svá saman ok lagði niðr í kistu sína. nú sendir hón mann upp til grjótár at segja þangat tíðendin. þar var mörðr fyrir ok hafði sagt áðr tíðendin. þar var ok kominn ketill ór mörk. þórgerðr mælti til ketils ‘nú er hös-‘kuldr dauðr, sem vit vitum. ok mun þú nú, hverju ‘þú hjezt þá er þú tókt hann til fóstrs’. ‘þat má ‘vera’ segir ketill ‘at ek hafa þá ærit mörgu heitit; ‘því at ek ætlaða ekki, at þessir dagar myndi ‘verða, sem nú eru orðnir. enda em ek við vant ‘um kominn; því at náit er nef augum, þar sem ‘ek á dóttur njáls’. ‘hvárt vill þú’ segir þórgerðr ‘at mörðr lýsi víginu?’ ‘eigi veit ek þat’ segir ketill ‘því at fleirum þykki mjer sem illt leiði af hánum ‘enn gott’. enn þegar er mörðr talaði við ketil, þá fór hánum sem öðrum, at svá þótti, sem mörðr myndi hánum vera trúr. ok varð þat ráð þeira,

at mörðr skyldi lýsa víginu ok búa mál at öllu til þings. fór mörðr þá ofan í vörsabæ. þangat kvámu níu búar þeir er næstir bjoggu vættvangi. mörðr hafði tíu menn með sjer. hann sýnir búum sár höskulds ok nemnir vátta at benjum ok nemnir mann til hvers sárs nema eins. þat ljet hann eigi sem hann vissi, hverr því hefði sært — enn því hafði hann sjálfr sært. enn hann lýsti víginu á hendr skarphjeðni enn sárum á hendr bræðrum hans ok kára. síðan kvaddi hann heiman vættvangsbúa níu til alþingis. eptir þat reið hann heim. hann fann nær aldri njálssonu. enn þó var styggt með þeim þá er þeir funduz, ok var þat ráðagerð þeira. víg höskulds spurðiz um allar sveitir ok mæltiz illa fyrir. þeir njálssynir fóru at finna ásgrím elliðagrímsson ok báðu hann liðveizlu. 'þess meguð jer ván vita' segir hann 'at 'ek mun yðr veita at öllum hinum stærrum 'málum. enn þó segir mjer þungt hugr um 'málin; því at margir eru til eptirmáls, enn víg 'þetta mæliz allilla fyrir um allar sveitir'. nú fara njálssynir heim.

113. Maðr er nemndr guðmundr hinn ríki, er bjó á möðruvöllum í eyjafirði. hann var eyjólfs-son, einars-sonar, auðunar-sonar rotins, þórólfs-sonar smjörs, þórsteins-sonar skrofa, gríms-sonar kambans. móðir guðmundar hjet hallbera dóttir þórodds hjálms. enn móðir hallberu hjet reginleif dóttir sæmundar hins suðreyska. við þann er kennd sæmundarhlíð í skagafirði. móðir eyjólfs föður guðmundar var valgerðr rúnólfsdóttir. móðir valgerðar hjet vilborg. hennar móðir var jórunn hin

úborna dóttir ósvalds konungs hins helga. móðir jórunnar var bera dóttir játmundar konungs hins helga. móðir einars föður eyjólfs var helga dóttir helga hins magra, er nam eyjafjörð. helgi var son eyvindar austmanns ok raförtu dóttur kjarvals írakonungs. móðir helgu dóttur helga var þórunn hyrna dóttir ketils flatnefs, bjarnar-sonar bunu, gríms-sonar hersis ór sogni. móðir gríms var hervör. enn móðir hervarar var þórgerðr dóttir háleygs konungs af hálogalandi. — þórlaug hjet kona guðmundar hins ríka dóttir atla hins ramma eilífs-sonar arnar, bárðar-sonar í ál, ketils-sonar refs, skíða-sonar hins gamla. herdíss hjet móðir þórlaugar dóttir þórðar at höfða, bjarnar-sonar byrðusmjörs, hróalds-sonar, hróðlaugs-sonar hryggs, bjarnar-sonar járnsíðu, ragnars-sonar loðbrókar, sigurðar-sonar hrings, randves-sonar, ráðbarðssonar. móðir herdísar dóttur þórðar var þórgerðr skíðadóttir. hennar móðir var friðgerðr dóttir kjarvals írakonungs. — guðmundr var höfðingi mikill. hann var auðigr maðr at fje. hann hafði hundrað hjóna. hann sat yfir virðingu allra höfðingja fyri norðan öxnadalsheiði, svá at sumir ljetu bústaði sína, enn suma tók hann af lífi, enn sumir ljetu goðorð sín fyrir hánum. ok er frá hánum komit allt hit mesta mannval á landinu: oddaverjar ok sturlungar ok hvammverjar ok fljótamenn ok ketill byskup ok margir hinir beztu menn. guðmundr var vinr ásgríms elliðagrímssonar, ok ætlaði ásgrímr þar til liðveizlu.

114. Snorri hjet maðr, er kallaðr var goði. hann bjó at helgafelli, áðr guðrún úsvífrsdóttir

keypti at hánum landit. ok bjó hón þar til elli. enn snorri fór þá til hvammsfjarðar ok bjó í sælingsdalstungu. þórgrímr hjet faðir snorra ok var son þórsteins þorskabíts, þórólfs-sonar mostrarskeggs, örnólfs-sonar fiskreka. enn ari hinn fróði segir hann vera son þórgils reyðarsíðu. þórólfr mostrarskegg átti ósku dóttur þórsteins hins rauða. móðir þórgríms hjet þóra dóttir óleifs feilans, þórsteins-sonar hins rauða, óleifs-sonar hins hvíta, ingjalds-sonar, helgasonar. enn móðir ingjalds hjet þóra dóttir sigurðar orms í auga, ragnars-sonar loðbrókar. enn móðir snorra goða var þórdíss súrsdóttir systir gísla. snorri var vinr mikill ásgríms elliðagrímssonar, ok ætlaði hann þar til liðveizlu. snorri var vitrastr maðr á íslandi þeira er eigi váru forspáir. hann var góðr vinum sínum enn grimmr úvinum. í þenna tíma var þingreið mikil ór öllum landsfjórðungum, ok höfðu menn mörg mál til búin.

115. Flosi spyrr víg höskulds mágs síns, ok fær hánum þat mikillar áhyggju ok reiði, ok var hann þó vel stilltr. hánum var sagðr málatilbúnaðr sá sem hafðr hafði verit eptir víg höskulds, ok ljet hann sjer fátt um finnaz. hann sendi orð halli af síðu mági sínum ok ljóti syni hans, at þeir skyldi fjölmenna mjök til þings. ljótr þótti bezt höfðingjaefni austr þar. hánum var þat fyri spát, ef hann riði þrjú sumur til þings ok kvæmi hann heill heim, at þá myndi hann verða mestr höfðingi í ætt sinni ok elztr. hann hafði þá riðit eitt sumar til þings, enn nú ætlaði hann annat. flosi sendi orð kol þórsteinssyni ok glúmi syni

hildis hins gamla, geirleifi syni önundar töskubaks ok móðólfi ketilssyni. ok riðu þeir allir til móts við flosa. hallr hjet ok at fjölmenna mjök. flosi reið þar til er hann kom í kirkjubæ til surts ásbjarnarsonar. þá sendi flosi eptir kolbeini egilssyni bróðursyni sínum, ok kom hann þar. þaðan reið hann til höfðabrekku. þar bjó þórgrímr skrauti son þórkels hins fagra. flosi bað hann ríða til alþingis með sjer. enn hann játaði ferðinni ok mælti til flosa 'optar hefir þú glaðari verit, bóndi, enn 'nú; ok er þó nökkur varkunn á, þó at svá sje'. flosi mælti 'þat hefir nú víst at hendi borit, er 'ek mynda gefa til mikla mína eigu, at þat hefði 'eigi fram komit. er illu korni til sáit, enda mun 'illt af gróa'. þaðan reið hann um arnarstakksheiði ok á sólheima um kveldit. þar bjó loðmundr úlfsson. hann var vinr flosa mikill. flosi var þar um nóttina. enn um morgininn reið loðmundr með hánum í dal — ok váru þar um nótt. þar bjó rúnólfr son úlfs örgoða. flosi mælti til rúnólfs 'hjer munu vjer hafa sannar sögur um víg hös'kulds hvítanessgoða. ert þú maðr sannorðr ok 'kominn nær frjett; ok mun ek því trúa öllu, er 'þú segir mjer frá, hvat til saka hefir orðit með 'þeim'. rúnólfr mælti 'ekki þarf þat orðum at 'fegra, at hann hefir meir enn saklauss veginn 'verit. ok er hann öllum mönnum harmdauði. 'þykkir engum jafnmikit sem njáli fóstra hans'. 'þá mun þeim verða illt til liðveizlumanna' segir flosi. 'svá mun þat' segir rúnólfr 'ef ekki dregr 'til'. 'hvat er nú at gört?' segir flosi. 'nú eru 'kvaddir búar' segir rúnólfr 'ok lýst víginu'. 'hverr

'gerði þat?' segir flosi. 'mörðr valgarðsson' segir rúnólfr. 'hvje trútt mun þat?' segir flosi. 'skyldr 'er hann mjer' segir rúnólfr 'enn þó mun ek satt 'frá segja, at fleiri hljóta af hánum illt enn gott. 'þess vil ek nú biðja þik, flosi, at þú gefir ró 'reiði ok takir þat upp, at minnst vandræði hljótiz 'af; því at njáll mun góð boð bjóða ok aðrir hinir 'beztu menn'. flosi mælti 'ríð þú þá til þings, 'rúnólfr. ok skulu mikit þín orð mega við mik — 'nema til verra dragi um, enn vera skyldi.' síðan hætta þeir talinu, ok hjet rúnólfr ferðinni. rúnólfr sendi orð hafri hinum spaka frænda sínum. hann reið þegar þangat. flosi reið þaðan í vörsabæ.

116. Hildigunnr var úti ok mælti 'nú skulu 'allir heimamenn mínir vera úti, er flosi ríðr í 'garð. enn konur skulu ræsta húsin ok tjalda ok 'búa flosa öndvegi'. síðan reið flosi í túnit. hildigunnr sneri at hánum ok mælti 'kom heill ok 'sæll, frændi — ok er fegit orðit hjarta mitt til'kvámu þinni'. 'hjer skulu vjer' segir flosi 'eta 'dagverð ok ríða síðan'. þá váru bundnir hestar þeira. flosi gekk inn í stofuna ok settiz niðr ok kastaði í pallinn undan sjer hásætinu ok mælti 'hvártki em ek konungr nje jarl, ok vil ek ekki 'láta gera hásæti undir mjer, ok þarf ekki at spotta 'mik'. hildigunnr var nær stödd ok mælti 'þat er 'illa, ef þjer mislíkar; því at þetta gerðu vjer af 'heilum hug'. flosi mælti 'ef þú hefir heilan hug 'við mik, þá mun sjálft leyfa sik; mun ok sjálft 'lasta sik, ef illa er'. hildigunnr hló at kaldahlátr þann ok mælti 'ekki er enn mark at — nær 'munu vit gangaz verða áðr enn lýkr'. hón settiz

niðr hjá flosa, ok töluðu þau lengi hljótt. síðan váru borð tekin, enn flosi tók laugar ok lið hans. flosi hugði at handklæðinu, ok var þat raufar einar ok numit til annars endans. hann kastaði í bekkinn ok vildi eigi þerra sjer á ok reist af borðdúkinum ok þerrði sjer þar á ok kastaði til manna sinna. síðan settiz flosi undir borð ok bað menn sína eta. þá kom hildigunnr í stofuna ok gekk fyri flosa ok greiddi hárit frá augum sjer ok grjet. flosi mælti 'skapþungt er þjer nú, frændkona, er 'þú grætr. enn þó er þat vel, er þú grætr góðan 'mann'. hón tók þá til orða 'hvert eptirmæli skal 'ek nú af þjer hafa eða liðveizlu?' flosi mælti 'sækja mun ek mál þitt til fullra laga eða veita 'til þeira sætta, er góðir menn sjá at vjer sjem 'vel sæmðir af í alla staði'. hón mælti 'hefna 'myndi höskuldr þín, ef hann ætti eptir þik at 'mæla'. flosi svaraði 'eigi skortir þik grimmleik — 'ok sjet er, hvat þú vill'. hildigunnr mælti 'minna 'hafði misgört arnórr örnólfsson ór forsárskógum 'við þórð freysgoða föður þinn, ok vágu bræðr 'þínir hann á skaptafellsþingi kolbeinn ok egill'. hildigunnr gekk þá fram í skálann ok lauk upp kistu sína. tók hón þá upp skikkjuna þá er flosi hafði gefit höskuldi. í þeiri skikkju hafði höskuldr veginn verit, ok hafði hón þar varðveitt í blóðit allt. hón gekk þá innar í stofuna með skikkjuna. hón gekk þegjandi at flosa. þá var flosi mettr ok af borit af borðinu. hildigunnr lagði yfir flosa skikkjuna. dundi þá blóðit um hann allan. hón mælti þá 'þessa skikkju gaft þú, flosi, höskuldi, 'ok vil ek nú gefa þjer aptr. var hann í þessi

'veginn. skýt ek því til guðs ok góðra manna, 'at ek særi þik fyrir alla krapta krists þíns ok 'fyri manndóm ok karlmennsku þína, at þú hefnir 'þeira allra sára, sem höskuldr hafði á sjer dauðum '— eða heit hvers manns níðingr ella'. flosi kastaði af sjer skikkjunni ok rak í fang henni ok mælti 'þú ert hit mesta forað ok vildir, at vjer 'tækim þat upp, er öllum oss gegnir verst — ok 'eru köld kvenna ráð'. flosa brá svá við, at hann var í andliti stundum rauðr sem blóð enn stundum fölr sem gras enn stundum blár sem hel. þeir flosi fóru til hesta sinna ok riðu í braut. hann reið til holtsvaðs ok bíðr þar sigfússsona ok annarra vina sinna.

Ingjaldr bjó at keldum bróðir hróðnýjar móður höskulds njálssonar. þau váru börn höskulds hins hvíta, ingjalds-sonar hins sterka, geirfinns-sonar hins rauða, sölva-sonar, gunnsteins-sonar berserkjabana. ingjaldr átti þraslaugu dóttur egils þórðar-sonar freysgoða. móðir egils var þraslaug dóttir þórsteins titlings. móðir þraslaugar var unnr dóttir eyvindar karfa systir móðólfs hins spaka. flosi sendi orð ingjaldi, at hann kvæmi til móts við hann. ingjaldr fór þegar við hinn fimmtánda mann. þeir váru allir heimamenn hans. ingjaldr var mikill maðr ok styrkr. fálátr var hann jafnan heima ok hinn hraustasti karlmaðr ok fjedrengr góðr við vini sína. flosi fagnaði ingjaldi vel ok mælti til hans 'mikill vandi er kominn at hendi oss, ok er nú 'vant ór at ráða. bið ek þik þess, mágr, at þú 'skiliz eigi við mitt mál fyrr enn yfir lýkr vand'ræði þessi'. ingjaldr mælti 'við vant em ek um

'kominn fyri tengða sakir við njál ok sonu hans 'ok annarra stórra hluta, er hjer hvarfa í milli'. flosi mælti 'þat ætlaða ek þá er ek gipta þjer 'bróðurdóttur mína, at þú hjetir mjer því at veita 'mjer at hverju máli'. 'þat er ok líkast' segir ingjaldr 'at ek gera svá. enn þó vil ek nú heim ríða 'fyrst ok þaðan til þings'.

117. Sigfússsynir spurðu, at flosi var við holtsvað ok riðu þangat til móts við hann. ok var þar ketill ór mörk ok lambi bróðir hans, þórkell ok mörðr ok sigmundr sigfússsynir. þar var ok lambi sigurðarson ok gunnarr lambason ok grani gunnarsson, vjebrandr hámundarson. flosi stóð upp í móti ok fagnaði þeim öllum blíðliga. þeir gengu fram at ánni. flosi hafði af þeim sannar sögur, ok skilr þá hvergi á ok rúnólf í dal. flosi mælti til ketils ór mörk 'þik kveð ek at þessu: hversu 'harðsnúinn ert þú á þetta mál eða aðrir sigfúss-'synir?' ketill mælti 'þat vilda ek, at sættir yrði 'með oss. enn þó hefi ek svarit eiða at skiljaz 'eigi við þessi mál fyrr enn yfir lýkr með nökkuru 'móti ok leggja líf á'. flosi mælti 'drengr ert þú 'mikill, ok er slíkum mönnum allvel farit'. þeir tóku báðir senn til orða grani gunnarsson ok gunnarr lambason 'sektir vilju vjer at fram komi 'ok mannráð'. flosi mælti 'eigi er ráðit, at bæði 'sje, at vjer kjósim ok deilim'. grani mælti 'þat 'var mjer þá í hug, er þeir drápu þráin á markar-'fljóti enn síðan höskuld son hans, at ek mynda 'aldri sættaz við þá heilum sáttum; því at ek vilda 'vera þar gjarna, er þeir væri allir drepnir'. flosi mælti 'setit hefir þú svá nær, at þú mættir hafa

‘hefnt þessa, ef þú hefðir haft til þrek ok karl-‘mennsku. þykki mjer sem þess biðir þú nú — ‘ok margr annarra —, er myndir mikit fje til gefa, ‘er stundir líða, at þú hefðir eigi orðit við staddr. ‘sje ek þat görla, þó at oss veitti þat at vilja, at ‘vjer dræpim njál eða sonu hans, þá eru þeir svá ‘mikils háttar menn ok stórættaðir, at þar mun ‘svá mikit eptirmál verða, at vjer munum fyrī ‘margs manns knje ganga verða ok biðja oss liðs ‘áðr vjer komim oss í sætt ok ór þessum vanda. ‘meguð jer ok svá til ætla, at þeir munu margir ‘snauðir, er áðr eigu stórfje — enn sumir munu láta ‘bæði fjeit ok lífit’. mörðr valgarðsson reið til fundar við flosa ok kvaðz ríða vilja til þings með hánum með öllu liði sínu. flosi tók því vel ok hóf bónorð við hann, at hann skyldi gipta rann-veigu dóttur sína starkaði, er bjó at stafafelli bróðursyni flosa. gekk flosa þat til, at hann þóttiz svá ráða undir sik trúnað hans ok fjölmenni. mörðr tók vænliga á ok veik undir gissur hinn hvíta ok bað tala um á þingi. mörðr átti þór-kötlu dóttur gissurar hvíta. þeir mörðr ok flosi riðu báðir saman til þings ok töluðu alla daga.

118. Njáll mælti til skarphjeðins ‘hverja ráða-‘gerð hafið jer nú fyrir yðr bræðr ok kári?’ skarp-hjeðinn mælti ‘lítt rekju vjer drauma til flestra ‘hluta. enn þjer til at segja, þá munu vjer ríða í ‘tungu til ásgríms elliðagrímssonar ok þaðan til ‘þings. enn hvat ætlar þú um ferð þína, faðir?’ njáll svaraði ‘ríða mun ek til þings; því at þat er ‘sómi minn at skiljaz eigi við yðvart mál, meðar ‘ek lifi. væntir mik þess, at margir verpi þar ve

'orðum á mik, ok njótið jer mín enn gjaldið hvergi'. þar var þórhallr ásgrímsson fóstri njáls. þeir njálssynir hlógu at hánum, er hann var í kasti mórendu, ok spurðu, hvje lengi hann ætlaði at hafa þat. þórhallr svaraði 'kastat skal ek því hafa þá er ek á 'at mæla eptir fóstra minn'. njáll mælti 'þá munt 'þú bezt gefaz, er mest liggr við'. þeir búaz nú allir hoknan þaðan ok váru nær þrír tigir manna ok riðu þar til er þeir kvámu til þjórsár. þá kvámu þeir eptir frændr njáls þórleifr krákr ok þórgrímr hinn mikli. þeir váru synir holtaþóris ok buðu lið sitt njálssonum ok atgöngu. ok þeir þágu þat. ríða þá allir saman yfir þjórsá ok þar til er þeir kvámu á laxárbakka ok æja þar. þar kom til móts við þá hjalti skeggjason. ok tóku þeir njáll tal með sjer ok töluðu lengi hljótt. hjalti mælti 'þat mun ek sýna jafnan, at ek em ekki 'myrkr í skapi. njáll hefir beðit mik liðveizlu. 'hefi ek ok í gengit ok heitit hánum mínu lið'sinni. hefir hann áðr selt mjer laun ok mörgum 'öðrum í heilræðum sínum'. hjalti segir njáli allt um ferðir flosa. þeir sendu þórhall fyrir í tungu at segja ásgrími, at þeir mundu þangat um kveldit. ásgrímr bjóz þegar við ok var úti, er njáll reið í tún. njáll var í blári kápu ok hafði þófahött á höfði ok taparöxi í hendi. ásgrímr tók njál af hesti ok bar hann inn ok setti hann í hásæti. síðan gengu þeir inn allir njálssynir ok kári. ásgrímr gekk þá út. hjalti vildi snúa í braut — ok þótti þar of mart vera. ásgrímr tók í taumana ok kvað hann eigi skyldu ná í braut at ríða ok ljet taka af hestum þeira ok fylgði hjalta inn ok setti

hann hjá njáli. enn þeir þórleifr sátu á annan bekk ok menn þeira. ásgrímr settiz á stól fyri njál ok spurði 'hversu segir þjer hugr um mál vár?' njáll svarar 'heldr þungliga; því at mik uggir, at hjer 'muni eigi gæfumenn í hlut eiga. enn þat vilda 'ek, vinr, at þú sendir eptir öllum þingmönnum 'þínum — ok ríð til þings með mjer'. 'þat hefi ek 'ætlat' segir ásgrímr 'ok því mun ek [illegible] þjer 'með, at ór yðrum málum mun ek aldri ganga, 'meðan ek fæ nakkvara menn at með mjer'. enn allir þökkuðu hánum þeir er inni váru ok kváðu slíkt drengiliga mælt. þar váru þeir um nóttina. enn um daginn eptir kom þar allt lið ásgríms. síðan ríða þeir allir saman þar til er þeir koma á þing upp; ok váru áðr tjaldaðar búðir þeira.

119. Flosi var þá kominn á þing ok skipaði alla búð sína. rúnólfr skipaði dalverjabúð enn mörðr rangæingabúð. hallr af síðu var lengst kominn austan enn nær ekki annarra manna. hallr hafði þó fjölmennt mjök ór sinni sveit ok fór þegar í lið með flosa ok bað hann sáttar ok friðar. hallr var vitr maðr ok góðgjarn. flosi svaraði öllu vel ok tók þó lítit af. hallr spurði, hverir hánum hefði liðsinni heitit. flosi nemndi til mörð valgarðsson ok kvaðz hafa beðit dóttur hans til handa starkaði frænda sínum. hallr kvað góðan kost í konunni enn segir allt illt við mörð at eiga 'ok 'munt þú þat reyna áðr þessu þingi sje lokit'. síðan hættu þeir talinu. — þat var einn hvern dag, at þeir njáll ok ásgrímr töluðu lengi hljótt. þá spratt ásgrímr upp ok mælti til njálssona 'ganga 'munu vjer ok leita oss vina, at vjer verðim eigi

'bornir ofrliði; því at þetta mál mun verða sótt 'með kappi'. ásgrímr gekk þá út ok næst hánum helgi njálsson, þá kári sölmundarson, þá grímr njálsson, þá skarphjeðinn, þá þórhallr ásgrímsson, þá þórgrímr hinn mikli, þá þórleifr krákr. þeir gengu til búðar gissurar hins hvíta ok gengu inn í búðina. gissurr stóð upp í móti þeim ok bað þá sitja ok drekka. ásgrímr svarar 'eigi veit þannig 'við — ok skal þetta ekki á mútr mæla: hverrar lið-'veizlu skal ek þar ván eiga, er þú ert, frændi?' gissurr svaraði 'þat myndi jórunn systir mín ætla, 'at ek mynda eigi undan skeraz at veita þjer. 'skal ok svá vera nú ok optar, at eitt skal ganga 'yfir okkr báða'. ásgrímr þakkaði hánum ok gekk í braut síðan. þá spurði skarphjeðinn 'hvert skal 'nú ganga?' ásgrímr svarar 'til búðar ölfusinga'. síðan gengu þeir þangat. ásgrímr spurði, hvárt skapti þóroddsson væri at búð. hánum var sagt, at hann var þar. gengu þeir þá inn í búðina. skapti sat á pallinum ok fagnaði ásgrími. hann tók því vel. skapti bauð ásgrími at sitja hjá sjer. ásgrímr kveðz skamma dvöl eiga mundu 'enn þó 'er við þik erendit'. 'lát heyra þat' segir skapti. 'ek vil biðja þik liðsinnis' segir ásgrímr 'at þú 'veitir mjer lið ok mágum mínum'. 'hitt hafða ek 'ætlat' segir skapti 'at ekki skyldi koma vandræði 'yðar í híbýli mín'. ásgrímr svarar 'illa er slíkt 'mælt at verða mönnum þá sízt at liði, er mest 'liggr við'. 'hverr er sá maðr' segir skapti 'er 'fjórir menn ganga fyrri, mikill maðr ok fölleitr, 'úgæfusamligr, harðligr ok tröllsligr?' hann svarar 'skarphjeðinn heiti ek, ok hefir þú sjet mik jafnan

'á þingi. enn vera mun ek því vitrari enn þú, at 'ek þarf eigi at spyrja þik, hvat þú heitir. þú 'heitir skapti þóroddsson. enn fyrr kallaðir þú þik 'burstakoll þá er þú hafðir drepit ketil ór eldu. 'gerðir þú þjer þá koll ok bart tjöru í höfuð þjer. 'síðan keyptir þú at þrælum at rísta upp jarðarmen, 'ok skreitt þú þar undir um nóttina. síðan fórt 'þú til þórólfs loptssonar á eyrum, ok tók hann 'við þjer ok bar þik út í mjölsekkum sínum'. eptir þat gengu þeir ásgrímr út. skarphjeðinn mælti 'hvert skulu vjer nú ganga?' 'til búðar 'snorra goða' segir ásgrímr. síðan gengu þeir til búðar snorra. þar var einn maðr úti fyri búðinni. ásgrímr spurði, hvárt snorri væri í búð. sá sagði, at hann var þar. ásgrímr gekk inn í búðina ok þeir allir. snorri sat á palli. ásgrímr gekk fyrir hann ok kvaddi hann vel. snorri tók hánum blíðliga ok bað hann sitja. ásgrímr kveðz þar mundu eiga skamma dvöl 'enn þó er við þik erendit'. snorri bað hann segja þat. ásgrímr mælti 'ek 'vilda, at þú færir til dóma með mjer ok veittir 'mjer lið; því at þú ert vitr ok framkvæmðarmaðr 'mikill'. 'þungt ganga oss nú málaferlin' segir snorri 'ok draga sik margir mjök fram í mót oss, 'ok eru vjer því trauðir at taka vandræði manna í 'aðra fjórðunga'. 'varkunn er þat' segir ásgrímr 'því at þú átt oss ekki varlaunat'. 'veit ek, at þú 'ert góðr drengr' segir snorri 'ok vil ek því heita 'þjer, at ek skal hvergi í móti þjer vera ok eigi 'veita lið úvinum þínum'. ásgrímr þakkaði hánum. snorri mælti 'hverr er sá maðr, er fjórir ganga 'fyrri, fölleitr ok skarpleitr ok glottir við tönn ok

'hefir öxi reidda um öxl?' 'hjeðinn heiti ek' segir hann 'enn sumir menn kalla mik skarphjeðin öllu 'nafni. eða hvat vill þú fleira til mín tala?' snorri mælti 'þat, at mjer þykkir þú maðr harðligr ok 'mikilfengligr. enn þó get ek, at þrotin sje nú þín 'hin mesta gæfa — ok skammt get ek eptir þinnar 'æfi'. 'vel er þat' segir skarphjeðinn 'því at þá 'skuld eigu allir at gjalda. enn þó er þjer meiri 'nauðsyn at hefna föður þíns enn spá mjer slíkar 'spár'. 'margir hafa þat mælt áðr' segir snorri 'ok 'mun ek ekki við slíku reiðaz'. eptir þat gengu þeir út ok fjengu þar enga liðveizlu. þaðan fóru þeir til búðar skagfirðinga. þá búð átti hafr hinn auðgi. hann var son þórkels eiríks-sonar ór goddölum, geirmundar-sonar, hróalds-sonar, eiríks-sonar örðigskeggja, er felldi grjótgarð í sóknadal í norvegi. móðir hafrs hjet þórunn ok var dóttir ásbjarnar myrkárskalla hrossbjarnarsonar. þeir ásgrímr gengu inn í búðina. hafr sat í miðri búðinni ok talaði við mann. ásgrímr gekk at hánum ok heilsaði á hann. hafr tók hánum vel ok bauð hánum at sitja. ásgrímr mælti 'hins vilda ek biðja þik, at þú veittir 'mjer lið ok mágum mínum'. hafr svaraði skjótt ok kvaðz ekki mundu taka undir vandræði þeira 'enn þó vil ek spyrja, hverr sá er hinn fölleiti, er 'fjórir menn ganga fyrr ok er svá illiligr sem 'genginn sje út ór sjávarhömrum'. skarphjeðinn mælti 'hirð ekki þú þat, mjólki þinn, hverr ek em — 'því at ek mun þora þar fram at ganga, er þú sitr 'fyrir; ok mynda ek allúhræddr, þó at slíkir sveinar 'væri á götu minni. er þjer ok skyldra at sækja 'svanlaugu systur þína, er eydíss járnsaxa ok þau

'steðjakollr tóku í braut ór híbýlum þínum. — ok 'þorðir þú ekki at at hafa'. ásgrímr mælti 'göngum 'út. ekki er hjer ván liðveizlu'. síðan gengu þeir til möðrvellingabúðar ok spurðu, hvárt guðmundr hinn ríki væri í búð. enn þeim var sagt, at hann var þar. þeir gengu þá inn í búðina. hásæti var í miðri búðinni, ok sat þar guðmundr ríki. ásgrímr gekk fyri guðmund ok kvaddi hann. guðmundr tók hánum vel ok bauð hánum at sitja. ásgrímr mælti 'eigi vil ek sitja. enn biðja vil ek þik lið-'sinnis; því at þú ert kappsamr ok mikill höfðingi.' guðmundr mælti 'ekki skal ek í móti þjer vera. 'enn ef mjer sýniz at veita þjer lið, þá munu vit 'vel mega tala um þat síðar' ok tók á öllu vel. ásgrímr þakkaði hánum orð sín. guðmundr mælti 'maðr er sá einn í liði þínu, er ek hefi horft á 'um hríð, ok lítz mjer úlíkr flestum mönnum 'þeim er ek hefi sjet'. 'hverr er sá?' segir ásgrímr. 'fjórir menn ganga fyrri enn hann' segir guðmundr 'jarpr á hár ok föllitaðr, mikill vöxtum 'ok ernligr ok svá skjótligr til karlmennsku, at 'heldr vilda ek hans fylgi hafa enn tíu annarra. 'ok er þó maðrinn úgæfusamligr'. skarphjeðinn mælti 'veit ek, at þú þykkiz til mín mæla. ok er 'eigi einn veg farit úgæfu okkarri. ek hefi ámæli 'af vígi höskulds hvítanessgoða, sem varkunn er. 'enn þeir gerðu illmæli um þik þórkell hákr ok 'þórir helgason, ok hefir þú af því hina mestu 'skapraun'. gengu þeir þá út. skarphjeðinn mælti þá 'hvert skulu vjer nú ganga?' 'til ljósvetninga-'búðar' segir ásgrímr. þá búð hafði tjaldat þórkell hákr. hann var son þórgeirs goða tjörva-sonar,

þórkels-sonar langs. enn móðir þórgeirs var þórunn þórsteins-dóttir, sigmundar-sonar, gnúpabárðar-sonar. móðir þórkels háks hjet guðríðr. hón var dóttir þórkels hins svarta ór hleiðrargarði, þóris-sonar snepils, ketils-sonar brimils, örnólfs-sonar, björnólfs-sonar, gríms-sonar loðinkinna, ketils-sonar hæings, hallbjarnar-sonar hálftrölls. þórkell hákr hafði verit útan ok framit sik í öðrum löndum. hann hafði drepit spellvirkja austr á jamtaskógi. síðan fór hann austr í svíþjóð ok fór til lags með sörkvi karli, ok herjuðu þeir í austrveg. enn fyrir austan balagarðssíðu átti þórkell at sækja þeim vatn eitt kveld. þá mætti hann finngálkni ok varðiz því lengi. enn svá lauk með þeim, at hann drap finngálknit. þaðan fór hann austr í aðalsýslu. þar vá hann at flugdreka. síðan fór hann aptr til svíþjóðar ok þaðan til norvegs ok síðan út til íslands, ok ljet hann gera þrekvirki þessi yfir lokhvílu sinni ok á stóli fyrir hásæti sínu. hann barðiz ok á ljósvetningaleið við guðmund hinn ríka með bræðrum sínum, ok höfðu ljósvetningar sigr. gerðu þeir síðan illmæli um guðmund þórir helgason ok þórkell hákr. þórkell mælti svá, at sá væri engi á íslandi, at hann myndi eigi ganga til einvígis við eða á hæl hopa fyrir. var hann fyri því kallaðr þórkell hákr, at hann eirði hvártki í orðum nje verkum, við hvern sem hann átti.

120. Ásgrímr elliðagrímsson ok þeir fjelagar gengu til búðar þórkels háks. ásgrímr mælti þá til fjelaga sinna ‘þessa búð á þórkell hákr, kappi ‘mikill; ok væri oss mikit undir, at vjer fjengim ‘liðsinni hans. skulu vjer hjer til gæta í alla staði;

'því at hann er einlyndr ok skapvandr. vil ek nú 'biðja þik, skarphjeðinn, at þú ljetir ekki til þín 'taka um tal várt'. skarphjeðinn glotti við ok var svá búinn, at hann var í blám kyrtli ok í blárendum brókum — ok uppháva svarta skúa á fótum. hann hafði silfrbelti um sik ok öxi þá í hendi, er hann hafði drepit þráin með ok hann kallaði rimmugýgi, ok törgubuklara ok silkihlað um höfuð ok greitt hárit aptr um eyrun. hann var allra manna hermannligastr, ok kenndu því hann allir úsjenn. hann gekk sem hánum var skipat ok hvártki fyrr nje síðar. þeir gengu nú inn í búðina ok í innanverða. þórkell sat á miðjum palli ok menn hans alla vega út í frá hánum. ásgrímr kvaddi hann. þórkell tók því vel. ásgrímr mælti til hans 'til 'þess eru vjer hingat komnir at biðja þik liðveizlu, 'at þú gangir til dóma með oss'. þórkell mælti 'hvat myndið jer þurfa minnar liðveizlu við, þar 'sem jer genguð til guðmundar? ok mundi hann 'heita yðr liði sínu?' 'ekki fjengu vjer hans liðsinni' segir ásgrímr. þórkell mælti 'þá þótti guðmundi 'úvinsælt vera málit — ok mun svá ok vera; því at 'slík verk hafa verst verit unnin. ok veit ek, hvat 'þjer hefir til gengit hingat at fara, at þú ætlaðir, 'at ek mynda vera úhlutvandari enn guðmundr ok 'mynda ek vilja fylgja at röngu máli'. ásgrímr þagnaði þá — ok þótti þungt fyrir. þórkell mælti 'hverr er sá hinn mikli ok hinn feiknligi, er fjórir 'menn ganga fyrri, fölleitr ok skarpleitr, úgæfu-'samligr ok illmannligr?' skarphjeðinn mælti 'ek 'heiti skarphjeðinn, ok er þjer skuldlaust at velja 'mjer hæðiyrði saklausum manni. hefir mik aldri

'þat hent, at ek hafa kúgat föður minn ok bariz 'við hann, sem þú gerðir við þinn föður. hefir þú 'ok lítt riðit til alþingis eða starfat í þingdeildum, 'ok mun þjer kringra at hafa ljósaverk at búi þínu 'at öxará í fásinninu. er þjer ok nær at stanga 'ór tönnum þjer rassgarnarendann merarinnar, er 'þú ázt áðr enn þú riðir til þings — ok sá smala-'maðr þinn; ok undraðiz hann, er þú gerðir slíka 'fúlmennsku'. þá spratt þórkell upp af mikilli reiði ok þreif sax sitt ok mælti 'þetta sax fjekk 'ek í svíþjóðu, ok drap ek til hinn mesta kappa, 'enn síðan vá ek margan mann með. ok þegar er 'ek nái til þín, skal ek reka þat í gegnum þik. ok 'skalt þú þat hafa fyri fáryrði þín'. skarphjeðinn stóð með reidda öxina ok glotti við ok mælti 'þessa öxi hafða ek í hendi þá er ek hljóp tólf 'álna yfir markarfljót, ok vá ek þráin sigfússson, ok 'stóðu þeir átta fyrir, ok fjekk engi þeira fang á 'mjer. hefi ek ok aldri svá reitt vápn at manni, 'at eigi hafi við komit'. síðan hratt hann þeim frá bræðrum sínum ok kára mági sínum ok óð fram at þórkatli. skarphjeðinn mælti þá 'ger þú 'nú annat hvárt, þórkell hákr, at þú slíðra saxit 'ok setz niðr, eða ek keyri öxina í höfuð þjer ok 'klýf þik í herðar niðr'. þórkell slíðraði saxit ok setz niðr þegar — ok hafði hvártki orðit á fyrir hánum áðr nje síðan. þeir ásgrímr gengu þá út. skarphjeðinn mælti 'hvert skulu vjer nú ganga?' ásgrímr svaraði 'heim til búðar várrar'. 'þá föru 'vjer bónleiðir til búðar' segir skarphjeðinn. ás-grímr sneriz við hánum ok mælti 'margstaðar hefir 'þú heldr verit orðhvass. enn hjer, er þórkell átti

'hlut at, þykki mjer þú þat eitt hafa á hann lagit, 'er makligt er'. gengu þeir þá heim til búðar sinnar ok sögðu njáli frá öllu sem gerst. hann mælti 'búið arki at auðnu, til hvers sem draga 'vill'. guðmundr hinn ríki spurði nú, hversu farit hafði með þeim skarphjeðni ok þórkatli, ok mælti svá 'kunnigt mun yðr vera, hversu farit hefir með 'oss ljósvetningum — ok hefi ek aldri farit jafn-'mikla skömm nje sneypu fyri þeim, sem nú fór 'þórkell fyri skarphjeðni; ok er þetta allvel orðit'. síðan mælti guðmundr til einars þveræings bróður síns 'þú skalt fara með öllu liði mínu ok veita 'njálssonum þá er dómar fara út. enn ef þeir 'þurfu liðs annat sumar, þá skal ek sjálfr veita 'þeim lið'. einarr játaði þessu ok ljet segja ás-grími. ásgrímr mælti 'úlíkr er guðmundr flestum 'mönnum at höfðingsskap'. ásgrímr sagði síðan njáli.

121. Annan dag eptir funduz þeir ásgrímr ok gissurr hinn hvíti, hjalti skeggjason ok einarr þveræingr. þar var þá ok mörðr valgarðsson. hann hafði þá látit af höndum sökina ok selt í hendr sigfússsonum. þá mælti ásgrímr 'þik kveð ek at 'þessu fyrstan, gissurr hinn hvíti, ok hjalta ok einar, 'at ek vil segja yðr, hvers efni í eru. yðr mun 'þat kunnigt, at mörðr hefir sótt málit. enn svá 'er við vaxit, at mörðr hefir verit at vígi höskulds 'ok sært hann því sári, er engi var til nemndr. 'sýniz mjer sem þat mál muni únýtt vera fyri 'laga sakir'. 'þá vilju vjer þat fram bera þegar' segir hjalti. þórhallr ásgrímsson mælti 'þat er 'ekki ráð, at eigi fari þetta leynt allt þar til er 'dómar fara út'. 'hverju skiptir þat?' segir hjalti.

þórhallr svarar 'ef þeir vitu nú þat þegar, at rangt 'hafi verit til búit málit, þá megu þeir svá bjarga 'sökinni at senda þegar mann heim af þingi ok 'stefna heiman til þings enn kveðja búa á þingi. 'ok er þá rjett sótt málit'. 'vitr maðr ert þú, þór-'hallr' segja þeir 'ok skal þín ráð hafa'. eptir þetta gekk hverr til sinnar búðar. sigfússsynir lýstu sökum at lögbergi ok spurðu at þingfesti ok heimilisfangi. enn föstunáttina skyldu fara út dómar til sóknar. er nú kyrrt þingit þar til. margir menn leituðu um sættir með þeim, ok var flosi erfiðr enn aðrir þó miklu orðfleiri, ok þótti úvænliga horfa. nú kemr at því, sem dómar skyldu út fara föstukveldit. gekk þá allr þingheimr til dóma. flosi stóð sunnan at rangæingadómi ok lið hans. þar var með hánum hallr af síðu ok rúnólfr ór dal son úlfs örgoða ok aðrir þeir sem flosa höfðu liði heitit. enn norðan at rangæingadómi stóðu þeir ásgrímr elliðagrímsson ok gissurr hvíti, hjalti skeggjason ok einarr þveræingr. enn njálssynir váru heima við búð ok kári ok þórleifr krákr ok þórgrímr hinn mikli. þeir sátu allir með vápnum, ok var þeira flokkr úárenniligr. njáll hafði beðit dómendr at ganga í dóminn. sigfússsynir sækja nú málit. þeir nemndu vátta ok buðu njálssonum at hlýða til eiðspjalls síns. síðan unnu þeir eið. þá sögðu þeir fram sök. þá ljetu þeir bera lýsingarvætti. þá buðu þeir búum í setu. þá buðu þeir til ruðningar um kviðinn. þá stóð upp þórhallr ásgrímsson ok nemndi vátta ok varði lýriti kviðburðinn ok fann þat til, at sá hafði lýst sökinni, er sannir lagalestir váru á ok sjálfr var út-

lagi. ‘til hvers mælir þú þetta?’ segir flosi. þórhallr svarar ‘mörðr valgarðsson fór til vígs höskulds ‘með njálssonum ok særði hann því sári, er engi ‘maðr var til nemndr þá er váttar váru nemndir ‘at benjum. meguð jer eigi í móti mæla, at únýtt ‘er málit’.

122. Njáll stóð þá upp ok mælti ‘þess bið ‘ek hall af síðu ok flosa ok alla sigfússsonu ok ‘alla vára menn, at jer gangið eigi í braut ok ‘heyrið mál mitt’. þeir gerðu svá. hann mælti þá ‘svá sýniz mjer, sem mál þetta sje komit í ‘únýtt efni — ok er þat at líkendum, því at af illum ‘rótum hefir upp runnit. vil ek yðr þat kunnigt ‘gera, at ek unna meira höskuldi enn sonum mín-‘um. ok þá er ek spurða, at hann var veginn, ‘þótti mjer slökkt hit sætasta ljós augna minna. ok ‘heldr vilda ek misst hafa allra sona minna, ok ‘lifði hann. nú bið ek þik, hallr af síðu, ok rún-‘ólf ór dal, gissur hvíta ok einar þveræing ok ‘hafr hinn spaka, at ek ná at sættaz á víg þetta ‘fyrir hönd sona minna. ok vil ek, at geri um ‘þeir er bezt eru til fallnir’. þeir gissurr ok einarr ok hafr töluðu langt erendi sínu sinni hverr þeira ok báðu flosa sættaz ok hjetu hánum sinni vináttu í mót. flosi svaraði þá öllu vel enn hjet þó eigi. hallr af síðu mælti þá til flosa ‘vill þú nú ‘efna orð þín ok veita mjer bæn mína, er þú ‘hjezt at veita mjer þá er ek kom útan þórgrími ‘syni digrketils frænda þínum þá er hann hafði ‘vegit halla hinn rauða?’ flosi mælti ‘veita vil ek ‘þjer, mágr; því at þú munt þess eins biðja, at ‘mín sæmð sje þá meiri enn áðr’. hallr mælti

'þá vil ek, at þú sættiz skjótt ok látir góða menn 'gera um ok kaupir þú þjer svá vináttu hinna 'beztu manna'. flosi mælti 'þat vil ek yðr kunnigt 'gera, at ek vil gera fyrir orð halls mágs míns 'ok annarra hinna beztu drengja, at hjer geri um 'sex menn af hvárra hendi, lögliga til nemndir. 'þykki mjer njáll makligr vera, at ek unna hánum 'þessa'. njáll þakkaði hánum ok þeim öllum ok aðrir þeir er hjá váru ok kváðu flosa vel fara. flosi mælti 'nú vil ek nemna mína gerðarmenn. 'nemni ek fyrstan hall mág minn ok össur frá 'breiðá, surt ásbjarnarson ór kirkjubæ, móðólf 'ketilsson' — hann bjó þá í ásum — 'hafr hinn 'spaka ok rúnólf ór dal. ok mun þat einmælt, at 'þessir sje bezt til fallnir af öllum mínum mönnum'. bað hann nú njál nemna sína gerðarmenn. njáll stóð þá upp ok mælti 'til þessa nemni ek fyrstan 'ásgrím elliðagrímsson ok hjalta skeggjason, gissur 'hvíta ok einar þveræing, snorra goða ok guðmund 'hinn ríka'. síðan tókuz þeir í hendr njáll ok flosi ok sigfússsynir, ok handsalaði njáll fyrir alla sonu sína ok kára mág sinn þat sem þessir tólf menn dæmði. ok mátti svá at kveða, at allr þingheimr yrði þessu feginn. váru þá sendir menn eptir snorra ok guðmundi; því at þeir váru í búðum sínum. var þá mælt, at dómendr skyldi sitja í lögrjettu enn allir aðrir gengi í braut.

123. Snorri goði mælti svá 'nú eru vjer hjer 'tólf dómendr, er málum þessum er til skotit. vil 'ek nú biðja yðr alla, at vjer hafim enga trega í 'málum þessum svá at þeir megi eigi sáttir verða'. guðmundr mælti 'vilið jer nakkvat hjeraðsektir gera

'eða útanferðir?' 'engar' segir snorri 'því at þat 'hefir opt eigi efnz, ok hafa menn fyri þat drepnir 'verit ok orðit úsáttir. enn gera vil ek fjesætt 'svá mikla, at engi maðr hafi dýrri verit hjer á 'landi enn höskuldr'. hans orð mæltuz vel fyrir. síðan töluðu þeir um ok urðu eigi á sáttir, hverr fyrst skyldi upp kveða, hversu mikil fjesekt vera skyldi. ok kom svá, at þeir hlutuðu um. ok hlaut snorri upp at kveða. snorri mælti 'ekki mun ek 'lengr yfir þessu sitja. mun ek nú segja yðr, hvat 'mitt ákvæði er — at ek vil höskuld bæta láta þrenn'um manngjöldum; enn þat eru sex hundruð silfrs. 'skuluð jer nú at gera, ef yðr þykkir of mikit eða 'of lítit'. þeir svöruðu, at þeir skyldu hvergi at gera. 'þat skal ok fylgja' sagði hann 'at hjer skal 'allt fjeit upp gjaldaz á þinginu'. þá mælti gissurr hvíti 'þetta þykki mjer varla vera mega; því at 'þeir munu hjer lítinn einn hlut hafa at gjalda fyri 'sik'. guðmundr hinn ríki mælti 'ek veit, hvat 'snorri vill. þat vill hann, at vjer gefim til allir 'gerðarmenn slíkt sem várr er drengskapr til; ok 'mun þar þá margr eptir gera'. hallr af síðu þakkaði hánum ok kveðz gjarna vilja til gefa sem sá er mest gæfi. játuðu því þá allir gerðarmenn. eptir þat gengu þeir í braut ok rjeðu þat með sjer, at hallr skyldi segja upp gerðina at lögbergi. eptir þat var hringt, ok gengu allir menn til lögbergs. hallr af síðu stóð upp ok mælti 'mál þessi, 'er vjer höfum gört um, höfu vjer orðit vel á 'sáttir. ok höfum gört sex hundruð silfrs. skulu 'vjer gjalda upp helminginn gerðarmenn, ok skal 'hjer allt upp gjaldaz á þinginu. enn þat er bæn-

'arstaðr minn til allrar alþýðu, at nakkvarn hlut 'gefi til fyri guðs sakir'. því svöruðu allir vel. nemndi hallr þá vátta at gerðinni, at hana skyldi engi rjúfa mega. njáll þakkaði þeim gerðina. skarphjeðinn stóð hjá ok þagði ok glotti við. gengu menn þá frá lögbergi ok til búða sinna. enn gerðarmenn báru saman í búanda kirkjugarði fje þat sem þeir höfðu heitit til at leggja. njálssynir seldu fram fje þat, er þeir höfðu, ok svá kári; ok var þat hundrað silfrs. njáll tók þá fje þat, er hann hafði; ok var þat annat hundrað silfrs. síðan var fje þetta borit allt saman í lögrjettu. ok gáfu menn þá svá mikit til, at engan penning vantaði á. njáll tók þá silkislæður ok bóta ok lagði á hrúguna ofan. síðan mælti hallr til njáls, at hann skyldi ganga eptir sonum sínum 'enn ek mun 'ganga eptir flosa — ok veiti nú hvárir öðrum 'tryggðir'. njáll gekk þá heim til búðar sinnar ok mælti til sona sinna 'nú er málum várum komit 'í gott efni. vjer erum nú menn sáttir enn fje 'allt komit í einn stað. skulu nú hvárirtveggju 'ganga til ok veita öðrum grið ok tryggðir. vil 'ek þess nú biðja yðr sonu mína, at jer spillið í 'engu um'. skarphjeðinn strauk um ennit ok glotti við. ganga þeir nú allir til lögrjettu. hallr gekk til móts við flosa ok mælti 'gakk þú nú til lög'rjettu; því at nú er fjeit allt vel af hendi goldit 'ok saman komit í einn stað'. flosi bað þá sigfússsonu ganga til með sjer. gengu þeir þá út allir. þeir gengu austan at lögrjettu. njáll gekk vestan at lögrjettu ok synir hans. skarphjeðinn gekk á meðalpallinn ok stóð þar. flosi gekk í

lögrjettu at hyggja at fjenu ok mælti 'þetta fje er 'bæði mikit ok gott ok vel af höndum greitt, sem 'ván er at'. síðan tók hann upp slæðurnar ok spurði, hverr þær myndi hafa til gefit. enn engi svaraði hánum. í annat sinn veifði hann slæðunum ok spurði, hverr til myndi hafa gefit, ok hló at. ok svaraði hánum engi. flosi mælti þá 'hvárt er, 'at engi yðvarr veit, hverr þenna búning hefir átt, 'eða þorið jer eigi at segja mjer?' skarphjeðinn mælti 'hvat ætlar þú, hverr til hafi gefit?' flosi mælti 'ef þú vill þat vita, þá mun ek þat segja 'þjer, hvat ek ætla. þat ætla ek, at til hafi gefit 'faðir þinn, karl hinn skegglausi — því at margir 'vitu eigi, er hann sjá, hvárt hann er heldr kona 'eða karlmaðr'. skarphjeðinn mælti 'slíkt er illa 'mælt at sneiða hánum afgömlum, er engi hefir 'áðr til orðit dugandi maðr. meguð jer ok þat 'vita, at hann er karlmaðr; því at hann hefir sonu 'átt við konu sinni. hafa fáir várir frændr legit 'úbættir hjá garði várum svá at vjer hafim eigi 'hefnt'. síðan tók skarphjeðinn til sín slæðurnar enn kastaði brókum blám til flosa ok kvað hann þeira meir þurfa. flosi mælti 'hví mun ek þeira 'meir þurfa?' skarphjeðinn svarar 'því þá — ef 'þú ert brúðr svínfellsáss, sem sagt er, hverja 'hina níundu nótt ok geri hann þik at konu'. flosi hratt þá fjenu ok kveðz þá engan penning hafa skyldu af — kvað þá vera skyldu annat hvárt: at höskuldr skyldi vera úgildr, ella skyldi þeir hefna hans. vildi þá flosi engi grið selja ok engi taka ok mælti til sigfússsona 'göngu vjer nú heim. eitt 'skal yfir oss líða alla'. síðan gengu þeir heim

til búðar. hallr mælti 'hölzti miklir úgæfumenn 'eigu hjer í hlut at'. þeir njáll ok synir hans gengu heim til búðar. njáll mælti 'nú kemr þat 'fram, sem mjer sagði löngu hugr um, at oss 'myndi þungt falla þessi mál'. 'eigi er þat' segir skarphjeðinn 'því at þeir megu aldri sækja oss at 'landslögum'. 'þá mun þat fram koma' segir njáll 'er öllum mun verst gegna'. þeir menn töluðu um, er gefit höfðu fjeit, at þeir myndi í braut taka. guðmundr hinn ríki mælti 'þá skömm kýs 'ek mjer eigi til handa — at taka þat aptr, er 'ek gef — hvártki hjer nje annars staðar'. 'vel 'er þetta mælt' sögðu þeir. vildi þá ok engi í braut taka. snorri goði mælti 'þat er mitt ráð, 'at gissurr hinn hvíti ok hjalti skeggjason varðveiti 'fje þetta til annars alþingis. segir mjer svá hugr 'um, at eigi muni langt líða áðr til muni þurfa at 'taka þessa fjár'. hjalti tók ok varðveitti helming fjárins enn gissurr sumt. gengu menn þá heim til búða sinna.

124. Flosi stefndi öllum sínum mönnum upp í almannagjá ok gekk þangat sjálfr. þá váru þar komnir allir hans menn, ok váru þat tíu tigir manna. flosi mælti til sigfússsona 'hversu veiti 'ek yðr þess at málum, at yðr sje skapfelligast?' gunnarr lambason mælti 'ekki líkar oss fyrr enn 'þeir bræðr eru allir drepnir njálssynir'. flosi mælti 'því vil ek heita sigfússsonum at skiljaz 'eigi fyrr við þetta mál, enn aðrir hvárir hníga fyrir 'öðrum. vil ek ok þat vita, hvárt nakkvarr er sá 'hjer, at oss vili eigi veita at þessu máli'. enn allir kváðuz þeim veita vilja. flosi mælti 'gangi

'nú allir til mín ok sveri eiða, at engi skeriz ór 'þessu máli'. gengu þá allir til flosa ok sóru hánum eiða. flosi mælti 'vjer skulum ok allir 'hafa handtak at því, at sá skal hverr hafa fyri 'gört fje ok fjörvi, er ór þessu máli gengr fyrr 'enn yfir lýkr'. þessir váru höfðingjar með flosa: kolr son þórsteins breiðmaga bróðurson halls af síðu, hróaldr össurarson frá breiðá, össurr önundar-son töskubaks, þórsteinn hinn fagri geirleifsson, glúmr hildis-son hins gamla, móðólfr ketilsson, þórir son þórðar illuga ór mörtungu, frændr flosa kolbeinn ok egill, ketill sigfússson ok mörðr bróðir hans, þórkell ok lambi, grani gunnarsson, gunnarr lambason ok sigurðr bróðir hans, ingjaldr frá keldum, hróarr hámundarson. flosi mælti til sigfússsona 'takið jer yðr nú höfðingja þann er yðr 'þykkir bezt til fallinn; því at einn hverr mun fyri 'þurfa at vera málinu'. ketill ór mörk svaraði 'ef 'undir oss bræðr skal koma kjörit, þá munu vjer 'þat skjótt kjósa, at þú sjer fyrir. heldr þar mart 'til þess: þú ert maðr ættstórr ok höfðingi mikill, 'harðdrægr ok vitr. virðu vjer ok svá, at þú setiz 'fyri vára nauðsyn í málit'. flosi mælti 'þat er 'líkast, at ek játumz undir þetta, sem bæn yður 'stendr til. mun ek nú ok á kveða, hverja atferð 'vjer skulum hafa. ok er þat mitt ráð, at hverr 'maðr ríði heim af þingi ok sje um bú sitt í 'sumar, meðan töður manna eru undir. ek mun 'ok heim ríða ok vera heima í sumar. enn dróttinsdag þann er átta vikur eru til vetrar, þá mun 'ek láta syngja mjer messu heima ok ríða síðan 'vestr yfir lómagnúpssand. hverr várr skal hafa

'tvá hesta. ekki mun ek lið auka ór því sem nú 'hefir til eiða gengit; því at vjer höfum þat ærit 'mart, ef oss kemr þat vel at haldi. ek mun 'ríða dróttinsdaginn ok svá nóttina með. enn 'annan dag vikunnar mun ek kominn á þríhyrnings-'hálsa fyri miðjan aptan. skuluð jer þá þar allir 'komnir, er eiðsvarar eruð við þetta mál. enn ef 'nakkvarr er sá þá eigi þar kominn, er í mál 'þessi hefir gengit, þá skal engu fyri týna nema 'lífinu, ef vjer megum ráða'. ketill mælti 'hversu 'má þat saman fara, at þú ríðir dróttinsdag heiman 'enn komir annan dag vikunnar á þríhyrningshálsa?' flosi mælti 'ek mun ríða upp ór skaptártungu ok 'fyri norðan eyjafjallajökul ok ofan í goðaland; ok 'mun þetta endaz, ef ek ríð hvatliga. mun ek nú 'ok segja yðr alla mína fyrirætlan — at þá er 'vjer komum þar saman, skulu vjer ríða til berg-'þórshváls með öllu liðinu ok sækja njálssonu með 'eldi ok járni ok ganga eigi fyrr frá, enn þeir eru 'allir dauðir. skuluð jer þessi ráðagerð leyna; því 'at líf várt allra liggr við. munu vjer nú láta taka 'hesta vára ok ríða heim'. gengu þeir þá allir til búða sinna. síðan ljet flosi söðla hesta sína ok biðu engra manna ok ríða síðan heim. flosi vildi eigi finna hall mág sinn; því at hann þóttiz vita, at hallr myndi letja allra stórvirkja.

Njáll reið heim af þingi ok synir hans, ok váru þeir heima allir um sumarit. njáll spurði kára mág sinn, hvárt hann myndi nakkvat ríða austr til dyrhólma til bús síns. kári svaraði 'ekki 'skal ek austr ríða; því at eitt skal ganga yfir 'mik ok sonu þína'. njáll þakkaði hánum ok kvað

slíks at hánum ván. þar var jafnan nær þrim tigum vígra karla með húskörlum.

Þat var einu hverju sinni, at hróðný höskuldsdóttir móðir höskulds njálssonar kom til keldna. ingjaldr bróðir hennar fagnaði henni vel. hón tók ekki kveðju hans enn bað hann þó ganga út með sjer. ingjaldr gerði svá, at hann gekk út með henni — ok gengu ór garði bæði saman. síðan þreif hón til hans, ok settuz þau niðr bæði. hróðný mælti 'hvárt er þat satt, at þú hefir svarit eið 'at fara at njáli ok drepa hann ok sonu hans?' hann svaraði 'satt er þat'. 'allmikill níðingr ert þú' segir hón 'þar sem njáll hefir þrysvar leyst þik 'ór skógi'. 'svá er nú þó komit' segir ingjaldr 'at líf mitt liggr við, ef ek geri eigi þetta'. 'eigi 'mun þat' segir hón 'lifa munt þú allt at einu ok 'heita góðr maðr, ef þú svíkr eigi þann, er þú 'átt beztr at vera'. hón tók þá línhúfu ór pússi sínum alblóðga ok raufótta ok mælti 'þessa húfu 'hafði höskuldr njálsson ok systurson þinn á höfði 'sjer þá er þeir vágu hann. þykki mjer þjer því 'verr fara at veita þeim, er þaðan standa at'. ingjaldr svarar 'svá mun nú ok fara, at ek mun 'eigi vera í móti njáli, hvat sem á bak kemr. 'enn þó veit ek, at þeir munu at mjer snúa vand'ræðum'. hróðný mælti 'þá mátt þú nú mikit lið 'veita njáli ok sonum hans, ef þú segir hánum 'þessa ráðagerð alla'. 'þat mun ek eigi gera' segir ingjaldr 'því at þá em ek hvers manns níðingr, ef 'ek segi þat, er þeir trúðu mjer til. enn þat er 'karlmannligt bragð at skiljaz við þetta mál, þar 'sem ek veit víssar hefndar ván. enn seg þat

'njáli ok sonum hans, at þeir sje varir um sik 'þetta sumar allt — því at þat er þeim heilræði '— ok hafi mart manna'. síðan fór hón til bergþórshváls ok sagði njáli þessa viðræðu alla. njáll þakkaði henni ok kvað hana vel hafa gört 'því at 'hánum myndi helzt misgört í vera at fara at mjer 'allra manna'. hón fór þá heim. enn njáll sagði þetta sonum sínum.

Kerling var sú at bergþórshváli, er sæunn hjet. hón var fróð at mörgu ok framsýn. enn þá var hón gömul mjök; ok kölluðu njálssynir hana gamalæra, er hón mælti mart. enn þó gekk þat flest eptir. þat var einn dag, at hón þreif lurk í hönd sjer ok gekk upp um hús eptir ok at arfasátu einni, er þar stóð. hón laust arfasátuna ok bað hana aldri þrífaz — svá vesöl sem hón var. skarphjeðinn hló at ok spurði, hví hón abbaðiz upp á arfasátuna. kerlingin mælti 'þessi 'arfasáta mun vera tekin ok kveykðr við eldr þá 'er njáll bóndi er inni brenndr ok bergþóra fóstra 'mín — ok berið jer hana á vatn' segir hón 'eða 'brennið hana upp sem skjótast'. 'eigi munu vjer 'þat gera' segir skarphjeðinn 'því at fáz mun annat 'til eldkveykna, ef þess verðr auðit, þó at hón sje 'eigi'. kerling klifaði allt sumarit um arfasátuna at inn skyldi bera. enn þó fórz þat fyrir ávallt.

125. At reykjum á skeiðum bjó rúnólfr þórsteinsson. hildiglúmr hjet son hans. hann gekk út dróttinsdagsnótt þá er tólf vikur váru til vetrar. hann heyrði brest mikinn svá at hánum þótti skjálfa bæði jörð ok himinn. síðan leit hann í vestrættina. hann þóttiz sjá þangat hring ok eldslit

á ok í hringinum mann á grám hesti. hann bar skjótt yfir, ok fór hann hart. hann hafði loganda eldbrand í hendi. hann reið svá nær hánum, at hann mátti görla sjá hann. hann var svartr sem bik. hann kvað vísu þessa með mikilli raust

ek ríð hesti
hjelugbarða
úrigtoppa
ills valdanda.
eldr er í endum
eitr er í miðju
svá er um flosa ráð
sem fari kefli
svá er um flosa ráð
sem fari kefli.

þá þótti hánum hann skjóta brandinum austr til fjallanna fyri sik, ok þótti hánum hlaupa upp eldr mikill í móti svá at hann þóttiz ekki sjá til fjallanna fyrir. hánum sýndiz sjá maðr ríða austr undir eldinn — ok hvarf þar. síðan gekk hann inn ok til rúms síns ok fjekk langt úvit ok rjetti þó við ór því. hann mundi allt þat er fyrir hann hafði borit ok sagði föður sínum. enn hann bað hann segja hjalta skeggjasyni. hann fór ok sagði hjalta. 'þú hefir sjet gandreið' segir hjalti 'ok er 'þat jafnan fyri stórtíðendum'.

126. Flosi bjó sik austan þá er tveir mánaðir váru til vetrar ok stefndi til sín öllum sínum mönnum þeim er hánum höfðu liði ok ferð heitit. hverr þeira hafði tvá hesta ok góð vápn. þeir kvámu allir til svínafells ok váru þar um nóttina. flosi ljet snimma veita sjer tíðir dróttinsdaginn,

enn síðan gekk hann til borðs. hann sagði fyrir öllum heimamönnum sínum, hvat hverrgi skyldi starfa, meðan hann væri í brautu. síðan gekk hann til hesta sinna. þeir flosi riðu vestr á sand. flosi bað þá fyrst ekki allákaft ríða ok kvað þó hinn veg lúka mundu. hann bað alla bíða, ef nakkvarr þyrfti at dveljaz. þeir riðu vestr til skógahverfis ok kvámu í kirkjubæ. flosi bað alla menn koma til kirkju ok biðjaz fyrir. menn gerðu svá. síðan stigu þeir á hesta sína ok riðu upp á fjall ok svá til fiskivatna ok riðu nökkuru fyri vestan vötnin ok stefndu svá vestr á sandinn — ljetu þeir þá eyjafjallajökul á vinstri hönd sjer — ok svá ofan í goðaland ok svá til markarfljóts ok kvámu um nónskeið annan dag vikunnar á þríhyrningshálsa ok biðu til miðs aptans. kvámu þar þá allir nema ingjaldr frá keldum. sigfússsynir töldu á hann mjök. enn flosi bað þá ekki ámæla ingjaldi, meðan hann væri eigi hjá 'enn þó skulu 'vjer gjalda hánum síðar'.

127. Nú er þar til máls at taka at bergþórshváli, at þeir grímr ok helgi fóru til hóla — þar váru þeim fóstruð börn — ok sögðu þat föður sínum, at þeir mundu ekki heim um kveldit. þeir váru í hólum allan daginn. þar kvámu konur fátækar ok kváðuz komnar at langt. þeir bræðr spurðu þær tíðenda. þær kváðuz engi kunna tíðendi at segja 'enn segja kunnu vjer nýlundu 'nakkvara'. þeir spurðu, hverja nýlundu þær segði, ok báðu þær eigi leyna. þær sögðu svá vera skyldu 'vjer kvámum at ofan ór fljótshlíð, ok sá vjer sig'fússsonu alla ríða með alvæpni, ok stefndu þeir

'upp á þríhyrningshálsa ok váru fimmtán í flokki. 'vjer sám ok grana gunnarsson ok gunnar lamba-'son, ok váru þeir fimm saman. þeir stefndu hina 'sömu leið. ok kalla má, at nú sje allt á för ok 'á flaug um hjeraðit'. helgi njálsson mælti 'þá 'mun flosi kominn austan, ok munu þeir allir 'komnir til móts við hann. ok skulu vit grímr 'vera þar sem skarphjeðinn er'. grímr kvað svá vera skyldu, ok fóru þeir heim. þenna aptan hinn sama mælti bergþóra til hjóna sinna 'nú skuluð 'jer kjósa yðr mat í kveld — at hverr hafi þat, er 'mest fýsir til; því at þenna aptan mun ek bera 'síðast mat fyrir hjón mín'. 'þat skyldi eigi vera' sögðu þeir, er hjá váru. 'þat mun þó vera' segir hón 'ok má ek miklu fleira af segja, ef ek vil. 'ok mun þat til merkja, at þeir grímr ok helgi 'munu heim koma í kveld, áðr menn eru mettir. 'ok ef þetta gengr eptir, þá mun svá fara fleira, 'sem ek segi'. síðan bar hón mat á borð. njáll mælti 'undarliga sýniz mjer nú ek þykkjumz sjá 'um alla stufuna, ok þykki mjer sem undan sje 'gaflveggirnir báðir enn blóð eitt allt borðit ok 'matrinn'. öllum fannz þá mikit um öðrum enn skarphjeðni. hann bað menn ekki syrgja nje láta öðrum herfiligum látum svá at menn mætti orð á því gera 'mun oss vandara gört enn öðrum, at 'vjer berim oss vel. ok er þat jafnt at vánum'. þeir grímr ok helgi kvámu heim áðr borð váru ofan tekin, ok brá mönnum mjök við þat. njáll spurði, hví þeir færi svá hverft. enn þeir sögðu slíkt sem þeir höfðu frjett. njáll bað engan mann til svefns fara ok vera vara um sik.

128. Nú er þar til at taka, er flosi er. hann mælti 'nú munu vjer ríða til bergþórshváls ok 'koma þar fyri náttmál'. þeir gera nú svá. dalr var í hválinum, ok riðu þeir þangat ok bundu þar hesta sína ok dvölduz þar til þess er mjök leið á kveldit. flosi mælti 'nú skulu vjer ganga heim 'at bænum ok ganga þröngt ok fara seint ok sjá, 'hvat þeir taki til ráðs'. njáll stóð úti ok synir hans ok kári ok allir heimamenn ok skipuðuz fyrir á hlaðinu, ok var þat nær þrír tigir manna. flosi nam staðar ok mælti 'nú skulu vjer at hyggja, 'hvat þeir taka til ráðs; því at mjer lítz svá, ef 'þeir standa úti fyri, sem vjer munim þá aldri 'sótta geta'. 'þá er vár för ill' segir grani gunnarsson 'ef vjer skulum eigi þora at at sækja'. 'þat 'skal ok eigi vera' segir flosi 'ok skulu vjer at 'ganga, þó at þeir standi úti. enn þat afhroð munu 'vjer gjalda, at margr mun eigi kunna frá at segja, 'hvárir sigraz'. njáll mælti til sinna manna 'hvat 'sjeð jer til, hversu mikit lið þeir hafa?' 'þeir 'hafa bæði mikit lið ok harðsnúit' segir skarphjeðinn 'enn því nema þeir þó nú stað, at þeir ætla, at 'þeim muni illa sækjaz at vinna oss'. 'þat mun 'ekki vera' segir njáll 'ok vil ek, at menn gangi 'inn; því at illa sóttiz þeim gunnarr at hlíðarenda, 'ok var hann einn fyrir. eru hjer hús rammlig, 'sem þar váru, ok munu þeir eigi sótt geta'. 'þetta er ekki þann veg at skilja' segir skarphjeðinn 'gunnar sóttu heim þeir höfðingjar, er svá váru 'vel at sjer, at heldr vildu frá hverfa enn brenna 'hann inni. enn þessir munu þegar sækja oss 'með eldi er þeir megu eigi annan veg; því at

'þeir munu allt til vinna, at yfir taki við oss. 'munu þeir þat ætla, sem eigi er úlikligt, at þat 'sje þeira bani, ef oss dregr undan. ek em ok 'þess úfúss at láta svæla mik inni sem melrakka 'í greni'. njáll mælti 'nú mun sem optar, at jer 'munuð bera mik ráðum synir mínir ok virða mik 'engis. enn þá er jer váruð yngri, gerðuð jer þat 'eigi, ok fór yðvart ráð þá betr fram'. helgi mælti 'geru vjer sem faðir várr vill. þat mun oss bezt 'gegna'. 'eigi veit ek þat víst' segir skarphjeðinn 'því at hann er nú feigr. enn vel má ek gera 'þat til skaps föður míns at brenna inni með 'hánum; því at ek hræðumz ekki dauða minn'. hann mælti þá við kára 'fylgjumz vjer vel, mágr, 'svá at engi várr skili við annan'. 'þat hefi ek 'ætlat' segir kári 'enn ef annars verðr auðit, þá 'mun þat verða fram at koma, ok mun ekki mega 'við því gera'. 'hefn þú vár' segir skarphjeðinn 'enn vjer skulum þín, ef vjer lifum eptir'. kári kvað svá vera skyldu. gengu þeir þá inn allir ok skipuðuz í dyrrnar. flosi mælti 'nú eru þeir 'feigir, er þeir hafa inn gengit. skulu vjer nú 'heim ganga sem skjótast ok skipaz sem þykkvast 'fyri dyrrin ok geyma þess, at engi komiz í braut '— hvártki kári nje njálssynir; því at þat er várr 'bani'. þeir flosi kvámu nú heim ok skipuðuz umhverfis húsin, ef nakkvarar væri laundyrr á. flosi gekk framan at húsunum ok hans menn. hróaldr össurarson hljóp at þar sem skarphjeðinn var fyrir ok lagði til hans. skarphjeðinn hjó spjótit af skapti fyrir hánum ok hljóp at hánum ok hjó til hans, ok kom öxin ofan í skjöldinn, ok

bar at hróaldi þegar allan skjöldinn, enn hyrnan sú hin fremri tók andlitit, ok fjell hann á bak aptr ok þegar dauðr. kári mælti ‘lítt dró enn ‘undan við þik, skarphjeðinn, ok ert þú vár frækn-‘astr’. ‘eigi veit ek þat víst’ segir skarphjeðinn ok brá við grönum ok glotti at. þeir kári ok grímr ok helgi lögðu út mörgum spjótum ok særðu marga menn. enn þeir flosi gátu ekki at gört. flosi mælti ‘vjer höfum fengit mikinn skaða á ‘mönnum várum. eru margir sárir enn sá veginn, ‘er vjer myndim sízt til kjósa. nú er þat sjet, at ‘vjer fám þá aldri með vápnum sótta. er sá nú ‘margr, er eigi gengr jafnsköruliga at, sem ljetu, ‘enn þó eggjuðu mest. mæli ek þetta mest til ‘grana gunnarssonar ok gunnars lambasonar, er ‘sjer ljetu verst eira. enn þó munu vjer nú verða ‘at gera annat ráð fyrir oss. eru nú tveir kostir ‘til, ok er hvárrgi góðr: sá annarr at hverfa frá ‘— ok er þat várr bani; hinn annarr at bera at ‘eld ok brenna þá inni — ok er þat stórr ábyrgðar-‘hlutr fyri guði, er vjer erum menn kristnir sjálfir. ‘enn þó munu vjer þat bragðs taka’.

129. Þeir tóku nú eld ok gerðu bál mikit fyri durunum. þá mælti skarphjeðinn ‘eld kveykv-‘ið jer nú, sveinar — eða hvárt skal nú búa til ‘seyðis?’ grani gunnarsson svaraði ‘svá skal þat ‘vera, ok skalt þú eigi þurfa heitara at baka’. skarphjeðinn mælti ‘því launar þú mjer, sem þú ‘ert maðr til, er ek hefnda föður þíns, ok virðir ‘þat meira, er þjer er úskyldara’. þá báru konur sýru í eldinn ok slökktu niðr fyri þeim. sumar báru vatn eða hland. kolr þórsteinsson mælti til

flosa 'ráð kemr mjer í hug. ek hefi sjet lopt í 'skálanum á þvertrjám, ok skulu vjer þar inn bera 'eldinn ok kveykva við arfasátu þá er hjer stendr 'fyrir ofan húsin'. síðan tóku þeir arfasátuna ok báru þar inn eldinn. fundu þeir eigi fyrr, er inni váru, enn logaði ofan allr skálinn. gerðu þeir flosi þá stór bál fyrir öllum durum. tók þá kvennaliðit illa at þola þat er inni var. njáll mælti til þeira 'verðið vel við ok mælið eigi æðru; 'því at jel eitt mun vera — ok skyldi langt til 'annars slíks. trúið jer ok því, at guð er miskunn-'samr, ok mun hann oss eigi láta brenna bæði 'þessa heims ok annars'. slíkar fortölur hafði hann fyri þeim ok aðrar hraustligri. nú taka öll húsin at loga. þá gekk njáll til dura ok mælti 'hvárt er 'flosi svá nær, at hann megi heyra mál mitt?' flosi kvaðz heyra mega. njáll mælti 'vill þú 'nakkvat taka sættum við sonu mína eða leyfa 'nökkurum mönnum útgöngu?' flosi svarar 'eigi 'vil ek taka sættum við sonu þína; ok skal nú 'yfir lúka með oss ok eigi frá ganga fyrr enn þeir 'eru allir dauðir. enn lofa vil ek útgöngu konum 'ok börnum ok húskörlum'. njáll gekk þá inn ok mælti við fólkit 'út skulu þeir nú allir ganga, er 'leyft er. ok gakk þú út, þórhalla ásgrímsdóttir, 'ok allr lýðr með þjer sá er lofat er'. þórhalla mælti 'annarr verðr nú skilnaðr okkarr helga enn 'ek ætlaða um hríð. enn þó skal ek eggja föður 'minn ok bræðr, at þeir hefni þessa mannskaða, 'er hjer er görr'. njáll mælti 'vel mun þjer fara; 'því at þú ert góð kona'. síðan gekk hón út ok mart lið með henni. ástríðr af djúpárbakka mælti

við helga njálsson 'gakk þú út með mjer, ok mun 'ek kasta yfir þik kvenskikkju ok falda þik með 'höfuðdúki'. hann taldiz undan fyrst. enn þó gerði hann þetta fyri bæn þeira. ástríðr vafði höfuðdúki at höfði helga, enn þórhildr kona skarp-hjeðins lagði yfir hann skikkjuna, ok gekk hann út á meðal þeira. ok þá gekk út þórgerðr njáls-dóttir ok helga systir hennar ok mart annat fólk. enn er helgi kom út, þá mælti flosi 'sú er há 'kona ok mikil um herðar, er þar ferr. takið ok 'haldið henni'. enn er helgi heyrði þetta, kastaði hann skikkjunni. hann hafði haft sverð brugðit undir hendi sjer ok hjó til manns, ok kom í skjöldinn — ok af sporðinn ok fótinn af mann-inum. þá kom flosi at ok hjó á hálsinn helga svá at þegar tók af höfuðit. flosi gekk þá at durum ok mælti, at njáll skyldi ganga til máls við hann ok svá bergþóra. þau gerðu svá. flosi mælti 'útgöngu vil ek bjóða þjer, njáll bóndi; því 'at þú brennr úmakligr inni'. njáll mælti 'eigi vil 'ek út ganga; því at ek em maðr gamall, ok em 'ek lítt til búinn at hefna sona minna — enn ek 'vil eigi lifa við skömm'. flosi mælti þá til berg-þóru 'gakk þú út, húsfreyja; því at ek vil þik 'fyrir engan mun inni brenna'. bergþóra mælti 'ek var ung gefin njáli — ok hefi ek því heitit 'hánum, at eitt skyldi ganga yfir okkr bæði'. síðan gengu þau inn bæði. bergþóra mælti 'hvat skulu 'vit nú til ráða taka?' 'ganga munu vit til hvílu 'okkarrar' segir njáll 'ok leggjaz niðr — hefi ek 'lengi værugjarn verit'. hón mælti þá við svein-inn þórð kárason 'þik skal bera út, ok skalt þú

'eigi inni brenna'. 'hinu hefir. þú mjer heitit, 'amma' segir sveinninn 'at vit skyldim aldri skilja, 'meðan ek vilda hjá þjer vera. enn mjer þykkir 'miklu betra at deyja með ykkr njáli enn lifa eptir'. hón bar þá sveininn til hvílunnar. njáll mælti við brytja sinn 'nú skalt þú sjá, hvar vit leggjumz 'niðr, ok hversu ek býg um okkr; því at ek ætla 'hjeðan hvergi at hræraz, hvárt sem mjer angrar 'reykr eða bruni. mátt þú nú nær geta, hvar 'beina okkarra er at leita'. hann sagði, at svá skyldi vera. þar hafði slátrat verit uxa einum, ok lá þar húðin. njáll mælti við brytjann, at hann skyldi breiða yfir þau húðina. ok hann hjet því. þau leggjaz nú niðr bæði í rúmit ok leggja sveininn í millum sín. þá signdu þau sik ok sveininn ok fálu önd sína guði á hendi ok mæltu þat síðast svá at menn heyrði. þá tók brytinn húðina ok breiddi yfir þau ok gekk út síðan. ketill ór mörk tók í mót hánum ok kippti hánum út. hann spurði vandliga at njáli mági sínum. enn brytinn sagði allt hit sanna. ketill mælti 'mikill harmr er at oss kveðinn, er vjer skulum svá 'mikla úgæfu saman eiga'. skarphjeðinn hafði sjet, er faðir hans hafði niðr lagiz, ok hversu hann hafði um sik búit. hann mælti þá 'snimma ferr 'faðir várr í rekkju, ok er þat sem ván er — 'hann er maðr gamall'. þá tóku þeir skarphjeðinn ok kári ok grímr brandana jafnskjótt sem ofan duttu ok skutu út á þá, ok gekk því um hríð. þá skutu þeir spjótum inn at þeim. enn þeir tóku öll á lopti ok sendu út aptr. flosi bað þá hætta at skjóta 'því at oss munu öll vápnaskipti

‘þungt ganga við þá. meguð jer nú vel bíða þess, ‘er eldrinn vinnr þá’. þeir gera nú svá. þá fjellu ofan stórviðirnir ór ræfrinu. skarphjeðinn mælti þá ‘nú mun faðir minn dauðr vera, ok hefir hvártki ‘heyrt til hans styn nje hósta’. þeir gengu þá í skálaendann. þar var fallit ofan þvertrjeit ok var brunnit mjök í miðju. kári mælti til skarphjeðins ‘hlaup þú hjer út, ok mun ek beina at með þjer. ‘enn ek mun hlaupa þegar eptir. ok munu vit þá ‘báðir í braut komaz, ef vit breytum svá; því at ‘hingat leggr allan reykinn’. skarphjeðinn mælti ‘þú skalt hlaupa fyrri enn ek mun þegar á hæla ‘þjer’. ‘ekki er þat ráð’ segir kári ‘því at ek má ‘vel komaz annars staðar út, þó at hjer gangi eigi’. ‘eigi vil ek þat’ segir skarphjeðinn ‘hlaup þú út ‘fyrri enn ek mun þegar eptir’. kári mælti ‘þat ‘er hverjum manni boðit at leita sjer lífs, meðan ‘kostr er; ok skal ek ok svá gera. enn þó mun ‘nú sá skilnaðr með okkr verða, at vit munum ‘aldri sjáz síðan; því at ef ek hleyp út ór eldin‘um, þá mun ek eigi hafa skap til at hlaupa inn ‘aptr í eldinn til þín, ok mun þá sína leið fara ‘hvárr okkarr’. ‘þat hlægir mik’ segir skarphjeðinn ‘ef þú kemz í braut, mágr, at þú munt hefna ‘vár’. þá tók kári einn setstokk loganda í hönd sjer ok hleypr út eptir þvertrjenu. slöngvir hann þá stokkinum út af þekjunni — ok fjell hann ofan at þeim, er úti váru fyrir. þeir hljópu þá undan. þá loguðu klæðin öll á kára ok svá hárit. hann steypir sjer þá út af þekjunni ok stiklar svá með reykinum. þá mælti einn maðr, er þar var næstr ‘hvárt hljóp þar maðr út af þekjunni?’ ‘fjarri fór

'þat' sagði annarr 'ok kastaði skarphjeðinn þar eldistokki at oss'. síðan grunuðu þeir þat ekki. kári hljóp til þess er hann kom at læk einum ok kastaði sjer í ofan ok slökkti á sjer eldinn. þaðan hljóp hann með reykinum í gróf nakkvara ok hvíldi sik. ok er þat síðan kölluð káragróf.

130. Nú er at segja frá skarphjeðni, at hann hleypr út á þvertrjeit þegar eptir kára. enn er hann kom þar er mest var brunnit þvertrjeit, þá brast niðr undir hánum. skarphjeðinn kom fótum undir sik ok rjeð þegar til í annat sinn ok rennr upp vegginn. þá reið at hánum brúnássinn, ok hrataði hann inn aptr. skarphjeðinn mælti þá 'sjeit er nú, hversu vera vill'. gekk hann þá fram með hliðvegginum. gunnarr lambason hljóp upp á vegginn ok sjer skarphjeðin. hann mælti svá 'hvárt grætr þú nú skarphjeðinn?' 'eigi er þat' segir skarphjeðinn 'enn hitt er satt, at súrnar í augunum. enn hvárt er sem mjer sýniz — hlær þú?' 'svá er víst' segir gunnarr 'ok hefi ek aldri fyrr hlegit, síðan þú vátt þráin á markarfljóti'. skarphjeðinn mælti 'þá er þjer hjer nú minjagriprinn'. tók hann þá jaxl ór pússi sínum, er hann hafði höggvit ór þráni, ok kastaði til gunnars, ok kom í augat svá at þegar lá úti á kinninni. fjell gunnarr þá ofan af þekjunni. skarphjeðinn gekk þá til gríms bróður síns. hjelduz þeir þá í hendr ok tráðu eldinn. enn er þeir kvámu í miðjan skálann, þá fjell grímr dauðr niðr. skarphjeðinn gekk þá til enda hússins. þá varð brestr mikill. reið þá ofan öll þekjan. varð skarphjeðinn þá þar í millum ok gaflaðsins. mátti

hann þaðan hvergi hræraz. þeir flosi váru við eldana þar til er mornat var mjök. þá kom þar maðr einn ríðandi at þeim. flosi spurði þann at namni. enn hann nemndiz geirmundr ok kveðz vera frændi sigfússsona. ‘jer hafið mikit stórvirki unnit’ segir hann. flosi svarar ‘bæði munu menn þetta ‘kalla stórvirki ok illvirki. enn þó má nú ekki ‘at hafa’. ‘hversu mart hefir hjer fyrimanna látiz?’ segir geirmundr. flosi svarar ‘hjer hefir látiz njáll ‘ok bergþóra ok synir þeira allir, þórðr kárason ‘ok kári sölmundarson, þórðr leysingi. enn þá vitu ‘vjer úgörla um fleiri menn þá er oss eru úkunn-‘ari’. geirmundr mælti ‘dauðan segir þú þann nú, ‘er vjer höfum hjalat við í morgin’. ‘hverr er ‘sá?’ segir flosi. ‘kára sölmundarson fundu vit ‘bárðr búi minn’ segir geirmundr ‘ok fjekk bárðr ‘hánum hest sinn, ok var brunnit af hánum hárit ‘ok svá klæðin’. ‘hafði hann nakkvat vápna?’ segir flosi. ‘hafði hann sverðit fjörsvafni’ segir geir-mundr ‘ok var blánaðr annarr eggteinninn. ok ‘sögðu vit bárðr, at dignat myndi hafa. enn hann ‘svaraði því, at hann skyldi herða í blóði sigfúss-‘sona eða annarra brennumanna’. flosi mælti ‘hvat ‘sagði hann til skarphjeðins?’ geirmundr svarar ‘á lífi sagði hann þá grím báða þá er þeir skildu, ‘enn þó kvað hann þá nú mundu dauða’. flosi mælti ‘sagt hefir þú oss þá sögu, er oss mun ‘eigi setugrið bjóða; því at sá maðr hefir nú á ‘braut komiz, er næst gengr gunnari at hlíðarenda ‘um alla hluti. skuluð jer þat nú ok hugsa, sig-‘fússsynir ok aðrir várir menn, at svá mikit eptir-‘mál mun hjer verða um brennu þessa, at margan

'mun þat gera höfuðlausan enn sumir munu ganga 'frá öllu fjenu. grunar mik nú þat, at engi yðvarr 'sigfússsona þori at sitja í búi sínu; ok er þat 'rjett at vánum. vil ek nú bjóða yðr öllum austr 'til mín ok láta eitt ganga yfir oss alla'. þeir þökkuðu hánum boð sitt ok kváðuz þat þiggja mundu. þá kvað móðólfr ketilsson vísu

stafr lifir einn þar er inni
unnfúrs viðir brunnu
synir ollu því snjallir
sigfúss níals húsa.
nú er goldnis sonr goldinn
gekk eldr of sjöt rekka
ljóss brann hyrr í húsum
höskulds bani ins röskva.

'öðru nökkuru munu vjer hælaz mega' segir flosi 'enn því, er njáll hefir inni brunnit; því at þat er 'engi frami'. flosi gekk þá upp á gaflaðit ok glúmr hildisson ok nakkvarir menn aðrir. þá mælti glúmr 'hvárt mun skarphjeðinn nú dauðr?' enn aðrir sögðu hann fyri löngu dauðan mundu vera. þar gaus upp stundum eldrinn enn stundum slokknaði niðr. þeir heyrðu þá niðri í eldinum fyri sjer at kveðin var vísa

mundit mellu kindar
miðjungs brúar iðja
gunnr um geira sennu
galdrs bráregni halda
er hræstykkis hlakka
hrausts síns vinir mínu
tryggvi ek óð ok eggjar
undgengin spor dundu.

grani gunnarsson mælti 'hvárt mun skarphjeðinn 'hafa kveðit vísu þessa lífs eða dauðr?' 'engum 'getum mun ek um þat leiða' segir flosi. 'leita 'vilju vjer' segir grani 'skarphjeðins eða annarra 'manna þeira sem hjer hafa inni brunnit'. 'eigi 'skal þat' segir flosi 'ok eru slíkt heimskir menn 'sem þú ert, þar sem menn munu samna liði um 'allt hjeraðit. mun sá allr einn, er nú á dvalar, 'ok hinn, er þá mun verða svá hræddr, at eigi 'mun vita hvert hlaupa skal. ok er þat mitt ráð, 'at vjer ríðim allir í braut sem skjótast'. flosi gekk þá skyndiliga til hesta sinna ok allir hans menn. flosi mælti til geirmundar 'hvárt mun ingj-'aldr heima at keldum?' geirmundr kveðz ætla, at hann myndi heima vera. 'þar er sá maðr' segir flosi 'er rofit hefir eiða við oss ok allan 'trúnað'. flosi mælti þá til sigfússsona 'hvern kost 'vilið jer nú gera ingjaldi? hvárt vilið jer gefa 'hánum upp? eða skulu vjer nú fara at hánum ok 'drepa hann?' þeir svöruðu allir, at þeir vildu nú fara at hánum ok drepa hann. þá hljóp flosi á hest sinn ok allir þeir ok riðu í braut. flosi reið fyrir ok stefndi upp til rangár ok upp með ánni. þá sá hann mann ríða ofan öðrum megin árinnar. hann kenndi, at þar var ingjaldr frá keldum. flosi kallar á hann. ingjaldr nam þá staðar ok sneri við fram at ánni. flosi mælti til hans 'þú hefir 'rofit eiða við oss, ok hefir þú fyri gört fje ok 'fjörvi. eru hjer nú sigfússsynir ok vilja gjarna 'drepa þik. enn mjer þykkir þú við vant um 'kominn; ok mun ek gefa þjer líf, ef þú vill selja 'mjer sjálfdæmi'. ingjaldr svarar 'fyrr skal ek nú

'ríða til móts við kára enn selja þjer sjálfdæmi. 'enn ek vil því svara sigfússsonum, at ek skal 'eigi hræddari við þá, enn þeir eru við mik'. 'bíð 'þú þá' segir flosi 'ef þú ert eigi ragr; því at ek 'skal senda þjer sending'. 'bíða skal ek víst' segir ingjaldr. þórsteinn kolbeinsson bróðurson flosa reið fram hjá hánum ok hafði spjót í hendi. hann var röskvastr maðr með flosa einn hverr ok mest verðr. flosi þreif af hánum spjótit ok skaut til ingjalds, ok kom á hina vinstri hliðina ok í gegnum skjöldinn fyri neðan mundriðann, ok klofnaði hann allr í sundr, enn spjótit hljóp í fótinn fyrir ofan knjeskelina ok svá í söðulfjölina ok nam þar staðar. flosi mælti þá til ingjalds 'hvárt kom á 'þik?' 'á mik kom víst' segir ingjaldr 'ok kalla 'ek þetta skeinu enn ekki sár'. ingjaldr kippti þá spjótinu ór sárinu ok mælti til flosa 'bíð þú nú, 'ef þú ert eigi blauðr'. hann skaut þá spjótinu aptr yfir ána. flosi sjer, at spjótit stefnir á hann miðjan. hopar hann þá hestinum undan, enn spjótit fló fyri framan brjóst flosa ok missti hans. spjótit kom á þórstein miðjan, ok fjell hann þegar dauðr af hestinum. ingjaldr hleypir nú í skóginn, ok náðu þeir hánum ekki. flosi mælti þá til sinna manna 'nú höfu vjer fengit mikinn mannskaða. 'megu vjer nú ok vita, er þetta hefir at boriz, 'hvert heillaleysi vjer höfum. er þat nú mitt ráð, 'at vjer ríðim á þríhyrningshálsa. megu vjer þaðan 'sjá mannareiðir um allt hjeraðit; því at þeir munu 'nú hafa sem mestan liðsamnað. ok munu þeir 'ætla, at vjer hafim riðit austr til fljótshlíðar af 'þríhyrningshálsum. ok munu þeir þá ætla, at

‘vjer ríðim austr á fjall ok svá austr til hjeraða. ‘mun þangat eptir ríða mestr hluti liðsins. enn ‘sumir munu ríða hit fremra austr til seljalands‘múla, ok mun þeim þó þykkja þangat vár minni ‘ván. enn ek mun nú gera ráð fyrir oss. ok er ‘þat mitt ráð, at vjer ríðim upp í fjallit þríhyrning ‘— ok bíðum þar til þess er þrjár sólir eru af ‘himni’. þeir gera nú svá, at þeir ríða upp í fjallit ok í dal einn, er síðan er kallaðr flosadalr. sjá þeir nú þaðan allra manna ferðir um hjeraðit.

131. Nú er at segja frá kára, at hann fór ór gróf þeiri, er hann hafði hvílt sik, ok þar til er hann mætti bárði. ok fóru svá orð með þeim sem geirmundr hafði sagt. reið kári þaðan til marðar valgarðssonar ok sagði hánum tíðendin. hann harmaði mjök. kári kvað þá annat karlmannligra enn gráta þá dauða ok bað hann heldr samna liði ok koma öllu til holtsvaðs. síðan reið kári í þjórsárdal til hjalta skeggjasonar. ok þá er hann kom upp með þjórsá, sjer hann mann ríða eptir sjer hvatliga. kári beið mannsins ok kennir, at þar var ingjaldr frá keldum. hann sjer, at hann var alblóðugr um lærit. kári spurði ingjald, hverr hann hefði særðan. enn hann sagði. ‘hvar funduz it?’ segir kári. ‘við rangá’ segir ingjaldr ‘ok skaut hann yfir ána til mín’. ‘gerðir ‘þú nakkvat í móti?’ segir kári. ‘aptr skaut ek ‘spjótinu’ segir ingjaldr ‘ok sögðu þeir, at maðr ‘yrði fyrir ok væri sá þegar dauðr’. ‘vissir þú eigi’ segir kári ‘hverr fyri varð?’ ‘líkt þótti mjer vera þór‘steini bróðursyni flosa’ segir ingjaldr. ‘njót þú heill ‘handa’ segir kári. síðan riðu þeir báðir saman

til móts við hjalta skeggjason ok sögðu hánum tíðendin. hann tók illa á verkum þessum ok kvað hina mestu nauðsyn at ríða eptir þeim ok drepa þá alla. síðan samnaði hann liði ok kveðr upp almenning. ríða þeir kári nú við þetta lið til móts við mörð valgarðsson, ok funduz þeir við holtsvað. var mörðr þar fyrir með allmiklu liði. þá skiptu þeir leitinni. riðu sumir hit fremra austr til seljalandsmúla enn sumir upp til fljótshlíðar enn sumir hit efra um þríhyrningshálsa ok svá ofan í goðaland. þá riðu þeir norðr allt til sands enn sumir til fiskivatna — ok hurfu þar aptr. sumir riðu austr í holt hit fremra ok sögðu þórgeiri tíðendin. ok spurðu þeir hann, hvárt þeir flosi hefði þar ekki um riðit. þórgeirr mælti 'þann veg er, þó at ek sje 'ekki mikill höfðingi, þá mun flosi þó annat ráð 'taka enn ríða fyrir augu mjer, þar sem hann hefir 'drepit njál föðurbróður minn ok sonu hans bræðr'unga mína. ok er yðr engi annarr á görr enn 'snúa aptr; því at jer munuð hafa leitat langt um 'skammt fram. enn segið þat kára, at hann ríði 'hingat til mín ok veri hjer með mjer, ef hann 'vill. enn þó at hann vili eigi austr hingat, þá 'mun ek annaz um bú hans at dyrhólmum, ef 'hann vill. segið hánum ok þat, at ek mun veita 'hánum slíkt er ek má ok ríða til alþingis með 'hánum. mun hann ok vita þat, at vjer bræðr 'erum aðilar um eptirmálit. ætlu vjer ok svá at 'at ganga málinu, at sektir skuli verða, ef vjer 'megum ráða, ok síðan mannhefndir. enn ek fer 'af því hvergi nú með yðr, at ek veit, at ekki 'mun gera; ok munu þeir nú vera sem varastir

'um sik'. ríða þeir nú aptr — ok funduz allir at hofi ok töluðu þar um með sjer, at þeir hefði svívirðing af fengit, er þeir höfðu eigi fundit þá. mörðr kvað þat ekki vera. þá eggjuðu margir, at fara skyldi til fljótshlíðar ok taka upp bú þeira allra, er at þessum verkum höfðu verit. enn þó var því vikit til atkvæða marðar. hann kvað þat vera hit mesta úráð. þeir spurðu, hví hann mælti þat. 'því' segir hann 'ef bú þeira standa, þá munu 'þeir vitja þeira ok kvenna sinna; ok mun þá þar 'mega veiða á, er stundir líða. skuluð jer nú ekki 'efa yðr, at ek skal trúr kára í öllum ráðum; því 'at ek á fyri sjálfan mik at svara'. hjalti bað hann svá gera sem hann hjet. þá bauð hjalti kára til sín. hann kvaðz þangat mundu fyrst ríða. þeir sögðu ok, hvat þórgeirr hafði boðit hánum. enn hann ljetz þess boðs síðar neyta skyldu enn kvað sjer vel hug um segja, ef slíkir væri margir. dreifðu þeir þá öllu liðinu. — þeir flosi sá öll tíðendi þar sem þeir váru í fjallinu. flosi mælti 'nú 'skulu vjer taka hesta vára ok ríða í braut; því 'at nú mun oss þat vel hlýða'. þeir sigfússsynir spurðu, hvárt þeim myndi duga at koma til búa sinna ok segja fyrir. 'þat mun mörðr ætla' segir flosi 'at jer munið vitja kvenna yðvarra. ok er þat 'geta mín, at þat sje ráð hans, at standa skuli bú 'yður úrænt. ok er þat mitt ráð, at engi várr 'skiliz nú við annan ok ríði allir austr með mjer'. tóku þeir þat þá til ráðs allir. riðu þeir þá í braut ok fyri norðan jökul ok svá unz þeir kvámu til svínafells. flosi sendi þegar menn at draga at föng svá at engan hlut skyldi skorta. flosi hældiz

aldri um verk þessi, enda fann engi maðr hræzlu á hánum. ok var hann heima allan vetrinn fram um jól.

132. Kári bað hjalta fara at leita beina njáls 'því at því munu allir trúa, er þú segir frá ok 'þjer sýniz'. hjalti kvaðz þat gjarna gera vilja at flytja bein njáls til kirkju. síðan riðu þeir þaðan fimmtán menn. þeir riðu austr yfir þjórsá ok kvöddu þar upp menn með sjer til þess er þeir höfðu hundrað manna með nábúum njáls. þeir kvámu til bergþórshváls at hádegi dags. hjalti spurði kára, hvar njáll myndi undir liggja. enn kári vísaði þeim til, ok var þar mikilli ösku af at moka. þar fundu þeir undir húðina, ok var sem hón væri skorpnuð við eld. þeir tóku upp húðina, ok váru þau bæði úbrunnin undir. allir lofuðu guð fyri þat ok þótti stór jartegn í vera. síðan var tekinn sveinninn, er legit hafði í millum þeira; ok var af hánum brunninn fingrinn einn, er hann hafði rjett upp undan húðinni. njáll var út borinn ok svá bergþóra. síðan gengu til allir menn at sjá líkami þeira. hjalti mælti 'hversu 'sýnaz yðr líkamir þessir?' þeir svöruðu 'þinna 'atkvæða vilju vjer at bíða'. hjalti mælti 'ekki mun 'mjer um þetta einarðarfátt verða. líkami bergþóru 'þykki mjer at líkendum ok þó vel. enn líkami 'njáls ok ásjána sýniz mjer svá bjartr, at ek hefi 'engis dauðs manns líkama sjet jafnbjartan'. allir sögðu, at svá var. þá leituðu þeir skarphjeðins. þar vísuðu heimamenn til, sem þeir flosi heyrðu at vísan var kveðin. ok var þar þekjan fallin at gaflinum. ok þar mælti hjalti at til skyldi grafa.

síðan gera þeir svá ok fundu þar líkama skarphjeðins. ok hafði hann staðit upp við gaflaðit. ok váru brunnir fætr af hánum mjök svá neðan til knjá, enn allt var annat úbrunnit á hánum. hann hafði bitit á kampinum. augu hans váru opin ok úþrútin. hann hafði rekit öxina í gaflaðit svá fast, at gengit hafði allt upp á miðjan fetann; ok var hón ekki af því dignuð. síðan var hann út borinn ok öxin. hjalti tók upp öxina ok mælti 'þetta er fágætt vápn, ok munu fáir bera 'mega'. kári mælti 'sje ek mann til — hverr 'bera skal öxina'. 'hverr er sá?' segir hjalti. 'þór-'geirr skorargeirr' segir kári 'sá er ek ætla nú 'mestan mann í þeiri ætt vera'. þá var skarphjeðinn færðr af klæðum; því at þau váru ekki brunnin. hann hafði lagit hendr sínar í kross ok á ofan hina hægri. díla fundu þeir á hánum í millum herðanna enn annan á bringunni, ok var hvárrtveggi brenndr í kross. ok ætluðu menn, at hann myndi sik sjálfr brennt hafa. allir menn mæltu þat, at betra þætti hjá skarphjeðni dauðum enn þeir ætluðu; því at engi maðr hræddiz hann. þeir leituðu gríms ok fundu bein hans í miðjum skálanum. þeir fundu þar gegnt hánum undir hliðvegginum þórð leysingja. enn í vefjarstufunni fundu þeir sæunni kerlingu ok þrjá menn aðra. alls fundu þeir þar bein af ellifu mönnum. fluttu þeir nú líkin til kirkju. þá reið hjalti heim ok kári með hánum. blástr kom í fótinn ingjaldi. fór hann þá til hjalta, ok græddi hann ingjald — ok var hann þó jafnan haltr síðan. kári reið í tungu til ásgríms elliðagrímssonar. þá var þórhalla heim

komin, ok hafði hón þá sagt áðr tíðendin. ásgrímr tók við kára báðum höndum ok bað, at hann skyldi vera þar öll þau missari. kári kvað svá vera skyldu. ásgrímr bauð því öllu liði til sín, er at bergþórshváli hafði verit. kári segir, at þat var vel boðit 'ok skal þetta þiggja fyri þeira hönd'. var þá flutt þangat allt liðit. — þórhalli ásgrímssyni brá svá við, er hánum var sagt, at njáll fóstri hans var dauðr ok hann hafði inni brunnit, at hann þrútnaði allr ok blóðbogi stóð ór hvárritveggju hlustinni — ok varð eigi stöðvat, ok fjell hann í úvit, ok þá stöðvaðiz. eptir þat stóð hann upp ok kvað sjer lítilmannliga verða 'enn þat mynda 'ek vilja, at ek hefnda þessa á þeim nökkurum, 'er hann brenndu inni, er nú hefir mik hent'. enn aðrir sögðu, at engi myndi hánum þetta virða til skammar. enn hann kvaðz ekki taka mega af því, hvat mælt væri. — ásgrímr spurði kára, hvers trausts hann myndi eiga ván af þeim fyrir austan ár. kári segir, at mörðr valgarðsson ok hjalti skeggjason myndi veita hánum slíkan styrk sem þeir mætti ok þórgeirr skorargeirr ok þeir allir bræðr. ásgrímr sagði þat mikinn afla. 'hvern 'styrk skulu vjer af þjer hafa?' segir kári. 'allan 'þann sem ek má veita' segir ásgrímr 'ok skal ek 'líf á leggja'. 'ger þú svá' segir kári. ásgrímr mælti 'ek hefi ok komit gissuri hvíta í málit — 'ok spurða ek hann at ráðum, hversu með skyldi 'fara'. 'þat er vel' segir kári 'eða hvat lagði hann 'til?' ásgrímr svarar 'þat lagði hann til, at vjer 'skyldim öllu kyrru fyrir halda til várs enn ríða 'þá austr ok búa mál til á hendr flosa um víg

‘helga ok kveðja búa heiman ok lýsa á þingi ‘brennumálum ok kveðja þar hina sömu búa í ‘dóm. ek spurða ok gissur, hverr sækja* skyldi ‘vígsmálit. enn hann sagði, at mörðr skyldi sækja, ‘hvárt sem hánum þætti gott eða illt “skal hann ‘“því þungast af hafa, at hánum hafa öll málin ‘“verst farit hjer til. kári skal ok síreiðr jafnan ‘“er hann finnr mörð — ok mun hann slíkt til ‘“draga ok forsjá mín í annan stað” sagði gissurr’. kári mælti þá ‘þínum ráðum munu vjer fram fara, ‘meðan þeira er kostr ok þú vill fyri vera’. — svá er at segja frá kára, at hann mátti ekki sofa um nætr. ásgrímr vaknaði eina nótt ok heyrði, at kári vakði. ásgrímr mælti ‘hvárt verðr ekki svefn-‘samt á nætrnar?’ kári kvað þá vísu

kemrat ullr um allar
álmsíma mjer grímur
beðhlínar man ek bænir
bauga svefn á augu
síz brandviðir brenndu
böðvar nausts á hausti
ek em at mínu meini
minnigr níal inni.

engra manna gat kári jafnopt sem njáls ok skarphjeðins. aldri ámælti hann úvinum sínum, ok aldri heitaðiz hann við þá.

133. Eina nótt bar svá til at svínafelli, at flosi ljet illa í svefni. glúmr hildisson vakði hann, ok var lengi áðr enn hann gæti vakit hann. flosi mælti þá ‘kalli mjer ketil ór mörk’. ketill kom þangat. flosi mælti ‘segja vil ek þjer draum minn’. ‘þat má vel’ segir ketill. ‘mik dreymði þat’ segir

flosi ‘at ek þóttumz staddr at lómagnúpi ok ganga ‘út ok sjá upp til gnúpsins. ok opnaðiz hann. ok ‘gekk maðr út ór gnúpinum ok var í geithjeðni ‘ok hafði járnstaf í hendi. hann fór kallandi ok ‘kallaði á menn mína — suma fyrr enn suma ‘síðar — ok nemndi þá á namn. hann kallaði ‘fyrstan grím hinn rauða frænda minn ok árna ‘kolsson. þá þótti mjer undarliga við bregða. mjer ‘þótti hann þá kalla eyjólf bölverksson ok ljót son ‘halls af síðu ok nakkvara sex menn. þá þagði ‘hann stund nakkvara. síðan kallaði hann fimm ‘menn af váru liði, ok váru þar sigfússsynir bræðr ‘þínir. þá kallaði hann aðra fimm menn, ok var ‘þar lambi ok móðúlfr ok glúmr. þá kallaði hann ‘þrjá menn. síðast kallaði hann gunnar lambason ‘ok kol þórsteinsson. eptir þat gekk hann at mjer. ‘ek spurða hann tíðenda. hann ljetz kunna at ‘segja tíðendin. þá spurða ek hann at namni. enn ‘hann nemndiz járngrímr. ek spurða, hvert hann ‘skyldi fara. hann kvaðz fara skyldu til alþingis. ‘“hvat skalt þú þar gera?” sagða ek. hann svaraði ‘“fyrst skal ek ryðja kviðu enn þá dóma enn þá ‘“vígvöll fyri vegöndum”. síðan kvað hann þetta

‘höggorma mun hefjaz
‘herðiþundr á landi
‘sjá munu menn á moldu
‘margar heila borgir.
‘nú vex blára brodda
‘beystisullr í fjöllum
‘koma mun sumra seggja
‘sveita dögg á leggi.

‘hann laust niðr stafnum, ok varð brestr mikill.

'gekk hann þá inn í fjallit. enn mjer bauð ótta. 'vil ek nú, at þú segir, hvat þú ætlar draum minn 'vera'. 'þat er hugboð mitt' segir ketill 'at þeir 'muni allir feigir, er kallaðir váru. sýniz mjer 'þat ráð, at þenna draum segi vit engum manni 'at svá búnu'. flosi kvað svá vera skyldu.

Nú líðr vetrinn þar til er lokit var jólum. flosi mælti þá til sinna manna 'nú ætla ek, at 'vjer skulim fara heiman; því at mjer þykkir sem 'vjer munim eigi setugrið hafa mega. skulu vjer 'nú fara í liðsbón. mun nú þat sannaz, sem ek 'sagða yðr, at vjer myndim mörgum fyri knje 'ganga verða áðr enn lokit er þessum málum'.

134. Síðan bjogguz þeir heiman allir. flosi var í leistabrókum; því at hann ætlaði at ganga. vissi hann, at þá myndi öðrum minna fyri þykkja at ganga. þeir fóru heiman á knappavöll enn annan aptan til breiðár enn frá breiðá til kálfafells þaðan í bjarnanes í hornafjörð þaðan til stafafells í lón enn þá til þváttár til síðuhalls. flosi átti steinvöru dóttur hans. hallr tók við þeim allvel. flosi mælti til halls 'biðja vil ek þik, mágr, at þú ríðir 'til þings með mjer með alla þingmenn þína'. hallr svaraði 'nú er svá orðit, sem mælt er, at skamma 'stund verðr hönd höggvi fegin. ok er sá nú allr 'einn í þínu liði, er nú hefr eigi höfuðs, ok hinn, 'er þá eggjaði hins versta verks, er eigi var fram 'komit. enn liðveizlu mína er skylt at ek leggja 'til alla slíka sem ek má'. flosi mælti 'hvat leggr 'þú nú til ráðs með mjer þar sem nú er komit?' hann svarar 'fara skalt þú allt norðr til vápna-'fjarðar ok biðja alla höfðingja liðsinnis. ok munt

'þú þó þurfa þeira allra áðr enn þingi sje lokit'. flosi dvaldiz þar þrjár nætr ok hvíldi sik ok fór þaðan austr til geitahellna ok svá til berufjarðar. þar váru þeir um nótt. þaðan fóru þeir austr til breiðdals í heydali. þar bjó hallbjörn hinn sterki. hann átti oddnýju systur sörla broddhelgasonar, ok hafði flosi þar góðar viðtökur. hallbjörn spurði margs ór brennunni. enn flosi sagði hánum frá öllu görla. hallbjörn spurði, hversu langt flosi ætlaði norðr í fjörðuna. hann kvaðz fara ætla til vápnafjarðar. flosi tók þá fjesjóð af belti sjer ok kvaðz vildu gefa hallbirni. hann tók við fjenu enn kveðz þó ekki gjafar eiga at flosa 'enn þó vil ek 'vita, hverju þú vill at ek launa þjer'. 'ekki þarf 'ek fjár' segir flosi 'enn þat vilda ek, at þú ríðir 'til þings með mjer ok veittir at málum mínum. 'enn þó á ek hvártki at telja til við þik mægðir 'nje frændsymi'. hallbjörn mælti 'því mun ek 'heita þjer at ríða til þings með þjer ok veita þjer 'at málum sem ek mynda bróður mínum'. flosi þakkaði hánum. þaðan fóru þeir breiðdalsheiði ok svá á hrafnkelsstaði. þar bjó hrafnkell þóris-son, hrafnkels-sonar hrafnssonar. flosi hafði þar góðar viðtökur, ok leitaði hann eptir um þingreið við hrafnkel ok liðveizlu. hrafnkell fór lengi undan. enn þó kom þar, at hann hjet, at þórir son hans myndi ríða við alla þingmenn þeira ok vera í slíkri liðveizlu sem samþingisgoðar hans. flosi þakkaði hánum ok fór í braut ok á bersastaði. þar bjó hólmsteinn spak-bersason, ok tók hann allvel við flosa. flosi bað hann liðveizlu. hólmsteinn kvað hann löngu hafa laun selt um liðveizlu. þaðan fóru þeir á val-

þjófsstaði. þar bjó sörli broddhelgason bróðir bjarna broddhelgasonar. hann átti þórdísi dóttur guðmundar hins ríka á möðruvöllum. þeir höfðu þar góðar viðtökur. enn um morgininn vakti flosi til við sörla, at hann myndi ríða til alþingis með hánum, ok bauð hánum fje til. 'eigi veit ek þat' segir sörli 'meðan ek veit eigi, hvaðan guð'mundr hinn ríki stendr at mágr minn; því at ek 'ætla hánum at veita, hvaðan sem hann stendr 'at'. flosi mælti 'finn ek þat á svörum þínum, 'at þú hefir kvánríki'. flosi stóð þá upp ok bað taka klæði þeira ok vápn. fóru þeir þá í braut ok fjengu þar enga liðveizlu. þeir fóru fyri neðan lagarfljót ok yfir heiði til njarðvíkr. þar bjoggu bræðr tveir þórkell fullspakr ok þórvaldr. þeir váru synir ketils þryms, þiðranda-sonar hins spaka, ketils-sonar þryms, þóris-sonar þiðranda. móðir þeira þórkels fullspaks ok þórvalds var yngvildr þórkels-dóttir fullspaks. flosi hafði þar góðar viðtökur. hann sagði þeim bræðrum deili á um erendi sín ok bað þá liðveizlu. enn þeir synjuðu áðr enn hann gaf þeim þrjár merkr silfrs hvárum þeira til liðveizlu. þá játuðu þeir at veita flosa. yngvildr móðir þeira var hjá stödd, er þeir hjetu alþingisreiðinni, ok grjet. þórkell mælti 'hví grætr 'þú, móðir?' hón svarar 'mik dreymði, at þórvaldr 'bróðir þinn væri í rauðum kyrtli — ok þótti 'mjer svá þröngr vera sem saumaðr væri at 'hánum. mjer þótti hann ok vera í rauðum hosum 'undir — ok vafit at vandum dreglum. mjer þótti 'illt á at sjá, er ek vissa, at hánum var svá úhægt, 'enn ek mátta ekki at gera'. þeir hlógu at ok

kváðu vera loklausu ok sögðu geip hennar ekki skyldu standa fyri þingreiðum sínum. flosi þakkaði þeim vel ok fór þaðan til vápnafjarðar — ok kvámu til hofs. þar bjó bjarni broddhelga-son, þórgils-sonar, þórsteins-sonar hins hvíta, ölvis-sonar, eyvalds-sonar, öxnaþórissonar. móðir bjarna var halla lýtingsdóttir. móðir broddhelga var ásvör dóttir þóris grautatla-sonar, þóris-sonar þiðranda. bjarni broddhelgason átti rannveigu þórgeirs-dóttur, eiríks-sonar ór goddölum, geirmundar-sonar, hróalds-sonar, eiríks-sonar örðigskeggja. bjarni tók við flosa báðum höndum. flosi bauð bjarna fje til liðveizlu. bjarni mælti 'aldri hefi ek selt karlmennsku mína við fjemútu eða liðveizlu. enn nú er þú þarft liðs mun ek gera þjer um vinveitt ok ríða til þings með þjer ok veita þjer sem ek mynda bróður mínum'. 'þá snýr þú öllum vanda á hendr mjer' segir flosi 'enn þó var mjer slíks at þjer ván'. þaðan fóru þeir flosi til krossavíkr. þar bjó þórkell geitisson. þórkell var vinr flosa mikill áðr. flosi sagði hánum erendi sitt. þórkell kvað þat skylt vera, at hann veitti hánum slíkt er hann væri til færr — ok skiljaz eigi við hans mál. þórkell gaf flosa góðar gjafar at skilnaði. þá fór flosi norðan ór vápnafirði ok upp í fljótsdalshjerað ok gisti at hólmsteins spakbersasonar. flosi sagði hánum, at allir hefði vel staðit undir hans nauðsyn ok erendi nema sörli broddhelgason. hólmsteinn kvað þat til þess bera, at hann væri engi ofstopamaðr. hólmsteinn gaf flosa góðar gjafar. flosi fór upp fljótsdal ok þaðan suðr á fjall um öxarhraun ok ofan sviðinhornadal ok út

með álptafirði fyri vestan. ok lauk flosi eigi ferð fyrr enn hann kom til þváttár til halls mágs síns. þar var flosi hálfan mánuð ok menn hans ok hvíldu sik. flosi spurði hall, hvat hann legði nú til ráðs með hánum — hversu hann skyldi nú með fara eða breyta högum sínum. hallr mælti ‘þat ræð ek, ‘at þú sjer heima við bú þitt ok sigfússsynir ‘enn þeir sendi menn til at skipa til búa sinna ‘enn jer farið heim at sinni — enn þá er jer ríðið ‘til þings, ríðið allir saman ok dreifið ekki flokki ‘yðrum. fari þá sigfússsynir at hitta konur sínar. ‘ek mun ok ríða til þings ok ljótr sonr minn með ‘alla þingmenn okkra ok veita þjer slíkt lið sem ‘ek má mjer við koma’. flosi þakkaði hánum. hallr gaf hánum góðar gjafar at skilnaði. flosi fór þá frá þváttá. ok er ekki um hans ferð at tala fyrr enn hann kemr heim til svínafells. er hann þá heima þat er eptir var vetrarins ok sumarit allt til þings framan.

135. Nú er þar til máls at taka, at kári sölmundarson ok þórhallr ásgrímsson riðu einn hvern dag til mosfells at finna gissur hvíta. hann tók við þeim báðum höndum. ok váru þeir þar mjök langa hríð. þat var einu hverju sinni þá er þeir gissurr töluðu um brennu njáls, at gissurr kvað þat allmikla giptu, er kári hafði í braut komiz. þá varð kára vísa á munni

hjálmskassa fór hvessir
herðimeiðr af reiði
út ór elris sveita
úfúss níals húsa
þá er eldgunnar inni

oddrunnar þar brunnu
menn nemi mál sem ek inni
mín harmsakar tína.

þá mælti gissurr 'varkunn er þat, er þjer sje 'minnisamt. ok skulu vit nú ekki um tala fleira 'at sinni'. kári sagði, at hann ætlaði þá heim at ríða. gissurr mælti 'ek mun nú gera mjer dælt 'um ráðagerð við þik. þú skalt eigi heim ríða. 'enn þó skalt þú í braut ríða ok austr undir eyja- 'fjöll at finna þórgeir skorargeir ok þórleif krák. 'þeir skulu ríða austan með þjer; því at þeir eru 'aðiljar sakanna. með þeim skal ríða þórgrímr 'hinn mikli bróðir þeira. jer skuluð ríða til marðar 'valgarðssonar. skalt þú segja hánum orð mín til, 'at hann taki við vígsmáli eptir helga njálsson á 'hendr flosa. enn ef hann mælir nökkuru orði í 'móti þessu, þá skalt þú gera þik sem reiðastan '— ok lát sem þú munir hafa öxi í höfði hánum. 'þú skalt ok í annan stað segja á reiði mína, ef 'hann lætr illa at komaz. þar með skalt þú segja, 'at ek mun láta sækja þórkötlu dóttur mína ok 'láta hana fara heim til mín. enn þat mun hann 'eigi þola; því at hann ann henni sem augum í 'höfði sjer'. kári þakkaði hánum sína ráðagerð. ekki talaði kári um liðveizlu við hann; því at hann ætlaði, at þat myndi hánum fara vinveittliga sem annat. kári reið þaðan austr yfir ár ok svá til fljótshlíðar ok austr yfir markarfljót ok svá til seljalandsmúla. þeir ríða austr í holt. þórgeirr tók við þeim með hinni mestu blíðu. hann sagði þeim um ferðir flosa ok hversu mikit lið hann hafði þegit í austfjörðum. kári sagði, at þat var

varkunn, at hann bæði sjer liðs, svá mörgu sem hann myndi svara eiga. þórgeirr mælti ‘því betr, ‘er þeim ferr öllum verr at’. kári segir þórgeiri tillögur gissurar. síðan riðu þeir austan á rangárvöllu til marðar valgarðssonar. hann tók vel við þeim. kári sagði hánum orðsending gissurar mágs hans. hann tók seinliga undir þat ok kvað meira at sækja flosa einn enn tíu aðra. kári mælti ‘jafnt ferr þjer þetta sem hann ætlaði; því at þjer ‘eru allir hlutir illa gefnir — þú ert bæði hræddr ‘ok huglauss. enda skal þat á bak koma, sem ‘þjer er makligt, at þórkatla skal fara heim til ‘föður síns’. hón bjóz þegar ok kvaðz þess fyri löngu búin, at skildi með þeim merði. mörðr skipti þá skjótt skapi sínu ok svá orðum ok bað af sjer reiði ok tók þegar við málinu. kári mælti þá ‘nú hefir þú tekit við málinu — ok sæk nú ‘úhræddr; því at líf þitt liggr við’. mörðr kvaðz allan hug skyldu á leggja at gera þetta vel ok drengiliga. eptir þat stefndi mörðr til sín níu búum. þeir váru allir vættvangsbúar. mörðr tók þá í hönd þórgeiri ok nemndi vátta tvá ‘í þat ‘vætti, at þórgeirr þórisson selr mjer vígsök á ‘hendr flosa þórðarsyni at sækja um víg helga ‘njálssonar með sóknargögnum þeim öllum, er sökinni eigu at fylgja. selr þú mjer sök þessa at ‘sækja ok at sættaz á — svá allra gagna at njóta, ‘sem ek sje rjettr aðili. selr þú með lögum, enn ‘ek tek með lögum’. í annat sinn nemndi mörðr sjer vátta ‘í þat vætti’ segir hann ‘at ek lýsi lögmætu frumhlaupi á hönd flosa þórðarsyni, er hann ‘veitti helga njálssyni heilundarsár eða holundar

'eða mergundar þat er at ben gerðiz enn helgi 'fjekk bana af. lýsi ek fyri búum fimm' ok nemndi hann þá alla 'lýsi ek löglýsing. lýsi ek hand-'seldri sök þórgeirs þórissonar'. í öðru sinni nemndi hann vátta 'í þat vætti, at ek lýsi heil-'undarsári eða holundar eða mergundar á hönd 'flosa þórðarsyni, því sári, er at ben gerðiz enn 'helgi fjekk bana af á þeim vættvangi, er flosi 'þórðarson hljóp til helga njálssonar lögmætu frum-'hlaupi áðr. lýsi ek fyri búum fimm' síðan nemndi hann þá alla 'lýsi ek löglýsing. lýsi ek hand-'seldri sök þórgeirs þórissonar'. þá nemndi mörðr sjer vátta hit þriðja sinn 'í þat vætti' segir hann 'at ek kveð vættvangsbúa þá alla níu' ok nemndi þá alla á namn 'alþingisreiðar ok búakviðar at bera 'um þat, hvárt flosi þórðarson hljóp lögmætu frum-'hlaupi til helga njálssonar á þeim vættvangi, er 'flosi þórðarson veitti helga njálssyni heilundarsár 'eða holundar eða mergundar þat er at ben gerðiz 'enn helgi fjekk bana af. kveð ek yðr þeira orða 'allra, er yðr skylda lög til um at bera ok ek vil 'yðr at dómi beitt hafa ok þessu máli eigu at 'fylgja. kveð ek yðr lögkvöð svá at jer heyrið á 'sjálfir. kveð ek um handselt mál þórgeirs þóris-'-sonar'. mörðr nemndi sjer vátta 'í þat vætti' segir hann 'at ek kveð vættvangsbúa þessa níu alþingis-'reiðar ok búakviðar at bera um þat, hvárt flosi 'þórðarson særði helga njálsson heilundarsári eða 'mergundar eða holundar, því sári, er at ben 'gerðiz enn helgi fjekk bana af á þeim vættvangi, 'er flosi þórðarson hljóp til helga njálssonar áðr 'lögmætu frumhlaupi. kveð ek yðr þeira orða

'allra, er yðr skylda lög til um at bera ok ek vil 'yðr at dómi beitt hafa ok þessu máli eigu at 'fylgja. kveð ek yðr lögkvöð. kveð ek yðr svá 'at jer heyrið á sjálfir. kveð ek yðr um handselt 'mál þórgeirs þórissonar.' þá mælti mörðr 'nú er 'hjer mál til búit sem jer beidduz. vil ek nú 'biðja þik, þórgeirr skorargeirr, at þú komir til 'mín, er þú ríðr til þings, ok ríðim vit þá báðir 'saman með hvárntveggja flokkinn ok haldim okkr 'sem bezt saman; því at flokkr minn skal þegar 'búinn til öndverðs þings. ok skal ek yðr í öllum 'hlutum trúr vera'. þeir tóku því öllu vel. ok var þetta bundit svardögum, at engi skyldi við annan skilja fyrr enn kári vildi, ok hverr þeira skyldi leggja sitt líf við annars líf. skildu þeir nú með vináttu ok mæltu mót með sjer á þingi. reið þá þórgeirr austr aptr. enn kári reið vestr yfir ár þar til er hann kom í tungu til ásgríms. ásgrímr tók við hánum ágæta vel. kári sagði ásgrími alla ráðagerð gissurar hvíta ok málatilbúnaðinn. 'slíks 'var mjer at hánum ván' segir ásgrímr 'at hánum 'myndi vel fara; enda hefir hann þat nú sýnt'. ásgrímr mælti 'hvat spyrr þú austan frá flosa?' kári svarar 'hann fór allt austr í vápnafjörð, ok 'hafa náliga allir höfðingjar heitit hánum liðveizlu 'ok alþingisreið. þeir vænta sjer ok liðs af reyk'dælum ok ljósvetningum ok öxfirðingum'. þeir töluðu þar mart um. líða nú stundir allt framan til alþingis.

þórhallr ásgrímsson tók fótarmein svá mikit, at fótrinn fyrir ofan ökkla var svá digr ok þrútinn sem konulær, ok mátti hann ekki ganga nema

við staf. hann var mikill maðr vexti ok rammr at afli, dökkr á hár ok svá á skinnslit, vel orðstilltr ok þó skapbráðr. hann var hinn þriði maðr mestr lögmaðr á íslandi. nú kemr at því, er menn skyldu heiman ríða til þings. ásgrímr mælti til kára ‘þú skalt ríða til öndverðs þings ok tjalda ‘búðir várar ok með þjer þórhallr son minn; ‘því at þú munt bezt ok hógligast með hann fara, ‘er hann er fótlami, enn vjer munum hans mest ‘þurfa á þessu þingi. með ykkr skulu ríða tuttugu ‘menn aðrir’. eptir þat var búin ferð þeira. ok riðu þeir síðan til þings ok tjölduðu búðir ok bjogguz vel um.

136. Flosi reið austan ok þeir tíu tigir manna, er at brennu höfðu verit með hánum. þeir riðu þar til er þeir kvámu til fljótshlíðar. skipuðu þá sigfússsynir til búa sinna ok dvölduz þar um daginn. enn um kveldit riðu þeir vestr yfir þjórsá ok sváfu þar um nóttina. enn um morgininn snimma tóku þeir hesta sína ok riðu fram á leið. flosi mælti til manna sinna ‘nú munu vjer ríða í ‘tungu til ásgríms elliðagrímssonar til dagverðar ok ‘troða illsakar við hann’. þeir kváðu þat vel gört. þeir ríða nú þar til er þeir eigu skammt í tungu. ásgrímr stóð úti ok nakkvarir menn með hánum. þeir sjá þegar flokkinn er mátti heiman. menn ásgríms mæltu ‘þar mun vera þórgeirr skorar‘geirr’. ásgrímr mælti ‘ekki in heldr ætla ek þat; ‘því at þessir menn fara með hlátri ok gani, enn ‘frændr njáls slíkir sem þórgeirr er munu eigi ‘hlæja fyrr enn nakkvat er hefnt brennunnar. ok ‘mun ek geta annars til — ok má vera, at yðr

'þykki þat úlíkligt. þat er ætlun mín, at vera 'muni flosi ok brennumenn með hánum, ok munu 'þeir ætla at troða illsakar við oss. ok skulu vjer 'nú inn ganga allir'. þeir gera nú svá. ásgrímr ljet sópa hús ok tjalda ok setja borð ok bera mat á. hann ljet setja forsæti með endilöngum bekkjum um alla stofuna. flosi reið í túnit ok bað menn stíga af hestum ok ganga inn. þeir gerðu svá. þeir flosi kvámu í stofuna. ásgrímr sat á palli. flosi leit á bekkina ok sá, at allt var reiðubúit þat er menn þurftu at hafa. ásgrímr kvaddi þá ekki enn mælti til flosa 'því eru borð sett, at 'heimull er matr þeim er hafa þurfu'. flosi stje undir borð ok allir menn hans enn lögðu vápn sín upp at þili. þeir sátu á forsætum, er eigi máttu uppi sitja á bekkjunum. enn fjórir menn stóðu með vápnum fyri framan þar sem flosi sat, meðan þeir mötuðuz. ásgrímr þagði um matmálit ok var svá rauðr á at sjá sem blóð. enn er þeir váru mettir, báru konur af borðum enn sumar báru innar handlaugar. flosi fór at engu óðara enn hann væri heima. bolöx lá í pallshorninu. ásgrímr þreif hana tveim höndum ok hljóp upp á pallsstokkinn ok hjó til höfuðs flosa. glúmr hildisson gat sjet tilræðit ok hljóp upp þegar ok gat tekit öxina fyri framan hendr ásgrími ok sneri þegar egginni at ásgrími — því at glúmr var rammr at afli. þá hljópu upp miklu fleiri menn ok vildu ráða á ásgrím. enn flosi kvað engan mann skyldu ásgrími mein gera 'því at 'vjer höfum gört hánum ofraun — enn hann 'gerði þat eina at, er hann átti. ok sýndi hann

'þat, at hann var ofrhugi'. flosi mælti til ásgríms 'hjer munu vjer nú skiljaz heilir ok finnaz á þingi 'ok taka þar til úspilltra mála'. 'svá mun vera' segir ásgrímr 'ok mynda ek þat vilja, um þat er 'þessu þingi er lokit, at jer færið lægra'. flosi svaraði engu. gengu þeir þá út ok stigu á hesta sína ok riðu í braut. þeir riðu þar til er þeir kvámu til laugarvatns ok váru þar um nóttina. enn um morgininn riðu þeir fram á beitivöllu ok áðu þar. þar riðu at þeim flokkar margir. var þar hallr af síðu ok allir austfirðingar. flosi fagnaði þeim allvel ok sagði þeim frá ferðum sínum ok viðskiptum þeira ásgríms. margir lofuðu þetta ok sögðu slíkt röskliga gört vera. þá mælti hallr 'þetta lítz mjer annan veg enn yðr; því at þetta 'þykki mjer úvitrligt bragð. mundu þeir þó muna 'harmsakar sínar, þó at þeir væri eigi af nýju á 'minntir — enn þeim mönnum allvant um, er svá 'leita annarra manna þungliga'. fannz þat á halli, at hánum þótti þetta mjök ofgört. þeir riðu þaðan allir saman þar til er þeir kvámu á völlu hina efri ok fylktu þar liði sínu ok riðu síðan á þing ofan. flosi hafði látit tjalda byrgisbúð, áðr hann riði til þings. enn austfirðingar riðu til sinna búða.

137. Nú er þar frá at segja, at þórgeirr skorargeirr reið austan með miklu liði. váru þeir bræðr hans með hánum þórleifr krákr ok þórgrímr hinn mikli. þeir riðu þar til er þeir kvámu til hofs til marðar valgarðssonar ok biðu þar til þess er hann var búinn. mörðr hafði samnat hverjum manni, er vápnfærr var. ok fundu þeir þat eina

á, at hann var hinn öruggasti í öllu. riðu þeir nú þar til er þeir kvámu vestr yfir ár. þá biðu þeir hjalta skeggjasonar. hann kom þá er þeir höfðu skamma stund beðit. fögnuðu þeir hánum vel — ok riðu síðan allir saman til þess er þeir kvámu til reykja í byskupstungu. ok biðu þeir þar ásgríms elliðagrímssonar. ok kom hann þar til móts við þá. riðu þeir þá vestr yfir brúará. ásgrímr segir þeim þá allt sem farit hafði með þeim flosa. þórgeirr mælti ‘þat mynda ek vilja, at vjer ‘reyndim karlmennsku þeira, áðr lyki þinginu’. riðu þeir allt þar til er þeir kvámu á beitivöllu. kom þar til móts við þá gissurr hinn hvíti með allmikit fjölmenni. tóku þeir þá tal langt með sjer. riðu þeir þá á völlu hina efri, ok fylktu þeir þar öllu liði sínu ok riðu svá á þing ofan. flosi ok menn hans hljópu til vápna allir. ok var þá við sjálft, at þeir myndi berjaz. enn þeir ásgrímr ok þeira sveit gerðuz ekki til þess ok riðu til búða sinna. var nú kyrrt þann dag svá at þeir áttuz ekki við. þar váru komnir höfðingjar ór öllum fjórðungum á landinu. ok hafði aldri verit þing jafnfjölmennt áðr, svá at menn myndi.

138. Eyjólfr hjet maðr. hann var bölverks-son, eyjólfs-sonar hins grá ór otradal, þórðar-sonar gellis, óleifs-sonar feilans. móðir eyjólfs hins grá var hróðný, dóttir miðfjarðarskeggja, skinnabjarnar-sonar, skutaðarskeggjasonar. eyjólfr bölverksson var virðingamaðr mikill ok allra manna lögkænastr, svá at hann var hinn þriði maðr mestr lögmaðr á íslandi. hann var allra manna fríðastr sýnum, mikill ok sterkr ok hit bezta höfðingjaefni. hann

var fjegjarn sem aðrir frændr hans. flosi gekk einn dag til búðar bjarna broddhelgasonar. bjarni tók við hánum báðum höndum, ok settiz flosi niðr hjá hánum. þeir töluðuz mart við. flosi mælti til bjarna 'hvat skulu vjer nú til ráða taka?' bjarni svaraði 'ek ætla nú ór vöndu at ráða. enn þat 'sýniz mjer þó ráðligast at biðja sjer liðs; því at 'þeir draga afla at yðr. ek vil ok spyrja þik, 'flosi, hvárt nakkvarr er allmikill lögmaðr í liði 'yðru; því at yðr eru tveir kostir til. annarr er 'sá at biðja sætta, ok er sá allgóðr. hinn er ann-'arr at verja mál með lögum, ef varnir verða til, 'þó at þat þykki með kappi at gengit. þykki mjer 'því þann verða upp at taka, at jer hafið áðr með 'ofstopa at farit — ok samir nú eigi, at jer minnk-'ið yðr'. flosi mælti 'þar er þú spurðir eptir um 'lögmenn, þá mun ek þjer því skjótt svara, at sá 'er engi í várum flokki, ok engis veit ek ván 'nema þórkels geitissonar frænda þíns'. bjarni mælti 'ekki munu vit hann telja. þó at hann sje 'lögvitr, þá er hann þó forsjáll mjök. þarf þat 'engi maðr at ætla at hafa hann at skotspæni. 'enn fylgja mun hann þjer sem sá annarr, er bezt 'fylgir; því at hann er ofrhugi. enn ek mun segja 'þjer, at þat verðr þess manns bani, er vörn færir 'fram fyri brennumálit. enn ek ann eigi þess 'þórkatli frænda mínum. munu vit því verða at 'leita annars staðar á'. flosi kveðz eigi vita skyn á, hverir lögmenn væri mestir. bjarni mælti 'eyj-'ólfr heitir maðr ok er bölverksson. hann er 'mestr lögmaðr í vestfirðingafjórðungi. ok mun 'hánum þurfa at gefa til fje mikit, ef hánum skal

'verða komit í málit. enn þó munu vjer ekki at 'því fara. vjer skulum ok ganga með vápnum til 'allra lögskila ok vera sem varastir um oss enn 'ráða eigi á þá, nema vjer eigim hendr várar at 'verja. mun ek nú ganga með þjer ok fara í 'liðsbónina; því at mjer þykkir sem nú muni eigi 'mega kyrru fyrir halda'. síðan gengu þeir út ór búðinni ok til þeira öxfirðinga. talaði bjarni þá við lýting ok blæing ok hróa arnsteinsson, ok fjekk hann skjótt af þeim slíkt er hann beiddi. þá fóru þeir til fundar við kol son vígaskútu ok eyvind þórkels-son áskels-sonar goða ok báðu þá liðveizlu. enn þeir fóru lengi undan. enn þó kom svá, at þeir tóku til þrjár merkr silfrs ok gengu þá í málit með þeim. þá gengu þeir til ljósvetningabúðar ok dvölduz þar nakkvara hríð. flosi beiddi ljósvetninga liðveizlu. enn þeir váru erfiðir ok torsóttir. flosi mælti þá með mikilli reiði 'illa er yðr farit. jer eruð ágjarnir heima í 'hjeraði ok ranglátir enn vilið mönnum ekki at 'liði verða á þingum, þó at menn krefi yðr. þat 'mun ok lagit mjök til ámælis við yðr ok at brigzlum 'haft við yðr á þingum, ef jer munið eigi hrakningar 'þær, er skarphjeðinn hrakði yðr ljósvetninga'. í annan stað hafði hann við þá hljóðmæli ok bauð þeim fje til liðveizlu ok lokkaði þá svá með fagrmælum. þar kom, at þeir hjetu liðveizlu. ok gerðu þeir sik þá svá örugga, at þeir kváðuz berjaz skyldu með flosa, þó at þess þyrfti við. bjarni mælti þá til flosa 'vel er þjer farit. þú ert 'höfðingi mikill ok röskr maðr ok einarðr ok skerr 'lítt af manni'. síðan fóru þeir í braut ok vestr

yfir öxará ok svá til hlaðbúðar. þeir sá mart manna úti fyri búðinni. þar var einn maðr sá er hafði skarlatsskikkju á herðum sjer ok gullhlað um höfuð ok öxi silfrrekna í hendi. bjarni mælti ‘hjer ‘berr vel til. hjer er hann nú eyjólfr bölverksson, ‘ef þú vill finna hann, flosi’. síðan gengu þeir til móts við eyjólf ok kvöddu hann. eyjólfr kenndi þegar bjarna ok tók hánum vel. bjarni tók í hönd eyjólfi ok leiddi hann upp í almannagjá. menn þeira bjarna ok flosa gengu eptir. menn eyjólfs gengu ok með hánum. þeir báðu þá vera uppi á gjárbakkanum ok sjáz þaðan um. þeir flosi gengu þar til er þeir koma þar er gatan liggr ofan af hinni efri gjánni. flosi kvað þar gott at sitja ok mega víða sjá. þeir settuz þá niðr. þeir váru þar fjórir menn saman ok eigi fleiri. bjarni mælti þá til eyjólfs ‘þik eru vjer komnir at finna, ‘vinr; því at vjer þurfum mjök þinnar liðveizlu í ‘alla staði’. eyjólfr mælti ‘hjer er nú gott mann-‘val á þinginu — ok mun yðr lítit fyrir at finna ‘þá menn, er yðr er miklu meiri styrkr at enn ‘hjer sem ek em’. bjarni mælti ‘þat er ekki svá. ‘þú hefir marga þá hluti, er engi er þjer meiri ‘maðr hjer á þinginu — þat fyrst, at þú ert ætt-‘aðr svá vel sem allir þeir menn, er komnir eru ‘frá ragnari loðbrók. hafa ok forellrar þínir jafnan ‘í stórmælum staðit víða á þingum ok heima í ‘hjeraði ok höfðu jafnan hinn meira hlut. þykkir ‘oss því líkligt til, at þú munir vera sigrsæll í ‘málunum’. eyjólfr mælti ‘vel mælir þú, bjarni — ‘enn lítit ætla ek at ek muna í eiga’. flosi mælti þá ‘ekki þarf hjer at munda til þess er oss er í

'hug. liðveizlu vilju vjer þik biðja, eyjólfr — at þú 'veitir oss at málum várum ok gangir at dómum 'með oss ok takir varnir ef verða ok færir fram 'fyri vára hönd ok veitir oss um alla hluti á þingi 'þessu þá er til kunnu falla'. eyjólfr spratt upp reiðr ok sagði svá, at engi maðr þarf sjer þat at ætla at hafa hann at ginningarfífli eða forhleypi fyri sjer, ef hann dregr ekki til. 'ek sje nú ok' segir hann 'hvat yðr hefir til gengit fagrmælis 'þess, er jer höfðuð við mik'. hallbjörn hinn sterki þreif til hans ok setti hann niðr hjá sjer í millum þeira bjarna ok mælti 'eigi fellr trje við 'hit fyrsta högg, vinr, ok sit hjer fyrst hjá oss'. flosi dró þá gullhring af hendi sjer ok mælti 'þenna hring vil ek gefa þjer, eyjólfr, til vináttu 'ok liðveizlu ok sýna þjer svá, at ek vil eigi 'ginna þik. er þjer fyri því bezt at þiggja hring'inn, at engi er hjer sá á þingi at ek hafa þvílíka 'gjöf gefit'. hringrinn var svá góðr ok mikill ok vel görr, at hann tók tólf hundruð mórennd. hallbjörn dró á hönd eyjólfi hringinn. eyjólfr mælti 'þat er nú líkara, at ek þiggja hringinn, svá vel 'sem þjer ferr. munt þú ok til þess ætla mega, 'at ek mun taka við vörn ok gera at slíkt er þarf'. bjarni mælti 'nú ferr hvárumtveggja ykkrum vel. 'eru menn hjer nú vel til fallnir at vera váttarnir, 'þar sem vit hallbjörn erum, at þú takir við mál'inu'. stóð þá eyjólfr upp ok svá flosi ok tókuz í hendr. tók eyjólfr þá varnargögn öll af flosa ok svá ef sakar nakkvarar gerðiz af vörninni; því at þat er opt annars máls vörn, er annars er sókn. þá tók hann þau öll sóknargögn, er þessum sökum

áttu at fylgja, hvárt sem sækja skyldi í fjórðungsdóm eða fimmtardóm. flosi seldi at lögum, enn eyjólfr tók at lögum. hann mælti þá til flosa ok bjarna ‘nú hefi ek hjer tekit við máli, sem jer ‘beidduð. nú vil ek þó, at jer leynið þessu fyrst. ‘enn ef málit kemr í fimmtardóm, þá skuluð jer ‘þat mest varaz at segja, at jer hafið fje gefit til ‘liðveizlunnar’. flosi stóð þá upp ok svá bjarni ok allir þeir. gengu þeir flosi ok bjarni hvárr til sinnar búðar, enn eyjólfr gekk til búðar snorra goða ok settiz niðr hjá hánum. þeir töluðuz við mart. snorri goði þreif til handarinnar eyjólfi ok fletti upp af erminni ok sjer, at hann hafði gullhring mikinn á hendi. snorri goði mælti ‘hvárt ‘er þessi hringr keyptr eða gefinn?’ eyjólfi fannz um fátt ok varð orðfall. snorri mælti ‘ek skil ‘görla, at þú munt at gjöf þegit hafa. ok skyldi ‘þessi hringr eigi verða þjer at höfuðbana’. eyjólfr spratt upp ok gekk í braut ok vildi ekki um tala. snorri mælti, er hann sá, at eyjólfr stóð skyndiliga upp ‘þat er líkara um þat er þessu þingi er lokit, ‘at þú vitir, hvat þú hefir þegit’. gekk eyjólfr þá til búðar sinnar.

139. Nú er þar til máls at taka, at ásgrímr elliðagrímsson er ok kári sölmundarson, at þeir funduz allir saman ok gissurr hvíti ok hjalti skeggjason ok þórgeirr skorargeirr ok mörðr valgarðsson. ásgrímr tók þá til orða ‘ekki þarf þetta ‘í hljóðmæli at færa; því at þeir einir menn eru ‘hjer nú við, er hverr veit annars trúnað. vil ek ‘nú spyrja yðr, ef jer vitið nakkvat til ráðagerðar ‘þeira flosa. sýniz mjer sem vjer munim verða

'at gera ráð várt í annan stað'. gissurr hvíti svarar 'snorri goði sendi mann til mín ok ljet 'segja mjer, at flosi hafði þegit mikit lið af norð-'lendingum enn eyjólfr bölverksson frændi hans 'hafði þegit gullhring af nökkurum ok fór leyniliga 'með. ok kvað snorri þat ætlan sína, at eyjólfr 'bölverksson myndi ætlaðr vera til at færa fram 'lögvarnir í málinu ok myndi hringrinn til þess 'gefinn vera'. þeir urðu allir á þat sáttir, at þat myndi svá vera. gissurr mælti þá til þeira 'nú 'hefir mörðr valgarðsson mágr minn tekit við málinu 'því er öllum mun torvelligast þykkja — at sækja 'flosa. vil ek nú, at jer skiptið öðrum sóknum 'með yðr; því at nú mun brátt verða at lýsa 'sökum at lögbergi. vjer munum ok þurfa at 'biðja oss liðs'. ásgrímr svarar 'svá skal nú ok 'vera. enn biðja vilju vjer þik, at þú sjer í liðs-'bóninni með oss'. gissurr kvaðz þat mundu til leggja. síðan valdi gissurr með sjer alla hina vitrustu menn af liði þeira. þar var hjalti skeggjason ok ásgrímr ok kári, þórgeirr skorargeirr. þá mælti gissurr 'nú munu vjer fyrst ganga til búðar 'skapta þóroddssonar'. síðan gengu þeir til ölfusingabúðar. gissurr hvíti gekk fyrstr, þá hjalti, þá kári, þá ásgrímr, þá þórgeirr skorargeirr, þá bræðr hans. þeir gengu inn í búðina. skapti sat á palli. ok er hann sá gissur hvíta, stóð hann upp í mót hánum ok fagnaði hánum vel ok öllum þeim ok bað gissur sitja hjá sjer. hann gerir nú svá. gissurr mælti þá til ásgríms 'nú skalt þú vekja til 'um liðsbón við skapta, enn ek mun þá til leggja 'slíkt er mjer sýniz'. ásgrímr mælti 'til þess eru

‘vjer hingat komnir, skapti, at sækja at þjer traust ‘ok liðsinni’. skapti mælti ‘torsóttr þótti yðr ek ‘næstum vera, er ek vilda ekki taka undir vend-‘ræði yður’. gissurr mælti ‘nú er annan veg til ‘farit. nú er at mæla eptir njál bónda ok berg-‘þóru húsfreyju, er bæði váru saklaus inni brennd, ‘ok eptir þrjá sonu njáls ok marga aðra góða ‘menn. ok munt þú aldri þat vilja gera at verða ‘mönnum eigi at liði ok veita frændum þínum ok ‘mágum’. skapti svarar ‘þat var mjer þá í hug, ‘er skarphjeðinn mælti við mik, at ek hefða sjálfr ‘borit tjöru í höfuð mjer ok skorit á mik jarð-‘armen, ok hann kvað mik orðinn svá hræddan, ‘at þórólfr loptsson af eyrum bæri mik á skip út ‘í mjölkýlum sínum ok flytti mik svá til íslands, ‘at ek mynda eigi eptir hann mæla’. gissurr mælti ‘ekki er nú á slíkt at minnaz; því at sá er nú ‘dauðr, er þetta mælti. ok munt þú vilja veita ‘mjer, þó at þú vilir eigi gera fyri sakir annarra ‘manna’. skapti svarar ‘þetta mál kemr ekki til ‘þín, nema þú vilir vasaz í með þeim’. gissurr reiddiz þá mjök ok mælti ‘úlíkr ert þú þínum ‘föður, þó at hann þætti nakkvat blandinn. varð ‘hann þá mönnum jafnan at liði, er menn þurftu ‘hans mest’. skapti mælti ‘vjer erum úskaplíkir. ‘it þykkiz hafa staðit í stórræðum: þú, gissurr ‘hvíti, þá er þú sóttir gunnar at hlíðarenda — enn ‘ásgrímr af því er hann drap gauk fóstbróður sinn’. ásgrímr svarar ‘fár bregðr hinu betra, ef hann ‘veit hit verra. enn þat munu margir mæla, at ‘eigi dræpa ek gauk fyrr enn mjer væri nauðr á. ‘er þat nökkur varkunn, at þú verðir oss eigi at

‘liði; enn hitt er varkunnarlaust, at þú bregðir ‘oss brigzlum. mynda ek þat vilja, um þat er ‘þessu þingi er lokit, at þú fengir af þessum ‘málum hina mestu úvirðing ok bætti þjer engi ‘þá skömm’. þeir gissurr stóðu þá upp allir ok gengu út ok svá til búðar snorra goða ok gengu inn í búðina. snorri sat á palli í búðinni. hann kenndi þegar mennina ok stóð upp í móti þeim ok bað þá alla vel komna ok gaf þeim rúm at sitja hjá sjer. síðan spurðuz þeir almæltra tíðenda. ásgrímr mælti til snorra ‘til þess eru vit ‘gissurr frændi minn komnir higat at biðja þik ‘liðveizlu’. snorri goði svarar ‘þat mælir þú þar, ‘er þjer heldr varkunn til — at mæla eptir mága ‘þína slíka sem þú áttir. þágu vjer mörg ráð þægilig af njáli, þó at nú muni þat fáir. enda veit ‘ek eigi, hverrar liðveizlu jer þykkiz mest þurfa’. ásgrímr svarar ‘mest þurfu vjer, ef vjer berjumz ‘hjer á þinginu’. snorri mælti ‘svá er ok, at mikit ‘liggr yðr þá við. er þat ok líkast, at jer sækið ‘með kappi — enda munu þeir svá verja. ok ‘munu hvárigir gera öðrum rjett. munuð jer þá ‘eigi þola þeim ok ráða á þá. er þá ok sá einn ‘til; því at þeir vilja þá gjalda yðr skömm fyri ‘mannskaða enn svívirðing fyri frændalát’. fannz þat á, at hann hvatti þá fram í öllu. gissurr hvíti mælti þá ‘vel mælir þú, snorri. ok ferr þjer þá ‘bezt jafnan ok höfðingligast, er mest liggr við’. ásgrímr mælti ‘þat vil ek vita, hvat þú vill þá ‘veita oss, ef svá ferr sem þú segir’. snorri mælti ‘gera skal ek þjer vináttubragð þat er yður sæmð ‘skal öll við liggja. enn ekki mun ek til dóma

‘ganga. enn ef jer beriz á þingi, þá ráðið jer því ‘at eins á þá, nema jer sjeð allir sem öruggastir; ‘því at miklir kappar eru til móts. enn ef jer ‘verðið forviða, munuð jer láta slá hingat til móts ‘við oss; því at ek mun þá hafa fylkt liði mínu ‘hjer fyrir ok vera við búinn at veita yðr. enn ‘ef hinn veg ferr, at þeir hrökkvi fyrir, þá er þat ‘ætlan mín, at þeir muni ætla at renna til vígis í ‘almannagjá. enn ef þeir komaz þangat, þá fáið ‘jer þá aldri sótta. mun ek þat á hendr takaz at ‘fylkja þar fyri liði mínu ok verja þeim vígit. enn ‘ekki munu vjer eptir ganga, hvárt sem þeir hörfa ‘með ánni norðr eða suðr. ok þá er jer hafið ‘vegit í lið þeira svá nökkvi mjök, at mjer þykki ‘jer mega halda upp fjebótum svá at jer haldið ‘goðorðum yðrum ok hjeraðsvistum, mun ek til ‘hlaupa með menn mína alla ok skilja yðr. skuluð ‘jer þá gera þat fyri mín orð at hætta bardaganum, ‘ef ek geri þetta, sem nú hefi ek heitit’. gissurr þakkaði hánum vel ok kvað þetta í allra þeira nauðsyn mælt vera. gengu þeir þá út allir. gissurr mælti ‘hvert skulu vjer nú ganga?’ ‘til ‘möðrvellingabúðar’ sagði ásgrímr. fóru þeir þá þangat.

140. Ok er þeir kvámu í búðina, þá sá þeir, hvar guðmundr hinn ríki sat ok talaði við einar konalsson fóstra sinn. hann var vitr maðr. gengu þeir þá fyri guðmund. hann tók þeim vel ok ljet ryðja fyri þeim búðina, at þeir skyldi allir sitja mega. spurðuz þeir þá tíðenda. ásgrímr mælti ‘ekki þarf þetta á mútr at mæla: til þess eru vjer ‘hjer komnir at biðja þik öruggrar liðveizlu’. guð-

mundr svarar 'hvárt hafið jer nakkvara höfðingja 'fundit áðr?' þeir svöruðu, at þeir hefði fundit skapta þóroddsson ok snorra goða, ok sögðu hánum allt af hljóði, hversu hvárum þeira fór. þá mælti guðmundr 'næstum fór mjer til yðvar lítilmann-'liga, er ek var yðr erfiðr. skal ek nú því skemr 'draga fyrir yðr, er þá var ek torsóttari. ok skal ek 'nú ganga til dóma með yðr með alla þingmenn 'mína ok veita yðr um allt á þingi þessu ok 'berjaz með yðr, þó at þess þurfi við, ok leggja 'mitt líf við yðvart líf. ek mun ok því launa 'skapta, at þórsteinn holmuðr son hans skal vera 'í bardaganum með oss; því at hann mun eigi 'treystaz öðru enn gera sem ek vil, þar sem hann 'á jódísi dóttur mína. mun skapti þá til fara at 'skilja oss'. þeir þökkuðu hánum vel — ok töluðu lengi síðan svá at ekki heyrðu þat aðrir menn. guðmundr bað þá ekki ganga fyri knje fleirum höfðingjum. kvað hann þat vera lítilmannligt 'ok 'munu vjer nú á hætta með þetta lið, sem nú 'höfu vjer. jer skuluð ganga með vápnum til 'allra lögskila enn berjaz þó eigi svá búit'. gengu þeir þá út allir ok heim til búða sinna. var þetta fyrst á fára manna viti. líðr nú svá þingit.

141. Þat var einn dag, at menn gengu til lögbergs. ok var svá skipat höfðingjum, at ásgrímr elliðagrímsson ok gissurr hvíti, guðmundr hinn ríki ok snorri goði váru uppi hjá lögbergi, enn austfirðingar stóðu niðri fyrir. mörðr valgarðsson stóð hjá gissuri hvíta mági sínum. mörðr var allra manna málsnjallastr. gissurr mælti þá, at hann skyldi lýsa vígsökinni, ok bað hann mæla svá hátt,

at vel mætti heyra. mörðr nemndi sjer vátta 'nemni ek í þat vætti' segir hann 'at ek lýsi lög-'mætu frumhlaupi á hönd flosa þórðarsyni, er hann 'hljóp til helga njálssonar á þeim vættvangi, er 'flosi þórðarson hljóp til helga njálssonar ok veitti 'hánum holundarsár eða heilundarsár eða merg-'undarsár þat er at ben gerðiz enn helgi fjekk 'bana af. tel ek hann eiga at verða um sök þá 'mann sekjan, skógarmann úalanda úferjanda úráð-'anda öllum bjargráðum. tel ek sekt fje hans allt, 'hálft mjer enn hálft fjórðungsmönnum þeim er 'sektarfje eigu at taka eptir hann at lögum. lýsi 'ek vígsök þessi til fjórðungsdóms þess er sökin 'á í at koma at lögum. lýsi ek löglýsing. lýsi 'ek í heyranda hljóði at lögbergi. lýsi ek nú til 'sóknar í sumar ok til sektar fullrar á hönd flosa 'þórðarsyni. lýsi ek handseldri sök þórgeirs þóris-'sonar'. at lögbergi var görr mikill rómr at því, at hánum mæltiz vel ok sköruliga. mörðr tók til máls í annat sinn 'nemni ek yðr í þat vætti' segir hann 'at ek lýsi sök á hönd flosa þórðarsyni um 'þat er hann særði helga njálsson holundarsári eða 'heilundarsári eða mergundarsári, því sári, er at 'ben gerðiz enn helgi fjekk bana af á þeim vætt-'vangi, er flosi þórðarson hljóp til helga njálssonar 'lögmætu frumhlaupi áðr. tel ek þik, flosi, eiga 'at verða um sök þá mann sekjan, skógarmann 'úalanda úferjanda úráðanda öllum bjargráðum. tel 'ek sekt fje þitt allt, hálft mjer enn hálft fjórð-'ungsmönnum þeim er sektarfje eigu at taka eptir 'þik at lögum. lýsi ek sök þessi til fjórðungsdóms 'þess er sökin á í at koma at lögum. lýsi ek

'löglýsing. lýsi ek í heyranda hljóði at lögbergi. 'lýsi ek nú til sóknar í sumar ok til sektar fullrar 'á hönd flosa þórðarsyni. lýsi ek handseldri sök 'þórgeirs þórissonar'. síðan settiz mörðr niðr. flosi gaf gott hljóð til ok mælti ekki orð meðan. þórgeirr skorargeirr stóð upp ok nemndi sjer vátta 'nemni ek í þat vætti, at ek lýsi sök á hönd 'glúmi hildissyni um þat er hann tók eld ok 'kveykti ok bar í hús inn at bergþórshváli þá er 'þeir brenndu inni njál þórgeirsson ok bergþóru 'skarphjeðinsdóttur ok þá menn alla, er þar brunnu 'inni. tel ek hann eiga at verða um sök þá mann 'sekjan, skógarmann úalanda úferjanda úráðanda 'öllum bjargráðum. tel ek sekt fje hans allt, hálft 'mjer enn hálft fjórðungsmönnum þeim er sektarfje 'eigu at taka eptir hann at lögum. lýsi ek sök 'þessi til fjórðungsdóms þess er sökin á í at koma 'at lögum. lýsi ek löglýsing. lýsi ek í heyranda 'hljóði at lögbergi. lýsi ek nú til sóknar í sumar 'ok til sektar fullrar á hönd glúmi hildissyni'. kári sölmundarson sótti kol þórsteinsson ok gunnar lambason ok grana gunnarsson. ok var þat mál manna, at hánum mæltiz furðuliga vel. þórleifr krákr sótti sigfússsonu alla. enn þórgrímr hinn mikli bróðir hans sótti móðólf ketilsson ok lamba sigurðarson ok hróar hámundarson bróður leiðólfs hins sterka. ásgrímr elliðagrímsson sótti leiðólf ok þórstein geirleifsson, árna kolsson ok grím hinn rauða. ok mæltiz þeim öllum vel. síðan lýstu aðrir menn sökum sínum. ok var þat lengi dags, at því gekk. fóru menn þá heim til búða sinna. eyjólfr bölverksson gekk til búðar með flosa. þeir

gengu austr um búðina. flosi mælti til eyjólfs ‘hvárt sjer þú nakkvara vörn í málum þessum?’ ‘enga’ segir eyjólfr. ‘hvat er nú til ráðs?’ segir flosi. ‘nú er ór vöndu at ráða’ segir eyjólfr ‘enn ‘þó mun ek til leggja nökkur ráð enn með yðr. ‘nú skalt þú selja af höndum goðorð þitt ok í ‘hendr þórgeiri bróður þínum. enn þú segz í ‘þing með áskatli goða þórketilssyni norðan ór ‘reykjardal. enn ef þeir vitu þetta eigi, þá má ‘vera, at þeim verði at þessu mein; því at þeir ‘munu sækja í austfirðingadóm — enn þeir ætti ‘í norðlendingadóm at sækja. ok mun þeim þetta ‘yfir sjáz. ok er fimmtardómsmál á þeim, ef þeir ‘sækja í annan dóm enn vera á. skulu vjer þat ‘mál þá upp taka ok þó at síðasta kosti’. flosi mælti ‘vera má, at oss sje nú launaðr hringrinn’. ‘eigi veit ek þat’ segir eyjólfr ‘enn veita skal ek ‘yðr til laga svá at þat sje mál manna, at eigi sje ‘ván framar. skalt þú nú senda eptir áskatli. enn ‘þórgeirr skal nú þegar koma til þín ok einn maðr ‘með hánum’. litlu síðar kom þórgeirr þar ok tók við goðorðinu. þá kom þar ok áskell. sagðiz flosi þá í þing með hánum. var þetta nú ekki á fleiri manna vitorði enn þeira.

142. Nú líðr þar til er dómar skulu út fara. bjoggu þeir sik þá til hvárirtveggju ok vápnuðuz. þeir gerðu hvárirtveggju herkuml á hjálmum sínum þórhallr ásgrímsson mælti ‘farið jer nú, faðir minn, ‘at engu allæstir ok gerið nú allt sem rjettast. ‘enn ef nakkvat vandaz í fyrir yðr, látið mik vita ‘sem skjótast. ok skal ek þá gefa ráð til með ‘yðr’. þeir ásgrímr litu til hans. ok var andlit

hans sem í blóð sæi, enn stórt hagl hraut ór augum hánum. hann bað færa sjer spjót sitt. þat hafði skarphjeðinn gefit hánum — ok var hin mesta gersimi. ásgrímr mælti, er þeir gengu í braut 'eigi var þórhalli frænda gott í hug, er hann 'var eptir í búðinni. ok eigi veit ek, hvat hann 'tekr til. nú skulu vjer ganga til með merði val- 'garðssyni' sagði ásgrímr 'ok láta fyrst sem ekki 'sje annat; því at meiri er veiðr í flosa enn í 'mörgum öðrum'. ásgrímr sendi þá mann til gissurar hvíta ok hjalta skeggjasonar ok guðmundar ríka. þeir kvámu nú allir saman ok gengu þegar til austfirðingadóms. þeir gengu sunnan at dóminum. þeir flosi ok allir austfirðingar með hánum gengu norðan at dóminum. þar váru ok reykdælir ok öxfirðingar ok ljósvetningar með flosa. þar var ok eyjólfr bölverksson. flosi laut at eyjólfi ok mælti 'hjer ferr vænt at — ok kann vera, at eigi 'fari fjarri því, sem þú gazt til'. 'lát þú hljótt 'yfir því' segir eyjólfr 'koma mun þar, er vjer 'munum þurfa þess at neyta'. mörðr valgarðsson nemndi sjer vátta ok bauð til hlutfalla öllum þeim mönnum, er skóggangssakar áttu at sækja í dóminn, hverr sína sök skyldi fyrstr fram segja eða hverr þar næst eða hverr síðast. bauð hann lögboði at dómi svá at dómendr heyrðu. þá váru hlutaðar framsögur, ok hlaut hann fyrst fram at segja sína sök. mörðr valgarðsson nemndi sjer vátta í annat sinn 'nemni ek í þat vætti' sagði hann 'at ek tek miskviðu alla ór máli mínu 'hvárt sem mjer verðr ofmælt eða vanmælt. vil 'ek eiga rjetting allra orða minna, unz ek kem

'máli mínu til rjettra laga. nemni ek mjer þessa 'vátta eða þeim öðrum, er neyta eða njóta þurfu 'þessa vættis'. mörðr valgarðsson nemndi sjer vátta 'nemni ek í þat vætti' sagði hann 'at ek býð 'flosa þórðarsyni eða þeim manni öðrum, er hand-'selda lögvörn hefir fyrir hann, at hlýða til eið-'spjalls míns ok til framsögu sakar minnar ok til 'sóknargagna þeira allra, er ek hygg fram at færa 'á hendr hánum. býð ek lögboði at dómi svá at 'dómendr heyra um dóm þveran'. mörðr valgarðsson mælti 'nemni ek í þat vætti' sagði hann 'at 'ek vinn eið at bók, lögeið, ok segi ek þat guði, 'at ek skal svá sök þessa sækja, sem ek veit 'sannast ok rjettast ok helzt at lögum, ok öll lög-'mæt skil af hendi inna, meðan ek em at þessu 'máli'. síðan kvað hann svá at orði 'þórodd nemnda 'ek í vætti, annan þórbjörn — nemnda ek í þat 'vætti, at ek lýsta lögmætu frumhlaupi á hönd flosa 'þórðarsyni á þeim vættvangi, er flosi þórðarson 'hljóp lögmætu frumhlaupi til helga njálssonar þá 'er flosi þórðarson særði helga njálsson holundar-'-sári eða mergundar því er at ben gerðiz enn 'helgi fjekk bana af. talda ek hann eiga at verða 'um sök þá mann sekjan, skógarmann úalanda 'úferjanda úráðanda öllum bjargráðum. talda ek sekt 'fje hans allt, hálft mjer enn hálft fjórðungsmönnum 'þeim er sektarfje eigu at taka eptir hann at lögum. 'lýsta ek til fjórðungsdóms þess er sökin á í at 'koma at lögum. lýsta ek löglýsing. lýsta ek í 'heyranda hljóði at lögbergi. lýsta ek nú til sóknar 'í sumar ok til sektar fullrar á hönd flosa þórðar-'syni. lýsta ek handseldri sök þórgeirs þórissonar.

'hafða ek þau orð öll í lýsingu minni, sem nú 'hafða ek í framsögu sakar minnar. segi ek svá 'skapaða skóggangssök þessa fram í austfirðinga-'dóm yfir höfði jóni, sem ek kvað at þá er ek 'lýsta'. mörðr mælti 'þórodd nemnda ek í vætti, 'annan þórbjörn — nemnda ek í þat vætti, at ek 'lýsta sök á hönd flosa þórðarsyni um þat er hann 'særði helga njálsson holundar-sári eða mergundar, 'því sári, er at ben gerðiz enn helgi fjekk bana 'af, á þeim vættvangi, er flosi þórðarson hljóp til 'helga njálssonar áðr lögmætu frumhlaupi. talda 'ek hann eiga at verða um sök þá mann sekjan, 'skógarmann úalanda úferjanda úráðanda öllum bjarg-'ráðum. talda ek sekt fje hans allt, hálft mjer 'enn hálft fjórðungsmönnum þeim er sektarfje eigu 'at taka eptir hann at lögum. lýsta ek til fjórð-'ungsdóms þess er sökin á í at koma at lögum. 'lýsta ek löglýsing. lýsta ek í heyranda hljóði at 'lögbergi. lýsta ek nú til sóknar í sumar ok til 'sektar fullrar á hönd flosa þórðarsyni. lýsta ek 'handseldri sök þórgeirs þórissonar. hafða ek þau 'orð öll í lýsingu minni, sem nú hefi ek í fram-'sögu sakar minnar. segi ek svá skapaða skóg-'gangssök þessa fram í austfirðingadóm yfir höfði 'jóni, sem ek kvað at þá er ek lýsta'. lýsingar-váttar marðar gengu þá at dómi ok kváðu svá at orði, at annarr taldi vætti fram enn báðir guldu samkvæði 'at mörðr nemndi sjer þórodd í vætti 'enn annan mik. enn ek heiti þórbjörn'. síðan nemndi hann föður sinn. 'mörðr nemndi okkr í 'þat vætti, at hann lýsti lögmætu frumhlaupi á 'hönd flosa þórðarsyni, er hann hljóp til helga

‘njálssonar, á þeim vættvangi, er flosi þórðarson ‘veitti helga njálssyni holundar-sár eða mergundar ‘þat er at ben gerðiz enn helgi fjekk bana af. taldi ‘hann flosa eiga at verða um sök þá mann sekjan, ‘skógarmann úalanda úferjanda úráðanda öllum bjarg‘ráðum. taldi hann sekt fje hans allt, hálft sjer ‘enn hálft fjórðungsmönnum þeim er sektarfje ‘eigu at taka eptir hann at lögum. lýsti hann til ‘fjórðungsdóms þess er sökin átti í at koma at ‘at lögum. lýsti hann löglýsing. lýsti hann í ‘heyranda hljóði at lögbergi. lýsti hann nú til ‘sóknar í sumar ok til sektar fullrar á hönd flosa ‘þórðarsyni. lýsti hann handseldri sök þórgeirs ‘þórissonar. hafði hann þau orð öll í lýsingu ‘sinni, sem hann hafði í framsögu sakar sinnar ok ‘vit höfum í vættisburð okkrum. höfu vit nú rjett ‘borit vætti okkart ok verðum báðir á eitt sáttir. ‘beru vit svá skapat lýsingarvætti þetta fram í ‘austfirðingadóm yfir höfði jóni, sem mörðr kvað ‘at þá er hann lýsti’. í annat sinn sögðu þeir fram í dóm lýsingarvætti ok höfðu sár fyrr enn frumhlaup síðar ok höfðu öll orð önnur hin sömu sem fyrr ok báru svá skapat lýsingarvætti þetta fram í austfirðingadóm, sem mörðr kvað at þá er hann lýsti. sakartökuváttar marðar gengu þá at dómi, ok taldi annarr vætti fram enn báðir guldu samkvæði ok kváðu svá at orði, at þeir mörðr valgarðsson ok þórgeirr þórisson nemndu þá í þat vætti, at þórgeirr þórisson seldi vígsök í hendr merði valgarðssyni á hendr flosa þórðarsyni um víg helga njálssonar ‘seldi hann hánum sök þá ‘með sóknargögnum öllum þeim er sökinni áttu at

'fylgja. seldi hann hánum at sækja ok at sættaz 'á ok svá allra gagna at njóta, sem hann væri 'rjettr aðili. seldi þórgeirr með lögum enn mörðr 'tók með lögum'. báru þeir svá skapat sakartöku-vætti þetta fram í austfirðingadóm yfir höfði jóni, sem þeir þórgeirr ok mörðr nemndu þá vátta at. alla vátta ljetu þeir eiða sverja áðr enn vætti bæri ok svá dómendr. mörðr valgarðsson nemndi sjer vátta 'í þat vætti' sagði hann 'at ek býð búum 'þeim níu, er ek kvadda um sök þessa, er ek 'höfðaða á hönd flosa þórðarsyni, til setu vestr á 'árbakka ok til rjettingar um kvið þann. býð ek 'lögboði at dómi svá at dómendr heyra'. mörðr valgarðsson nemndi sjer vátta í annat sinn 'nemni 'ek yðr í þat vætti' sagði hann 'at ek býð flosa 'þórðarsyni eða þeim manni öðrum, er handselda 'lögvörn hefir fyrir hann, til ruðningar um kvið 'þann er ek hefi saman settan vestr á árbakka. 'býð ek lögboði at dómi svá at dómendr heyra um 'dóm þveran'. enn nemndi mörðr sjer vátta 'í 'þat vætti' sagði hann 'at nú eru frumgögn öll 'fram komin þau er sökinni eigu at fylgja: boðit 'til eiðspjalls, unninn eiðr, sögð fram sök, borit 'lýsingarvætti, borit sakartökuvætti, boðit búum í 'setu, boðit til ruðningar um kvið. nemni ek mjer 'þessa vátta at gögnum þessum, sem nú eru fram 'komin, ok svá at því, at ek vil eigi vera sök 'horfinn, þó at ek ganga frá dómi gagna at leita 'eða annarra erenda'. þeir flosi gengu nú þangat til, sem búarnir sátu. flosi mælti til þeira 'þat 'munu sigfússsynir vita, hversu rjettir vættvangs-'búar þessir eru, er hjer eru kvaddir'. ketill ór

mörk svarar ‘hjer er sá búi, er hjelt merði val-‘garðssyni undir skírn; enn annarr er þrímenningr ‘hans at frændsymi’. töldu þeir þá frændsymina ok sönnuðu með eiði. eyjólfr nemnir sjer vátta, at kviðrinn skyldi standa fyrst þar til er ruddr væri. í annat sinn nemndi eyjólfr sjer vátta ‘í þat vætti’ sagði hann ‘at ek ryð þessa menn ‘báða ór kviðinum’ ok nemndi þá á namn ok svá feðr þeira ‘fyri þá sök, at annarr þeira er ‘þrímenningr marðar at frændsymi enn annarr at ‘guðsifjum þeim er kviðu eigu at ryðja at lögum. ‘eruð it fyri laga sakir únýttir í kviðinum; því at ‘nú er rjett lögruðning til ykkar komin. ryð ek ‘ykkr ór at alþingismáli rjettu ok allsherjar lögum. ‘ryð ek handseldu máli flosa þórðarsonar’. nú mælti öll alþýða ok kváðu únýtt málit fyri merði. urðu þá allir á þat sáttir, at þá væri framar vörn enn sókn. ásgrímr mælti þá við mörð ‘eigi er ‘enn þeira allt, þó at þeir þykkiz nú hafa fast ‘fram gengit. ok skal nú fara at finna þórhall son ‘minn ok vita, hvat hann leggi til.’ þá var sendr skilríkr maðr til þórhalls. ok sagði sá hánum vandliga frá, hvar þá var komit máli, at þeir flosi þóttuz únýtt hafa kviðinn. þórhallr mælti ‘þat ‘skal ek at gera, at yðr skal þetta ekki at sakar-‘spelli verða — ok seg þeim, at þeir trúi ekki, ‘þó at lögvillur sje görvar fyri þeim; því at vitr-‘inginum eyjólfi hefir nú yfir sjez. skalt þú nú ‘ganga til þeira sem hvatligast — ok seg, at ‘mörðr valgarðsson gangi at dómi ok nemni sjer ‘vátta, at únýtt er lögruðning þeira’ ok sagði hann þá fyrir greiniliga allt, hversu þeir skyldu með

fara. sendimaðr fór ok sagði þeim tillögur þórhalls. mörðr valgarðsson gekk þá at dóminum ok nemndi sjer vátta 'í þat vætti' sagði hann 'at 'ek únýti lögruðning eyjólfs bölverkssonar. finn 'ek þat til, at hann ruddi eigi við aðilja frumsakar 'heldr við þann, er með sök fór. nemni ek mjer 'þessa vátta eða þeim er njóta þurfu þessa vættis'. síðan bar hann vættit í dóm. nú gekk hann þar til er búarnir sátu ok bað þá niðr setjaz, er upp höfðu staðit, ok kvað þá rjetta vera í kviðinum. mæltu þá allir, at þórhallr hefði mikit at görl. ok þótti þá öllum framar sókn enn vörn. flosi mælti þá við eyjólf 'ætlar þú þetta lög vera?' 'þat 'ætla ek víst' segir eyjólfr 'ok hefir oss at vísu 'yfir sjez. enn þó skulu vjer þetta þreyta meir 'með oss'. eyjólfr nemndi sjer þá vátta 'í þat 'vætti' sagði hann 'at ek ryð þessa tvá menn ór 'kviðinum' ok nemndi þá báða á namn 'fyri þá sök, 'at it eruð búðsetumenn enn eigi bóndr. ann ek 'ykkr eigi at sitja í kviðinum; því at nú er rjett 'lögruðning til ykkar komin. ryð ek ykkr ór kvið'inum at alþingismáli rjettu ok allsherjar lögum'. kvað eyjólfr sjer nú mjök á úvart koma, ef þetta mætti rengja. mæltu þá allir, at þá væri vörn framar enn sókn. lofuðu nú allir mjök eyjólf ok kölluðu engan mann mundu þurfa at reyna við hann lögkæni. mörðr valgarðsson ok ásgrímr elliðagrímsson sendu nú mann til þórhalls at segja hánum, hvar þá var komit. enn er þórhallr heyrði þetta, spurði hann, hvat þeir ætti sjer góðs. sendimaðrinn sagði, at annarr þeira bjó við málnytu 'ok 'hefir bæði kýr ok ær at búi. enn annarr á þriðj-

‘ung í landi því, er þeir búa á, ok fæðir sik sjálfr. ‘ok hafa þeir eina eldsstó ok hinn er landit leigir ‘ok einn smalamann’. þórhallr mælti ‘enn mun ‘þeim fara sem fyrr, at þeim mun hafa yfir sjez. ‘ok skal ek þetta allskjótt rengja fyri þeim ok svá ‘þó at eyjólfr hefði hjer alldigr orð um at rjett ‘væri’. þórhallr sagði nú sendimanni allt sem greiniligast, hversu þeir skyldu með fara. kom sendimaðr aptr ok sagði merði ok ásgrími ráð þau er þórhallr hafði til lagit. mörðr gekk þá at dómi ok nemndi sjer vátta ‘í þat vætti’ sagði hann ‘at ‘ek ónýti lögruðning eyjólfs bölverkssonar fyri þat ‘er hann ruddi þá menn ór kviðinum, er at rjettu ‘eigu í at vera. er sá hverr rjettr í búakviði, ‘er hann á þrjú hundruð í landi ok þaðan af ‘meira, þó at hann hafi enga málnytu. hinn er ‘ok rjettr í búakvið, er hann býr við málnytu, þó ‘at hann leigi eigi land’. ljet hann þá koma vættit í dóminn. gekk hann nú þangat at, er búarnir váru, ok bað þá niðr setjaz ok kvað þá rjetta í búakviðinum. þá varð óp mikit ok kall. ok mæltu þá allir, at mjök væri hrakit málit fyri þeim flosa ok eyjólfi, ok urðu nú á þat sáttir, at sókn væri framar enn vörn. flosi mælti til eyjólfs ‘mun þetta ‘rjett vera?’ eyjólfr ljetz eigi til þess hafa vitsmuni at vita þat víst. sendu þeir þá mann til skapta lögsögumanns at spyrja hann eptir, hvárt rjett væri. hann sendi þeim þau orð aptr, at þetta væri at vísu lög, þó at fáir kynni. var þetta sagt þeim flosa. eyjólfr bölverksson spurði nú sigfússsonu at um aðra búa þá er kvaddir váru. þeir kváðu vera þá fjóra, er rangkvaddir váru ‘því

'at þeir sitja heima, er nærri váru'. eyjólfr nemnir sjer þá vátta, at hann ryðr þá alla fjóra menn ór kviðinum, ok mælti rjettum ruðningarmálum. síðan mælti hann til búanna 'jer eruð skyldir til 'at gera hvárumtveggjum lög. nú skuluð jer ganga 'at dómi þá er jer eruð kvaddir ok nemna yðr 'vátta, at jer látið þat standa fyri kviðburði yðrum, 'at jer eruð fimm beiddir búakviðar enn jer eiguð 'níu at bera. mun þórhallr þá öllum málum fram 'koma, ef hann bergr þessu við'. fannz þat nú á í öllu, at þeir flosi ok eyjólfr hælduz. gerðiz nú rómr mikill at því at eytt væri vígsmálinu ok nú væri vörn framar enn sókn. ásgrímr mælti til marðar 'eigi vitu þeir enn, hverju þeir hælaz, 'fyrr enn þórhallr er fundinn son minn. sagði 'njáll mjer svá, at hann hefði svá kennt þórhalli 'lög, at hann myndi mestr lögmaðr vera á íslandi, 'þó at reyna þyrfti'. var þá maðr sendr til þórhalls at segja hánum, hvar þá var komit ok hól þeira flosa ok orðróm alþýðu, at þá væri eytt vígsmálinu fyri þeim merði. 'vel er þat' segir þórhallr 'enn enga fá þeir enn virðing af þessu. 'skalt þú nú fara ok segja merði, at hann nemni 'vátta ok vinni eið at því at meiri hlutr er rjett 'kvaddr. skal hann þá láta koma vættit í dóm, 'ok bergr hann þá frumsökinni. enn sekr er hann 'þrim mörkum fyrir hvern þann er hann hefir 'rangt kvatt. ok má þat ekki sækja á þessu þingi'. sendimaðr fór nú aptr ok sagði þeim merði allt sem görst frá orðum þórhalls. mörðr gekk at dómi ok nemndi sjer vátta ok vann eið at því at meiri hlutr var rjett kvaddr búanna. kvaðz

hann þá hafa borgit frumsökinni ‘skulu úvinir várir ‘af öðru hafa metnað enn því at vjer hafim hjer ‘mikit rangt í gört’. var þá rómr mikill at því görr, at mörðr gengi vel fram í málinu — enn töldu flosa ok hans menn fara með lögvillur einar ok rangyndi. flosi spurði eyjólf, hvárt þetta myndi rjett vera. enn hann ljetz þat eigi víst vita ok sagði lögsögumann ór því skyldu leysa. fór þá þórkell geitisson af þeira hendi ok sagði lögsögumanni, hvar komit var, ok spurði, hvárt þetta væri rjett, er mörðr hafði mælt. skapti svarar ‘fleiri ‘eru nú allmiklir lögmenn enn ek ætlaða. enn ‘þjer til at segja, þá er þetta svá rjett í alla staði, ‘at hjer má ekki í móti mæla. enn þat ætlaða ‘ek, at ek einn mynda nú kunna þessa lagarjetting ‘— nú er njáll er dauðr; því at hann einn vissa ‘ek kunna’. þórkell gekk þá aptr til þeira flosa ok eyjólfs ok sagði þeim, at þetta váru lög. mörðr valgarðsson gekk þá at dómi ok nemndi sjer vátta ‘í þat vætti’ sagði hann ‘at ek beiði búa ‘þá er ek kvadda um sök þá er ek höfðaða á ‘hönd flosa þórðarsyni framburðar um kvið — at ‘bera annat tveggja af eða á. beiði ek lögbeið‘ingu at dómi svá at dómendr heyra um dóm ‘þveran’. búar marðar gengu þá at dómi. taldi einn fram kviðinn — enn allir guldu samkvæði — ok kvað svá at orði ‘mörðr valgarðsson kvaddi oss ‘kviðar þegna níu. enn vjer stöndum hjer nú ‘þegnar fimm enn fjórir eru ór ruddir. hefir nú ‘váttorð komit fyri þá fjóra, er bera áttu með oss. ‘skylda nú til lög at bera fram kviðinn. váru vjer ‘kvaddir at bera um þat, hvárt flosi þórðarson

'hljóp lögmætu frumhlaupi til helga njálssonar á 'þeim vættvangi, er flosi þórðarson særði helga 'njálsson holundar-sári eða mergundar því er at ben 'gerðiz enn helgi fjekk bana af. kvaddi hann oss 'þeira orða allra, er oss skylda lög til um at 'skilja ok hann vildi oss at dómi beitt hafa ok 'þessu máli áttu at fylgja. kvaddi hann lögkvöð. 'kvaddi hann svá at vjer heyrðum á. kvaddi hann 'um handselt mál þórgeirs þórissonar. höfu vjer 'nú allir eiða unnit ok rjettan kvið várn ok orðit 'á eitt sáttir — berum á flosa þórðarson kviðinn 'ok berum hann sannan at sökinni. beru vjer svá 'skapaðan níu búa kvið þenna fram í austfirðinga-'dóm yfir höfði jóni sem mörðr kvaddi oss 'at. 'er sá kviðr várr allra' sögðu þeir. í annat sinn báru þeir kviðinn ok báru um sár fyrr enn um frumhlaup síðar, enn öll önnur orð báru þeir sem fyrr. báru þeir á flosa kviðinn ok báru hann sannan at sökinni. mörðr valgarðsson gekk at dómi ok nemndi sjer vátta, at búar þeir er hann hafði kvadda um sök þá er hann höfðaði á hönd flosa þórðarsyni höfðu borit á hann kviðinn ok borit hann sannan at sökinni. nemndi hann sjer þessa vátta eða þeim er neyta eða njóta þyrfti þessa vættis. í annat sinn nemndi mörðr sjer vátta 'nemni ek í þat vætti' sagði hann 'at ek býð flosa 'þórðarsyni eða þeim manni öðrum, er handselda 'lögvörn hefir fyrir hann, at taka til varna fyri 'sök þá er ek höfðaða á hönd hánum; því at nú 'eru öll sóknargögn fram komin þau er sökinni 'eigu at fylgja at lögum — borin vætti öll ok 'búakviðr ok nemndir váttar at kviðburði ok öllum

‘gögnum þeim er fram eru komin. enn ef nakkv‘arr hlutr geriz sá í lögvörn þeira, er ek þurfa ‘til sóknar at hafa, þá kýs ek sókn undir mik. ‘býð ek lögboði at dómi svá at dómendr heyra’. ‘þat hlægir mik nú, eyjólfr’ sagði flosi ‘í hug mjer, ‘at þeim mun í brún bregða ok ofarliga kleyja þá ‘er þú berr fram vörnina’.

143. Eyjólfr bölverksson gekk þá at dómi ok nemndi sjer vátta ‘í þat vætti’ sagði hann ‘at ‘sú er lögvörn máls þessa, at jer hafið sótt málit ‘í austfirðingadóm, er sækja átti í norðlendingadóm; ‘því at flosi hefir sagz í þing með áskatli goða. ‘eru hjer nú hvárirtveggju váttarnir þeir er við ‘váru ok þat munu bera, at flosi seldi áðr af ‘hendi goðorð sitt þórgeiri bróður sínum, enn síðan ‘sagðiz hann í þing með áskatli goða. nemni ek ‘mjer þessa vátta eða þeim öðrum, er neyta eða ‘njóta þurfu þessa vættis’. í annat sinn nemndi eyjólfr sjer vátta ‘nemni ek í þat vætti’ sagði hann ‘at ek býð merði, er sök hefir at sækja, eða ‘sakaraðilja at hlýða til eiðspjalls míns ok til fram‘sögu varnar þeirar er ek mun fram bera ok til ‘allra gagna þeira sem ek mun fram bera. býð ‘ek lögboði at dómi svá at dómendr heyra á’. eyjólfr nemndi sjer enn vátta ‘nemni ek í þat ‘vætti’ sagði hann ‘at ek vinn eið at bók lögeið ‘ok segi ek þat guði, at ek skal svá mál þetta ‘verja sem ek veit rjettast ok sannast ok helzt ‘at lögum ok öll lögmæt skil af hendi inna þau ‘er undir mik koma, meðan ek em á þessu þingi’. eyjólfr mælti ‘þessa tvá menn nemni ek í vætti, ‘at ek færi fram lögvörn þessa, at mál þetta var

'sótt í annars fjórðungs dóm enn vera átti. tel ek 'fyri þat únýtta sök þeira. segi ek svá skapaða 'vörn þessa fram í austfirðingadóm'. síðan ljet hann bera fram vætti þau öll, er vörninni áttu at fylgja. síðan nemndi hann vátta at öllum varnargögnum at nú váru öll fram komin. eyjólfr nemndi sjer enn vátta 'nemni ek í þat vætti' sagði hann 'at ek ver goðalýriti dómandum at dæma 'sök þeira marðar; því at nú er lögvörn fram 'komin í dóminn. ver ek lýriti goðalýriti laga-'lýriti ifalausu lýriti fullu ok föstu svá sem ek á 'at verja at alþingismáli rjettu ok allsherjar lögum'. síðan ljet hann dæma vörnina. þeir ásgrímr ljetu sækja um brennumálin, ok gengu þau fram.

144. Nú sendu þeir ásgrímr mann til þórhalls ok ljetu segja hánum, í hvert úefni komit var. 'of fjarri var ek þó nú' kvað þórhallr 'því 'at enn myndi þetta mál eigi þann veg farit hafa, 'ef ek hefða við verit. sje ek nú atferð þeira, at 'þeir munu ætla at stefna yðr í fimmtardóm fyri 'þingsafglöpun. þeir munu ok ætla at vefengja 'brennumálin ok láta eigi dæma mega; því at nú 'er sú atför þeira, at þeir munu engis ills svífaz. 'skalt þú nú ganga til þeira sem skjótast ok segja 'þeim, at mörðr stefni þeim báðum flosa ok eyjólfi 'um þat er þeir hafa fje borit í dóminn ok láta 'varða fjörbaugsgarð. þá skal hann stefna þeim 'annarri stefnu um þat er þeir báru vætti þau er 'eigi áttu máli at skipta með þeim ok gerðu í 'því þingsafglöpun. seg þeim, at ek segi svá, ef 'tvær fjörbaugssakar eru á hendi einum manni, at 'þann skal dæma skógarmann. skuluð jer af því

'búa fyrri til yðvart mál, at þá skuluð jer ok fyrri 'sækja ok dæma'. nú fór sendimaðrinn í braut ok sagði þeim merði ok ásgrími. síðan gengu þeir til lögbergs. mörðr valgarðsson nemndi sjer vátta 'nemni ek í þat vætti' sagði hann 'at ek stefni 'flosa þórðarsyni um þat er hann gaf fje til liðs 'sjer hjer á þinginu eyjólfi bölverkssyni. tel ek 'hann eiga at verða um sök þá mann sekjan, fjör'baugsmann, því at eins ferjanda nje festum helg'anda, nema fjörbaugr eða alaðsfestr komi fram at 'fjeránsdómi, enn alsekjan skógarmann elligar. tel 'ek sekt fje hans allt, hálft mjer enn hálft fjórð'ungsmönnum þeim er sektarfje eigu at taka eptir 'hann at lögum. stefni ek máli þessu til fimmtar'dóms, sem málit á í at koma at lögum. stefni 'ek nú til sóknar ok til sektar fullrar. stefni 'ek lögstefnu. stefni ek í heyranda hljóði at lög'bergi'. slíkri stefnu stefndi hann eyjólfi bölverkssyni um þat er hann hafði þegit fjeit. stefndi hann ok þeiri sök í fimmtardóm. í annat sinn stefndi hann flosa ok eyjólfi um þá sök, er þeir báru vætti þau á þingi, er eigi áttu máli at skipta með mönnum at lögum, ok gerðu í því þingsafglöpun. ljet hann ok þat varða þeim fjörbaugsgarð. gengu þeir þá í braut ok til lögrjettu. þar var þá fimmtardómrinn settr. — þá er þeir ásgrímr ok mörðr váru í braut gengnir, þá urðu dómendr ekki á sáttir, hversu dæma skyldi; því at þeir vildu sumir dæma með flosa enn sumir með merði ok ásgrími. urðu þeir flosi ok eyjólfr þá at vefengja dóminn. dvaldiz þeim þar at því, meðan stefnurnar höfðu verit. litlu síðar var þeim

sagt flosa ok eyjólfi, at þeim var stefnt at lögbergi í fimmtardóm tveim stefnum hvárum þeira. eyjólfr mælti þá ‘illu heilli höfu vjer hjer dvaliz, ‘er þeir hafa fyrri orðit at bragði at stefna enn ‘vjer. hefir hjer nú fram komit slægð þórhalls ‘— ok er hann engum manni líkr at viti sínu. ‘eigu þeir nú fyrri at sækja í dóm sín mál. lá ‘þeim þar ok allt við. enn þó skulu vjer nú ‘ganga til lögbergs ok búa mál til á hendr þeim, ‘þó at oss komi þat fyri lítit’. fóru þeir þá til lögbergs, ok stefndi eyjólfr þeim um þingsafglöpun. síðan gengu þeir til fimmtardómsins. þá er þeir mörðr ok ásgrímr kvámu til fimmtardómsins, þá nemndi mörðr sjer vátta ok bauð at hlýða til eiðspjalls síns ok til framsögu sakar sinnar ok til sóknargagna þeira allra, er hann hugði fram at bera á hendr þeim flosa ok eyjólfi. bauð hann lögboði at dómi svá at dómendr heyrðu um dóm þveran. í fimmtardómi skyldu ok sönnunarmenn fylgja eiðum, ok skyldu þeir ok eiða vinna. mörðr nemndi sjer vátta ‘nemni ek í þat vætti’ sagði hann ‘at ek vinn fimmtardómseið. bið ek svá guð ‘hjálpa mjer í þvísa ljósi ok í öðru, at ek skal svá ‘sök þessa sækja sem ek veit rjettast ok sannast ‘ok helzt at lögum. ok hygg ek flosa sannan at ‘sök þessi vera, ef efni eru at því. ok ek hefka ‘fje borit í dóm þenna til liðs mjer um sök þessa ‘ok ek munka bera, ek hefka fje fundit ok ek ‘munka finna, hvártki til laga nje til úlaga’. sönnunarmenn marðar gengu þá tveir at dómi ok nemndu sjer vátta ‘í þat vætti, at vit vinnum eið ‘at bók, lögeið, — biðju vit svá guð hjálpa okkr í

‘þvísa ljósi ok í öðru —, at vit leggjum þat undir ‘þegnskap okkarn, at vit hyggjum, at mörðr muni ‘svá sækja sök þessa sem hann veit rjettast ok ‘sannast ok helzt at lögum ok hann hefrat fje ‘borit í dóm þenna um sök þessa til liðs sjer ok ‘hann munat bera ok hann hefrat fje fundit ok ‘hann munat finna hvártki til laga nje til úlaga’. mörðr hafði kvadda þingvallarbúa níu til sakarinnar. síðan nemndi mörðr sjer vátta ok sagði fram þær fjórar sakar, er hann hafði til búnar á hendr þeim flosa ok eyjólfi. ok hafði mörðr þau öll orð í framsögu sakar sinnar, sem hann hafði í stefnum sínum. sagði hann svá skapaðar fjörbaugssakar þessar fram í fimmtardóm sem hann kvað at þá er hann stefndi. mörðr nemndi sjer vátta ok bauð búum þeim níu í setu vestr á árbakka. mörðr nemndi sjer vátta ok bauð þeim flosa ok eyjólfi at ryðja kviðinn. þeir gengu til at ryðja kvið ok hugðu at ok gátu hvergi rengðan, gengu frá við svá búit ok undu illa við. mörðr nemndi sjer vátta ok beiddi búa þá níu framburðar um kviðinn, er hann hafði áðr kvadda, at bera annat tveggja af eða á. búar marðar gengu þá at dómi, ok taldi einn fram kviðinn enn allir guldu samkvæði. þeir höfðu allir unnit fimmtardómseið ok báru flosa sannan at sökinni ok báru á hann kviðinn. báru þeir svá skapaðan fram kviðinn í fimmtardóm yfir höfði þeim manni, er mörðr hafði sök sína fram sagt. síðan báru þeir kviðu þá alla, er þeir váru skyldir at bera, til allra saka. ok fór þat lögliga fram. eyjólfr bölverksson ok þeir flosi sátu um at rengja ok

gátu ekki at gört. mörðr valgarðsson nemndi sjer vátta ‘nemni ek í þat vætti, at búar þessir níu, ‘er ek kvadda til saka þessa, er ek höfðaða á ‘hendr flosa þórðarsyni ok eyjólfi bölverkssyni, ‘hafa borit á kviðinn ok borit þá sanna at sökum’. nemndi hann sjer þessa vátta. í annat sinn nemndi hann sjer vátta ‘nemni ek í þat vætti’ sagði hann ‘at ek býð flosa þórðarsyni eða þeim manni öðrum, ‘er handselda lögvörn hefir fyrir hann, at taka til ‘varna; því at nú eru fram komin sóknargögn öll ‘— boðit til eiðspjalls, unninn eiðr, sögð fram sök, ‘borit stefnuvætti, boðit búum í setu, boðit til ‘ruðningar um kviðinn, borinn kviðr, nemndir ‘váttar at kviðburði’. nemndi hann sjer þessa vátta at gögnum þeim sem fram váru komin. þá stóð sá upp, er sökin hafði yfir höfði verit fram sögð, ok reifði málit. hann reifði þat fyrst, er mörðr bauð at hlýða til eiðspjalls síns ok til framsögu sakar ok til sóknargagna allra. þá reifði hann þat því næst, er mörðr vann eið ok sönnunarmenn hans. þá reifði hann þat er mörðr sagði fram sök — ok kvað svá at orði, at hann hafði þau orð öll í reifingu sinni, er mörðr hafði áðr í framsögu sakar sinnar ok hann hafði í stefnu sinni ‘ok hann sagði svá skapaða sökina fram ‘í fimmtardóm, sem hann kvað at þá er hann ‘stefndi’. þá reifði hann þat er þeir báru stefnuvætti ok taldi þá öll orð þau er hann hafði áðr í stefnu sinni ok þeir höfðu í vættisburði sínum ‘ok ‘nú hefi ek’ sagði hann ‘í reifingu minni. ok ‘þeir báru svá skapaðan kviðinn fram í fimmtar‘dóm, sem hann kvað þá at, er hann stefndi’.

síðan reifði hann þat er mörðr bauð búum í setu. þá reifði hann þat því næst, er hann bauð flosa at ryðja kviðinn 'eða þeim manni, er handselda 'lögvörn hefir fyrir hann'. þá reifði hann þat er búar gengu at dómi ok báru á kviðinn ok báru flosa sannan at sökinni 'báru þeir svá skapaðan 'níu búa kvið þenna fram í fimmtardóm'. þá reifði hann þat er mörðr nemndi vátta at því er kviðrinn var á borinn. þá reifði hann þat er mörðr nemndi vátta at gögnum ok bauð til varnar. mörðr valgarðsson nemndi sjer vátta 'nemni ek í þat 'vætti' sagði hann 'at ek banna flosa þórðarsyni 'eða þeim manni öðrum, er handselda lögvörn 'hefir fyrir hann, at taka til varna; því at nú eru 'öll sóknargögn fram komin þau er sökinni eigu 'at fylgja at reifðu máli ok svá bornum gögnum'. síðan reifði reifingarmaðr þetta váttorð. mörðr nemndi sjer vátta ok beiddi dómendr at dæma um mál þetta. þá mælti gissurr hvíti 'fleira munt 'þú, mörðr, eiga at at gera; því at eigi munu 'fernar tylftir dæma eiga'. flosi mælti nú við eyjólf 'hvat er nú til ráða?' eyjólfr svarar 'nú er 'ór vöndu at ráða. enn þó skulu vjer nú bíða — 'því at ek get, at nú geri þeir rangt í sókninni; 'því at mörðr beiddi þegar dóms á málinu. enn 'þeir eigu at nemna ór dóminum sex menn. síðan 'eigu þeir við vátta at bjóða okkr ór at nemna 'dóminum aðra sex menn. enn vit skulum þat 'eigi gera; því at þá eigu þeir at nemna ór þá 'sex menn — ok mun þeim þat yfir sjáz. er þá 'únýtt allt mál þeira, ef þeir gera þat eigi; því 'at þrennar tylftir eigu at dæma málit'. flosi mælti

'vitr maðr ert þú, eyjólfr, svá at fáir menn munu 'standa á sporði þjer'. mörðr valgarðsson nemndi sjer vátta 'nemni ek í þat vætti' sagði hann 'at 'ek nemni þessa sex menn ór dóminum' ok nemndi þá alla á namn 'ann ek yðr eigi at sitja í 'dóminum. nemni ek yðr ór at alþingismáli rjettu 'ok allsherjar lögum'. eptir þat bauð hann þeim flosa ok eyjólfi við vátta at nemna ór aðra sex menn ór dóminum. enn þeir flosi vildu eigi ór nemna. mörðr ljet þá dæma málit. ok er dæmt var málit, þá nemndi eyjólfr sjer vátta ok kallaði únýttan dóm þeira ok allt þat er þeir höfðu at gört — fann þat til, at dæmt hafði hálf fjórða tylft þar sem þrennar áttu at dæma 'skulu vjer 'nú sækja fimmtardómssakar várar á þá ok gera 'þá sekja'. gissurr hvíti mælti þá við mörð valgarðsson 'allmjök hefir þjer yfir sjez, er þú skyldir 'þetta rangt gera. ok er slíkt úgæfa mikil. eða 'hvat skal nú til ráða taka, ásgrímr frændi?' segir gissurr. ásgrímr mælti 'nú skulu vjer enn senda 'mann þórhalli syni mínum ok vita, hvat hann 'leggr til ráðs með oss'.

145. Snorri goði spyrr nú, hvar komit er málunum. tekr hann þá at fylkja liði sínu fyri neðan almannagjá millum ok hlaðbúðar ok sagði fyrir áðr sínum mönnum, hvat þeir skyldu at gera. sendimaðrinn kemr nú til þórhalls ásgrímssonar ok segir hánum, hvar þá var komit, at þeir mörðr valgarðsson mundu sekir görvir allir enn eytt öllu vígsmálinu. enn er hann heyrði þetta, brá hánum svá við, at hann mátti eigi orði upp koma. hann spratt þá upp ór rúminu ok þreif tveim höndum

spjótit skarphjeðinsnaut ok rak í gegnum fótinn á sjer. var þar á holdit ok kveisunaglinn á spjótinu — því at hann skar út ór fætinum —, enn blóðfossinn fellr ok vágföllin svá at lækr fjell eptir gólfinu. hann gekk nú út ór búðinni úhaltr ok fór svá hart, at sendimaðrinn fjekk ekki fylgt hánum. ferr hann nú þar til er hann kemr til fimmtardómsins. þar mætti hann grími hinum rauða frænda flosa. ok jafnskjótt sem þeir funduz, lagði þórhallr til hans spjótinu, ok kom í skjöldinn, ok klofnaði hann í sundr, enn spjótit hljóp í gegnum hann svá at oddrinn kom út á milli herðanna. þórhallr kastaði hánum dauðum af spjótinu. kári sölmundarson gat sjet þetta ok mælti við ásgrím 'hjer er kominn þórhallr son þinn ok 'hefir vegit víg nú þegar. ok er þetta skömm 'mikil, ef hann einn skal hug til hafa at hefna 'brennunnar'. 'þat skal ok eigi vera' segir ásgrímr 'ok snúm vjer nú at þeim'. var þá kall mikit um allan herinn, ok síðan var æpt heróp. þeir flosi sneruz þá við. ok eggjuðuz nú fast hvárirtveggju. kári sölmundarson sneri nú þar at, sem fyri var árni kolsson ok hallbjörn hinn sterki. ok þegar er hallbjörn sá kára, hjó hann til hans ok stefndi á fótinn. enn kári hljóp í lopt upp, ok missti hallbjörn hans. kári sneri at árna kolssyni ok hjó til hans, ok kom á öxlina ok tók í sundr axlarbeinit ok viðbeinat ok hljóp allt ofan í brjóstit. fjell árni þegar dauðr til jarðar. síðan hjó hann til hallbjarnar, ok kom í skjöldinn ok gekk í gegnum skjöldinn ok svá ofan af hánum þumaltána. hólmsteinn skaut spjóti til kára. enn hann

tók á lopti spjótit ok sendi aptr, ok varð þat manns bani í liði flosa. þórgeirr skorargeirr kom at þar er fyri var hallbjörn hinn sterki. þórgeirr lagði til hans svá fast með annarri hendi, at hallbjörn fjell fyrir ok komz nauðuliga á fætr ok sneri þegar undan. þá mætti þórgeirr þórvaldi þrumketilssyni ok hjó þegar til hans með öxinni rimmugýgi, er átt hafði skarphjeðinn. þórvaldr kom fyri sik skildinum. þórgeirr hjó í skjöldinn ok klauf allan — enn hyrnan sú hin fremri rann í brjóstit ok gekk á hol, ok fjell þórvaldr þegar ok var dauðr. nú er at segja frá því, at ásgrímr elliðagrímsson ok þórhallr son hans, hjalti skeggjason ok gissurr hvíti sóttu at þar sem fyri var flosi ok sigfússsynir ok aðrir brennumenn. var þar allharðr bardagi — ok laukz með því, at þeir ásgrímr gengu at svá fast, at þeir flosi hrukku undan. guðmundr hinn ríki ok mörðr valgarðsson ok kári sölmundarson ok þórgeirr skorargeir sóttu þar at, er fyri váru öxfirðingar ok austfirðingar ok reykdælir. var þar allharðr bardagi. kári sölmundarson kom at þar er fyri var bjarni broddhelgason. kári þreif upp spjót ok lagði til hans, ok kom í skjöldinn. bjarni skaut hjá sjer skildinum — ella hefði spjótit staðit í gegnum hann. hann hjó þá til kára, ok stefndi á fótinn. kári kippir fætinum ok sneriz undan á hæli, ok missti bjarni hans. kári hjó þegar til hans. þá hljóp maðr fram ok skaut skildi fyri bjarna. kári klauf ofan allan skjöldinn, ok nam blóðrefillinn lærit ok reist ofan allan fótinn. sá maðr fjell þegar ok varð aldri örkumlalauss, meðan hann lifði. kári þreif þá

tveim höndum spjótit ok sneriz at bjarna ok lagði til hans. hann sá engan sinn kost annan, enn hann ljet fallaz þvers undan laginu. enn þegar er bjarni kemz á fætr, hrökk hann undan. þórgeirr skorargeirr sótti þá at þar er fyri var hólmsteinn spakbersason ok þórkell geitisson. lauk svá með þeim, at þeir hólmsteinn hrukku undan. varð þá óp mikit at þeim af mönnum guðmundar ríka. þórvarðr tjörvason frá ljósavatni fjekk sár mikit. hann var skotinn í handlegg. ok ætluðu menn, at skotit hefði haldórr son guðmundar hins ríka. ok hafði hann þetta sár bótalaust alla æfi síðan. var þar nú þröng mikil. enn þó at hjer sje sagt frá nökkurum atburðum, þá eru hinir þó miklu fleiri, er menn hafa engar frásagnir af. flosi hafði þat sagt sínum mönnum, at þeir skyldi leita til vígis í almannagjá, ef þeir yrði forviða; því at þar mátti einum megum at sækja. enn flokkr sá er síðuhallr hafði ok ljótr son hans höfðu hörfat frá í braut fyrir atgöngu þeira feðga ásgríms ok þórhalls. sneru þeir ofan fyrir austan öxará. hallr mælti þá ‘hjer slær í allmikil úefni, er allr þingheimr berz. vilda ek, ljótr frændi, at vit bæðim ‘okkr liðs at skilja menn, þó at okkr sje þat til ‘orðs lagit af nökkurum mönnum. skalt þú bíða ‘við brúarsporðinn. enn ek mun ganga í búðir ok ‘biðja mjer liðs’. ljótr mælti ‘ef ek sje, at þeir flosi ‘þurfu liðs af mönnum várum, þá mun ek þegar ‘hlaupa til með þeim’. ‘þat munt þú gera sem ‘þjer líkar’ segir hallr ‘enn biðja vil ek þik, at þú ‘bíðir mín’. nú brestr flótti í liði flosa, ok flýja þeir allir vestr um öxará. enn þeir ásgrímr ok

gissurr hvíti gengu eptir ok allr herrinn. þeir flosi hörfuðu neðan milli virkisbúðar ok hlaðbúðar. snorri goði hafði þar fylkt fyri liði sínu svá þykkt, at þeim gekk eigi þar at fara. snorri goði kallaði þá á flosa 'hví farið jer svá geystir? eða hverir elta 'yðr?' flosi svarar 'ekki spyrr þú þessa af því er 'eigi vitir þú þat áðr. enn hvárt veldr þú því er 'vjer megum eigi sækja til vígis í almannagjá?' 'eigi veld ek því' segir snorri 'enn hitt er satt, at 'ek veit, hverir valda — ok mun ek segja þjer, 'ef þú vill, at þeir valda því þórvaldr kroppinskeggi 'ok kolr'. þeir váru þá báðir dauðir ok höfðu verit hin mestu illmenni í liði flosa. í annan stað mælti snorri til sinna manna 'gerið jer nú hvárt 'tveggja, at jer höggvið ok leggið til þeira, ok 'keyrið þá í braut hjeðan. munu þeir þá skamma 'stund hjer við haldaz, er hinir sækja at neðan. 'skuluð jer þá ekki eptir ganga ok láta þá sjálfa 'á sjáz'. skapta þóroddssyni var sagt, at þórsteinn holmuðr son hans var í bardaga með guðmundi hinum ríka mági sínum. ok þegar skapti vissi þetta, gekk hann til búðar snorra goða ok ætlaði at biðja snorra, at hann gengi til at skilja þá með hánum. enn er hann var eigi allt kominn at búðardurunum snorra, þá var bardaginn sem óðastr. þeir ásgrímr ok hans menn gengu þar þá at neðan. þá mælti þórhallr við ásgrím föður sinn 'þar er 'hann skapti þóroddsson nú, faðir'. ásgrímr mælti 'sje ek þat, frændi'. skaut hann þá spjóti til skapta — ok kom fyri neðan þat, er kálfi var digrastr, ok svá í gegnum báða fætrna. skapti fjell við skotit ok fjekk eigi upp staðit. fjengu þeir þat eina

ráðs tekit, er hjá váru, at þeir drógu skapta inn í búð sverðskriða nakkvars flatan. þeir ásgrímr gengu þá at svá fast, at flosi ok hans menn hrukku undan suðr með ánni til möðrvellingabúðar. þar var maðr úti hjá búð nakkvarri, er sölvi hjet. hann sauð í katli miklum ok hafði þá upp fært ór katlinum, enn vellan var sem áköfust. sölvi gat at líta, hvar þeir flýðu austfirðingarnir ok váru þá komnir mjök svá þar gegnt. hann mælti þá 'hvárt munu þessir allir ragir austfirðingarnir, er 'hjer flýja? ok jafnvel rennr hann þórkell geitis- 'son. ok er allmjök logit frá hánum, er margir 'hafa þat sagt, at hann væri hugr einn — enn nú 'rennr engi harðara enn hann'. hallbjörn hinn sterki var þar nær staddr ok mælti 'eigi skalt þú 'þat eiga til at segja, at vjer sjem allir ragir' ok þreif til hans ok brá hánum á lopt ok rak hann at höfði í soðketilinn. dó sölvi þegar. var þá ok sótt at hallbirni, ok varð hann þá undan at leita. flosi skaut spjóti til brúna hafliðasonar, ok kom á hann miðjan, ok varð þat hans bani. hann var í liði guðmundar hins ríka. þórsteinn hlennason tók spjótit ór sárinu ok skaut aptr at flosa, ok kom á fótinn, ok fjekk hann sár mikit ok fjell við. hann stóð upp þegar. hörfuðu þeir þá til vatnsfirðingabúðar. þeir ljótr ok hallr gengu þá austan yfir á með flokk sinn allan. ok þá er þeir kvámu á hraunit, var skotit spjóti ór liði guðmundar hins ríka, ok kom þat á ljót miðjan. fjell hann þegar dauðr niðr. ok varð aldri uppvíst, hverr þetta víg hafði vegit. þeir flosi hörfuðu nú upp um vatnsfirðingabúð. þórgeirr skorargeirr mælti

þá við kára sölmundarson ‘þar er hann nú eyjólfr ‘bölverksson, ef þú vill launa hánum hringinn’. ‘ek ‘ætla þat nú eigi fjarri’ segir kári ok þreif spjót af manni ok skaut til eyjólfs, ok kom þat á hann miðjan ok gekk í gegnum hann. fjell eyjólfr þegar dauðr til jarðar. þá varð hvíld nökkur á um bardagann. snorri goði kom þá at með flokk sinn. var þar þá skapti í liði með hánum — ok hljópu þegar í milli þeira. náðu þeir þá eigi at berjaz. hallr gekk þá í lið með þeim ok vildi skilja þá. váru þá sett grið, ok skyldu þau haldaz um þingit. var þá búit um lík ok færð til kirkju enn bundin sár þeira manna, er særðir váru. annan dag eptir gengu menn til lögbergs. hallr af síðu stóð upp ok kvaddi sjer hljóðs — ok fjekkz þegar. hann mælti svá ‘hjer hafa orðit harðir atburðir í mannaláti ‘ok málasóknum. mun ek enn sýna þat, er ek ‘em lítilmenni. ek vil nú biðja ásgrím ok þá ‘menn aðra, er fyri málum þessum eru, at þeir ‘unni oss jafnsættis’. fór hann þar um mörgum fögrum orðum. kári sölmundarson mælti ‘þó at ‘allir sættiz aðrir á sín mál, þá skal ek eigi sættaz ‘á mín mál; því at jer munuð vilja virða víg þessi ‘í móti brennunni — enn vjer þolum þat eigi’. slíkt hit sama mælti þórgeirr skorargeirr. þá stóð upp skapti þóroddsson ok mælti ‘betra hefði þjer ‘verit, kári, at renna eigi frá mágum þínum ok ‘skeraz nú eigi ór sáttum við góða menn’. kári kvað þá vísur þrjár

hvat skalt þú runnr þó at rynnim
randlinns of sök minni
hagl dreif skarpt á sköglar

skýjum oss at frýja
hinn er hjelt þar er hjalta
hátungur mjök sungu
brynju meiðr til búðar
blauðr með skeggit rauða.
varð þá er víga njörðum
vilja þraut at skilja
lítt gekk skald fyri skjöldu
skapta mart at hapti
er matsjóðar móða
málmrógs flatan drógu
slíkt er allt af æðru
inn í búð at trúðar.
höfðu gríms at gamni
græðis elgs ok helga
rjett unnut þá runnar
rennendr níals brennu.
nú mun börgs í björgum
baugs hnykkjandum þykkja
lyngs at loknu þingi
ljóts annan veg þjóta.

þá varð hlátr mikill. snorri goði brosti at ok kvað þetta fyri munni sjer svá þó at margir heyrðu

vel kann skapti skilja
skaut asgrímr spjóti
villat hólmsteinn flýja
vegr þórketill nauðigr.

hlógu menn nú allmjök. hallr af síðu mælti ‘allir ‘menn vitu, hvern harm ek hefi beðit um lát ljóts ‘sonar míns. munu þat margir ætla, at hann muni ‘dýrstr görr af þeim mönnum, er hjer hafa látiz. ‘enn ek vil þat vinna til sátta manna at leggja

‘son minn úgildan ok ganga þó til at veita þeim ‘bæði tryggðir ok grið, er mínir mótstöðumenn ‘eru. bið ek þik, snorri goði, ok aðra hina beztu ‘menn, at jer komið því til leiðar, at sættir verði ‘með oss’. síðan settiz hallr niðr. ok var görr at hans máli mikill rómr ok góðr, ok lofuðu allir mjök hans góðgirnd. snorri goði stóð þá upp ok talaði langt erendi ok snjallt ok bað ásgrím ok gissur ok aðra þá menn, er fyri málum váru þaðan at, at þeir skyldi sættaz. ásgrímr mælti ‘þat ætlaða ek þá er flosi reið heim at mjer, at ‘ek mynda við hann aldri sættaz. enn nú vil ek, ‘snorri goði, sættaz fyrir orð þín ok annarra vina ‘várra’. slíkt hit sama mæltu þeir þórleifr krákr ok þórgrímr hinn mikli — at þeir mundu sættaz — ok fýstu í öllu þórgeir skorargeir bróður sinn at sættaz. enn hann skarz undan ok kvaðz aldri við kára skyldu skiljaz. þá mælti gissurr hvíti ‘nú má flosi sjá sinn kost, hvárt hann vill sættaz ‘til þess at sumir sje útan sætta’. flosi kveðz sættaz vilja ‘ok þykki mjer því betr’ segir hann ‘er ek hefi færi góða menn í móti mjer’. guðmundr hinn ríki mælti ‘þat vil ek bjóða at hand‘sala fyri víg þau er hjer hafa orðit á þinginu at ‘mínum hluta til þess at ekki falli niðr brennu‘málit’. slíkt hit sama mæltu þeir gissurr hvíti ok hjalti skeggjason, ásgrímr elliðagrímsson ok mörðr valgarðsson. við þetta gekk saman sættin. var þá handsalat í tólf manna dóm. ok var snorri goði fyri gerðinni ok aðrir góðir menn með hánum. var þá jafnat saman vígum enn bættir þeir menn, sem umfram váru. þeir gerðu ok

um brennumálin. skyldi njál bæta þrennum manngjöldum enn bergþóru tvennum. víg skarphjeðins skyldi jafnt ok víg höskulds hvítanessgoða. tvennum manngjöldum skyldi bæta hvárn þeira gríms ok helga. þá skyldu ein manngjöld koma fyrir hvern hinna, er inni höfðu brunnit. á vígit þórðar kárasonar var ekki sættz. flosi var ok görr útan ok allir brennumenn — ok skyldu eigi fara samsumars nema þeir vildi. enn ef þeir færi eigi útan um þat er þrír vetr væri liðnir, þá skyldi hann ok allir brennumenn vera sekir skógarmenn. ok var svá mælt, at lýsa skyldi sekt þeira á haustþingi eða várþingi hvárt sem heldr vildi. flosi skyldi vera þó útan þrjá vetr. gunnarr lambason ok grani gunnarsson, glúmr hildisson, kolr þórsteinsson — þeir skyldu aldri útkvæmt eiga. þá var flosi spurðr, ef hann vildi láta dæma fyri sár sitt. enn hann kveðz ekki vilja taka fjemútur á sjer. eyjólfr bölverksson var lagiðr úgildr fyrir újöfnuð sinn ok rangyndi. var þessi sætt nú handsöluð ok efndiz öll.

Þeir ásgrímr gáfu snorra goða góðar gjafar. hafði hann virðing mikla af málum þessum. skapta var engu bættr áverkinn. þeir gissurr hvíti ok hjalti skeggjason ok ásgrímr elliðagrímsson buðu heim guðmundi hinum ríka. hann þá heimboðin, ok gaf sinn gullhring hverr þeira hánum. ríðr guðmundr nú norðr heim ok hafði allra manna lof fyri þat, hversu hann kom sjer við í þessum málum. þórgeirr skorargeirr bauð kára með sjer at fara. enn þó riðu þeir fyrst með guðmundi allt norðr á fjall. kári gaf guðmundi gullsylgju enn

þórgeirr silfrbelti, ok var hvárt tveggja hinn bezti gripr. skildu þeir með hinni mestu vináttu. reið guðmundr þá heim, ok er hann ór sögu þessi. þeir kári riðu suðr af fjallinu ok ofan í hreppa ok svá til þjórsár. flosi ok brennumenn allir með hánum riðu austr til fljótshlíðar. ljet hann þá sigfússsonu skipa til búa sinna. þá frjetti flosi, at þórgeirr ok kári höfðu riðit norðr með guðmundi hinum ríka. ok ætluðu menn nú, at þeir myndi vera fyri norðan land. þá beiddu sigfússsynir at fara austr undir eyjafjöll at fjárheimtum sínum; því at þeir áttu fjárheimtur austr at höfðabrekku. flosi leyfði þeim þat ok bað þá þó vera vara um sik ok vera sem skemmst. flosi reið þá upp um goðaland ok svá á fjall ok fyri norðan eyjafjallajökul ok ljetti eigi fyrr enn hann kom heim austr til svínafells.

Nú verðr at segja frá því, at hallr af síðu hafði lagit úgildan son sinn ok vann þat til sætta. þá bætti hánum allr þingheimrinn. ok varð þat eigi minna fje enn átta hundruð silfrs; enn þat váru fern manngjöld. enn allir þeir aðrir, er með flosa höfðu verit, fjengu engar bætr fyri vansa sinn ok undu við hit versta.

Sigfússsynir dvölduz heima tvær nætr. enn hinn þriðja dag riðu þeir austr til raufarfells ok váru þar um nóttina. þeir váru saman fimmtán ok uggðu alls ekki at sjer. þeir riðu þaðan síð ok ætluðu til höfðabrekku um kveldit. þeir áðu í kerlingardal ok tóku þar á sik svefn mikinn.

146. Þeir kári sölmundarson ok þórgeirr skorargeirr riðu þenna dag austr yfir markarfljót

ok svá austr til seljalandsmúla. þar fundu þeir konur nakkvarar. þær kenndu þá ok mæltu til þeira 'minna gemsið it enn þeir sigfússsynir, enn 'þó farið it úvarliga'. þórgeirr mælti 'hví er ykkr 'svá statt til sigfússsona? eða hvat vitið it til 'þeira?' 'þeir váru í nótt at raufarfelli' sögðu þær 'ok ætluðu í kveld í mýdal. enn þat þótti 'okkr gott, er þeim var þó ótti at ykkr — ok spurðu, 'nær it myndið heim koma'. þá fóru þær leið sína. enn þeir keyrðu hestana. þórgeirr mælti 'hvat er þjer næst skapi? vill þú, at vit ríðim 'eptir þeim?' kári svarar 'eigi mun ek þess letja'. þórgeirr mælti 'hvat skulu vit ætla okkr?' 'eigi 'veit ek þat' segir kári 'kann þat opt verða, at 'þeir menn lifa langan aldr, er með orðum eru 'vegnir. enn veit ek, hvat þú munt þjer ætla. 'þú munt ætla þjer átta menn. ok er þat þó 'minna enn þat er þú vátt þá sjau í skorinni ok 'fórt í festi ofan til þeira. enn yðr frændum er 'svá háttat, at jer vilið yðr allt til ágætis gera. 'nú mun ek eigi minna at gera enn vera hjá 'þjer til frásagnar. skulu vit nú ok tveir einir 'eptir ríða; því at ek sje, at þú hefir svá til ætlat'. síðan riðu þeir austr hit efra ok kvámu ekki í holt; því at þórgeirr vildi ekki, at bræðrum hans mætti um kenna, hvat sem í gerðiz. þeir riðu þá austr til mýdals. þar mættu þeir manni nökkurum — ok hafði torfhrip á hrossi. hann tók til orða 'of fámennr ert þú nú, þórgeirr fjelagi'. 'hvat er nú í því?' sagði þórgeirr. 'því' sagði sjá 'at nú bæri veiði í hendr. hjer riðu um 'sigfússsynir ok munu sofa í allan dag austr í

'kerlingardal; því at þeir ætluðu ekki lengra í 'kveld enn til höfðabrekku'. síðan riðu hvárir leið sína. riðu þeir þórgeirr austr á arnarstakksheiði. ok er ekki at segja frá ferð þeira fyrr enn þeir kvámu til kerlingardalsár. áin var mikil. riðu þeir nú upp með ánni; því at þeir sá þar hross með söðlum. þeir riðu nú þangat til ok sá, at þar sváfu menn í dæl nakkvarri, ok stóðu spjót þeira ofan frá þeim. þeir tóku spjótin ok báru út á ána. þórgeirr mælti 'hvárt vill þú, at vit vekim 'þá?' kári svarar 'eigi spyrr þú þessa af því at 'eigi hafir þú þetta áðr ráðit með þjer at vega 'eigi at liggjandi mönnum ok vega skammarvíg'. síðan æptu þeir á þá. vöknuðu þeir þá ok hljópu upp allir ok þrífa til vápna sinna. þeir kári rjeðu eigi á þá fyrr enn þeir váru vápnaðir. þórgeirr skorargeirr hleypr þar at, sem fyri var þórkell sigfússson. í því bili hljóp maðr at baki hánum. ok fyrr enn hann gæti unnit þórgeiri nakkvarn geig, þá reiddi þórgeirr tveim höndum öxina rimmugýgi ok rak í höfuð þeim öxarhamarinn, er at baki hánum stóð, svá at haussinn brotnaði í smán mola. fjell sá þegar ok var dauðr. enn er hann reiddi fram öxina, hjó hann á öxl þórkatli ok klauf frá ofan alla höndina, ok fjell þórkell dauðr niðr. í móti kára rjeð mörðr sigfússson ok sigurðr lambason ok lambi sigurðarson. hann hljóp at baki kára ok lagði til hans spjóti. kári fjekk sjet hann ok hljóp upp við lagit ok brá í sundr við fótunum. kom þá lagit í völlinn. enn kári hljóp á spjótskaptit ok braut í sundr. hann hafði spjót í annarri hendi enn í annarri sverð

enn engan skjöld. hann lagði hinni hægri hendi til sigurðar lambasonar. kom lagit í brjóstit, ok gekk spjótit út um herðarnar. fjell hann þá ok var þegar dauðr. hinni vinstri hendi hjó hann til marðar sigfússsonar, ok kom á mjöðmina, ok tók hana í sundr ok svá hrygginn. fjell hann áfram ok þegar dauðr. eptir þat sneriz hann á hæli svá sem skaptkringla ok at lamba sigurðarsyni. enn hann fjekk þat eitt fangaráðit, at hann tók á rás undan. nú sneri þórgeirr í móti leiðólfi hinum sterka. ok hjó þar hvárr til annars jafnsnimma. ok varð svá mikit högg leiðólfs, at allt tók af skildinum þat er nam. þórgeirr hafði höggvit tveim höndum með öxinni rimmugýgi. ok kom hin eptri hyrnan í skjöldinn, ok klofnaði hann í sundr. enn hin fremri hyrnan tók viðbeinat ok í sundr ok reist ofan í brjóstit á hol. kári kom at í því ok rak undan leiðólfi fótinn í miðju lærinu. fjell leiðólfr þá ok var þegar dauðr. ketill ór mörk mælti ‘renna munu vjer til hesta várra, ‘ok megu vjer ekki við haldaz fyrir ofreflismönnum ‘þessum’. þeir runnu þá til hesta sinna ok hljópu á bak. þórgeirr mælti ‘vill þú, at vit eltim þá? ‘ok munu vit enn geta drepit þá nakkvara’. ‘sá ‘ríðr síðast’ segir kári ‘at ek vil eigi drepa — enn ‘þat er ketill ór mörk —; því at vit eigum systr ‘tvær, enn hánum hefir farit þó bezt í málum ‘várum áðr’. stigu þeir þá á hesta sína ok riðu þar til er þeir kvámu heim í holt. ljet þórgeirr þá bræðr sína fara austr í skóga; því at þeir áttu þar annat bú ok því at þórgeirr vildi eigi, at bræðr hans mætti kalla griðníðinga. hafði þór-

geirr þar þá mannmart svá at aldri var þar fæera vígra karla enn þrír tigir. var þar þá gleði mikil. þótti mönnum þórgeirr mjök hafa vaxit ok framit sik ok báðir þeir kári. höfðu menn í minnum mjök eptirreið þeira, er þeir riðu tveir at fimmtán mönnum ok drápu þá fimm enn renndu þeim tíu, er undan kvámuz. — nú er frá þeim katli at segja, at þeir riðu sem mest máttu þeir til þess er þeir kvámu heim til svínafells ok sögðu sínar farar eigi sljettar. flosi kvað slíks at ván 'ok er yðr þetta viðvörun' segir hann 'skuluð jer 'nú aldri svá fara síðan'. flosi var allra manna glaðastr ok beztr heima at hitta. ok er svá sagt, at hánum hafi flestir hlutir höfðingligast gefnir verit. var hann nú heima um sumarit ok svá um vetrinn. enn um vetrinn eptir jól kom hallr af síðu austan ok kolr son hans. flosi varð feginn kvámu hans. töluðu þeir opt um málaferlin. sagði flosi, at þeir höfðu mikit afhroð nú goldit þegar. hallr kvaðz nærgætr orðit hafa málum þeira. flosi spurði hann þá ráðs, hvat hánum þætti þá líkast. hallr svarar 'þat legg ek 'til ráðs, at þú sættiz við þórgeir ef kostr er. 'ok mun hann þó vera vandr at allri sætt'. 'ætlar 'þú þá munu lokit vígunum?' segir flosi. 'eigi 'ætla ek þat' segir hallr 'enn við færi er þá um 'at eiga er við kára er einn. enn ef þú sættiz 'eigi við þórgeir, þá verðr þat þinn bani'. 'hverja 'sætt skulu vjer bjóða hánum?' segir flosi. 'hörð 'mun yðr sú þykkja' segir hallr 'er hann mun 'þiggja. því at eins mun hann sættaz vilja, nema 'hann gjaldi ekki fyri þat er hann hefir afgört

‘enn taki bætr fyri njál ok sonu hans at sínum ‘þriðjungi’. ‘hörð sætt er þat’ segir flosi. ‘ekki ‘er þjer sjá sætt hörð’ segir hallr ‘því at þú átt ‘ekki vígsmál eptir sigfússsonu — ok eigu bræðr ‘þeira vígsmál eptir þá enn hámundr hinn halti ‘eptir son sinn. enn þú munt nú ná sættum ‘við þórgeir; því at ek mun ríða til með þjer, ok ‘mun þórgeirr mjer nökkurnig vel taka. enn ‘engi þeira er mál þessi eigu munu þora at sitja ‘at búum sínum í fljótshlíð, ef þeir eru útan ‘sætta; því at þat verðr þeira bani. ok er þat ‘at vánum við skaplyndi þórgeirs’. var nú sent eptir sigfússsonum, ok báru þeir þetta mál upp við þá. ok lauk svá þeira ræðum af fortölum halls, at þeim þótti svá allt sem hann talaði um fyri þeim ok vildu gjarna sættaz. grani gunnarsson mælti ok gunnarr lambason ‘sjálfrátt er oss, ‘ef kári er einn eptir, at hann sje eigi úhræddari ‘við oss enn vjer við hann’. ‘ekki er svá at mæla’ segir hallr ‘mun yðr verða sárkeypt við hann, ok ‘munuð jer mikit afhroð gjalda áðr enn lýkr með ‘yðr’. síðan hættu þeir talinu.

147. Hallr af síðu ok kolr son hans ok þeir sex saman riðu vestr yfir lómagnúpssand ok svá vestr yfir arnarstakksheiði ok ljettu eigi fyrr enn þeir kvámu í mýdal. þar spurðu þeir at, hvárt þórgeirr myndi heima í holti. enn þeim var sagt, at hann myndi heima vera. hallr var spurðr, hvert hann ætlaði at fara. enn hann kvaðz þangat ætla í holt. þeir kváðu hann með nökkuru góðu fara mundu. dvaldiz hallr þar nakkvara stund — ok áðu. eptir þat tóku þeir hesta sína ok

riðu á sólheima um kveldit ok váru þar um nóttina. enn um daginn eptir riðu þeir í holt. þórgeirr var úti ok svá kári ok menn þeira; því at þeir kenndu ferð halls. hann reið í blári kápu ok hafði lítla öxi silfrrekna í hendi. enn er þeir kvámu í túnit, þá gekk þórgeirr í móti þeim ok tók hall af baki, ok minntuz þeir kári báðir við hann ok leiddu hann í milli sín í stufu ok settu hann á pall í hásæti ok spurðu hann margra tíðenda. var hann þar um nóttina. um morguninn eptir vakti hallr til máls við þórgeir, ef hann vildi sættaz, ok sagði, hverjar sættir þeir buðu hánum, ok talaði þar um mörgum orðum fögrum ok góðgjarnligum. þórgeirr svarar 'kunnigt má 'þjer þat vera, at ek vilda engum sættum taka 'við brennumenn'. 'allt var þat annat mál' segir hallr 'jer váruð þá vígreiðir. hafið jer nú ok 'mikit at gört um mannadráp síðan'. 'svá mun 'yðr þykkja' segir þórgeirr 'enn hverja sætt bjóðið 'jer kára?' 'boðin mun hánum sættin sú er sæmi'lig er' segir hallr 'ef hann vill sættaz'. kári mælti 'þess vil ek biðja þik, þórgeirr vinr, at þú 'sættiz; því at þinn hlutr má ekki verða betri 'enn góðr'. 'illt þykki mjer at sættaz ok skiljaz 'við þik, nema þú takir slíka sætt, sem ek tek' segir þórgeirr. 'eigi vil ek þat' segir kári 'at 'sættaz. enn þó kalla ek nú, at vit hafim hefnt 'brennunnar. enn sonar míns kalla ek vera úhefnt. 'ok ætla ek mjer einum þat at hefna hans slíkt 'sem ek fæ at gört'. enn þórgeirr vildi eigi fyrr sættaz enn kári sagði á úsátt sína, ef hann sættiz eigi. handsalaði þórgeirr þá grið flosa ok hans

mönnum til sáttarfundarins. enn hallr seldi önnur í móti, er hann hafði tekit af flosa ok sigfússsonum. enn áðr þeir skilduz, gaf þórgeirr halli gullhring ok skarlatsskikkju enn kári silfrmen — ok váru á gullkrossar þrír. hallr þakkaði þeim vel gjafarnar ok reið í braut með hinni mestu sæmð ok ljetti eigi fyrr enn hann kom til svínafells. tók flosi vel við hánum. hallr sagði flosa allt frá erendum sínum ok svá frá viðræðum þeira þórgeirs ok svá þat, at þórgeirr vildi eigi fyrr sættaz, enn kári gekk at ok bað hann ok sagði úsátt sína á, ef hann sættiz eigi — enn kári vildi þó eigi sættaz. flosi mælti 'fám mönnum er kári líkr. 'ok þann veg vilda ek helzt skapfarinn vera sem 'hann er'. þeir hallr dvölduz þar nakkvara hríð. síðan riðu þeir vestr at ákveðinni stundu til sáttarfundarins — ok funduz at höfðabrekku, sem mælt hafði verit með þeim. kom þórgeirr þá til móts við þá vestan at. töluðu þeir þá um sætt sína. gekk þat allt eptir því sem hallr hafði sagt. þórgeirr sagði þeim fyri sættirnar, at kári skyldi vera með hánum jafnan er hann vildi 'skulu hvárigir öðrum þar illt gera at heima mínu. ek 'vil ok ekki eiga at heimta at sjerhverjum þeira '— ok vil ek, at þú, flosi, varðir einn við mik 'enn heimtir at sveitungum þínum. ok vil ek, 'at sú gerð haldiz öll, er gör var á þingi um 'brennuna. vil ek, flosi, at þú gjaldir mjer þriðjung 'minn úskerðan'. flosi gekk skjótt at þessu öllu. þórgeirr gaf hvártki upp útanferðir nje hjeraðsektir. nú riðu þeir flosi ok hallr austr heim. hallr mælti til flosa 'efn þú vel, mágr, sætt þessa bæði

'útanferð þína ok suðrgönguna ok fjegjöld. munt 'þú þá þykkja röskr maðr, þó at þú hafir ratat í 'stórvirki þetta, ef þú innir röskliga af hendi alla 'hluti'. flosi kvaðz svá skyldu gera. reið hallr nú heim austr. enn flosi reið heim til svínafells ok var nú heima um hríð.

148. Þórgeirr skorargeirr reið heim af sáttarfundinum. kári spurði, hvárt saman gengi sættin. þórgeirr sagði, at þeir váru sáttir at fullu. kári tók hest sinn ok vildi í braut ríða. 'eigi þarft 'þú í braut at ríða' segir þórgeirr 'fyri því at þat 'var skilit í sætt vára, at þú skyldir hjer vera 'jafnan hvern tíma er þú vildir'. kári mælti 'ekki 'skal svá vera, mágr; því at þegar ef ek veg víg 'nakkvart þá munu þeir þat mæla, at þú sjer í 'ráðum með mjer — ok vil ek þat eigi. enn þat 'vil ek, at þú takir við handsölum á fje mínu ok 'eignir ykkr helgu njálsdóttur konu minni ok 'dætrum mínum. mun þat þá ekki upp tekit af 'þeim sökudólgum mínum'. þórgeirr játaði því sem kári vildi beitt hafa. tók þórgeirr þá handsölum á fje kára. síðan reið kári í braut. hann hafði hesta tvá ok vápn sín ok klæði ok nakkvart lausafje í gulli ok silfri. kári reið nú vestr fyri seljalandsmúla ok upp með markarfljóti ok svá upp í þórsmörk. þar eru þrír bæir, er í mörk heita allir. á miðbænum bjó sá maðr, er björn hjet ok var kallaðr björn hvíti. hann var kaðals-son bjálfasonar. bjálfi hafði verit leysingi ásgerðar móður njáls ok holtaþóris. björn átti þá konu, er valgerðr hjet. hón var þórbrands-dóttir ásbrandssonar. móðir hennar hjet guðlaug. hón

var systir hámundar föður gunnars at hlíðarenda. hón var gefin til fjár birni. ok unni hón hánum ekki mikit, enn þó áttu þau börn saman. þau áttu gnóttir í búi. björn var maðr sjálfhælinn. enn húsfreyju hans þótti þat illt. hann var skyggn ok skjótr á fæti. þangat kom kári til gistingar. ok tóku þau við hánum báðum höndum. var hann þar um nóttina. um morgininn töluðuz þeir við. kári mælti til bjarnar 'þat vilda ek, at 'þú tækir við mjer. þykkjumz ek hjer vel kominn 'með þjer. vilda ek, at þú værir í ferðum með 'mjer, er þú ert maðr skyggn ok frár. enda 'ætla ek, at þú munir öruggr til áræðis'. 'hvártki 'frý ek mjer' segir björn 'skyggnleiks nje áræðis 'eða nakkvarrar karlmennsku. enn því munt þú 'hingat kominn, at nú mun fokit í öll skjól. enn 'við áskorun þína, kári' segir björn 'þá skal ekki 'gera þik líkan hversdagsmönnum. skal ek víst 'verða þjer at liði öllu slíku sem þú beiðir'. húsfreyja hans varð áheyrsla ok mælti 'tröll hafi þitt 'hól' sagði hón 'ok skrum. ok skyldir þú eigi 'mæla ykkr tál báðum ok hjegóma í þessu. enn 'gjarna vil ek veita kára mat ok aðra góða hluti 'þá er ek veit at hánum má gagn at verða. enn 'á harðræði bjarnar skalt þú, kári, ekki treysta; 'því at ek uggi, at þjer verði at öðru enn hann 'segir'. björn mælti 'opt hefir þú veitt mjer 'ámæli. enn ek treysti mjer svá vel, at ek mun 'fyrir engum manni á hæl hopa. er hjer raun 'til, at því leita fáir á mik at engir þora'. þar var kári nakkvara stund á laun, ok var þat á fára manna viti. ætluðu menn nú, at hann myndi

riðinn norðr um land á fund guðmundar hins ríka; því at kári ljet björn þat segja nábúum sínum, at hann hefði fundit kára á förnum vegi ok riði hann þaðan upp á goðaland ok svá norðr á gásasand ok svá til guðmundar hins ríka norðr á möðruvöllu. spurðiz þat þá um allar sveitir.

149. Nú er þar til máls at taka, er flosi er. hann mælti til brennumanna fjelaga sinna 'eigi mun oss enn duga kyrru fyrir at halda. 'munu vjer hljóta at hugsa um útanferðir várar 'ok fjegjöld ok efna sættir várar sem drengiligast '— taka oss fari þar hverr sem líkast þykkir'. þeir báðu hann fyri sjá. flosi mælti 'austr munu 'vjer ríða til hornafjarðar; því at þar stendr skip 'uppi, er á eyjólfr nef þrænskr maðr. enn hann 'vill biðja sjer konu — ok náir hann eigi ráðinu, 'nema hann setiz aptr. munu vjer kaupa skipit 'at hánum; því at vjer munum hafa fje lítit enn 'mart manna. er þat skip mikit, ok mun þat 'taka oss upp alla'. hættu þeir þá talinu. enn litlu síðar riðu þeir austr ok ljettu eigi fyrr enn þeir kvámu í bjarnanes í hornafjörð. fundu þeir þar eyjólf; því at hann hafði þar verit á vist um vetrinn. þar var tekit vel við flosa, ok váru þeir þar um nóttina. enn um morgininn eptir falaði flosi skipit at stýrimanni. hann kvaðz ekki mundu þverr í vera at selja skipit, ef hann hefði þat fyrir, sem hann vildi. flosi spurði, í hverjum aurum hann vildi fyrir hafa. austmaðrinn kveðz vildu fyrir hafa land ok þó nær sjer. sagði eyjólfr þá flosa allt sem farit var um kaup þeira bónda. flosi kveðz skyldu saman róa svá at keypt yrði

enn kaupa síðan skipit at hánum. austmaðrinn gladdiz við þetta. flosi bauð hánum land í borgarhöfn. austmaðrinn heldr nú á málinu við bónda svá at flosi var hjá. flosi lagði þá til orð sín með þeim svá at saman gekk með þeim kaupit. lagði flosi til landit í borgarhöfn með austmanninum enn tók handsölum á kaupskipinu. flosi hafði ok af austmanninum tuttugu hundruð vöru, ok varð þat í kaupi þeira. reið flosi þá aptr. hann var svá vinsæll af sínum mönnum, at hann hafði þar vöru at láni eða gjöf sem hann vildi. flosi reið nú heim til svínafells ok var heima um hríð. flosi sendi þá kol þórsteinsson ok gunnar lambason austr í hornafjörð. skyldu þeir þar vera við skip ok búaz um ok tjalda búðir ok sekka vöru ok draga at slíkt sem þurfti. — nú er at segja frá sigfússsonum, at þeir segja flosa, at þeir vilja ríða vestr í fljótshlíð at skipa til búa sinna ok hafa þaðan vöru ok slíkt annat sem þeir þyrfti 'er nú eigi kára at varaz' sögðu þeir 'ef hann er 'fyri norðan land sem sagt er'. flosi svarar 'eigi 'veit ek um sögur slíkar, hvat satt er sagt um 'ferðir kára. þykki mjer þat opt rjúfaz, er 'skemmra er at frjetta enn slíkt. er þat mitt 'ráð, at jer farið margir saman ok skiliz lítt — ok 'verið um yðr sem varastir. skalt þú nú ok, ketill 'ór mörk, muna draum þann er ek sagða þjer ok 'þú batt at vit skyldim leyna; því at margir eru 'þeir nú í för með þjer, er kallaðir váru'. ketill mælti 'allt mun þat sínu fram fara um aldr manna, 'sem ætlat er fyrir áðr. enn gott gengr þjer til 'vörunar þinnar'. töluðu þeir nú ekki um fleira.

síðan bjogguz þeir sigfússsynir ok menn með þeim þeir sem til váru ætlaðir. váru þeir átján saman. riðu þeir þá í braut. ok áðr enn þeir fóru, minntuz þeir við flosa. hann bað þá vel fara ok kvað þá eigi mundu sjáz optar suma er í braut riðu. enn þeir ljetu eigi letjaz. riðu þeir nú leið sína. flosi mælti, at þeir skyldi taka vöru hans í meðallandi ok flytja austr ok svá í landbroti ok í skógahverfi. síðan riðu þeir til skaptártungu ok svá fjall ok fyri norðan eyjafjallajökul ok ofan í goðaland ok svá ofan um skóga í þórsmörk. björn ór mörk gat sjet mannareiðina ok fór þegar til fundar við þá. þar kvöddu hvárir aðra vel. sigfússsynir spurðu at kára sölmundarsyni. ‘fann ek kára’ segir björn ‘ok var ‘þat nú mjök fyri löngu. reið hann þaðan norðr ‘á gásasand, ok ætlaði hann norðr á möðruvöllu ‘til guðmundar hins ríka. ok þótti mjer nú sem ‘hann myndi heldr óttaz yðr. þóttiz hann nú ‘mjök einmani’. grani gunnarsson mælti ‘meir ‘skyldi hann þó síðar óttaz oss. mun hann svá ‘fremi vita, at hann kvæmi í kast við oss. hræð-‘umz vjer hann nú alls ekki, er hann er einn ‘síns liðs’. ketill ór mörk bað hann þegja ok hafa engi stóryrði frammi. björn spurði, nær þeir mundu aptr. ‘nær viku munu vjer dveljaz í fljóts-‘hlíð’ sögðu þeir — kváðu þá á dag fyrir hánum, nær þeir mundu á fjall ríða. skildu þeir við þetta. riðu nú sigfússsynir til búa sinna, ok urðu heimamenn þeira þeim fegnir. váru þeir þar nær viku. nú kemr björn heim ok finnr kára ok segir hánum allt um ferðir sigfússsona ok fyrirætlan

þeira. kári kvað hann sýnt hafa í þessu vinskap mikinn ok trúleik við sik. björn mælti 'þat ætlaða 'ek, ef ek hjeta nökkurum manni trausti mínu eða 'umsjá, at þeim skyldi mun í fara'. húsfreyja hans mælti 'fyrr væri illa, enn þú værir dróttinssviki'. kári dvaldiz þar sex nætr síðan.

150. Kári talar nú við björn 'vit skulum 'ríða austr um fjall ok ofan í skaptártungu ok fara 'leyniliga um þingmannasveit flosa; því at ek ætla 'at koma mjer útan austr í álptafirði'. björn mælti 'þetta er hættuför mikil, ok munu fáir hug 'til hafa nema þú ok ek'. húsfreyja mælti 'ef þú 'fylgir kára illa, þá skalt þú þat vita, at aldri 'skalt þú koma í mína rekkju sinn síðan. skulu 'frændr mínir gera fjárskipti með okkr'. 'þat er 'líkara, húsfreyja' segir björn 'at fyrir öðru þurfi 'ráð at gera, enn þat beri til skilnaðar okkars; 'því at ek mun mjer bera vitni um þat, hverr 'garpr eða afreksmaðr ek em í vápnaskipti'. þeir ríða nú um daginn á fjall ok aldri almannaveg ok ofan í skaptártungu ok fyrir ofan bæi alla til skaptár ok leiddu hesta sína í dæl nakkvara. enn þeir váru á njósn ok höfðu svá um sik búit, at þá mátti ekki sjá. kári mælti þá til bjarnar 'hvat 'skulu vit til taka, ef þeir ríða hjer ofan at okkr 'af fjallinu?' 'munu eigi tveir til' segir björn 'annat hvárt at ríða undan norðr með brekkunum 'ok láta þá ríða um fram eða bíða, ef nakkvarir 'dveljaz eptir, ok ráða þá at þeim?'. mart töluðu þeir um þetta. ok hafði björn í sínu orði hvárt, at hann vildi flýja sem harðast — eða hitt, at hann vildi bíða ok taka í móti. ok þótti kára at

þessu allmikit gaman. — nú er at segja frá sigfússsonum, at þeir riðu þann dag heiman sem þeir höfðu sagt birni. þeir kvámu í mörk ok drápu þar á dyrr ok vildu finna björn. enn húsfreyja gekk til dura ok heilsaði þeim. þeir spurðu þegar at birni. hón sagði, at hann var riðinn ofan undir eyjafjöll ok svá austr í holt ‘því ‘at hann á þar fjárheimtur’ sagði hón. þeir trúðu þessu — ok vissu, at björn átti þar fje at heimta — riðu síðan austr á fjall ok ljettu eigi fyrr enn þeir kvámu í skaptártungu ok riðu ofan með skaptá ok áðu þar sem þeir kári ætluðu. skiptu þeir þá liði sínu. ketill ór mörk reið austr í meðalland ok átta menn með hánum. enn hinir lögðuz niðr til svefns ok urðu eigi fyrr við varir enn þeir kári kvámu at þeim. þar gekk nes lítit í ána fram. gekk kári þar í fram ok bað björn standa at baki sjer ok hafa sik eigi allmjök frammi ‘enn ‘ger mjer gagn slíkt er þú mátt’. ‘hitt hafða ek ‘ætlat’ segir björn ‘at hafa engan mann at hlífiskildi ‘mjer. enn þó er nú þar komit, at þú munt ‘ráða verða. enn með vitsmunum mínum ok ‘hvatleik þá mun ek þó verða þjer at gagni enn ‘úvinum okkrum ekki úskeinisamr’. þeir stóðu nú upp allir ok hljópu at þeim. ok varð skjótastr móðúlfr ketilsson ok lagði spjóti til kára. kári hafði skjöldinn fyri sjer, ok kom þar í lagit, ok festi í skildinum. kári snaraði skjöldinn svá hart, at spjótit brotnaði. hann hafði brugðit sverðinu ok hjó til móðólfs. hann hjó í móti. sverðit kára kom á hjaltit ok stökk af í braut ok á úlfliðinn móðólfi ok tók af höndina, ok fjell sverðit niðr

ok svá höndin — enn sverð kára hljóp á síðuna móðólfi ok inn í millum rifjanna. fjell móðólfr þá ok var þegar dauðr. grani gunnarsson þreif spjót ok skaut at kára. enn kári skaut niðr við skildinum svá at fastr stóð í vellinum enn tók með hinni vinstri hendi spjótit á lopti ok skaut aptr at grana ok tók þegar skjöld sinn hinni vinstri hendi. grani hafði skjöld fyri sjer. kom spjótit í skjöldinn ok gekk þegar í gegnum ok kom í lærit grana fyri neðan smáþarmana ok þar í gegnum ok svá í völlinn. ok komz hann eigi af spjótinu fyrr enn fjelagar hans drógu hann af ok bjoggu um hann í dæl nakkvarri með hlífum. maðr einn skautz at ok ætlaði at höggva fót undan kára ok komz á hlið hánum. björn hjó af þessum manni höndina ok skautz aptr síðan at baki kára, ok fjengu þeir hánum engan geig görvan. kári slæmði til þessa manns sverðinu ok hjó hann í sundr í miðju. þá hljóp lambi sigurðarson at kára ok hjó til hans með sverði. kári brá við flötum skildinum, ok beit sverðit ekki á. kári lagði til hans sverðinu framan í brjóstit svá at út gekk meðal herðanna. varð þat hans bani. þá hljóp at kára þórsteinn geirleifsson ok ætlaði á hlið kára. hann fjekk sjet þórstein ok slæmði til hans sverðinu um þverar herðarnar svá at í sundr tók manninn. lítlu síðar hjó hann mann banahöggi gunnar ór skál góðan bónda. björn hafði særða þrjá menn þá er ætlat höfðu til at vinna á kára ok var þó aldri svá frammi, at hánum væri nein raun í. varð hann ok ekki sárr ok hvárrgi þeira fjelaga á fundinum. enn

þeir váru allir sárir, er undan kvámuz. hljópu þeir á hesta sína ok hleyptu út á skaptá sem mest máttu þeir ok urðu svá hræddir, at þeir kvámu hvergi til bæja, ok hvergi þorðu þeir at segja tíðendin. þeir kári æptu at þeim, er þeir hleyptu út á ána. björn mælti 'rennið jer nú, 'brennumenn' segir hann. þeir riðu austr í skógahverfi ok ljettu eigi fyrr enn þeir kvámu til svínafells. flosi var ekki heima, er þeir kvámu þar, ok varð því þaðan ekki eptir leitat. öllum þótti þeira ferð hin svívirðligsta. kári reið í skál ok lýsti þar vígum þessum á hendr sjer. sagði hann þar lát húsbúanda ok þeira fimm ok sár grana ok kvað betra mundu at færa hann til húss, ef hann skyldi lifa. björn mælti ok kvaðz eigi nenna at drepa hann fyri mágsemðar sökum enn kvað hann þó þess makligan. enn þeir er svöruðu kváðu fá fúnat hafa fyrir hánum. björn kvað nú kost vera, at fúnaði svá margir af síðumönnum sem hann vildi. þeir sögðu þá þó ill at vera. þeir kári ok björn riðu þá í braut.

151. Kári spurði björn 'hvat skulu vit nú 'til ráða taka? skal ek nú reyna vitsmuni þína'. björn svaraði 'hvárt þykki þjer undir því mest, at 'vit sjem sem vitrastir?' 'já' sagði kári 'svá er 'víst'. 'þá er skjótt til ráða at taka' segir björn 'vit skulum ginna þá alla sem þursa. ok skulu 'vit láta sem vit munim ríða norðr á fjall. enn 'þegar er leiti berr á milli vár, þá skulu vit snúa 'aptr ok ofan með skaptá ok felaz þar sem okkr 'þykkir vænligast, meðan leitin er sem áköfust, ef 'þeir ríða eptir'. kári mælti 'svá munu vit gera,

'ok hafða ek þetta ætlat áðr'. 'svá mun þjer 'reynaz' sagði björn 'at ek mun ekki vera hjátækr 'í vitsmunum eigi síðr enn í harðræðunum'. þeir kári riðu nú sem þeir höfðu ætlat ofan með skaptá. þá fellr áin sum í austr enn sum í landsuðr. sneru þeir þá ofan með miðkvíslinni ok ljettu eigi fyrr enn þeir kvámu í meðalland ok á mýri þá er kringlumýrr heitir. þar er hraun allt umhverfis. kári mælti þá við björn, at hann skyldi gæta hesta þeira ok vera á varðhaldi 'enn mjer gerir svefnhöfugt'. björn gætti hestanna. enn kári lagðiz niðr ok svaf allskamma stund áðr enn björn vakði hann. hann hafði þá leidda saman hestana — ok váru þar hjá þeim. björn mælti þá til kára 'allmjök þarft þú þó mín 'til. myndi sá nú hafa hlaupit í braut frá þjer, 'er eigi væri jafnvel hugaðr sem ek em; því at 'nú ríða hjer úvinir þínir at þjer — ok skalt þú 'svá við búaz'. kári gekk þá undir hamarskúta nakkvarn. björn mælti 'hvar skal ek nú standa?' kári svarar 'tveir eru nú kostir fyrir höndum. 'sá er annarr, at þú standir at baki mjer ok hafir 'skjöldinn at hlífa þjer með, ef þjer kemr hann 'at nökkuru gagni. hinn er annarr, at þú stígir 'á hest þinn ok ríðir undan sem þú mátt mest'. 'þat vil ek eigi' sagði björn 'heldr þar mart til 'þess — þat fyrst, at vera kann, at nakkvarar 'skæðar tungur taki svá til orðs, at ek renna frá 'þjer fyrir hugleysi, ef ek ríð í braut. hitt er 'annat, at ek veit, hver veiðr þeim mun þykkja í 'mjer — ok munu ríða eptir mjer tveir eða þrír. 'enn ek verð þjer þá þó at engu gagni eða liði.

'vil ek heldr standa hjá þjer ok verjaz meðan 'auðit verðr'. þá var eigi langt at bíða áðr reknir váru klyfjahestar fram um mýrina, ok fóru þar með þrír menn. kári mælti 'þessir sjá okkr ekki'. 'látu vit þá um ríða' segir björn. síðan riðu þeir um fram. enn hinir sex riðu þá at fram ok hljópu þegar af baki allir senn ok sneru at þeim kára. fyrstr hleypr at þeim glúmr hildisson ok lagði til kára með spjóti. kári sneriz undan á hæli. ok missti glúmr hans, ok kom lagit í bjargit. björn sjer þat ok hjó þegar spjótit af skapti fyri glúmi. kári hjó til glúms höllum fæti, ok kom sverðit á lærit ok tók undan fótinn uppi í lærinu. ok dó glúmr þegar. þá hljópu fram at kára þórbrandssynir vjebrandr ok ásbrandr. kári hljóp at vjebrandi ok rak sverðit í gegnum hann. enn síðan hjó hann báða fætr undan ásbrandi. í þessi svipan urðu þeir sárir báðir kári ok björn. þá hljóp at kára ketill ór mörk ok lagði til hans spjóti. kári brá upp við fætinum, ok kom spjótit í völlinn. kári hljóp á spjótsskaptit ok braut í sundr. kári þreif ketil höndum. björn hljóp at þegar ok vildi vega ketil. kári mælti 'lát vera 'kyrrt. ek skal gefa katli grið. ok þó at svá 'verði, ketill, optar, at ek eiga vald á lífi þínu, þá 'skal ek þik aldri drepa'. ketill svarar fá ok reið í braut eptir fjelögum sínum ok sagði þeim er eigi vissu áðr tíðendin. þeir sögðu hjeraðsmönnum tíðendin. hjeraðsmenn gerðu þegar herhlaup mikit ok fóru þegar með öllum vatnföllum ok svá langt norðr á fjall, at þeir váru þrjú dægr í leitinni. enn síðan sneru þeir aptr, ok fór hverr til síns

heimilis. enn ketill ok þeir fjelagar riðu austr til svínafells ok sögðu þar tíðendin. flosi tók lítt á þeira ferð ok kvað þó eigi víst um, hvárt hjer næmi staðar 'er kári engum manni líkr þeim sem 'nú er á íslandi'.

152. Nú er at segja frá þeim birni ok kára, at þeir ríða á sand ok leiða hesta sína undir melbakka ok skáru fyri þá melinn, at þeir dæi eigi af sulti. kári varð svá nærgætr, at hann reið þegar í braut, er þeir hættu leitinni. hann reið um nóttina upp eptir hjeraðinu ok síðan á fjall ok svá alla hina sömu leið, sem þeir riðu austr, — ok ljettu eigi fyrr enn þeir kvámu í miðmörk. björn mælti þá til kára 'nú skalt þú vera vin 'minn mikill fyrir húsfreyju minni; því at hón mun 'engu orði trúa því er ek segi — enn mjer liggr 'hjer nú allt við. launa þú mjer nú góða fylgð, 'er ek hefi þjer veitta'. 'svá skal vera' segir kári. síðan riðu þeir heim á bæinn. húsfreyja spurði þá tíðenda ok fagnaði þeim vel. björn svaraði 'aukiz hafa heldr vandræðin, kerling'. hón svarar fá ok brosti at. húsfreyja mælti þá 'hversu gafz 'björn þjer, kári?' hann svarar 'berr er hverr at 'baki, nema sjer bróður eigi; ok gafz björn mjer 'vel. hann vann á þrimr mönnum, enn hann er 'þó sárr sjálfr. ok var hann mjer hinn hallkvæmsti 'í öllu því er hann mátti'. þar váru þeir þrjár nætr. síðan riðu þeir í holt til þórgeirs ok sögðu hánum einum saman tíðendin; því at þangat höfðu eigi spurz tíðendin fyrr. þórgeirr þakkaði kára. ok fannz þat á, at hann varð þessu feginn. hann spurði kára at, hvat þá væri úunnit þat er hann

ætlaði at vinna. kári svarar ‘drepa ætla ek gunnar ‘lambason ok kol þórsteinsson, ef færi gefr á. ‘höfu vit þá drepit fimmtán menn með þeim fimm, ‘er vit drápum báðir saman. enn þó vil ek nú ‘biðja þik bænar’ segir kári. þórgeirr kvaðz veita hánum mundu þat er hann beiddi. kári mælti ‘þat vil ek, at mann þenna, er björn heitir ok at ‘vígum hefir verit með mjer, takir þú til þín, ok ‘skiptir þú um bústaði við hann ok fáir hánum ‘bú algört hjer hjá þjer. ok halt svá hendi yfir ‘hánum, at engri hefnd sje til hans snúit. ok ‘er þjer þat sjálfrátt fyri sakir höfðingskapar þíns’. ‘svá skal vera’ segir þórgeirr. fjekk hann þá birni bú algört at ásólfsskála enn tók við búi í mörk. þórgeirr færði sjálfr hjón bjarnar til ásólfsskála ok allt búferli hans. þórgeirr sættiz á öll mál fyri björn ok gerði hann alsáttum sáttan við þá. þótti björn nú miklu heldr maðr enn áðr fyri sjer. kári reið í braut ok ljetti eigi fyrr enn hann kom vestr í tungu til ásgríms elliðagrímssonar. hann tók við kára ágæta vel. kári sagði hánum frá öllum atburðum þeim er orðit höfðu í vígum. ásgrímr ljet vel yfir því ok spurði, hvat kári ætlaðiz þá fyrir. kári svaraði ‘ek ætla at fara ‘útan eptir þeim ok sitja svá at þeim ok drepa ‘þá, ef ek fæ nát þeim’. ásgrímr sagði, at hann væri engum manni líkr fyrir hreysti sína. þar var hann nakkvarar nætr. síðan reið hann til gissurar hvíta. gissurr tók við kára báðum höndum. kári dvaldiz þar nakkvara stund. hann sagði gissuri, at hann mundi ríða ofan á eyrar. gissurr gaf kára sverð gott at skilnaði. reið hann nú

ofan á eyrar ok tók sjer þar fari með kolbeini svarta. hann var orkneyskr maðr ok aldavinr kára ok var hinn kappsamasti ok hinn vaskasti maðr. tók hann við kára báðum höndum ok kvað eitt skyldu yfir þá ganga báða.

153. Nú er þar til máls at taka, er flosi er, at þeir riðu austr til hornafjarðar. fylgðu flosa flestir allir þingmenn hans. fluttu þeir þá austr vöru sína ok önnur föng ok fargögn öll þau er þeir skyldu hafa með sjer. síðan bjoggu þeir ferð sína ok skip. var flosi nú við skipit þar til er þeir váru búnir. enn þegar er byr gaf, ljetu þeir í haf. þeir höfðu langa útivist ok veðráttu illa. fóru þeir þá hundvillir. þat var einu hverju sinni, at þeir fjengu áföll stór þrjú nökkur. sagði flosi þá, at þeir myndi nökkur vera í nánd löndum ok þetta væri grunnföll. þoka var á mikil. enn veðrit óx svá at hríð mikla gerði at þeim. fundu þeir eigi fyrr enn þá keyrði á land upp um nótt eina. ok varð þar borgit mönnum, enn skip braut allt í spán, ok fje máttu þeir ekki bjarga. urðu þeir at leita sjer verma. enn um daginn eptir gengu þeir upp á hæð nakkvara. var þá veðr gott. flosi spurði, ef nakkvarr maðr kenndi land þetta. þar váru þeir menn tveir, er farit höfðu áðr ok sögðuz kenna at vísu 'ok eru vjer 'komnir við orkneyjar í hrossey'. 'fá máttu vjer 'betri landtöku' segir flosi 'því at helgi njálsson 'var hirðmaðr sigurðar jarls hlöðvissonar, er ek 'vá'. leituðu þeir sjer þá fylgsnis ok reyttu á sik mosa ok lágu svá um stund ok eigi langa áðr flosi mælti 'ekki skulu vjer hjer liggja lengr svá

'at landsmenn verði þess varir'. stóðu þeir þá upp ok gerðu ráð sitt. flosi mælti þá til sinna manna 'vjer skulum ganga allir á vald jarlsins — 'gerir oss ekki annat; því at jarl hefir at líku líf 'várt, ef hann vill eptir því leita'. gengu þeir þá allir í braut þaðan. flosi mælti, at þeir skyldi engum manni segja tíðendin eða frá ferðum sínum fyrr enn hann segði jarli. fóru þeir þá til þess er þeir fundu menn þá er þeim vísuðu til jarls. gengu þeir þá fyri jarl, ok kvaddi flosi hann ok allir þeir. jarl spurði, hvat manna þeir væri. flosi nefndi sik ok sagði, ór hverri sveit hann var af íslandi. jarl hafði spurt áðr brennuna, ok kenndiz hann af því þegar við mennina. jarl spurði þá flosa 'hvat segir þú mjer til helga 'njálssonar hirðmanns míns?' 'þat' sagði flosi 'at 'ek hjó höfuð af hánum'. jarl mælti 'taki þá alla'. þá var svá gört. þá kom at í því þórsteinn síðuhallsson. flosi átti steinvöru systur þórsteins. þórsteinn var hirðmaðr sigurðar jarls. enn er þórsteinn sá flosa höndlaðan, þá gekk hann fyri jarl ok bauð fyri flosa allt þat góðs, er hann átti. jarl var hinn reiðasti ok hinn erfiðasti lengi. enn þó kom svá um síðir við umtölur góðra manna með þórsteini — því at hann var vel vinum horfinn, ok gengu margir til at flytja með hánum —, at jarl tók sættum við þá ok gaf flosa grið ok öllum þeim. hafði jarl á því ríkra manna hátt, at flosi gekk í þá þjónostu, sem helgi njálsson hafði haft. gerðiz flosi þá hirðmaðr sigurðar jarls, ok kom hann sjer brátt í kærleika mikla við jarlinn.

154. Þeir kári ok kolbeinn svarti ljetu út hálfum mánaði síðar af eyrum enn þeir flosi ór hornafirði. gaf þeim vel byri ok váru skamma stund úti. tóku þeir friðarey. hón er á milli hjaltlands ok orkneyja. tók við kára sá maðr, er dagviðr hvíti hjet. hann sagði kára allt um ferðir þeira flosa slíkt sem hann hafði víss orðit. hann var hinn mesti vin kára, ok var kári með hánum um vetrinn. höfðu þeir þá frjettir vestan um vetrinn ór hrosseyju allar þær er þar gerðuz. sigurðr jarl bauð til sín at jólum gilla jarli mági sínum ór suðreyjum. hann átti svanlaugu systur sigurðar jarls. þá kom ok til sigurðar jarls konungr sá er sigtryggr hjet. hann var af írlandi. hann var sonr óláfs kvarans. enn móðir hans hjet kormlöð. hón var allra kvenna fegrst ok bezt at sjer orðin um þat allt, er henni var úsjálfrátt. enn þat er mál manna, at henni hafi allt verit illa gefit þat er henni var sjálfrátt. brjánn hjet konungr sá er hana hafði átta — ok váru þau þá skilið; því at hann var allra konunga bezt at sjer. hann sat í kunnjáttaborg. bróðir hans var úlfr hræða hinn mesti kappi ok hermaðr. fóstri brjáns konungs hjet kerþjálfaðr. hann var son kylfis konungs þess er margar orrostur átti við brján konung ok stökk ór landi fyrir hánum ok settiz í stein. enn þá er brjánn konungr gekk suðr, þá fann hann kylfi konung — ok sættuz þeir þá. tók þá brjánn konungr við syni hans kerþjálfaði ok unni meira enn sínum sonum. hann var þá roskinn, er þetta er tíðenda, ok var allra manna fræknastr. dungaðr hjet son brjáns

konungs enn annarr margaðr þriði taktr — þann köllu vjer tann. hann var þeira yngstr. enn hinir ellri synir brjáns konungs váru frumvaxta ok manna vaskligstir. ekki var kormlöð móðir barna brjáns konungs. enn svá var hón orðin grimm brjáni konungi eptir skilnað þeira, at hón vildi hann gjarna feigan. brjánn konungr gaf upp þrysvar útlögum sínum hinar sömu sakar; enn ef þeir misgerðu optar, þá ljet hann dæma þá at lögum. ok má af slíku marka, hvílíkr konungr hann hefir verit. kormlöð eggjaði mjök sigtrygg son sinn at drepa brján konung. sendi hón hann af því til sigurðar jarls at biðja hann liðs. kom sigtryggr konungr fyri jól til orkneyja. þar kom þá ok gilli jarl, sem fyrr var ritat. svá var mönnum skipat, at sigtryggr konungr sat í miðju hásæti, enn til sinnar handar konungi sat hvárr jarlanna. sátu menn þeira sigtryggs konungs ok gilla jarls innar frá. enn útar frá sigurði jarli sat flosi ok þórsteinn síðuhállsson. ok var skipuð öll höllin. sigtryggr konungr ok gilli jarl vildu heyra tíðendi þau er görz höfðu um brennuna ok svá síðan er hón varð. þá var fenginn til gunnarr lambason at segja söguna, ok var settr undir hann stóll.

155. Í þenna tíma kvámu þeir kári ok kolbeinn ok dagviðr hvíti til hrosseyjar öllum á úvart ok gengu upp þegar á land, enn nakkvarir menn gættu skips. kári ok þeir fjelagar gengu upp til jarlsbæjarins ok kvámu at höllinni um drykkju. bar þat saman ok þá var gunnarr at at segja söguna. enn þeir kári hlýddu til á meðan úti.

þetta var jóladaginn sjálfan. sigtryggr konungr spurði 'hversu þoldi skarphjeðinn í brennunni?' 'vel fyrst lengi' sagði gunnarr 'enn þó lauk svá, at 'hann grjet' ok um allar sagnir hallaði hann mjök til enn ló víða frá. kári stóðz þetta eigi. hljóp hann þá inn með brugðnu sverðinu ok kvað vísu þessa

hrósa hildar fúsir
hvat hafa til fregit skatnar
hvje ráfáka rákum
rennendr níals brennu.
varðat veitinjörðum
víðheims at þat síðan
hrátt gat hrafn at slíta
hold slæliga goldit.

þá hljóp hann innar eptir höllinni ok hjó á hálsinn gunnari lambasyni ok svá snart, at höfuðit fauk upp á borðit fyri konunginn ok jarlana. urðu borðin í blóði einu ok svá klæðin jarlanna. sigurðr jarl kenndi manninn þann er vegit hafði vígit ok mælti 'takið jer kára ok drepið hann'. kári hafði verit hirðmaðr sigurðar jarls ok var allra manna vinsælstr — ok stóð engi upp at heldr þó at jarl ræddi um. kári mælti 'þat munu margir 'mæla, herra, at ek hafa þetta verk fyrir yðr 'unnit at hefna hirðmanns yðvars'. flosi mælti 'ekki gerði kári þetta um sakleysi; því at hann er 'í engum sættum við oss. gerði hann þat at sem 'hann átti'. kári gekk í braut, ok varð ekki eptir hánum gengit. fór kári til skips síns ok þeir fjelagar. var þá veðr gott. sigldu þeir suðr til kataness ok fóru upp í þrasvík til göfugs manns,

er skeggi hjet, ok váru með hánum mjök lengi. þeir í orkneyjum hreinsuðu borðin ok báru út hinn dauða. jarli var sagt, at þeir hefði siglt suðr til skotlands. sigtryggr konungr mælti ‘þessi ‘var herðimaðr mikill fyri sjer, er svá röskliga ‘vann at ok sáz ekki fyrir’. sigurðr jarl svaraði ‘engum manni er kári líkr í hvatleik sínum ok ‘áræði’. flosi tók nú til ok sagði söguna frá brennunni. bar hann öllum vel, ok var því trúat. sigtryggr konungr vakti þá til um erendi sín við sigurð jarl ok bað hann fara til orrostu með sjer í móti brjáni konungi. jarl var lengi erfiðr. enn þar kom um síðir, at hann gerði á kost. mælti hann þat til at eiga móður hans ok vera síðan konungr á írlandi, ef þeir felldi brján. enn allir löttu sigurð jarl í at ganga, ok týði ekki. skildu þeir at því, at sigurðr jarl hjet ferðinni enn sigtryggr konungr hjet hánum móður sinni ok konungdómi. var svá mælt, at sigurðr jarl skyldi kominn með her sinn allan til dýflinnar at pálmsunnudegi. fór sigtryggr konungr þá suðr til írlands ok sagði kormlöðu móður sinni, at jarl hafði í gengit ok svá, hvat hann hafði til unnit. hón ljet vel yfir því enn kvað þau þó skyldu draga at meira lið. sigtryggr spurði, hvaðan þess væri at ván. hón sagði, at víkingar tveir lágu úti fyri vestan mön ok höfðu þrjá tigu skipa ‘ok svá harðfengir, at ‘ekki stendr við. heitir annarr úspakr enn annarr ‘bróðir. þú skalt fara til móts við þá — ok lát ‘ekki at skorta at koma þeim í með þjer, hvat ‘sem þeir mæla til’. sigtryggr konungr ferr nú ok leitar víkinganna ok fann þá fyrir útan mön.

berr sigtryggr konungr þegar upp erendi sín. enn bróðir skarz undan allt til þess er sigtryggr konungr hjet hánum konungdómi ok móður sinni. ok skyldi þetta fara svá hljótt, at sigurðr jarl yrði eigi víss. hann skyldi ok koma fyri pálmsunnudag með her sinn til dýflinnar. sigtryggr konungr fór heim til móður sinnar ok sagði henni, hvar þá var komit. eptir þetta talaz þeir við úspakr ok bróðir. sagði þá bróðir úspaki alla viðræðu þeira sigtryggs ok bað hann fara til bardaga með sjer í móti brjáni konungi ok kvað sjer mikit við liggja. úspakr kvaðz eigi vilja berjaz í móti svá góðum konungi. urðu þeir þá báðir reiðir ok skiptu þegar liði sínu. hafði úspakr tíu skip enn bróðir tuttugu. úspakr var heiðinn ok allra manna vitrastr. hann lagði skip sín inn á sundit, enn bróðir lá fyrir útan. bróðir hafði verit maðr kristinn ok messudjákn at vígslu. enn hann hafði kastat trú sinni ok gerðiz guðníðingr ok blótaði nú heiðnar vættir ok var allra manna fjölkunnigastr. hann hafði herbúnað þann er eigi bitu járn. hann var bæði mikill ok sterkr ok hafði hár svá mikit at hann drap undir belti sjer. þat var svart.

156. Þat bar við eina nótt, at gnýr mikill kom yfir þá bróður svá at þeir vöknuðu við allir ok spruttu upp ok fóru í klæði sín. þar með rigndi á þá blóði vellanda. hlífðu þeir sjer þá með skjöldum, ok brunnu þó margir. undr þetta hjeltz allt til dags. maðr hafði látiz af hverju skipi. sváfu þeir þá um daginn. aðra nótt varð enn gnýr, ok spruttu þá enn allir upp. þá renndu sverð ór slíðrum enn öxar ok spjót flugu í lopt

upp ok börðuz. sóttu þá vápnin svá fast at þeim, at þeir urðu at hlífa sjer — ok urðu þó margir sárir enn dó maðr af hverju skipi. hjeltz undr þetta allt til dags. sváfu þeir þá enn um daginn eptir. þriðju nótt varð gnýr með sama hætti. þá flugu at þeim hrafnar, ok sýndiz þeim ór járni nefin ok klærnar. hrafnarnir sóttu þá svá fast, at þeir urðu at verja sik með sverðum enn hlífðu sjer með skjöldum. gekk þessu enn til dags. þá hafði enn játiz maðr af hverju skipi. þeir sváfu þá enn fyrst. enn er bróðir vaknaði, varp hann mæðiliga öndunni ok bað skjóta útan báti 'því at 'ek vil finna úspak'. steig hann þá í bátinn ok nakkvarir menn með hánum. enn er hann fann úspak, sagði hann hánum öll undr þau er fyri þá hafði borit ok bað hann segja sjer, fyrir hverju vera myndi. úspakr vildi eigi segja hánum fyrr enn hann seldi hánum grið. bróðir hjet hánum griðum. enn úspakr dró þó undan allt til nætr; því at bróðir vá aldri víg um nætr. úspakr mælti þá 'þar sem blóði rigndi á yðr, þar munuð jer 'hella út margs manns blóði bæði yðru ok annarra. 'enn þar sem jer heyrðuð gný mikinn, þar mun 'yðr sýndr heims brestr — ok munuð jer deyja 'allir brátt. enn þar er vápnin sóttu at yðr, þat 'mun vera fyrir orrostu. enn þar sem hrafnar 'sóttu at yðr, þat eru úvinir þeir er jer trúið á 'ok yðr munu draga til helvítis kvala'. bróðir varð svá reiðr, at hann mátti engu svara, ok fór þegar til manna sinna ok ljet þekja sundit allt með skipum ok bera strengi á land ok ætlaði at drepa þá alla eptir um morgininn. úspakr sá

ráðagerð þeira alla. þá hjet hann at taka trú rjetta ok fara til brjáns konungs ok fylgja hánum til dauðadags. hann ljet þá taka þat til ráðs at þekja öll skipin ok forka með landinu ok höggva strengi þeira bróður. tók þá at reiða saman skipin, enn þeir váru sofnaðir. þeir úspakr fóru þá út ór firðinum ok svá vestr til írlands ok ljettu eigi fyrr enn þeir kvámu til kunnjátta. ok sagði úspakr brjáni konungi allt þat er hann var víss orðinn ok tók skírn ok fal sik konungi á hendi. síðan ljet brjánn konungr samna liði um allt ríki sitt, ok skyldi kominn herrinn allr til dýflinnar í vikunni fyri pálmdróttinsdag.

157. Sigurðr jarl hlöðvisson bjóz af orkneyjum. flosi bauð at fara með hánum. jarl vildi þat eigi, þar sem hann átti suðrgöngu sína at leysa. flosi bauð fimmtán menn af liði sínu til ferðarinnar. enn jarl þekktiz þat. enn flosi fór með gilla jarli í suðreyjar. þórsteinn síðuhallsson fór með sigurði jarli, hrafn hinn rauði, erlingr af straumey. jarl vildi eigi, at hárekr færi, enn kveðz segja hánum mundu fyrstum tíðendin. sigurðr jarl kom með allan her sinn at pálmadegi til dýflinnar. þar var kominn bróðir með sínu liði. bróðir reyndi til með forneskju, hversu ganga myndi orrostan. enn svá gekk frjettin — ef á föstudegi væri bariz, at brjánn konungr myndi falla ok hafa sigr; enn ef fyrr væri bariz, þá myndi þeir allir falla, er í móti hánum væri. þá sagði bróðir, at föstudaginn skyldi berjaz. fimmta daginn reið maðr at þeim kormlöðu á apalgrám hesti ok hafði í hendi pálstaf. hann talaði lengi við þau bróður ok kormlöðu.

brjánn konungr var kominn með allan her sinn til borgarinnar. föstudaginn fór út herrinn allr af borginni, ok var fylkt liðinu hváru tveggja. bróðir var í annan arm fylkingar enn í annan sigtryggr konungr. sigurðr jarl var í miðju liðinu. nú er at segja frá brjáni konungi, at hann vildi eigi berjaz föstudaginn, ok var skotit um hann skjaldborg ok fylkt þar liðinu fyri framan. úlfr hræða var í þann fylkingararminn, sem bróðir var til móts. enn í annan fylkingararm var úspakr ok synir brjáns konungs þar er sigtryggr var í móti. enn í miðri fylkingunni var kerþjálfaðr, ok váru fyrir hánum borin merkin. fallaz nú at fylkingarnar. varð þá orrosta allhörð. gekk bróðir í gegnum lið ok felldi þá alla, er fremstir stóðu. enn hann bitu ekki járn. úlfr hræða sneri þá í móti hánum ok lagði til hans þrysvar sinnum svá fast, at bróðir fjell fyrir í hvert sinn — ok var við sjálft, at hann myndi eigi á fætr komaz. enn þegar er hann fjekk upp staðit, þá flýði hann undan ok í skóg. sigurðr jarl átti harðan bardaga við kerþjálfað. kerþjálfaðr gekk svá fast fram, at hann felldi þá alla, er fremstir váru. rauf hann fylking sigurðar jarls allt at merkinu ok drap merkismanninn. fjekk jarl þá til annan mann at bera merkit. varð þá enn orrosta hörð. kerþjálfaðr hjó þenna þegar banahöggvi ok hvern at öðrum þá er í nánd váru. sigurðr jarl kvaddi þá til þórstein síðuhallsson at bera merkit. þórsteinn ætlaði upp at taka merkit. þá mælti ámundi hvíti 'ber þú eigi merkit, þórsteinn; því at þeir eru 'allir drepnir, er þat bera'. 'hrafn hinn rauði'

sagði jarl ‘ber þú merkit’. hrafn svaraði ‘ber þú ‘sjálfr fjanda þinn’. jarl mælti ‘þat mun vera ‘makligast, at fari allt saman karl ok kýll’. tók hann þá merkit af stönginni ok kom í millum klæða sinna. lítlu síðar var veginn ámundi hvíti. þá var ok sigurðr jarl skotinn spjóti í gegnum. úspakr hafði gengit um allan fylkingararminn. hann var orðinn sárr mjök enn látit sonu brjáns báða áðr. sigtryggr konungr flýði fyrir hánum. brast þá flótti í öllu liðinu. þórsteinn síðuhallsson nam staðar þá er allir flýðu aðrir ok batt skóþveng sinn. þá spurði kerþjálfaðr, hví hann rynni eigi. ‘því’ sagði þórsteinn ‘at ek tek eigi heim í kveld, ‘þar sem ek á heima út á íslandi’. kerþjálfaðr gaf hánum grið. hrafn hinn rauði var eltr út á á nakkvara. hann þóttiz þar sjá helvítis kvalar í niðri, ok þótti hánum djöflar vilja draga sik til. hrafn mælti þá ‘runnit hefir hundr þinn, pjetr ‘postoli, til róms tysvar ok myndi renna hit þriðja ‘sinn, ef þú leyfðir’. þá ljetu djöflar hann lausan, ok komz hrafn yfir ána. bróðir sá nú, at liðit brjáns konungs rak flóttann ok var fátt manna hjá skjaldborginni. hljóp hann þá ór skóginum ok rauf alla skjaldborgina ok hjó til konungsins. sveinninn taktr brá upp við hendinni, ok tók hana af hánum ok höfuðit af konunginum. enn blóðit konungsins kom á handarstúf sveininum, ok greri þegar fyri stúfinn. bróðir kallaði þá hátt ‘kunni ‘þat maðr manni at segja, at bróðir felldi brján’. þá var runnit eptir þeim, er flóttann ráku, ok sagt þeim fallit brjáns konungs. sneru þeir þá aptr þegar úlfr hræða ok kerþjálfaðr. slógu þeir

þá hring um þá bróður ok felldu at þeim viðu. var þá bróðir höndum tekinn. úlfr hræða reist á hánum kviðinn ok leiddi hann um eik ok rakti svá ór hánum þarmana. ok dó hann eigi fyrr enn allir váru ór hánum raktir. menn bróður váru ok allir drepnir. síðan tóku þeir lík brjáns konungs ok bjoggu um. höfuð konungsins var gróit við bolinn. fimmtán menn af brennumönnum fjellu í brjánsorrostu. þar fjell ok halldórr son guðmundar hins ríka ok erlingr af straumey.

Föstumorgininn varð sá atburðr á katanesi, at maðr sá er dörruðr hjet gekk út. hann sá, at menn riðu tólf saman til dyngju einnar ok hurfu þar allir. hann gekk til dyngjunnar. hann sá inn í glugg einn er á var ok sá, at þar váru konur inni ok höfðu færðan upp vef. mannahöfuð váru fyri kljána enn þarmar ór mönnum fyri viptu ok garn, sverð var fyri skeið enn ör fyrir hræl. þær kváðu vísur þessar

vítt er orpit
fyri valfalli
rifs reiðiský
rignir blóði
nú er fyri geirum
grár upp kominn
vefr verþjóðar
er þær vinur fylla
rauðum vepti
randvjes bana.

sjá er orpinn vefr
ýta þörmum
ok harðkljeaðr

höfðum manna
eru dreyrrekin
dörr at sköptum
járnvarðr yllir
enn örum hrælat
skulum slá sverðum
sigrvef þenna.
  gengr hildr vefa
ok hjörþrimul
sangríðr svipul
sverðum tognum
skapt mun gnesta
skjöldr mun bresta
mun hjálmgagarr
í hlíf koma.
  vindum vindum
vef darraðar
sá er ungr konungr
átti fyrri
fram skulum ganga
ok í fólk vaða
þar er vinir várir
vápnum skipta.
  vindum vindum
vef darraðar
ok siklingi
síðan fylgjum
þar sjá bragnar
blóðgar randir
gunnr ok göndul
þær er grami hlífðu.
  vindum vindum

vef darraðar
þar er vje vaða
vígra manna
látum eigi
líf hans faraz
eigu valkyrjur
vals um kosti.
  þeir munu lýðir
löndum ráða
er útskaga
áðr um bygðu
kveð ek ríkum gram
ráðinn dauða
nú er fyrir oddum
jarlmaðr hniginn.
  ok munu írar
angr um bíða
þat er aldri mun
ýtum fyrnaz
nú er vefr ofinn
enn völlr roðinn
munu um lönd fara
læspjöll gota.
  nú er ógurligt
um at litaz
er dreyrug ský
dregr með himni
mun lopt litat
lýða blóði
er sóknvarðar
syngja kunnu.
  vel kveðu vjer

um konung ungan
sigrhljóða fjöld
syngjum heilar
enn hinn nemi
er heyrir á
geirfljóða hljóð
ok gumum segi.
ríðum hestum
hart út berum
brugðnum sverðum
á braut hjeðan.

rifu þær þá ofan vefinn ok í sundr, ok hafði hver þat er hjelt á. gekk dörruðr nú í braut frá glugginum ok heim. enn þær stigu á hesta sína, ok riðu sex í suðr enn aðrar sex í norðr. — slíkan atburð bar fyri brand í færeyjum gneistason. — á íslandi at svínafelli kom blóð ofan á messuhökul prests föstudaginn langa svá at hann varð ór at fara. — at þváttá sýndiz presti á föstudaginn langa sjávardjúp hjá altarinu — ok sá þar í ógnir margar. ok var þat lengi, at hann mátti eigi syngja tíðirnar. — sá atburðr varð í orkneyjum, at hárekr þóttiz sjá sigurð jarl ok nakkvara menn með hánum. tók hárekr þá hest sinn ok reið til móts við jarl. sá menn þat, at þeir funduz ok riðu undir leiti nakkvart. enn þeir sáz aldri síðan, ok engi örmul funduz af háreki. — gilla jarl í suðreyjum dreymði þat, at maðr kvæmi at hánum ok nemndiz herfinnr ok kvaðz vera kominn af írlandi. jarl þóttiz spyrja þaðan tíðenda. hann kvað vísu þessa

var ek þar er bragnar börðuz
brandr gall á írlandi
margr þar er mættuz törgur
málmr gnast í dyn hjálma.
sókn þeira frá ek snarpa
sigurðr fjell í dyn vigra
áðr tæði ben blæða
brjánn fjell ok hjelt velli.

þeir flosi ok jarl töluðu mart um draum þenna. viku síðar kom þar hrafn hinn rauði ok sagði þeim tíðendin öll ór brjánsorrostu: fall konungs ok sigurðar jarls ok bróður ok allra víkinganna. flosi mælti 'hvat segir þú mjer til manna minna?' 'þar 'fjellu þeir allir' segir hrafn 'enn þórsteinn mágr 'þinn þá grið af kerþjálfaði ok er nú með hánum. 'halldórr guðmundarson ljetz þar'. flosi segir jarli, at hann mundi í braut fara 'eigu vjer suðrgöngu 'af höndum at inna'. jarl bað hann fara sem hann vildi ok fjekk hánum skip ok þat sem hann þurfti ok í silfr mikit. sigldu þeir síðan til bretlands ok dvölduz þar um stund.

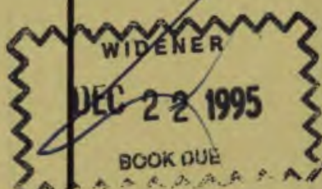
158. Kári sölmundarson sagði skeggja bónda, at hann vildi, at hann fjengi hánum skip. skeggi bóndi gaf kára skip alskipat. stigu þeir þar á með kára dagviðr hvíti ok kolbeinn svarti. sigldu þeir kári nú suðr fyri skotlandsfjörðu. þá fundu þeir menn ór suðreyjum. þeir sögðu kára tíðendin af írlandi ok svá þat, at flosi var farinn til bretlands ok menn hans. enn er kári spurði þetta, þá sagði hann fjelögum sínum, at hann vill halda suðr til bretlands til móts við þá flosa. bað hann

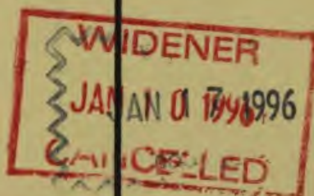
þá þann skiljaz við sitt föruneyti, er þat þætti betra, ok kvaðz at engum manni vilja vjel draga, at hann ljetz enn á þeim hafa úhefnt harma sinna. allir vildu hánum fylgja. siglir hann þá suðr til bretlands — ok lögðu þar at í leynivág einn. þenna myrgin gekk kolr þórsteinsson í borg ok skyldi kaupa silfr. hann hafði mest hæðiyrði við af brennumönnum. kolr hafði talat mart við frú eina ríka — ok var mjök í gadda slegit, at hann myndi fá hennar ok setjaz þar. þenna hinn sama morgin gekk kári í borgina. hann kom þar at, er kolr taldi silfrit. kári kenndi hann ok hljóp at hánum með sverð brugðit ok hjó á hálsinn. enn hann taldi silfrit — ok nemndi tíu höfuðit, er þat fauk af bolnum. kári mælti ‘segi þat flosa, ‘at kári sölmundarson hefir vegit kol þórsteinsson. ‘lýsi ek vígi þessu mjer á hendr’. gekk kári þá til skips síns. sagði hann þá skipverjum sínum vígit. þá sigldu þeir norðr til beruvíkr — ok settu upp skip sitt ok fóru upp í hvítsborg í skotlandi ok váru með melkólfi jarli þau misseri. nú er at segja frá flosa, at hann gengr upp ok tekr lík kols ok býr um ok gefr fje mikit til legs hánum. flosa stukku aldri hermðaryrði til kára. flosi fór þaðan suðr um sjá ok hóf þá upp göngu sína ok gekk suðr ok ljetti ekki fyrr enn hann kom til rómaborgar. þar fjekk hann svá mikla sæmð, at hann tók lausn af sjálfum páfanum ok gaf þar til fje mikit. hann fór þá aptr hina eystri leið ok dvaldiz víða í borgum ok gekk fyri ríka menn ok þá af þeim mikla sæmð. hann var í norvegi um vetrinn eptir ok þá skip af eiríki

jarli til útferðar. ok hann fjekk hánum mjöl mikit. ok margir menn aðrir gerðu sæmiliga til hans. sigldi hann síðan út til íslands ok kom í hornafjörð ok fór þá heim til svínafells. hafði hann þá af hendi innt alla sætt sína bæði í útanferðum ok fjegjöldum.

159. Nú er at segja frá kára, at um sumarit eptir fór hann til skips síns ok sigldi suðr um sæ ok hóf upp göngu sína í norðmandí ok gekk suðr ok þá lausn ok fór aptr hina vestri leið ok tók skip sitt í norðmandí ok sigldi norðr um sjá til dofra á englandi. þaðan sigldi hann vestr um bretland ok svá norðr með bretlandi ok norðr um skotlandsfjörðu ok ljetti eigi fyrr enn hann kom norðr í þrasvík á katanesi til skeggja bónda. fjekk hann þá þeim kolbeini ok dagviði byrðinginn. sigldi kolbeinn þessu skipi til norvegs. enn dagviðr var eptir í friðarey. kári var þenna vetr á katanesi. á þessum vetri andaðiz húsfreyja hans á íslandi. um sumarit eptir bjóz kári til íslands. skeggi fjekk hánum byrðing. váru þeir þar á átján. þeir urðu heldr síðbúnir ok sigldu þó í haf ok höfðu langa útivist. enn um síðir tóku þeir ingólfshöfða ok brutu þar skipit allt í spán. enn þó varð mannbjörg. kafahríð var á. spyrja þeir nú kára, hvat nú skal til ráða taka. enn hann sagði þat ráð at fara til svínafells ok reyna þegnskap flosa. gengu þeir þá til svínafells í hríðinni. flosi var í stufu. hann kenndi kára, er hann kom í stofuna ok spratt upp í móti hánum ok minntiz til hans ok setti hann í hásæti hjá sjer. flosi bauð kára at vera þar um vetrinn. kári þá þat. sættuz

þeir þá heilum sáttum. flosi gipti þá kára hildigunni bróðurdóttur sína, er höskuldr hvítanessgoði hafði átta. bjoggu þau þá fyrst at breiðá. þat segja menn, at þau yrði æfilok flosa, at hann færi útan þá er hann var orðinn gamall at sækja sjer skálavið. ok var hann í norvegi þann vetr. enn um sumarit varð hann síðbúinn. menn ræddu um, at vant væri skip hans. flosi sagði vera ærit gott gömlum ok feigum ok stje á skip ok ljet í haf — ok hefir til þess skips aldri spurz síðan. þessi váru börn þeira kára sölmundarsonar ok helgu njálsdóttur: þórgerðr ok ragneiðr ok valgerðr ok þórðr, er inni brann. enn börn þeira hildigunnar ok kára váru þeir starkaðr ok þórðr ok flosi. son flosa var kolbeinn, er ágætastr maðr hefir verit einn hverr í þeiri ætt. ok lúku vjer þar brennunjálssögu.


WIDENER
DEC 22 1995
BOOK DUE


WIDENER
JAN 07 1996


3 2044 020 271 656

